بسم الله الرحمن الرحیم

درېیمه زاویـه (فیسبوکي لیکنې او خاطرې)

لیکوال: **شاه محمود میاخېل**

کمپوز: **لیکوال**

ډیزاین چارې: **رحمن الله بهیر**

چاپشمېر: **۲۰۰۰**

چاپکال: **۱۳۹۵ل/2016**

چاپ وار: **لومړی**

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیمه زاویه

انسان د خپل عقل او شعور له امله اشرف المخلوقات دی. عقل او شعور دی چې انسان یې له فردي ژونده ټولنیز ژوند ته راویستی دی. انسانانو په ټولنیز ژوند کې له یو بل سره د افهام او تفهیم لپاره ژبه رامنځته کړه، د ټولنیز ژوند د تنظیم لپاره یې اصول وضعه کړل، ټولنې، دولتونه او نړۍ یې رامنځته کړه. د انسان د عقل تقاضا دا ده چې په ټولنیز ژوند کې خپل ځان او نورو ته خیر ورسوي او له زیان څخه ځان او ټولنه وساتي.

د نړۍ انسانان په خپل ټولنیز ژوند کې چې کله هم له یوې ستونزې او ننګونې سره مخ شوي دي، نو د حل په موخه یې خپل عقل په کار اچولی دی. د نننۍ نړۍ ګڼ اختراعات او پرمختګونه د دې ادعا غوره ثبوت او په نړۍ کې د ګڼو ټولنیزو اصولو او قوانینو شتون د انسان د معقولیت دلیل ګڼل کېدای شي. انسان د خپل عقل په مرسته او کارونې همداسې قدم په قدم وړاندې راغلی دی. فرضاً د څپلۍ یا بوټ تصور هغه مهال له لومړي انسان سره پیدا شوی، کله یې چې پښه کې اغزی تللی او چې ساړه یې شوي

دي، نو د بالاپوش پیدا کولو فکر یې کړی دی. همداسې یې د نړۍ بېلابېلو لویو وچو ته د سفر لپاره یې بېړۍ او الوتکې اختراع کړي دي.

ښایي په نړۍ کې هغه ملتونه ډېر معقول وګڼل شي چې انسانیت او انساني ټولنې ته یې ډېر خیر رسولی وي. که د معقولیت دا تول معقول وي، نو زه نه پوهېږم چې افغانان به په نړیواله سطحه چېرته راشي؟

داسې هم نه ده چې ګنې موږ په خپله ټولنه کې - پخوا او اوس - داسې معقول انسانان نه درلودل یا یې نه لرو چې د خپلې ټولنې لپاره یې فکر او عمل کړی وي؛ خو کله چې ټولنه په مجموع کې د عقل پر ځای د خپلو احساساتو پر پوکانېیو ولاړه وي؛ نو هلته د معقولو انسانانو شتون په استثناءاتو کې راځي او د معقولو انسانانو معقولې تیورۍ او نظریې د ټولنې وګړیو ته نامعقولې ښکاري؛ ځکه چې ټولنه د جمعي عقل تابع ده، نه د فردي هغه.

زه په خپل فردي ژوند کې – له ماشومتوبه تر اوسه – د هېواد او نړۍ د لویو او نومیالیو خلکو له ژوند لیکونو سره علاقه لرم. د هغوی د بریالیتوبونو په کیسو کې د خپل بري لپاره لارې ګورم او د هغوی له ستونزمن ژوند نه د خپلې ستونزمنې زنده ګۍ لپاره حوصلې تر لاسه کوم. ما د ډېرو لیکوالو، مشهورو څېرو او شخصیتونو کتابونه لوستي دي او له هر یو نه مې د خپلې مترې په کچه ګټنه کړې ده. په دې وروستیو کې مې له ښاغلي شاه محمود میاخېل سره بلدتیا پیدا شوه او په کابل کې ورسره یوه شپه د ناستې پر مهال یې خپل ټول کتابونه راته په خپل لاس ډالۍ کړل. د دې تر څنګ یې د خپل یو ناچاپ کتاب سافټ کاپي هم راکړه چې زه یې ولولم او په ځینو برخو کې که وکولای شم، ژبنۍ او لیکنۍ تېروتنې په کې سمې کړم. زه زیاتره په کمپیوټر کې د ملګرو د کتابونو او لیکنو له ایډیټه ډېر کرېږم او ښایي تصادف داسې وي چې زه پرې ډېر اوړم هم. په لومړي سر کې د ښاغلي میاخېل صیب کتاب ته هم ځورېدم چې څنګه به مې ترې خدای خلاص

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي؛ خو کله مې چې پر ایډیټ – لوستنې پیل وکړ؛ نو د کتاب د موضوعاتو دلچسپۍ داسې واخیستم چې زیاتره به یې د نورو کارونو او مطالعې وخت هم راڅخه نیوه. د کتاب ایډیټ زما لپاره تر ټولو غوره مطالعه وه. میاخېل صاحب دا لیکنې د خپل فیسبوک له دېوال څخه راټولې کړې دي او ما تر پایه ولوستلې. د کتاب له پای ته رسولو وروسته مې ښاغلی میاخېل هم تر یوې اندازې وپېژانده، له فکر او نظر نه یې هم خبر شوم.

په دې کتاب کې ښاغلی میاخېل د یو معقول افغان[۱] په توګه په مجموع کې خپلې ټولنې ته او په ځانګړې توګه د ټولنې سیاست، حکومتوالۍ، ادارې، د قانون حاکمیت، فساد، له دنیا سره اړیکو، ټاکنو او ګڼو نورو موضوعاتو ته کتنه کړې ده. میاخېل صاحب د ټولنې د عیني واقعیتونو په رڼا کې موضوعات شنلي دي، وړاندیزونه یې کړي دي او ځای ځای یې خپلې تجربې او د سترګو لیدلي حالونه لیکلي دي. د دې کتاب لوستنه لوستونکیو ته د خپلې ټولنې د تنظیم، سوکالۍ او له بحران څخه د راوتو ډېرې ساده، اسانه او ارزانه لارې چارې په ګوته کوي. هره لیکنه په مستقیم او نامستقیم ډول فرد فرد خپلو مسوولیتونو ته په پام کې کوي او هڅه شوې ده چې د ټولنې فرد فرد د ژوند په ټولو چارو کې معقول اوسي او معقول پاتې شي. میاخېل صیب په نامستقیمه توګه (احساساتي کېدل) رد کړي دي او د افغاني ټولنې د ټولو ستونزو ریښه یې ورپورې تړلې ده. په کتاب کې میاخېل صاحب خپل لوستونکي په عملي ژوند کې استدلال او منطق ته هڅوي، پر ځان یې ویسا کوي او د انسان د پرمختګ لپاره ډېر ساده او عامفهمه فورمول ورته مخې ته ږدي چې هغه کار کول او ستونزو او ننګونو ته نه تسلیمېدل دي. دا کتاب

[۱]: دلته له معقولیت نه موخه(نه احساساتي کېدل) دي. زموږ زیاتره لیکوال په احساساتي او جذباتي انداز لیکل کوي او د ټولنې عیني واقعیتونو ته نه ګوري، دوی پر خپل خیال او تصور ډېر باور لري، نسبت د ټولنې عیني واقعیتونو ته.

که له یوې خوا د میاخېل صاحب د فکر او نظر بیان دی؛ نو له بلې خوا زموږ د ټولنې پېژندنه هم ده، ځکه چې میاخېل صیب زموږ د ټولنې ګڼې ورځنۍ ستونزې په کې رااخیستې دي او هرې یوې ته یې د خپل فکر و نظر مطابق حل لارې بیان کړې دي.

له میاخېل صاحب سره زما د شناخت له مخې زه د هغه پر بوختیاوو اګاه یم، د هغه کاري او کورنۍ بوختیاوې او ولسي ناستې پاستې ته چې انسان ګوري نو باور یې نه راځي چې دا ډول یو شخص دې لیکلو او بیا په فیسبوک کې د خپلو خورو ورو لیکنو راټولولو ته وخت پیدا کړای شي؛ خو کله چې انسان د یو منظم ژوند درلودونکی وي، نو په مهالوېش کې دا کار هم ځایولی شي. ما د میاخېل صاحب یو بل کتاب Understanding of Afghanistan هم لوستی. دا کتاب په انګلیسي ژبه د ښاغلي میاخېل د خپرو شویو مقالو ټولګه ده چې په بېلابېلو مقالو کې یې نړیوالو او د انګلیسي ژبې لوستونکو ته د افغانستان د ټولنې، حکومتدارۍ، ادارې، د قانون حاکمیت او ... برخو کې معلوماتي او تحلیلي موضوعات وړاندې کړي دي. د یادو مقالو لپاره تر ټولو مهمه مسئله دا ده چې نړیوالو څېړنیزو ادارو، معتبرو ورځپاڼو او ژورنالونو دا مقالې خپرې کړي دي. زما په اند موږ په افغانستان کې – یا هم له افغانستانه بهر افغانانو کې – ډېر کم داسې افغانان لرو چې هم په ملي ژبو او هم په نړیوالو ژبو د افغانستان په اړه لیکنې وکړي او خپرې یې کړي. میاخېل صاحب همېشه په ډېرو معتبرو او نړیوالو ادارو کې پر دندو بوخت پاتې شوی دی او د افغانستان د ټولنې، دولتدارۍ او د قانون د حاکمیت په برخه کې د ګڼو تجربو درلودونکی دی. زه حیران یم چې زموږ حکومت د دغسې وړ او پوهو کسانو له تجربو څخه ولې ګټنه نه شي کولای؟

په هر حال، زه نه غواړم خپلې خبرې بېځایه اوږدې کړم، زه دا کتاب او د ښاغلي میاخېل صاحب نور کتابونه زموږ ټولنیز – سیاسي ژوند ته له یوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېيمې زاويې څخه کتنه ګنم. دا کتنه نه د پاروونکو احساساتو له زاويې ده او نه هم د خاموشه کوونکو جذباتو له زاويې، بلکې دا کتنه د معقوليت له زاويې ده او د معقوليت دا درېيمه زاويه دې موږ او تاسې ټولو ته مبارک وي.

درنښت

هجرت الله اختيار

د ۱۳۹٤ل کال د کب ۲۰مه

ننګرهار پوهنتون، درونټه

بسم الله الرحمن الرحيم

د سرخبرې

دا کتاب د مخکتاب دويمه برخه ده. مخکتاب دوه برخې درلودې: لومړۍ برخه يې د ښه حکومتدارۍ په هکله زما يوه مقاله وه، چې د دې مقالې مينه والو دا مقاله په مختلفو مجلو او د انټرنېټ په سايټونو کې څو ځلې خپره کړې وه؛ نو بيا ما دا مقاله د مخکتاب لومړۍ برخه غوره کړه ځکه چې زما د فيسبوک د ليکنو او بحثونو موضوع په ښه حکومتدارۍ څرخېدله. د دې کتاب محتوا هم د ښه حکومتدارۍ پورې تړاو لري.

د مخکتاب دويمه برخه ليکنې د فيسبوک له لارې خپرې شوي ليکنې وي چې په سلهاوو تبصرې، وړانديزونه او نيوکې پرې د فيسبوک دوستانو او ملګرو کړې وي؛ نو ما دا ټولې ليکنې د کتاب په شکل چاپ کړې ترڅو هغه لوستونکي چې انټرنېټ ته لاسرسی نه لري او يا له ما سره په فيسبوک کې اندېوالان نه دي هم ترې ګټه واخلي. زما په نظر دا کتاب د پښتو په ادبياتو کې لومړنې مجموعه وه، چې يو څوک دې د فيسبوک خپلې ليکنې د کتاب په شکل چاپ کړي.

دا پوښتنه به له دوستانو سره پيدا شي، چې څنګه ما په دې کتاب چې دا هم د فيسبوک د ليکنو دويم ټوک دی د درېيمې زاويې نوم کېښود. هر ليکنه اديت او بيا کتنې ته اړتيا لري؛ نو ما په لومړي سرکې د خپل ګران همکار اسدالله ساحل نه هيله وکړه، چې د تېر په شان د دې کتاب په اډيټ او بيا کتنې باندې کار وکړي او چاپ ته يې اماده کړي. ساحل صيب بې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

چون او چرا دا دنده ومنله خو دا راته پته وه، چې دی هم ډېر کاري او شخصي مصروفیتونه لري؛ نو د دې کتاب اډیټ، ډېزاین او صحافت به یو څه وخت واخلي.

استاد عبدالبصیر سباوون راته څه موده دمخه وویلې، چې استاد هجرت الله اختیار په اډیټ او د کتاب په کتنې کې تکړه دی او شاید هغه به درته دا کار ډېر ژر وکړي. استاد اختیار صیب سره مې چې اړیکه ونیوله، هغه په پوره مینه او اخلاص سره لبواتیا وښودله او د کتاب سافټ کاپي مې ورته ولېږله. کله چې اختیار صیب په کتاب کار وکړ؛ نو راته یې وویلې چې که د دی کتاب نوم بدل شي؛ نو دا به ښه وي ځکه د کتاب محتوا مهمه ده او زموږ د ولس د اوسني حالاتو په هکله ښې لیکنې لري؛ نو که یوازې مخکتاب دویم ټوک نوم پرې کېښودل شي شاید د کتاب د عنوان په خاطر خلک ورته لږ اهمیت ورکړي که څه هم فیسبوک د نن وخت د مهمو ټولنیزو وسیلو ښه وسیله ده. ما اختیار صیب ته وویلې چې ته ورته یو نوم غوره کړه او بیا به پرې مشوره وکړو.

د مارچ په ۱۱مه نېټه، اختیار صیب، سباوون صیب او ډاکتر صیب سید قاهر عاطف کونړ ته یو ځای په موټر کې روان وو؛ نو په لاره کې راته اختیار صیب وویلې، چې ده د کتاب لپاره د دریيمې زاویې نوم غوره کړی دی او علت یې دا دی چې په ټولنه کې یو تعداد کسان داسې دي، چې ولس په احساساتو راولي؛ خو د مسایلو لپاره د حل لارو چارو وړاندیز نه کوي. همدا شان یو تعداد کسان دومره منفي نظرونه لري چې همېشه غواړي چې د ولس احساسات ووژني. اما په دې کتاب کې د ورځنې ژوند داسې مسایل مطرح شوي، چې همېشه ترې سړی ګټه اخیستلی شي او هم ځوانان سمې لار ته تشویق کېدلی شي؛ نو د ده په نظر دا دریيمه لار ده. د اختیار صیب

استدلال مې خوښ شو؛ ځکه زه هم د افراط او تفریط پلوی نه یم او منځنۍ لار یا خیرالامور اوسطها مو خوښه ده.

زه په لومړي سره د استاد هجرت الله اختیار نه مننه کوم چې هم یې د کتاب لپاره ښه نوم غوره کړ، هم یې اډیټ ورته وکړ او هم یې راته خپل ورور بهیر خان معرفي کړ، چې ښه ډیزاینر دی او د کتاب د چاپ ستونځې به هم په غاړه واخلي او دا کتاب به ډېر ژر چاپ کړي. زه د دواړو ورونو د کار او صمیمیت نه مننه کوم او الله تعالی دې هرچا ته همداسې ورور ورکړي چې هم استعداد ولري او هم د خپل ورور دوستان او ملګري خپل دوستان او ملګري وګڼي.

همدا شان زه د ټولو هغه دوستانو نه چې زما په لیکنو یې نیوکې کړي او په دې بحثونو کې شریک شوي دي د زړه له کومې مننه کوم. زه د ټولو دوستانو نظریاتو او ښه نیت ته په درنښت سره ګورم ولو که زموږ تحلیلونه، لرلید او وړاندیزونه سره متفاوت هم و. زما دا لیکنې همېشه ډېرې مختصرې وي او که تفصیل ته ځو؛ نو په هره لیکنه باندې یو کتاب لیکل کېدی شي. زما په دې لیکنو کې یو پیغام شته او دا زما د ژوند د تجربو، د خپلې ټولنه نه د برداشت او ټولنیز مشکلاتو په اړوند لیکنې دي، چې وړاندیزونه هم په کې شته دی.

دا دی اوس دا ټولګه تاسې درنو دوستانو او لوستونکو ته وړاندې کوم دا چې دا لیکنې ښې دي او که نه، زه هم پرې نه پوهېږم؛ خو دا زما د زړه خبرې دي او خدای دې وکړي، چې د لوستونکو خوښې شي او زموږ ځوان نسل ترې ګټه واخلي.

د دې نه برسیره د مخکتاب د لومړي ټوک په تصحیح کې محمد حسن حسام صیب چې شاعر، لیکوال او قومي مشر و ډېر زیات زحمت ګاللی و او خپل قیمتي وخت یې د هغه کتاب په تصحیح کې لږولی و. دا چې حسام

(c) ketabton.com: The Digital Library

صیب نن زموږ په منځ کې نشته یو ځل بیا یې یادونه کوم. که حسام صیب ژوندی وی؛ نو زما سل په سلو کې دا یقین دی، چې د دې کتاب په برخه کې به یې هم پوره مرسته کړې وه. حسام صیب دی الله تعالی وبښي او جنت فردوس دوعا ورته کوم. روح دی ښاد وي.

په مینه او درنښت

شاه محمود میاخېل

کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکلــړ

سرليک ... مخ

د مارشال فهيم مړينه........ ۸
ولس د موجوده حالت او د دغه حالت د بد تر دوام نه سترې دی........ ۹
په ټولټاکنو کې يوه ورځ برخه اخستنه به د دې ملک برخليک........ ۱۳
بېطرفی د انتخاباتو د کميسيونونو........ ۱۴
د انتخاباتو لپاره غټ تهديد خرابه هوا ده نه د طالبانو تهديد او........ ۱۵
د جمهورې رياست د پايلو په هکله تشويش........ ۱۵
ارزښت بايد د ژوند لپاره وي نه ژوند د ارزښتونو لپاره........ ۱۶
ارزښتونه........ ۱۷
د افغان رايو ته احترام په کار دی........ ۲۰
زمونږ د ولس احساس لا ژوندی دی........ ۲۲
د جمهوري رياست د انتخاباتو دويم پړاو اعلان شو........ ۲۶
کونړ ته بايد په درنه سترګه وکتل شي........ ۲۷
د نوښت له لارې د موثره بدلون په لور........ ۲۸
معيبوبه او مريض ځوانان د معيبوبې........ ۳۰
ټولنې زېږنده ده........ ۳۰
د جوزا ۲۴مې نېټې دويم پړاو ټولټاکنو........ ۳۱
ته چمتوالی........ ۳۱
په ديموکراټيکه پروسه کې ګټونکی........ ۳۳

او بايلونکی نشته دی........ ۳۳
د کونړ بد نامه مشهورو ځېرو له چا نه ملاتړ کاوه؟........ ۳٤
همدا يې غر همدا يې کربوړي........ ۳٦
د فيسبوک ملګرو ته کورنی کار........ ۳۷
جمهور رئيس کرزی بايد د وکيلانو د حقوقو قانون........ ۳۸
توشېح نه کړي........ ۳۸
د افغانستان جسد څنګه له خاورو نه........ ۳۹
ژوندی راوکاږو؟........ ۳۹
د هاني مون، ماه عسل، يا د شاتو مياشت........ ٤۱
تلويزونې مناظرې جان کنيدي کامياب کړ........ ٤۹
د حشمت کرزي وژنه........ ۵۳
اختر هم د معلوماتو د راجمع کولو ښه موقع وي........ ۵۷
غوايي لا حلال شوی نه دی خانکي مو په سر نيولي........ ۵۸
هر نقطه مکان و هر سخن جای دارد........ ٦۰
د راپېاڼو د شمېرنې لړۍ به څومره وخت ونيسي؟........ ٦۲
وايي چې له ناپوهه دوست نه هوښيار دښمن هم ښه دی........ ٦۵
ما د خداې لپاره يار ليدلی نه دی........ ٦۷
کله به دا ځينې کسان قانع شي چې دوی شيخ فاني دي؟........ ٦۹
د شهزاده چارلس اډوارد قصه........ ۷۲
د فيسبوک مثبت استعمال او ورسره ستونځې........ ۷٤
د انتخاباتو مستقل کميسيون نن ډاکټر صيب اشرف غني احمدزی........ ۷٦
ډاکتر صيب اشرف غني ته مشورې........ ۷۷
اهداف و تشکيلات حکومتداري ی خوب........ ۸۷
د خوشحالۍ اوښکې به تويوم........ ۹۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر عبدالله عبدالله لومړنۍ وینا د وحدت ملي حکومت له ۹۳
ارزښت، اهمیت، معیار او تعداد د دولتي چوکیو ۹۳
د انتخاباتو د رایه ورکولو احسان به کله خلاصېږي؟ ۹٤
یو لاروي ته د ملا نصرالدین ځواب ۹۵
د خبر نه شتون په خپله ښه خبر دی ۹٦
فساد او فاسدین ټولنه خوسا کوي ۹۸
په افغانستان کې د هېڅ شي کمبود نشته خو هېڅ نه لرو! څه مطلب؟ ... ۹۹
ښه حکومتداري باید د څو کسانو ترمنځ د خپلو ګټو د ساتلو په ۱۰۲
جنګ ښه دی که صلحه؟ ۱۰۳
د عزیزتوت او ښایسته توب ترمنځ توپیر ۱۰٤
د شخصیت وژنې او د پالیسۍ پر سر د اختلاف نظر توپیر ۱۰۷
د مافیایي نظامونو عمده خاصیت ۱۱۵
Multitasking یا په یوه وخت کې څو کارونه کول ۱۱٦
انماالاعمال باالنیات ۱۱۷
منته او په اخره کې یو وړاندیز ۱۲۰
د فیسبوک یو نوع اخلاقي فساد ۱۲٤
په خبرو کې سوچ او فکر په کار دی او یو وړوکی غوندې وړاندیز ۱۲۵
یوه مهمه وینا او یوه وړه تبصره ۱۲٦
آیا د فیسبوک اکاونټ درلودل عیب دی او کنه؟ ۱۳۱
د دیترویت په هوایي ډګر کې مې د یو کلیوال سړي قصه راپه یاد ۱۳۲
امریکایان ولې افغانستان ته راغلي دي؟ کونړ د لرګو د خاطره ۱۳٤
ایا نیوکې یا انتقاد خیانت دی؟ ۱٤۳
فیسبوکي تا ویلې ماویلې ۱٤٤
د ماشومانو د ورځې په یاد! ۱٤٦

د خبرونو موثق والی او د خبرونو منبع ته توجه کول ۱٤۷
د سولې د خبرو اترو په هکله د نن ورځې بحثونه ۱۵۱
مونږ افغانان هم عجیبه مخلوق یوو ۱۵٤
بعضې کسانو ته دوه سزاګانې په کار دي ۱۵٦
د سولې په هکله دوه متضادې خبرې او ارزوګانې ۱٦۳
د کرکټ خوشحالي او خوست غمېزه ۱٦٤
نور مه ملامتوئ ځانونه باید ملامت کړو ۱٦۵
د کوچني اختر مبارکي او یو وړاندیز ۱٦۵
میانه روی ښه شی دی ۱٦٦
زمونږ د معیارونو تله ډېره ټيټه ده ۱٦۷
احساساتي ولس او احساساتي مشران ۱۷۲
پپولست (populist) سیاست ولس د تباهۍ سره مخامخ کوي ۱۷۲
د زمري ۲۸مه د آزادۍ د ورځې په ویاړ ۱۷۳
څوک د مډالونو مستحق دی؟ ۱۷٤
د نا انډوله انتخاباتو داصلاحي کمیسیون د پریکړو سره مخالفت ۱۷۵
د انتخاباتو په هکله د کابینې د تېرې شپې د پریکړې هرکلی ۱۹۰
کاوون کاکړ او شاه محمود میاخېل ۱۹۰
د انتخاباتو د سیستم په هکله بې تفاوتي ۱۹۲
اخلاق او میانه روي ۱۹۲
څوک جاسوس دی او څوک نه دی؟ ۱۹۳
د نظام او د حکومت د تغیر تر منځ فرق ۱۹٤
د لوی اختر مبارکي ۱۹٦
د حکمتیار صیب انرژي او دسپلین کې شک نشته خو د څه لپاره؟ ۱۹۷
بې نقشې حکومتداري نه کېږي ۲۰٤

(c) ketabton.com: The Digital Library

د معلم د ورځې یاد ۲۰۸
طمعه بد شی دی ۲۰۹
یوه دلچسپه معلومات ۲۱۰
د جنگونو انواع.. ۲۱۱
د چاپلوسانو پر ضد مبارزه.. ۲۱٤
د پولیسو د زونونو جوړول.. ۲۱۷
د امریکايي قواو د شتون په هکله د تحلیگرانو تحلیل ۲۱۹
افسوس د افغانستان د خارجه دیپلوماسۍ او د حکومت په حال ۲۲۰
د چین د جمهور رئیس د مرستیال د سفر په هکله خوشبیني او ۲۲٤
د رژیمونو د چارواکو سمبولونه... ۲۲۹
ښار جوړولو وزارت د خلیل الله فیروزي د بند یوکلنه کلیزه په ۲۳۰
ما تنها ملتی هستیم که ملا نصرالدنی تصمیم میگریم................... ۲۳۳
بدبختي او وحشت هم انتها ته رسېدلي ۲۳٤
د شطرنج لوبه په کوم حالت کې ده؟....................................... ۲۳۵
د افلاطون نظر د شاعرانو په هکله... ۲۳۷
د مایوسۍ نښه ۲۳۹
د افغانستان او پاکستان ترمنځ ډیپلوماسي................................. ۲۳۹
د اسیا د زړه کنفرانس په اسلام اباد کې ۲٤۲
ایا استخباراتي جگړه مونږ گټلی شو؟ ۲٤۳
دومره بار یوسه چې ځومره ځای ته رسول شې............................. ۲٤٤
څنگه ولس او حکومت یوه سندره زمزمه کړي؟ ۲٤۵
انفرادي تصامیم همېشه اجتماعي اغېز لري ۲٤۷
کاشکې چې په دې بعضې مسایلو نه پوهېدای؟؟؟؟؟ نو به نه ۲٤۸
د شېخ چلي پروژه.. ۲٤۸

زما د ژوند د سیاست د لومړنیو زده کړو ځای............................. ۲۵۰
دې ملت سره به څوک مقابله وکړای شي؟ ۲۵۲
د پارلمان له خوا د ټاکنو د تقنیني فرمان د ردولو په هکله اندېښنه ... ۲۵۳
د جدي شپږمه نېټه په افغانستان کې د روسانو د یرغل ورځ ۲۵۵
خبرتیا ۲۵٦
د امریکا د ویرجینیا ایالت کې دالس هوايي ډگر سره نږدې د ۲۵۷
یوه خاطره د شهید سردار احمد په یاد ۲۵۸
د پکتیکا د ارگون د پېښې غندنه ۲۵۹
د تلیفونو د کمپنیو غلا په ښکاره ورځ ۲٦۰
مدیریت او رهبري په انسان کې له وړوکوالي نه ښکاري ۲٦۲
یاره! دا جان کیري راته ډېر ډېر مه ځلوئ................................. ۲٦۷
د والدینو مسوولیت د اولادونو پر وړاندې.................................. ۲۷۱
څنگه په امریکا کې د افغانستان د نوي حکومت په هکله مثبت ۲۷۳
د پکتیکا د یحیی خیلو دردونکې پېښه ۲۷۵
د نږدې ملگري محمد حسن حسام مړینه................................. ۲۷٦
د خوست تراژیدونکې پېښه او برمنگهم کې د نیالگیو ایښودل......... ۲۷۸
عجیبه دنیا ده ۲۸۰
وایې افغانان په سر مزل کوي ځکه سر زوري دي......................... ۲۸۱
لاندې انځو ته په ښه دقت سره وگورئ................................... ۲۸۱
د اختر د ورځې د لمسو رالېږل شوې تحفه ۲۸۳
په وطن به دې ولې زړه درد نه کوي ۲۸۹
په مادرید کې د لاندې د غوښو د رواج په هکله........................... ۲۹۰
د الحاج محمد حسن حسام صیب په یاد ۲۹۳
د اوښتون ټولنې له خوا ستاینلیک ۲۹۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

له چانه به پوښتنه وکړو؟ ۲۹۹
په شگو کې ژوند ۳۰۰

د مارشال فهیم مړینه

د فروری نهمه نېټه، کال ۰۱۲۰۱۴ م

نن سهار راته د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت مرستیال او زما نږدې دوست او ملگري پوهنمل غلام نبی فراهي تلیفون وکړ چې د جمهوري ریاست لـومړی مرستیال مارشال محمد قسیم فهیم په حق ورسېد. د ده مړینـه لا مطبوعـاتو نه وه تایید کړې نو ما په فېسبوک کې د ده د غمرازۍ په خاطر ولیکل:

مارشـال محمـد قسـیم فهـیم د افغانسـتان د جمهـوري ریاسـت لـومړی مرستیال د ورپېښې ناروغۍ له امله نن وفات شو. انا لله و انـا الیـه راجعـون. الله دې جنت فردوس نصیب کړي، د ده کورنۍ او دوسـتانو تـه صـبر جمیـل غواړم. یوه مهمه خوبي چې مارشال صیب درلوده هغه دا وه چې څـه یـې پـه زړه و هغه به یې په خوله هم ویلې. روح دې یې ښاد وي.

احمد الله فولاد لیکلی و چې خدای دې یې نه ښښي، نو مـا ورتـه پـه ځـواب کې ولیکل:

الله تعالی ښه پوهېږي چې څوک ښښي او که نه خو مسلمانانو ته دا په کـار ده چې د ښښنې دوعا په مړي پسې وکړي. که چا ښه کړي وي که بد هغه به په دې دنیا کې تاریخ قضاوت کوي او په هغې دنیا کې الله تعالی هـر چـا تـه خپل ثواب د هغه د اعمالو په اندازه ورکوي. نو فکر کوم چـې ټولـو دوسـتانو ته په کار ده چې په خپلو لیکنو کې لږ فکر وکړي او هغه څه چې په یـو مـړي پسې یې ویل مناسب نه دي، باید ونه وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولس د موجوده حالت او د دغه حالت د بد تر دوام نه ستړی دی

۲۲ مارچ ۲۰۱۴ م کال د حمل دویمه نېټه، ۱۳۹۳ هجری شمسی کال

درنو دوستانو! تاسې ټولو ته د ۱۳۹۳ هجري شمسي نوي کال مبارکي وایم. خدای دې وکړي چې د دې کال د راتلونکې میاشتې په ټولټاکنو کې له درغلیو نه پرته یو ښه حکومت رامنځته شي تر څو د افغانستان د خلکو د تشویش نه ډک ژوند ته د پای ټکی کېږدي. زیاتو ولایتونو ته چې ما په تېرو دوو میاستو کې سفرونه کړي او همدا نن د ننگرهار او کونړ نه کابل ته راغلم ، په کلیو، بانډو او ښارونو کې چې ما د خپلو ولسونو پوهه او عامه پوهاوی ولید نو دا امید رابښي چې زموږ ولس اوس بیدا ره شوی او په ټولټاکنو کې به برخه اخلي او د افغاستان د سیاسي حالاتو په هکله بې تفاوته نه دی. همدا ولس به په ټولټاکنو کې د درغلیو مخه هم نیسي. ولس د موجوده حالت او د هغه د بدتر دوام نه ستړي او پکو دی او مثبت تغیر ته امید واره دی. ما د ۲۰۰۹ او ۲۰۱۴ کلونو ترمنځ ډېر زیات مثبت تفاوتونه ولیدل.

حیات پیاوړي صیب د پورته لیکنې په هکله لیکلي و:

میاخېل صاحب ستا دې هم نوی کال مبارک وي خو د دې کال د راتلونکې میاشتې په ټولټاکنو کې له درغلیو نه پرته یو ښه حکومت رامنځته کېدل یو خوب او خیال دی. که دغو څلور پوښتنو ته ځواب وویل شي نو پر ټاکنو به بیا باور وشي او خلک په کښې برخه بايد واخلي . ۱) امنیت ۲) په ټاکنو کښې روڼتیا ۳) د ټاکنو په اړه د خلکو پوهاوی او ۴) د تېرو دورو ټاکنو ناکامه پایلې چې ولس ته یې هېڅ گټه نه ده رسېدلې، بلکې یوازې د زور او

زر د خاوندانو ناروا واک ته یې مشروعیت ورکړی. د دغو ملاحظاتو په رڼا کې د راتلونکو ټاکنو پایلو ته چې هر څه وي څوک نه شي خوشبینه کېدای، نو حتی په هغه کښې گډون یو بې گټې کار دی.

ما د حیات پیاوړي صیب په ځواب کې ولیکل:

پیاوری صیب سلام! که څه هم موږ د انتخاباتو په هلکه مخکې هم یو څو خبرې سره کړې وې خو ښه ده چې یو څو ټکي سره بیا تبادله کړو. اول خبره خو دا ده چې موږ باید لاس تر زنې کیننو ځکه که سیلاب مو هم وړي باید لاس او پښې ووهو. بې تفاوتي د افغانانو په خپله شکست دی. باور وکړه چې زه د ډېرې اطرافي ولسوالۍ، خاص کونړ اوسېدونکی یم او پرون چې مشرانو او ځوانانو کومې خبرې په غونډه کې کولې نو د هغوی عامه پوهاوی د زموږ د ډېرو تعلیم یافته وو نه چې د ولس د حالاتو نه نا خبره دي او له ولس سره اړیکې نه لري ډېر اوچت و او ډېر ښه تحلیلونه یې کول نو دا ماته امیداواري راکوي چې زموږ ولس هغه پخوانی ولس نه دی او بیداره شوی دی.

امنیت تېر ځل هم د مخالفینو له خوا خراب نه و بلکې حکومتي چارواکي په خپله انتخاباتو لپاره گواښ و او دا اوس مشکله ده ځکه دولتي چارواکي هم تقسیم شوي او هم حیران دي چې څه وکړي. د ولسونو برخه اخستنې په دې لویو لویو او وړو غونډو کې وښودله چې د هېواد په هر سیمه کې خلک له انتخاباتو سره دلچسپي لري او برخه په کې اخلي.

کمیسیون د انتخاباتو هم هغه پخوانی کمیسیون نه دی او تر کومه حده چې ماته معلومه ده بېطرفي به وساتي انشاالله او همدا زموږ امید د دوی نه دی چې بېطرفي وساتي. او که یې ونه ساتي نو هم ولس او هم میډیا ډېره فعاله ده او د دوی زیاتې درغلۍ به ډېر ژر رسوا شي. که دا وواېو چې تېر ځل انتخاباتو د خلکو مشکل نه دی حل کړی نو باید بې تفاوته اوسو نو دا هم معقوله لار نه ده ځکه همدې ټوپک سالارانو پخوا د ټوپک له لارې په خلکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت کاوه او اوس له ولس نه رایه غواړي نو دا په خپله هم د ولس بریالیتوب دی او همداسې امید شته چې ولس به په خپله اخر کامیاب شي چې د ځان لپاره ښه حکومت وټاکي.

زما امید د تاسې غوندې پوه کسانو نه دا دی چې د ایډیال حالت په طمعه باید ونه اوسو او په انتخاباتو کې برخه واخلو. کېدای شي چې زموږ او تاسې هلې ځلې نتیجه ورکړي. لوستلي مې نه دي خو اوریدلي مې دي چې د سید جمال الدین افغان د یو فرانسوي فیلسوف سره بحث و. نو دغه فیلسوف ورته ویلي و چې زه ستاسې پر خدای عقیده نه لرم ځکه اخرت، حساب او کتاب نشته دی. سید جمال الدین افغان ورته ویلي و چې زموږ دلایل پر تاسې قوي دي. ځکه چې د هغه دنیا نه هېڅوک بېرته نه دي راغلي. مسلمانان په دې عقیده دي چې اخرت، د قبر عذاب او الله شته دي او تاسې په دې عقیده یاستئ چې نه شته دي، موږ یعنې مسلمانان په الله تعالی عقیده لرو او که حساب او کتاب په اخرت کې و نو ډېر ښه او که نه و نو هم فرق نه کوي. خو مشکل ستاسې دی که په اخرت کې، حساب او کتاب وي نو بیا به تاسې څه کوئ یعنې مسلمانان دوه چانسه لري او غیر مسلمان یو چانس لري.

نو زه هم تاسې ته وایم که برخه وانخلئ او کار ونه کړئ نو دا پخپله شکست دی او که هلې ځلې وشي او خلک په انتخاباتو کې برخه واخلي نو دوه چانسه لري او احتمال شته چې نتیجه ورکړي. په درنښت

واحد هیله من صیب لیکلي و:

میاخېل صیب ستاسو په دې خبره چې «همدې ټوپک سالارانو پخوا د ټوپک له لارې پر خلکو حکومت کاوه او اوس له ولس نه رایه غواړي نو دا په خپله هم د ولس بریالیتوب دی» خپل نظر وړاندې کوم. رښتیا هم دا د ولس زور او بریالیتوب ښیي چې ټوپکوال نور قانع شوي دي چې ماشې یې نورې

ټس هم نه کوي نو اوس زارئ کوي خو ولس باید هوښیار وي چې مجرمانو دا ځل مداریتوب ته مخه کړې ده، هسې نه چې بیا وغولېږي او هماغه قاتلان او بدماشان بیا په خپلو اوږو سپاره کړي. آیا پرته له پخوانیو جنایتکارانو بل څوک نه پیدا کېږي؟ که په دېرش میلیونو افغانانو کې د ولسمشرۍ لپاره پاک سړی نه پیدا کېږي نو بیا خو رښتیا دغه هېواد او خلک په سیند لاهو دي!

ما د هیله من صیب په ځواب کې ولیکل:

هیله من صیب ستاسې خبره سمه ده. د ولس ځیرکي او هوښیارتیا همدلته په کار ده چې بې تفاوته ونه اوسي او برخه په انتخاباتو کې واخلي او هغه چا ته رایه ورکړي چې د دوی په اند دا نیمه ډوبه جاله ساحل ته رسولی شي او که په خپل اختیار بیا هم خپله لکۍ د یو څو روپو لپاره د هغو کسانو پسې تړي چې ښه پوهېږي چې هم ځان غرقوي او هم ولس نو دا خودکشي باید ولس و نه کړي. دا د هر چا دنده ده چې د خپلې وسې په اندازه د خپلو ملګرو او دوستانو سره په اړیکه کې اوسي او د ولسي کمپاین ډیوه نه یوازې تر انتخاباتو پورې بلکې له انتخاباتو نه وروسته هم بله وساتي تر څو پینځه کاله وروسته بیا ولس له داسې ستونځو سره مخامخ نه وي لکه اوس چې مخامخ دی. د ولسي بیدارتیا او په سیاست کې برخه اخیستنه سترې کار دی لکه د شګو مزل دی خو حرکت د مزل باید مثبت خواته اوسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولټاکنو کې يوه ورځ برخه اخستنه به د دې ملک برخليک د تل لپاره بدل کړي

د مارچ ۲٦مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال، کابل

د هېواد په بېلابېلو ګوټونو کې د جمهوري رياست لپاره درنـدو غونـډو دا وښودله چې د افغانستان ولس اوس هغه پخوانی ولس نـه دی، دوی رابيـداره شوي دي او د خپل برخليک په اړه تصميم نيولی شي. په دې تاريخي غونـډو کې چې د هېواد په تاريخ کې سارى نـه لـري، د افغانسـتان ولـس کورنيـو او بهرنيو حلقو ته دا وښودله چې د افغانستان ولـس هـر ډول تهديـد او افراطـي حرکتونه چې په هر نامه وي ردوي او د ولسواکۍ نظام پلويان دي.

د زياتو خلکو ګډون هغه اوازې او انګازې چـې د بعضـې نومانـدانو لـه خـوا خپرېږي چې جعل کاري به په ټاکنو کې وشي او يا د جعـل کـارۍ پـه طمعـه ناست دي په کلکه رودوي. نه نوماندان هغه پخواني نوماندان دي، نـه ولـس هغه پخوانی ولس دی، نه د انتخاباتو کميسيون هغه پخـوانی کميسـيون دی او نه مدني ټولنه او مطبوعات هغه پخواني دي چې څوک درغلي وکړای شي. اميد دی چې ټول نوماندان د صـافو رايـو پـه طمعـه پـه انتخابـاتو کـې برخـه واخلي. درغلي او تذوير د هيڅ يو کانديد په ګټه نه دی او نه يې څوک پايلـه مني نو ښـه بـه دا وي چې ټـول نومانـدان خپلـو پلويـانو تـه د صفا او پـاکو انتخاباتو توصيه وکړي. اميد دی چې د ثور په شپاړسمه د افغانسـتان ولـس (ځوانـان، نـر او ښـځې) پـه يـوه اواز لـه خپلـو کورونـو نـه راووځـي او د رايـو صندوقونو ته لاړ شي، بې له وېرې د خپلې خوښې نوماندانو ته رايه ورکړي. د ولس دا يوه ورځ زحمت به د افغانستان راتلونکی سرنوشـت د تـل لپـاره بـدل کړي چې د رايو په زور د حکومت واګې به د يو منتخب جمهور رئيس نه بـل

منتخب جمهور رئيس ته انتقال شي او اميد دی چې همـدا دود بـه زمـوږ د کلتور جز وګرځي.د هوسا او ارام افغانستان په اميد.

بېطرفي د انتخاباتو د کميسيونونو

د اپريل دويمه، ۲۰۱۴ م کال

نن د انتخاباتو د شکايتونو د کميسـيون مشرـ عبدالسـتار سـادات د خپـل فيسبوک په پاڼه ليکلي و:

خلکو ته مراجعه وکړئ!

د حکومت په اوړو يا له بلې غير قانوني لارې ارګ ته ننوتل؛ له ارګه د ملي ارادې د جنازې وتل دي.

کانديدان دې پوه وي چې موږ د دې جنازې په لمانځه کې ګډون نه کوو .

ښاغلو کانديدانو!

خلکو ته مراجعه وکړئ، د هغوی رايه واخلـئ، ځکـه؛ مـوږ بـه بـې خاونـدې رايې ته اعتبار ورنکړو.

مايي په ځواب کې وليکل:

سعادت صيب په انتخاباتو کې د کانديدانو او ولس رول ډېر مهم دی خـو د ټولو نه زيات ستاسې د کميسيون او د انتخاباتو کميسـيون رول ډېـر مهـم دی او که ثبات راځي او قانوني او مشروع حکومت راځي نو هغه بـه ستاسـې د کميسيونو سل په سلو کې د بېطرفۍ په نتيجه کې وي. د ټولو افغانانو او د دنيا سترګې ستاسې کميسيونو تـه دي. همـدا اميـد د تاسې نـه لـرو چـې د هيڅا سره کمک مه کوئ او خپله کامله بېطرفي وساتی. که هر چا وګټلـه نـو نوش جان يې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انتخاباتو لپاره غټ تهديد خرابه هوا ده نه د طالبانو تهديد او بد امني

د اپريل درېيمه نيټه، ۲۰۱۴ م کال

د شنبه په ورځ د افغانستان انتخاباتو ته غټ تهديد به په ټول ملک کې اټکل شوی باران وي نه بد امنی او د حکومت د مخالفينو تهديد. خدای دې وکړي چې افغانان له باران نه ونه وېرېږي او له کورونو نه راووځي او خپل وټ د خپلې خوښې کانديد ته بې له وېرې، قومي او ژبنيو اړيکو او يا نورملحوظاتو له امله ورکړي او معيار يواځې د وطن ثبات او ابادي په نظر کې ونيسي. "هغه چا ته رايه ورکړئ چې څوک دا نيمچه ډوبه جاله ساحل ته رسولی شي. ښه انتخابات د ټولو وطن دوستو افغانانو لپاره بريا ده. نه بايد پخپله تقلب وکړو او نه نور بايد تقلب ته پرېږدو. زموږ اميد د ټولو کانديدانو نه هم دا دی چې خپلو کمپينرانو ته هدايت وکړي چې دوی لپاره تقلب ونه کړي. تل دې وي افغانستان

د جمهورې رياست د پايلو په هکله تشويش

د اپريل ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م

دا د افغانانو حق دی چې د دوی د رايو احترام وشي، پاکې او ناپاکه رايې جدا شي، که هر چا درغلي په رايو کې کړې وي هغه بايد په ګوته شي تر څو د انتخاباتو پر پروسه باندې د ملت باور زيات شي او په راتلونکي کې بيا څوک درغليو ته زړه ښه نه کړي او له ملت نه د صفا رايو په طمعه اوسي.

دې انتخاباتو دا وښودله چې زور او زر چندان ګټه ونه کړه. زه چې په خپل ولايت کې رايو ته نظر اچوم نو د کونړ خلکو، د اتياومې او نويومې لسيزو ټيکه دارانو او هم د موجوده حالاتو دوام په کلکه رد کړی او د يو نوي تحول او نظام جوړونې ته يې رايه ورکړې ده. زه د ټاکنو او د شکايتونو د کميسيونو په مشرتابه او رهبری باندې باور لرم چې دوی به د هيچا په ګټه او يا تاوان کار ونه کړي او په ازاده، بيطرفه او عادلانه توګه به د انتخاباتو د پايلو پلټنه وکړي او لازم تصاميم به ژر ونيسي- تر څو بېځايه او بې اساسه اوازې او انګازې د رښتياو ځای ونه نيسي. افغانانو خپله مېړانه وښودله نو اوس د دې کميسيونو مېړانې ته سترګې په لاره دي.

ارزښت بايد د ژوند لپاره وي نه ژوند د ارزښتونو لپاره

د اپريل ۱۴مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال

د احسان الله درمل صيب ليکنه راته ادريس غروال صيب څه موده مخکې راکړه چې ډېره مې خوښه شوې ده. اول خبره دا ده چې وايي د ټولنې ارزښتونه د وخت او زمان او هم د ضرورت پر اساس بدلېږي. يو شی چې پخوا ارزښت يې درلوده اوس يې نه لري. دويمه خبره په دې ليکنه کې دا ده چې ارزښتونه بايد د ژوند لپاره وي نه ژوند د ارزښتونو لپاره. که دې دوه فارمولو ته وګورو نو واقعاً چې کوم ارزښت چې په ټولنه کې استعمال نه لري هغه ته موږ اوس ارزښت نه شو ويلی. پخوا به چې د چا ليک او لوست ياد و نو هغه ته به ميرزا صيب ويل کېده او په دولتي چوکيو به هم ميرزا صيب کار کاوه او داسې ميرزايان و چې واليان او وزيران هم شوي دي. خو اوس ليک او لوست چندان خبره نه ده او يوازې په ليک او لوست موږ ځان ته کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شو پيدا کولی. که په افغانستان کې سړی په خپله ريزومي کې وليکي چې په پښتو او دري ژبو پوهېږم نو دا خبره ډېر ارزښت نه لري ځکه که په افغانستان کې څوک اوسېږي او په دولتي ادارو کې کار کوي نه خامخا بايد په دې ژبو پوه شي. يا که په امريکې کې سړی په خپله ريزومي کې وليکي چې په انګليسي ژبه پوهېږم نو دا چندان ارزښت هلته نه دی ځکه ټول په انګليسي ژبه پوهېږي خو افغانستان کې بيا دا ارزښت دی.

درمل صيب دا هم ليکلي دي چې لمر په ملتان کې ارزښت نه دی خو په هغو ځايونو کې چې يخني وي او لمر نه وي نو هلته ارزښت دی. دا يې هم ليکلي چې د انسان د خلقت نه وروسته خور او ورور سره نکاح کوله ځکه انسانان کم و خو اوس دا ارزښت نه دی بلکې که څوک دا کار اوس وکړي نو د وحشي انسان خطاب ورته کيدای شي. نو ښه دا ده چې موږ ارزښت د ارزښت لپاره ونه پالو بلکې ارزښت بايد د ژوند لپاره وي.

ارزښتونه

۲۰۱۳م کال په اخرو کې، ښاغلي ادريس غروال راته د احسان الله درمل صيب دا لاندې مقاله په کونړ کې راکړه چې زما ډېره خوښه شوه، نو اړينه مې وګڼله چې دلته يې چاپ کړم:

د رياضي د معادلاتو متحولات دي، چې له صفر نه تر مثبت او منفي لاينتاهي پورې تغيرات قبلوي؛ بتان دي، چې انسان يې د خپلې اړتيا لپاره تراشي، که په ژوند کې يې رول مثبت و، تعظيم يې کوي او همدا چې په دې ډرامه کې رول پای ته ورسېد، تبر پسې راخلي؛ زموږ په لاس جوړې شوې سکې دي، په خپله يې چلوو او کوټه کوو. د بشرپه تاريخ کې د خدای (ج) د استازيو او اسماني اديانو تعدد دې ته اشاره کوي، چې ارزښتونه پر ځای ولاړ او لا يغير نه وي. د ارزښتونو مور و پلار د انسان احتياجات دي. هر څه، چې

د انسان اړتياوو ته مثبت ځواب ويلی شي ارزښت يې بولي او که دا قابليت يې له لاسه ورکړ، عورځوي يې. د ادم (ع) په وخت کې، چې د انساني نسل ډېريدو ته اړتيا وه، خور ښځه کېدای شوه، مګر که اوس څوک داسې وکړي، موږ ته به وحشي‌ـ ترين کس ښکاري. د بشري تاريخ د حافظې کعبه د ارزښتونو د بتانو له ماتو ټوټو ډکه ده، له دې ماتو ټوټو کله، کله نور بتان تراشل شوي، بيا مات شوي او دا سلسله لاهم روانه ده. که انساني اړتياوې د ارزښتونو د زيږيدو او پيدا کېدو سبب وي، نو ارزښتونه بايد متحول وي، ځکه چې د انسان اړتياوې کله په يوه حال وي؟ دويمه خبره دا ده، چې د بېلا بېلو تفاوتونو له امله د انسانانو اړتياوې سره يو شان نه وي، ځکه نو ارزښتونه هم بايد متفاوت وي، په نړۍ کې د مشترکو ارزښتونو مثالونه کم لرو، د استاد پسرلي خبره:

> په هر سر کې بل خيال وي په هر زړه کې بل هوس
> هر څوک له مرزګې تښتي خو کرګس پسې ړنديږي

د لمر په اړه موږ د ملتان او سايبريا د خلکو عقايد نشو يو شان کولی. دا ارزښت د اولو اړتيا نه ده (ولې نه ده، خو تر يو حده) او د دويمو ده، ځکه نو لمر د دواړو لپاره مشترک ارزښت نشي کيدای. د زردشتي دين د زوکړې سيمه غرنۍ او يخه وه، نو اور پکې ارزښت دی او هلته چې ګنګا سپېڅلې او اوبه مقدسې دي، د ګرم اقليم له اغېزو سترګې نه پټيږي. د ارزښتونو په اړه دريمه او تر ټولو مهمه خبره دا ده، چې ارزښتونه د ژوند د خدمت لپاره کېږي، ارزښتونه بايد د ژوند په پرمختګ، خوشحالۍ او سوکالۍ کې ونډه واخلي او که دا کار نشي کولی بايد د زړوبوټانو او يا زړو جامو په څېر له ژونده ووځي او ځای يې نوي ارزښتونه ونيسي. په بله ژبه ارزښتونه د ژوند لپاره دي، ژوند د ارزښتونو لپاره نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دنیا کې تر ژوند لوی ارزښت نشته، انسان چې تر اوسه پورې هر څومره کارونه کړي، د خپل ژوند د هوساینې لپاره یې کړي او حتـی د خپلې ارامـۍ لپاره یې د نورو له محوه کولو هم ډډه نه ده کړې. د ارزښتونو په اړه د تحول نظریه راسره مرسته کوي، چې موږ په خپلو ارزښتونو فکر وکړو. ګټور یې لا وځلوو او بې ګټې یې معاوضه کړو. په وروسته پاتې ټولنو کې، چې فکرونه زنداني وي او سرونه یوازې د هو په علامه خوځیدو ته جوړ شوي وي، داسې ارزښتونه هم د ژوند په بیه پالل کېږي، چې له ژوند سره په جنګ وي. د داسې ټولنو یو لـوی ارزښت د اسلافو پـه نقش قـدم تګ دی او پـلار نیکـه تراشلي ارزښتونه لا یغیر دي. خلک هیڅ فکر نه کوي، چې پلار نیکه تراشلي ارزښتونه د هغوی د زمانې لپاره ول او موږ په بېل وخت کې ژوند کـوو. له وخت سره د انسان اړتیاوې او غوښتنې بـدلیږي، انسان د خپلـو اړتیاوو د تکمیل لپاره نوې هڅې کوي او نوې هڅې ممکن نوي ارزښتونه معرفي کـړي. بیدار قومونه د خپل تاریخ او ماضي هغه برخه سرمشق ګرځوي، چې د دوی له ژوند سره مستقیمه اړیکه لري او هغه چې له تیر وخت سره تېر شـویدي، په احترام یې له مخې ایسته کي او معاوضه کوي. موږ پر دې فکـر نـه کـوو، چې د ارزښت د رامنځته کېدو زمینه څه وه، اوس هغـه زمینـه او اړتیا شـته کنه، بس خو تندي دي، چې د پخوانیو بتانو په پښو کې یې سولوو.

مونږ ارزښت د ارزښت لپاره پالو د ژوند لپاره نه، یا په بلـه ژبـه چـارمغز او پسته له پوښونو سره د دې لپاره خورو چې چارمغز او پسته دي، د مغز لپـاره یې نه خورو. زمونږ چلند حتی له قران سره هم د همداسې وچو ارزښـتونو پـه څېر دی. دا یوازې هغه کتاب دی، چې باید ښکل شي، مسافر تـرې لانـدې تېر شي، په څو پوښونو کې تاوشي، د بل ځکمه او جایـداد پـرې وګټـل شي او رنګارنګ چاپ شي. مګر له ژوند سره د قرآن په اړیکه نه پوهېږو او یا تر اوسه نه یو خبر، چې د قرآن پیـام څنګـه د ژونـد لـه هوسـاینې سره مرسـته کـوي؟

مولانا روم چې د انساني ارزښتونو لوی مبلغ دی، له قرآن سره د هغه مهـال د خلکو د چلند پر وړاندې څه پر ځای عکس العمل ښودلی و:

مـــا زقـــرآن مغـــز را برداشـــتیم
پوســـت رابـــه دیګـــران ګذاشـــتیم

مـونږ چـې ریښـتوني مفکـران او د خیـر خلـک کـم لـرو، لا هـم پـه داسـې ارزښتونو او افتخاراتو سره وژنو، چې زمونږ د ژوند له تحرک او هوساینې سره هیڅ مرسته نه کوي، د بیدل خبره: محوی فخریم که عار را ماند.

د نړۍ د متحرکـو او پرمختللیـو ټولنـو د پرمختګ راز یـوازې او یـوازې دا دی، چې له خپلو اړتیاوو سره سم ارزښتونه تـراشي او کـه اړتیـاوې یـې بـدلې شي، ارزښتونه هم ورسره بدلوي، مونږ دا کار نه شو کولی او چې نـه یـې شـو کولی نو ولې دې د ولاړو اوبو په څېر بوی واخلو؟ بیا هم استاد پسرلی:

ړانده تول عمر پټې سترګې پـه امسـا پسـې ځـي
بینـا هغـه دی، چـې هـم لارې هـم رهـبر بـدلوي

نــه زوږ منطــق چلېــږي یــاره نــه زاړه فکرونــه
څیرک زلمي په تاوده جنګ کې هم سنګر بدلوي

د افغان رایو ته احترام په کار دی

د اپریل ۲۳مه نیته، کال ۲۰۱۴ م

د حمل یا وري په شپاړسـمه د افغانسـتان ملـت دنیـا او هـم ګاونـډیانو تـه وښودله چې د افغانانو سیاسي شعور حتی په کلو او بانډو کې هم ډېر او چت دي او بې له وېرې یي په ټاکنو کې برخه واخستله. د وري د میاشتې ټاکنو او د خلکو ګډون په پراخه کچه په امنیتي ارګـانو او د ټـاکنو پـه خپلواکـه اداره باندې باور اضافه کړ. دا ټاکنې په تخنیکي لحاظ او هم د شفافیت په لحـاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۲۰۰۹ م کال د جمهوري رياست د ټاکنو نه سمې او شـفافه وې. دا چـې پـه تخنيکي لحاظ درغلي په بعضې ځايونو کې شوې او يا په بعضي ځايونو کـې د کميسيون غړو او ناظرينو سمه دنده نه ده اجرا کـړې جـدا خـبره ده خـو تـر اوسه د ټاکنو او شکايتونو کميسيونو خپلې دندې په ښـه توګـه سرتـه رسـولي دي. کېداى شي چې د ټاکنو پايلې بعضې نوماندانو او يا د هغوى پلويـانو تـه دلچسپه نه وي خو چې که جمع او تفريق سم وشي نو همدې ته ورته پايلو نه زياته توقع هم بېځايه راته ښکاري.

اوس داسې ښکاري چې هيڅ يو کانديد شايد ۵۰ جمع يو ونه ګټي او ټاکنې دويم روند ته تلونکي دي نو ښه دا ده چـې مخکښـه نومانـدان او هـم د دوی پلويان دا پايلې ومني او دويم روند ته ځانونه چمتو کړي. پـه تلويزيونـو او يـا رسنيو کې د جوړجاړي خبرې هم کېږي چې که چا ۵۰ جمع يو پوره نه کړ نـو جوړجاړى دې وشي او ټاکنې دې دويم روند ته نه ځي. د جوړ جـاړي پلويـان بعضې مصنوعي دلايل د خپلو شخصي ګټو لپاره په ګوته کوي خو زما په ا نـد د جوړ جاړي پـايلې بـه د دويـم رونـډ د ټـاکنو نـه پـه مراتبـو خطرنـاکې او د تشويش وړ وي:

اول: که دويم رونډ ټاکنې ونه شي نو دا په خپله د ميلونونو افغانانو رايو ته په سپکه سترګه کتل دي. که جوړ جاړي باندې حکومت جوړيده نو ټاکنو ته بيا څه ضرورت و؟

دويم: که دويم رونډ ټاکنې ونه شي راتلونکى حکومت بـه مشروعيت ونـه لري او حکومت داري به ورته مشکله وي او دنياوال هم شايد د غير مشروع حکومت سره په راتلونکي کې مرسته ونه کړي.

دريم: که جوړ جاړى وشي نو بيا به هيڅـوک د ټـاکنو پـه راتلـونکې پروسـه باندې باور ونه کړي او افغانسـتان بـه بيـا د کشمکشـونو لوبغـالى وي او هـر

څوک به د زور او زر له لارې قدرت نيسې او د افغانسـتان راتلـونکى بـه بـې ثباته وي.

څلورم: که څـوک پـه خپـل ځـان او خپـل ملـت بانـدې بـاور لـري نـو بايـد جوړجاړى ونه کړي او د ملت رايو ته د افغانستان د اساسي قانون او د ټـاکنو د قانون په رڼا کې مراجعه وکړي. که چا زياتې رايي وګټلې نـو هغـه بـل دې ورته مبارکې ووايي او بايلونکى دې د قوي اپوزيسون په توګه د ملت خـدمت ته دوام ورکړي.

په ټاکنو کې ګټونکى او بايلونکى دواړه ګټونکي دي ځکـه پـه ديموکراتيکـه ټولنه کې د اپوزيسون رول د هغه ګروپ نه ډېر مهـم دى څـوک چـې قـدرت لري. زما په انـد هـر څـوک چـې راتلـونکې ټـاکنې ګټـي بايـد يـوه سـمه اداره رامنځته کړي چې د افغانستان د ټولو قومونو نمايندګي په کې وي او پـه هـر قوم کې ښه کسان شته چې د هغوي استازيتوب پـه راتلـونکي حکومـت کـې وکړي. د افغانانو د بريا په هيله

زمونږ د ولس احساس لا ژوندى دى

د اپرېل ۲۶مه نېټه کال ۲۰۱۴م

په فيسبوک کې لولم چې زمونږ دا بعضې د فيسـبوک انـډيوالان ليکـي چـې زمونږ ولـس شـعور نـه لـري او يـا بېسـواده دى نـو پـه دې خـبره ډېـر سـخت ځورېږم. کېداى شي چې بعضې کسان همداسې وي خو پـه عـمومي توګـه دا خبره سمه نه ده. که انتخاباتو ته وګورئ نو د کابل په ښار کې ډېرو باسـواده او پوه کسانو رايه نه ده ورکړې خو په اطرافونو کـې ډېـرو بېسـواده کسـانو د خپل سر په قيمت رايه ورکړې ده. پرون د کابل په احمدشاه بابا مېنه کې په يوه واده کې وم چې ما سره په خونه کې تقريباً شل کسه ډېر فهميده، پوه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

با سواده کسان، چې اکثرو په ډالرو تنخواوې هم اخستلې، موجود و خو په سلو کې اتیاو د جمهوري رياست په ټاکنو کې رايه نه وه ورکړې ځکه د هغوی د ګوتو له رنګ نه معلومېدل نو ما ترې پوښتنه وکړه چې ولې مو رايه نه ده ورکړې؟ دوی هغه دغه کول. دلته د پوهې او شعور مسئله نه ده، خبره د احساس ده او تر اوسه اکثريت افغانان او په خاصه توګه ډېرى پښتانه او د دوی تعليم يافته طبقه په ټولنيزو ښېګڼو او ټولنيزو کارونو عقيده نه لري. په پنځوس سلنه ښځو خو لا له سره نه غږېږو چې په سلو کې لس سلنه يې وټ نه ورکوي.

څو ورځې دمخه ما د فيسبوک په يوه ليکنه کې يادونه کړې وه که ضرب، جمع، تفريق او تقسيم سم وکړو نو د انتخاباتو پايلې له دې نه نورې سمې نه شي کېدای او د انتخاباتو د کميسيون مېړانه د ستاينې وړ ده ځکه دوی نه له چا سره مرسته کړې او نه يې د چا حق خوړلی دی. دا چې اوس داسې ښکاري چې انتخابات دويم پړاو ته تلوونکي دي نو دا زموږ د ټولو وطنوالو کار دی چې څنګه اول خپل ځانونه او بيا خپل ولس دې ته وهڅوو چې په دويم پړاو کې د اول پړاو په پرتله لاهم زيات سهم واخلي او دنیاوالو ته وښيو چې افغان ملت اوس د خپل سرنوشت په هکله بې تفاوته نه دی. که دا مرحله مو سمه تېره کړه نو زه په دې کلک ډاډمن او باوري يم چې په راتلونکي کې به د کودتايي نظامونو او يا د ټوپک په زور له قدرت نيولو نه د تل لپاره انشاالله خلاص شو او افغانستان به د يو دايمي ثبات په لوري مثبت ګام خامخا اخلي. په دايمي ثبات کې هم زموږ او هم زموږ د راروانو نسلونو خير دی. زه په دې ډاډه يم چې زموږ د ولس احساس بيداره دی په دويم پړاو کې به لا زيات په ټاکنو کې برخه اخلي. ولس بايد د نهيليو پنډتانو په خبرو پسې ونه ګرځي.

قاسم منګل چې د خپل زوی په نوم مستعار حساب لري، د پورته ليکنې په اړوند ليکلي و:

زما په سياسي مسايلو او بحث کي زغرده نظر خوښېږي دا که د چا خوښېږي او که نه هغه بېله خبره ده، راځئ وروڼو! له صاحب صاحب نه تېر شو او په آزاده توګه خپل نظر ورکوم. دا غلط خبره به وي که وواېو چې خلك شعور نه لري ټول انسانان شعور لري. خو دا يو حقيقت دی چې ځينې يې زيات لري او ځينې يې کم. په افغانستان کې لومړی د باسواد او روشنفکر ترمنځ بايد فرق وکړو. ټول باسواده روشنفکران نه دي او ټول روشنفکران باسواده نه دي. په دې معنی چې آيا هغه چا چې پوهنتون لوستی او په اوسنيو انتخاباتو کې د ژبې، مذهب، قوم، قبيلې پر بنياد خپل يوه ظالم، جنګسالار، قاتل نه حمايت کوي آيا داسې تحصيل کرده اشخاصو ته موږ روشنفکر ويلی شو. پوهېږم چې (خواب روشن) دي. وروره! که معيار په افغاني انتخاباتو کې پاکي، صداقت، وطندوستي واى زما په نظر په دا يوولسو کانديدانو کې بهترين شخص نادر نعيم و چې بايد غوڅ اکثريت يې تر لاسه کړی واى هاغه وخت کې چې زه په کابل کې وم ما دا خبره نادر نعيم ته وکړه چې ګرانه ملت تر اوسه دې مرحلې ته نه دی رسېدلی چې د ښه او ښه تر او بد او بدتر تر منځ فرق وکړي.

وروره! زما په فکر او اند زيات شمېر اشخاصو چې رايه ورنکړه هغې علت درلود. د دويم متفکر په خوا کې څوك ولاړ دي او د أفغانستان د ازادۍ د سېمبول عبدالله په څنګ کي څوك ولاړ دي؟ همدارنګه د زلمي رسول خوا کې؟ په داسې نامتجانسه انتخاباتو کې ملت په ډېر بد حالت کې قرار درلود او لري. .

او بله موضوع زما يو دوست چې زلمي رسول ته يې په ننګرهار کې کمپاين کاوه رأته وويل چې ماته دوه ځلې د انتخاباتو د کميسيون مسوول خلك کور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته راغلل او را ته یې وویل چې دومره ډالـر راکـړئ چـې مـونږ هـم تاسـې تـه صندقونه ډك كړو. زما په نظر په دې انتخاباتو کې زیاتره منفي رول همـدا د کمیسیون باسپوادانو جوړ کړو که زه هم په دې شرایطو کې کابل کې وای ما هم په رای اچونه کې برخه نه اخیسته.

واصل جمال صیب لیکلي و:

باعزمه او متین مشران تل د مسلکي لارې خپل پیغام د بامفهومه لیکنو لـه لارې خپلو ملگرو ته په خورا خوږه بڼه رسوي. دا هغـه څـه دي چـې د گـران وطن افغانستان په غېږ کې پراته په وطن مین یې د کومې ستومانۍ پرتـه پـه ډېر ښه انداز ترسره کوي. یوه څرگنده بېلگه یې زموږ مشر میاخېـل صـاحب دی. خدای جل جلاله دې یې ژوندی او کامران لري.

د پورته دوستانو د نظریانو په هکله ما ولیکل:

د ټولو دوستانو له نظر نه مننه! زه د قاسم جان منگـل صـیب لـه نظـر سره موافق نه یم ځکه که خفه رانه شي نو هغه اډیالېزم غواړي. د افغانانو مشـکل همدا دی چې که د دوی په سلیقه کار سم نه وي نو بیا بایکاټ کوي او ټـول ملت ورته بیا ملامته ښکاری. بایکاټ هغه وخت کې موثره وي چې مسیر تـه تغیر ورکولی شی او که نه نو بایکاټ هېڅ معنی نه لري او بایکـاټ پـه خپلـه شکست دی. که څه هم ډاکټر نه یم خو پـه طـب کـې یـوه اصـطلاح ده چـې تریاژ Triage ورته وایي. که زیات مریضان په یوه وخت کې روغتون ته راشي نو ډاکټر باید ژر تشخیص وکړي چې کوم مریض د پاتې کېدو دی او کوم نه دی او د هغو مریضانو تداوي باید وکړي کـوم چـې د روغېـدو دي. د ډاکټـر نیت خو به دا وي چې د ټولو مریضانو تداوي وکړي خـو هغـه ورتـه پـه عـین وخـت کـې نـه شي رسېدلی او هـر مـریض ورتـه مهـم دی خـو د امکانـاتو او شرایطو پر اساس ډاکټر مریضان ډېر ژر کټگوري کوي ترڅو یـو څـه مریضـان له مرگوني حالت نه بچ کړي. ورونو! زموږ وطن هم ډېرې ستونځې لـري. کـه

د ستونځو کټگوري ونه شي او بیـا هـرې سـتونځې تـه معقولـه او منطقـي لار پیدا نه شي نو دا ستونځې نورې هم زیاتېږي. زمونږ وطن او ملت مریض دی او مریض ملت باید اول په ICU یا عاجله خونه کې وساتل شي او چـې حالـت یې ښه شو نو بیا مریض د Critical یا وخیم حالت نه Stable یا ثبات حالـت ته ځي. تر قیامته دا ښه نه ده چې دا ملت په عاجلـه خونـه کـې وسـاتل شي چې نه مري او نه جوړېږي. که د انتخاباتو نه بلـه معقولـه او عمـلي لار چاتـه معلومه وي چې زمونږ مشکل حل کړي نو زه هم غواړم چې پـه هماغـه لار لاړ شم او حمایت یې وکړم. د کمیسیون پسې به هر ناکام شخص هـر څّـه وایـي خو چې د نږدې نه ما حالـت کـتلي دوی پـه ایمانـدارۍ کـار کـړی دی او د هیڅـا فشـار تـه تسـلیم شـوي نـه دي. کېـدای شي چـې د کمیسـیون بعضـو کارکوونکو او کاندیدانو نمایندگانو تقلب کړی وي خو دا عامه خـبره نـه ده. دویم ځل پړاو ته باید ټول تیاری ونیسي ترڅو مونږ یو مشروع حکومـت ولـرو او بیا هغه حکومت د خلکو مشکلاتو ته جوابده وي. که دا کار ونه شي نو بله لار گډوډي ده او په گډوډۍ کې د افغانانو خیر نه شته دی. سردار نعـیم زه هم له نږدې نه پیژنم ښه سړی دی خو هغه تجربه چې دا ملت رهبري کـړي نه لري.

د جمهوري ریاست د انتخاباتو دویم پړاو اعلان شو

د می د میاشتې ۱۵مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م

دا چې د جمهوري ریاست ټاکنې دویم پړاو ته رسماً وغزېدې نو انشاالله د افغانستان ولس به د تېر ځل نه هم زیات په ټـاکنو کـې د زیـاتو سـتونځو بـا وجود په شوق او ذوق سره برخه اخلي تر څو د ولـس د وټ پـه زور راتلـونکی ولسمشر وټاکل شي نه د ټوپک په زور او یا د پردې تر شا د معاملو پر اساس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه په خپلو افغانانو وروڼو او خويندو باوري يم چې دوی به يو ځل بيا د يوې ورځې يو څه وخت او يو دوه ساعته د افغانستان د راتلونکي او د خپل سرنوشت يا برخليک په هکله د جوزا په ۲۴ مه نېټه د انتخاباتاتو په مرکزونو کې په صفونو کې تيروي او خپله رايه به اچوي. ملت بايد په خپل ځان او خپله رايه په خپله باور پيداکړي نه د چا شاباسی، مکافاتو او تشويق په طمعه لاس تر زنې لاندې کيني. کامياب دې افغانان او تل دې وي افغانستان.

کونړ ته بايد په درنه سترګه وکتل شي

د جون د مياشتې لومړۍ نېټه، کال ۲۰۱۴ م

يو شاعر وايي:

هلک نه يې چې په تعليم دې څوک پوه کا
هم عاقل يې، هم بالغ يې، هم دانا

که څه هم ما ته افغانستان ټوله يوه سيمه ښکاري خو دا چې زه په کونړ کې زېږېدلی يم او هلته مې خړ پوڅې کړي دي نو د کونړ خلکو په هکله بدې خبرې راباندې ښې نه لګېږي. ځينې متخصيصين او ځانونو ته چې سياسيون وايي داسې فکر کوي چې د کونړ سيمه غرنۍ سيمه ده او خلک يې بې تعليمه او په سياسي مسايلو نه پوهېږي. دا چې د ټاکنو د دويم دور د کمپيا‌ين وخت دی نو ځينې کسان هلته غونډې کوي او غواړي چې د کونړ خلک پوه کړي چې چاته رايه ورکړي. خو د دوی اټکل سم نه دی او دوی کونړيان سم نه پېژني. کونړ د تمدن او علم زانګو ده او د سيد جمال الدين افغاني غونډې شخصيتونه هلته زېږېدلي او روزل شوي دي نو دوی پوهېږي چې چاته رايه ورکړي او څنګه د خپل راتلونکي په هکله تصميم ونيسي. البته کونړيان به د يو چا مېلمه پالنه کوي خو دوی د خپلو پاکو او سوچه رايو په استعمال د بل هر چا نه ښه پوهېږي چې تېر ځل يې هم دا په ثبوت ورسوله

او اميد دی چې د ټاکنو په دويم پړاو کې به هم خپل مسووليت په ښه توګه ادا کړي. دوی د چا وعظ او نصيحت ته ضرورت نه لري. بله دا چې داسې کسان چې په خپلو سيمو کې هيڅ رول نه لري نو لنډه منډه د کونړ په لوري اخلي او هلته د نمايش لپاره غونډې کوي خو دا د دوی لپاره د چا نه د پيسو د شکولو او شوړو د وهلو ښه وسيله ده.

د نوښت له لارې د موثره بدلون په لور

د جون د مياشتې درېيمه نېټه، کال ۲۰۱۴م

نن د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوژۍ وزارت له خو د ډېوې په نامه پروګرام د لومړنۍ دورې د سياليو ګټونکو ته جايزې او سندونه د د دغه وزارت د وزير اميرزي سنګين او تکړه معين ايمل مرجان له خوا ورکړل شول. په دغه غونډه کې چې زه هم بلل شوی وم ډېر ښه او په ځای ابتکاري پروګرام و ځکه هغو کسانو چې په مهمو ساحو او يا د ژوند په بېلابېلو اړخونو کې يې د ټکنالوژۍ پر اساس ستونځې حل کولای شوې او نوې مفکورې يې درلودلې نو د دې مثبت رقابت له لارې نقدي جايزې او هم څه بودجه چې خپل نظر او پلانونه سره عملي کړي ورکړل شوه. په هره ټولنه کې چې د ابتکار زمينه مساعده وي او مثبت رقابت موجود وي، هغه ټولنه په مخ ځي او مبتکرين ستايل کېږي خو په هغه ټولنه کې چې مبتکرين وژل کېږي، رټل کېږي او شړل کېږي او يا اشخاص او حکومتونه د ابتکار مخنيوی کوي هغه ټولنه همېشه بدبخته او وروسته پاتې ټولنه وي. زه د مخابراتو او معلوماتي تکنالوژۍ دا نوی ابتکار ستايم. د دې نه برسېره د Blue Sonic کمپنۍ چې د لومړي ځل لپاره د کمپيوټرونو، ټليفونو او نورو تکنالوژيکي څېزو د اسمبلې يا ترلو فابريکه جوړه کړې دا هم په افغانستان کې نوی ابتکار دی چې د لومړي ځل لپاره د افغانستان ځوانه سرمايه ګذاران او په تکنالوژۍ پوه کسان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل هيواد کې دا ډول پر مختللي څيزونه ترې او هغه په مناسب قيمت خپلو هيوادوالو ته عرضه کوي. که څه هم په تيرو دولسو کلونو کې د معلوماتي تکنالوژي په اړه ډېر کار شوی خو د مخابراتو وزير وويل چې د ايستونيا هيواد چې يو نيم ميليون نفوس لري، هغوی د تکنالوژی په ذريعه دری زره بيلابيل خدمات خپلو خلکو ته عرضه کوي خو په افغانستان کې يوازې په اتو ساحو کې حکومت د معلوماتي تکنالوژۍ له لارې خدمات عرضه کوي. نو ګرانو دوستانو تاسې ووايئ چې اوس زمونږ هيوادوال بايد څومره کار وکړي چې د ايستونيا د وړوکي ملک په څير په مخ لاړ شو او دا ښايي چې مونږ څومره د نورې نړۍ نه وروسته پاتې يو. په پورته عکسونو کې د نن ورځې د غونډې يو څو عکسونه هم د تاسې او نور دوستانو سره شريکوم.

معيبوبه او مريض ځوانان د معيبوبې ټولنې زېږنده ده

د جون د مياشتې اومه نېټه ۲۰۱۴ م کال

تير ماښام د کابل هوايي ډګر اتيا متره سړک بانډې د يو دوست د زوی واده ته د اريانا د ښارګوټي له خوا د خليج د ودونو هال په لوري په پښو روان وم چې د فرعي او عمومي سړک ترمنځ مې په دې عکس کې دا پورته ځوانان وليدل چې سره راکنجاړه شوي و او پودر څکول او هم يو ځوان د سړک د غاړې په وياله کې دننه پروت دی چې ځيګروي يې کول او د ځانه خبرنه و چې په څه حال پروت دی. خدای شاهد دی چې سخت خفه شوم. کله چې ما دا عکس اخسته نو د پوليسو يو موټر هم راغی او زما په شان يې دې کسانو ته خړې خړې وکتل او لاړ. زه دا پوليس هم نه ګرموم ځکه له دې بيچاره ګانو سره هم د حل لاره نشته ځکه که دا ځوانان بنديانوي نو هلته په بندي خانه کې دوی مري ځکه موږ د روږدو کسانو لپاره صحيح پروګرامونه او سم روغتونونه نه لرو او که نه يې نيسي- نو د دوی تعداد ورځ په ورځ زياتېږي او زموږ ټولنه نوره هم مريضوي. مريضه ټولنه همېشه وروسته پاتې وي. مونږ به څنګه د مريضو او روږدو ځوانانو نه دا اميد ولرو چې زمونږ د ټولنې او يا زمونږ د راتلونکې نسل لپاره به کار وکړي او دوی به ارامه او اسودګۍ کې شپې او ورځې تيرې کړي.

زمونږ ټولنه د پورته روږدو کسانو په شان ډيرې نورې ناروغتياوې هم لري او دا ټولې ناروغۍ د تيرو رژيمونو او نا سالمو مشرتابه زيږنده ده. تر څو چې سالمه اداره د يو سالم مشرتابه په درلودلو جوړه نه شي نو زمونږ ټولنه به معيبوبه او ناسالمه ټولنه وي او د دې معيبوبينو او د دا ډول ناروغانو شمير

(c) ketabton.com: The Digital Library

به ورځ په ورځ زياتيږي او په اخره کې بـه د هيڅـا سره د حـل لاره نـه وي. راځئ چې راتلونکي دويم ځل ټولټاکنو کې سمې برنامې ته رايـه ورکـړو ترڅـو زمونږ راتلونکی نسل په ارامۍ کې ژوند وکړي. اوبه لا د ورخه تيرې نه دي.

د جوزا ۲۴مې نېټې دويم پړاو ټولټاکنو ته چمتوالی

د جوزا ۲۱مه نېټه، ۱۳۹۳ کال

د جمهوري رياست ټولټاکنو د لومړي او دويم پړاو په اړونـد، د افغانسـتان ملـت، دولـت، سياسي ډلـو، مـدني ټولنـو، سـياسي رضـاکارانو او فعـالينو او نوماندانو له يوه کاله راپه دې خوا ډېرې هلې ځلې وکړې او هر نوع مـادي او معنوي قربانۍ يې ورکړې تر څو د خپلې خوښې يو داسې نومانـد او ټـيم تـه رايه ورکړي چې د افغانستان راتلونکی سياسي ثبـات او د ولـس ارامـۍ لپـاره کار وکـړي. د افغانسـتان پـه تـاريخ کـې دا لـومړی ځـل دی چـې د سياسي، مشروع او آزادو ټولټاکنو له لارې د سياسي قدرت واگـې بـه لـه يـو منتخب جمهور رئيس نه بل منتخب جمهور رئيس ته انشـاالله انتقـالېږي. د ټولټـاکنو په هکله اميدونه او ناهيلتوبونه زيات و او هر چـا د خپـل لرليـد پـه رڼـا کـې ځرگندونې کولې خو د افغانستان ملت د اپريـل پـه پنځمـه نېټـه دا وښـودله چې د افغانستان ملت بيـداره او اگـاه دی او د خپـل راتلـونکي پـه هکلـه بـې تفاوته نه دی. د ټولو نيمگړتياوو او تهديدنو سره سره يې په ټولټاکنو کـې پـه پراخه کچه برخه واخيستله او د اوه ميلونو نه زيـاتو کسـانو د خپلـې خوښـې نوماندانو ته رايه ورکړه. په دې لوبه کـې گټـونکي او بـايلونکي نـه و بلکـه دا بريالیتوب د ټول ملت بريالیتوب و.

د لومړي پړاو د نهايي پايلو د اعلان نه مخکې او هـم وروسـته داسـې هلـې ځلـې وشـولې چـې گونـدې دويـم پـړاو تـه ضرورت نشـته دی او د مخکښـو نوماندانو او سياسي لوبغاړو تر منځ بايد جوړ جاړی وشي او د يو قسم سهامي شرکت حکومت جوړ کړي خو د تحول او تـداوم ټـيم د ډاکـتر صـيب اشرف غنـې احمـدزي پـه مشرـۍ پـه دې اړه ډېـر کلـک دريـځ ونيـوه او هـر نـوع جوړجاړی يې د اساسي قانون او د ټولټاکنو له قوانينو سره په ټکـر کـې وگانـه او داسې مشارکتي نظام يې د ملت په گټه لوی تاوان وبالـه. مخکښ نومانـد ډاکټر صيب عبدالله عبدالله هم باالاخره دې ته حـاضر شـو چـې د ټـاکنو پـه دويم پړاو کې برخه واخلي.

دا چې د تير يو کال او حتی د ځينو کسانو لپاره د تيرو ډېرو کلونو راپـدې خوا دا نه ستړي کېدونکې هلې ځلې وي نو اوس د دې ټاکنو بلـه مرحلـه دوه ورځې وروسته رارسېدونکې ده چې د افغانستان ملت به انشـاالله يـو ځـل بيـا خپل شهامت وښيي چې په ټاکنو کې په پراخه کچه برخه واخـلي او د خپلـې خوښې نوماند ته رايه ورکړي. اوس ملـت تـه اسـانه ده چـې د دوه نومانـدانو ځينې يو خوښ کـړي کـوم چـې کـولای شي د راتلـونکي نظـام سـم مـديريت وکړي. زه چې په کابل او ولايتونو کې د خلکو شور او ولولو ته گورم نو داسـې ښکاري چې د افغانستان با شهامته ملت به يو ځل بيا دنيـاوالو تـه دا وښـيي چـې دوی د خپـل راتلـونکي پـه کلـه بـې تفاوتـه نـه دی او د خپـل راتلـونکي سرنوشت په خپله تعينولی شي.

ټولو افغانانو او خاصتاً تعليم يافته او روڼ ا ندو کسانو ته په کار ده چې هم په خپله رايه ورکړي، هم خپله کـورنۍ، خپلـوان، دوسـتان او د خپلـې سـيمې خلـک دې تـه وهڅـوي او هـم کمـک ورسره وکـړي چـې پـه پراخـه کچـه پـه ټولټاکنو کې برخه واخلي. کلونه کلونه مو د خپل ځانونو لپاره کار وکړ راځـئ چې په يوه اواز راتلونکي درې ورځې د تبليغيانو پـه شـان سـه روزه ولگـو او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې تاریخي او د افغانستان د سرنوشت سازو ټولټاکنو لپاره کار وکړو. د تقلب مخه ونیسو او هر ډول ګواښونو پر وړاندې د سپر په څېر ودرېږو او خپل مقاومت وښایو. په دې سیاسي پروسه کې بایلونکی نشته دی او ټول ګټونکي دي ځکه بایلونکی نوماند هم په دې پوهېږي چې ولس د ثبات طرفدار دی نه د بد امنۍ او پایلې به خامخا منـي. د دې نهایي پړاو د بریا افتخار او کریډېټ به د افغانستان د ملت وي ځکه ملت به دا پروسه کامیابوي او اشخاص د بریالیتوب وسیله دي. وټ اچول ملي او دیني مسوولیت دی او بې تفاوتي بیا پښیماني نه لري.

د باثباته، هوسا او ارام افغانستان په امید

په دیموکراټیکه پروسه کې ګټونکی او بایلونکی نشته دی

د جوزا ۲۶ مه نېټه، ۱۳۹۳ هجری شمسي کال

ګرانو وطنوالو خویندو او ورونو! په سیاسي دیموکراتیکه پروسه کې ګټونکی او بایلونکی نشته دی. که یو ټیم وي نو بیا خو هغه دیکتاتوري نظام وي چې پخوا به یې یو کاندید درلود او په سلو کې سل رایې به یې اخیستلې. په دې دیموکراتیکه پروسه کې اوله کامیابي د افغانستان د ملت ده او بیا د دواړو ټیمونو ده که هغه ګټونکی دی او که بایلونکی. زما په اند د بایلونکي ټیم دنده اسانه ده که په دې قناعت وکړي چې په اپوزیسیون کې پاتې شي. ځکه اپوزیسیون یوازې انتقادونه کوي او خپل ځان بل پړاو ته تیاروي خو د ګټونکي کار سخت دی ځکه هغه وعدې یې چې له خلکو سره کړي دي هغه باید پلي کړي. نو زما په اند ګټونکی باید خفه او بایلونکی باید خوشحاله وي. که مقصد د دواړو ټیمونو وطن او خلکو ته خدمت کول وي.

د کونړ بد نامه مشهورو څېرو له چا نه ملاتړ کاوه؟

د جون ۲۴مه نېټه، کال ۲۰۱۴م

پرون د کونړ یو وکیل په احساساتو کې غرق و او ویل یې چې د کونړ دوه لکه نفوس په غرونو کې جنګ کوي او دوه لکه نفوس په سمه کې اوسېږي نو دا د کونړ دوه لکه رایه له کوم ځای نه شوه؟

دې جناب وکیل صیب دا هم وویل چې د کونړ مشهوره څېرې له یو خاص نوماند نه ملاتړ کوي نو څنګه دې بل نوماند زیاتې رایه اخیستلې دي؟

اول خو د کونړ خلک یوازې په جنګ کې نه په علم او ادب کې شهرت لري او د سید جمال الدین افغاني غوندې د شرق ستر مفکر په دغه خاوره کې زېږېدلی دی. د استقلال د څلورمې جبهې اتل غازي میر زمان خان هم د دغه ټاټوبي دی. مشهور روحاني شخصیتونه لکه د سید شمس الدین مجروح پلار د تیګرو پاچا صیب، سرکاڼو میاصیب د اسلام پور پاچا صیب، زموږ نیکه د منګوال میاصیب، د شونکړۍ انځری ملا صیب، سید بهاوالدین مجروح، پروفیسر رسول امین، او داسې نورپه لس ګونو علمي شخصیتونه، استادان، لیکوالان او شاعران په هره ولسوالۍ کې شته دي چې دوی او د دوی کورنۍ د کونړ ولایت مشهوره شخصیتوته دي. په کونړ کې د سید محمود پاچا پادشاهي تېره شوې او داسې نور د کونړ د خلکو ارزښتونه شته دي. دا اوسني بدنامه شخصیتونه د جهاد اتلان هم نه دي ځکه د هرې ولسوالۍ د جهاد اتلان معلوم دي. زموږ د خاص کونړ په ولسوالۍ کې یوازې ۲۷ مکتوبونه چې نهه یې لېسې دي په دغه ولسوالۍ کې شته او ۲۲ زره رایه په دغه ولسوالۍ کې اچول شوې ده. د کونړ ولایت علم پروري په دې معلومېږي چې تر اوسه هېڅ یو ښوونځی د هلکانو او هم د نجونو نه دی تړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوی. دا په خپله د دې شاهدي ورکوي چې د کونړ ولایت خلک علم پروره ولس دی او دا د اوباشانو هدیره نه ده.

زما سوال له دغه وکیل صیب محترم نه دا دی چې اول ته ماته د مشهوره شخصیتونو تعریف وکړه چې مشهور شخصیت باید څه اوصاف ولري او بیا دې خپل گریوان کې سر ټیټ کړه چې ستا په خوله مشهور شخصیتونه؟! دغه اوصاف لري او که نه؟ دغه وکیل صیب دې ماته د کونړ د تاریخ په هکله لږ معلومات راکړي نو ښه به وي؟ که مطلب د دغه وکیل صیب دا وي چې مشهور شخصیت علم ونه لري، بې سواده وي او د ولس په منځ کې ځای ونه لري نو د ده دا خبره رښتیا ده چې داسې مشهوره شخصیتونه چې په خپل ولس کې بدنام و نو د دغه ښاغلي نوماند ترڅنگ و درېدل نو ځکه یې دغه نوماند په کونړ کې له ناکامۍ سره مخامخ کړ.

د تېر دور د پارلماني ټاکنو درغلي خو د افغانستان په تاریخ کې ساری نه لري او ډېر کسان پارلمان ته په درغلیو راغلل چې د کونړ دا درې تنه وکیلان هم د تېر دور د درغلیو ښه بېلگه ده او دوی د کونړ د علم پروره ولس استازیتوب نه شي کولی. دا مشهوره څېرې د درغلیو په طمعه وې خو د کونړ ولس اوس رابیداره شوی او دوی یې درغلیو ته پرېنښودل او د دوی مخه یې ونیوله نو ځکه دوی د ولس زور سره مخامخ شول نو اوس د کونړ نه بهر داسې خبرې کوي او د کونړو په اصطلاح باټې یا شړې ولي. ما تېره اونۍ د کونړ په ولایت کې تېره کړه او هرې ولسوالۍ، کلي او کور ته به چې تلم نو خلکو به راته د دغه مشهوره بد ناموڅېرو قصې کولې چې څنگه د دوی د درغلیو مخه یې ونیوله. زما په اند که دا ډول بدنامو مشهورو څېرو د دغه ښاغلي نوماند نه ملاتړ نه وای کړی نو شاید چې دغه ښاغلي نوماند به هم یو څه زیاتې رایې په کونړ کې اخیستلې وې. د کونړ خلکو په سوچ او فکر رایه ورکړې او د خپلو رایو نه دفاع هم کولی شي. د کونړ حیثت او وقار د داسې

بدنامو مشهورو څېرو په اوتو او بوتو نه کمېږي او نه دوی د کونړ استازیتوب کولی شي.

همدا یې غر همدا یې کربوړي

د ۲۰۱۴م کال د جولای ۱۳مه نېټه، کابل

موږ اصطلاحات په مطلقه توگه استعمالوو او په خپلو خبرو کې زیاتره وخت مبالغه کوو. موږ د ملت او خلکو اصطلاگانې په دې نږدې ورځو کې د چاپي، غږیزو او تصویري رسنیو له لارې ډېرې واورېدې چې مدعي او مدعي علیه، مبصرینو او کار پوهانو، دولتي او غیر دولتي چارواکو او هم د مطبوعاتو د مستنطیقینو یعنې ژورنالیستانو له خوا استعمالېدې. که موږ د کاندیدانو ټولو رایو ته وگورو او د افغانستان له نفوس سره یې مقایسه کړو نو دوی د ملت د یوې برخې رایه اخیستلې ده نه د ټول ملت نو دوی باید دا وضاحت ورکولی چې هغو کسانو چې دوی ته رایه ورکړې نو دوی باید د هغوی د رایو پوښتنه او گروېږنه وکړي او د انتخاباتو د قانون او د لوبې د اصولو پر اساس چا چې زیاتې رایې واخیستلې نو بیا هغه د ټول ملت ولو که دوی ته یې رایه هم نه ده ورکړې، استازیتوب کولی شي. نو مابه چې هره ورځ د ټولو له خوله نه دا اورېدله چې ملت دا غواړي او دا غواړي نو سخت قهر به راغی چې مستنطیق صیب ورته ولې نه وایي چې تاسې خو لا تر اوسه د ټول ملت استازیتوب نشئ کولی بلکې د ملت یوې وړې برخې تاسې ته رایه درکړې ده نو مستنطیق صیب به هم له دوی سره غاړه راښکېدله چې ملت این و ان را میخواهد مگر په دې به یې فکر نه کاوه چې په کوم بنیاد د ملت او خلکو کلمه په مطلقه توگه استعمالوي. همدا مستنطیقین، همدا یې مبصرین او همدا د دې ډلگیو استازي. همدا یې غر او همدا یې کربوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فیسبوک ملګرو ته کورنی کار

د جولای د میاشتې ۱۴مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

که ګران دوستان لاندې اصطلاحاتو ته تعریفونه ولیکي او بیا ووایي چې څه ډول حکومت د دوی خوښ دی نو ښه به وي:

ائتلافي حکومت
د ملي وحدت حکومت
دملي مشارکت حکومت
د اتحادونو د مجموعې حکومت
د ملي یوالي حکومت
د سهامي شرکت حکومت
د خپلې خوښې حکومت
د پردیو د خوښې حکومت
د ګټونکو حکومت
د بایلونکو حکومت او داسې نور

له تعریف نه وروسته شاید چې د یو شمېر کسانو اندیښنې له منځه لاړې شي او د یو شمېر محدودو دوستانو اندیښنې زیاتې شي.

په هر حال زما د ملي یووالی منتخب حکومت خوښ دی چې د هر قوم ښه کسان د هغوی د تجربې او استعداد په پام کې کتلو سره په کې برخه ولري. پینځه یا لس کاله بعد داسې دولت او حکومت ولرو چې هلته سمت او قوم مطرح نه وي او هر څوک یوازې د یو ښه افغان په توګه د خپل

استعداد، پوهې او تجربې پر بنیاد د افغانستان لپاره کار وکړي او د افغان په حیث د کارکولو چانس ولري نه دا چې پوه کسان د خپل قوم د زوراکو او نا پوهو کسانو پسې چې د کونړو په اصطلاح د دوه خرو وربشې نشي- بیلولای، نښتي وي چې دوی ته کار پیدا کړي او یا د دوی له حقوقو نه دفاع وکړي. افغانان باید ټول د خپلو حقوقو مدافعین پخپله وي او خپل حقوق پخپله وغوښتلی شي. زما په خیال د ایډیال په مجازي دنیا کې خبرې کوم خو دې وروستیو ټولټاکنو دا راته وښودله چې دا حالت یوازې ایډیال نه دی بلکې عملي بڼه انشاالله پیداکولی شي.

جمهور رئیس کرزی باید د وکیلانو د حقوقو قانون توشېح نه کړي

د جولای د میاشتې ۱۳مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

ملي شورا ته شرم دی چې د قانون پرونی مسوده یې د خپلو امتیازاتو په هکله تایید کړه البته د هغو وکیل صیبانو نه مننه چې پر ضد یې رایه ورکړې ده. په دې قانون کې دې وکیلانو ته امتیازات له خپل ماموریت نه وروسته د تل لپاره پکې لکه د جمهور رئیس په شان ټاکل شوي دي چې دوی ته بادې ګاردان، معاشونه او هم د دوی کورنیو ته به سیاسي پاسپورتونه ورکوي. ملي شورا د انتخاباتو د قانون په تغیر کې یوه بله ماده هم د ځانونو لپاره تصویب کړې ده چې که چا یوه دوره وکالت کړی وي نو د هغه د تحصیل معیار باید په نظر کې ونه نیول شي او بیا ځانونه کاندیدولی شي. دا ماده هم له اساسي قانون سره په ټکر کې ده چې تبعیض پکې راغلی دی ځکه قانون باید عام وي نه د یو چا لپاره یو قسم او د بل چا لپاره بل قسم شرایط ولري. امید دی چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

جمهور رئيس کرزی دا دواړه قوانين توشېح نه کړي او بېرته يې بايد د دوی پر مخونو ورولي.

د افغانستان جسد څنګه له خاورو نه ژوندی راوکاږو؟

د جولای د مياشتې ۱۴مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

پرون ما د خپل فيسبوک په پاڼه درې ورې ليکنې تر دې عنوانونو لاندې ليکلې وې:

- همدا يې غر همدا يې کربوړي
- د فيسبوک ملګرو ته کورنی کار
- جمهور رئيس کرزی بايد د وکيلانو د حقوقو قانون توشېح نه کړي

ډېرو دوستانو پرې خپلې تبصرې او نظرونه ليکلي وو خو د ټولو دوستانو او ملګرو نظرياتو ته ځواب ورکول سخت او ډېر وخت ته يې اړتيا درلودله نو په خلص ډول بايد ووايم چې تر هر څه دمخه د ټولو دوستانو له تبصرو نه زياته مننه ا و زه مو مرهون يم چې زما ليکنې مو لوستې دي او خپل نظرونه مو راسره شريک کړل.

زمونږ او ستاسې ټولو دردونه او هيلې سره يو شان دي. د تېرو څو لسيزو د ناخوالو نه په تنګ راغلي يوو او په دې فکر او هيله يو چې دې ناخوالو ته د پای ټکي کېښودل شي. زمونږ ټولنه يوه مريضه ټولنه ده او هر څوک ورته نوې نسخې او د بېلابېلو ملکونو دواګانې توصيه کوي خو زمونږ مرض ورځ په ورځ زياتېږي ځکه چې مونږ لا پخپله دې ته چمتو نه يوو چې د خپل مرض علاج پخپله وکړو ولو که نسخه او دوا زمونږ خپله هم وي. زمونږ د مرض تشخيص اسانه دی، د زوراکو ټيکه دارانو له منګلونو نه سياسي، اقتصادي

او فوځي انحصار بايد ختم شي او د قانون حاکميت چې د اکثريت ولس غوښتنه ده بايد حاکم شي ځکه په قانونمنده ټولنه کې خلک په سکون او ارامۍ سره ژوند کولی شي او د ښې حکومتدارۍ په پايله کې انکشاف پخپله رامنځته کېږي.

اسانه تشخيص دی خو د دې مرض تداوي سخت کار دی ځکه دا د قدرت ټيکه داران هم په اسانۍ واک نه پرېږدي او نه خپلې ګټې له لاسه ورکوي او تر اخري سلګۍ پورې چې ترڅو د دوی له وسې پوره وي هلې ځلې کوي چې خپل قدرت وساتي که هغه په هر ډول بې حيايۍ او يا د اکثريت ولس په تاوان هم وي. ځکه دوی ته خپلې ګټې مهمې دي، ولس، قوم، ژبه، مذهب او يا نور شعارونه د دوی د شومو او شخصيـ اهدافو د رسولو لپاره وسيله ده. دا د قدرت ټيکه داران قدرت د قوانينو په چوکاټ کې يا د لوبې د اصولو په اساس نه پرېږدي. نو څه په کار دي؟

د افغانستان ګوته نه بلکې ټول وجود د يوې درنې ګټې (تېږې يا ډبرې) لاندې شوی دی، خپلو او پردو د افغانستان په جسد باندې نورې غټې غټې ګټې کېښودلې دي نو اوس کمال او هنر دا دی چې څنګه دا ګټې په احتياط سره لرې کړو او د افغانستان دا جسد ژوندی او يا نيم ژوبله د دې ډبرو د لاندې نه راوکاږو. په دې لار کې د مضر احتياط نه هم بايد يو څه ډډه وشي ځکه بعضې وخت مضر احتياط هم د ناخوالو سبب ګرځي. هم بايد د تدبير نه کار واخستل شي او هم بايد جدي مبارزه او مقاومت وشي ترڅو ولس بيا له مايوسۍ سره مخامخ نه شي. که څه هم انسان بايد په هر حالت کې خوش بينه اوسي خو که دا ځل ولس بيا له مايوسۍ سره مخامخ شو نو د بيا خوش بينۍ د موقع راتګ به ډېر وخت واخلي. ولس خپله مېړانه وښودله نو دا اوس په سياسي لوبغاړو پورې اړه لري چې څنګه د دوی د قربانيو نه دفاع وکړي او د يو ښه راتلونکي لپاره لاره آواره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هاني مون، ماه عسل، يا د شاتو مياشت

د جولای د مياشتې ۱۵مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

که څه هم د Honey Moon يا ماه عسل کلمه له واده نه وروسته يو څه مودې ته استعمالېږي چې ناوې او شاه چېرته سفر کوي او يا يو څه وخت بېغمه تېروي خو د دې وخت د تېرېدو نه وروسته دواړه چې بېرته راستانه شي نو بيا د ژوند په چارو اخته کېږي او دا طبيعي خبره ده چې په ژوند کې ستونځې او مشکلات شته دي. په خاصه توګه هغه جوړه چې واده يې په مشکلاتو او قرضونو باندې کړی وي او هر قرضداری ورته دروازه ټکوي او خپل پور ترې غواړي نو ډېره سخته وي او د واده هغه ټوله خوشحالي ترې بيا هېرېږي. هغه اصطلاح ده چې وايي واده د يوې ورځې خوشحالي او د ټول عمر غم ته وايي.

د هاني مون يا ماه عسل کلمه په سياسي لوبو کې هم استعمالېږي چې کله ځوک قدرت ونيسي نو خلک وايي چې د هاني مون د مودې نه وروسته به ګورو چې څه کوي او يا داسې ويل کېږي چې تر هاني مون پورې يې پرېږدئ چې څه کوي.

دې اونۍ کې د اجتماعي رسنيو او هم په محافلو کې د دوستانو نه نهيلې کوونکې تبصرې او خبرې د جمهوري رياست د انتخاباتو د پايلو او يا د دواړو نوماندانو د جوړ جاړي په هکله اورم چې که څه يې واقعيتونه وي خو يو شمېر زيات يې تبليغاتي بڼه هم لري. زما غوښتنه له دوستانو نه دا ده چې سمدستي په منډه يا په عجله توګه قضاوت او پرېکړې بايد ونه کړو ځکه د داسې پرېکړو پايله ګټه نه لري. د افغانستان خلکو د ټولټاکنو په دواړو روندونو کې خپله ميړانه او شهامت وښوده چې دوی نظام جوړونه غواړي، د قانون حاکميت غواړي او د دې تر څنګ اجتماعي عدالت غواړي چې ولس

په ارامه خپل ژوند وکړي. ولس زورواکو ته کلکه څپېړه په مخ ورکړه او که په هره موقع کې بيا هم هر څوک د زور خبرې کوي نو ولس د دې توان او شهامت لري چې د دوی په مخ کې ودرېږي اود خپلو حقوقو نه دفاع وکړي.

زما مطلب دا دی چې مونږ يعنې د افغانستان ولس دواړو کانديدانو ته رايه ورکړې او دواړو نه توقعات هم شته دي نو ښه به دا وي چې اول خو ګټونکی او بايلونکی معلوم شي او چې کله يې د قدرت واګې په لاس کې واخيستلې نو بيا به يو څه وخت د هاني مون او يا ماه عسل ورته ورکړو چې خپل ټيم منسجم کړي، کاري پلان ولس ته وړاندې کړي او خپلو ژمنو ته عملي بڼه ورکړي. که دا کار يې ونه شو کړای نو ولس خو دواړو نوماندانو ته يوازې د هغوی د قوارې، لباس، ژبې، قوم او سمت په خاطر رايه نه ده ورکړې بلکې د دوی کاري پلانونو او ژمنو په خاطر يې دوی ته رايه ورکړې ده. نو بيا به هغه وخت قضاوت کوو چې دوی څومره د ولس ګټو ته او څومره د خپل قدرت ته رسېدو په خاطر يې هلې ځلې کړې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روژه ماتې نه وروسته دا سوچ راته پيدا شو، چې د ملي وحدت حکومت جوړول يعنې څه معنی؟

د جولای شلمه نېټه، ۲۰۱۴ م کال، کابل

د جولای په ۱۲ نېټه د امريکا د متحده ايالاتو د بهرنيو چارو د وزير، جان کيري په منځګړيتوب د ډاکټر اشرف غني احمدزي او ډاکټر عبدالله عبدالله ترمنځ د ټولټاکنو د دويم روند د پايلو د رامنځته شوې لانجې په هکله کومې پرېکړې وشوې نو په دغو پرېکړو کې د ټولو رايو بيا شمېرنه د بـين المللي او داخلي ناظرينو او هم د کانديدانو د استازيو پر وړاندې شـامله ده چـې دواړه خواوې به د ټولو رايو له شمېرنې نه وروسته پايلې مني او بيا به دواړه خـواوې (ګټونکې او بايلونکې) د ملي وحدت حکومت جوړوي.

دا څـو ورځــې چــې پــه تلويزيونــو او نــورو رســنيو کــې د دواړو ټيمونــو د ويانـدويانو او سـياسي تحليلګرانـو تبصـرې او نيـوکې ګـورم نـو د اتيـايمې او نويمې لسيزې د پراخ بنسټه حکومت جوړولو خبرې راپه ياد شـوې. پـه هغـه وخت کې د پراخ بنسټه حکومت جوړول د جګړې بېلابېلو خواوو ته ځـانګړې معنی درلوده. د مجاهدينو ډلو به ويل که د دوی څـو حزبونـه سره يـو ځـای شي او په خپلو منځو کې حکومت جوړ کړي نو دا پراخ بنسټه حکومـت دی. د پخواني پادشاه، ظاهرشاه طرفدارانو به ويل چې که د هر حکومـت پـه راس کې پخوانی پادشاه وي نو هغه پراخ بنسټه حکومت دی. همدا شـان د کابـل حکومت به ويل چې په پراخ بنسټه حکومت کې بايـد دوی هـم شـامل وي او که دوی يې په راس کې وي نو هغه پراخ بنسټه حکومت دی. تر اخره پـورې پراخ بنسټه حکومت جوړ نه شو ترڅو چې د ډاکټر نجيب الله حکومت سقوط وکړ او نورې وروستۍ پېښې زمونږ د تاريخ يوه برخه وګرځېدې.

اوس راته د ملي وحدت د حکومـت جوړولـو پـه هکلـه هـم شـک او ترديـد رامنځته شوی دی چې د داسې حکومت تفسير به څه وي؟

په اصولو کې دا خبره سمه ده چې د ملي وحدت په حکومـت کـې بايـد د هر قوم، سمت او ډلو نه ښه کسان د هغوی د استعداد، پوهې، تجربـې، تقـوا او تحصيل په بنياد د حکومت په چـارو کـې وګـمارل شي تـر څـو د حکومـت چارې په ښه ډول پر مخ بوځي. خو زما په انـد اصـلي خـبره دا نـه ده. مـا تـه داسې ښکاري چې د ملي وحدت د حکومت تر شعار لاندې دوی غواړي چې قدرت ونيسي او يا د قدرت انحصار د دوی په لاس کې وي.

لاندې درې پوښتنو تـه بايـد ځـواب وويـل شي او هـم دا پوښـتنې بايـد پـه رسنيو کې د تحليګرانو له خوا مطرح شي ترڅـو زمـونږ او د ولـس دواړو پـرې سر خلاص شي:

اول: د افغانستان ولس ته به څوک مسوول وي؟ د منتخب حکومت مشرـ، که دواړه ټيمونه او يا هېڅوک؟

دويـم: د اپوزيسـيون رول بـه څـه وي؟ ايـا بـايلونکی ټـيم بـه د پوزيسـيون استازيتوب کوي او که د اپوزيسيون؟ او يا بله ډله د اپوزيسيون بـه رامنځتـه کېږي؟

درېيم: د ملي وحدت په حکومت کې به مسلحې ډلې هم شامله وي او که نه؟ او که قدرت به يوازې د همدې دوه ټيمونو ترمنځ په انحصار کې وي؟

زما په اند د اولې پو ښتنې ځواب راتـه لـږ مشـکله غونـډې ښـکاري. ځکـه دواړو نوماندانو د ټاکنو په بهير کې له خلکو سره ډېرې وعـدې کـړې دي او ولس هم د دوی برنامو ته رايه ورکړې ده. کـه ګټـونکی نومانـد هغـه وعـدې چې د انتخاباتو په بهير کـې يـې کـړې دي، عمـلي نـه کـړي نـو دغـه د مـلي وحدت حکومت به ناکام حکومت وي او ملامتيا به د دولت د مشر پـر غـاړه وي نه د ملي وحدت د حکومت د غړو، ځکه د جمهور رئيس کرزي حکومت

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې ښه بېلګه ده. د تېرو ديارلس کلونو د ټولو ناکاميو پړه په جمهور رئيس کرزي اچول کېږي نه د دغه حکومت پر غړو. ولس وايي چې دا غړي جمهور رئيس کرزي تعين کړي و نو دی د خپلې دورې د ټولو ناکاميو او بريالیتوبونو مسوول دی. هغه کسان چې په تېرو ديارلس کلونو کې د ده د حکومت غړي وو هيڅ پړه نه مني. په راتلونکي کې به هم هغه کسان چې د دې دواړو ټيمونو په مشوره او مصلحت تعين شوي وي ولس ته مسوول نه وي او په قانوني او شرعي لحاظ مسووليت يوازې د دولت د منتخب جمهور رئيس دی. ما ته دا خبره عجيبه غوندې ښکاري چې راتلونکی منتخب جمهور رئيس به ولس ته مسوول وي خو د حکومت غړي به د بل ټيم په مصلحت ټاکي. په دې خبره زما سر نه دی خلاص.

د دويمې پوښتنې ځواب لږ اسانه راته ښکاري ځکه که بايلونکې ډله د حکومت د غړو په تعين کې رول ولري نو دوی به د اپوزيسيون رول نه لري او بايد بله ډله د اپوزيسيون رامنځته شي. شايد دا مسلحې ډلې وي او يا نورې سياسي ډلې. که بايلونکې ډله د حکومت د غړو په تعين کې نه غواړي چې رول ولوبوي نو بيا د سياسي اپوزيسيون استازيتوب د خپلې يوې ډلې کولی شي.

د درېيمې پوښتنې ځواب هم ساده او هم مشکله دی. که دا دوه ټيمونه غواړي چې واقعاً د ملي وحدت حکومت جوړ کړي او افغانستان له جنګ نه وژغوري نو ټولو ډلو ته بايد په حکومت کې سهم ورکړي چې د ملي وحدت استازيتوب وکړای شي او که داسې نه وي نو بيا خو د دې دوه ټيمونو ترمنځ يو ائتلافي ډوله حکومت به وي چې قدرت به د همدې دوه ګروپونو ترمنځ وېشل شوی وي، نه به پوزيسيون معلوم وي او نه به اپوزيسيون او يو شمېر ډلې به له حکومت نه بېرون پاتې وي. په ائتلافي حکومت کې خامخا يو شمېر ډلې له حکومت نه بهر پاتې کېږي اما د ملي وحدت په حکومت کې

څوک بايد له حکومت نه بهر نه وي او ټولې ډلې بايد په حکومت کې استازيتوب ولري او ټولو ډلو ته بايد په حکومت کې ځای ورکړل شي. مشکله برخه د سوال دا ده چې آيا دواړه ډلې دې ته چمتو دي چې مسلحو ډلو ته هم په حکومت کې ځای ورکړي او که نه؟

زما هيله د افغانستان د مسايلو د شنونکيو نه دا ده چې دا پورته درې سوالونه په راتلونکو څو اونيو کې بايد د کانديدانو له استازو سره مطرح کړي تر څو په واقعي توګه د ملي وحدت يو سم حکومت رامنځته کړي نه دا چې قدرت يوازې همدا دوه ټيمونه په خپلو منځو کې سره وويشي. او بيا د افغانستان مشکل په خپل ځای پاتې او همداسې زمونږ په ملک کې جنګ او جګړې دوام ولري.

د پورته ليکنې په هکله ميرويس شنواري په انګليسي ژبه ليکلي و:

محترمه! تاسې يو د ملک د راتلونکي په هکله يو سم تحليل کړی دی تر کومه حده چې زه پوهېږم د افغانستان راتلونکی راته تت ښکاري. که چېرې زه د غني (ډاکټر اشرف غني) پر ځای وای نو د اپوزيسيون رول به مې خوښ کړی وای نه دا چې په قدرت کې وای.

يو تن د اعتبار خان په نامه ليکلي و:

والله مياخيل صيب تکړه شوی يې ريښتيا ويل دې شروع کړل خو ګوره دا سړی ډېر احساساتي دی دا به يې هم درپسې ليکلي وي او فکر به کوي چې تا هم شيظانت شروع کړ او هغه کړې وعدې نه به تېر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بهادرشاه بري صيب ليکلي و:

مياخيل صيب ستاسې دغه ليکنه د افغاني واقعيتونو ځرګندونکې ده، په منني سره زه شخصاً په دې نظر يم که چېرې ملي وحدت حکومت جوړېږي يو پراخ بنسټ شکل ولري چي په هغې کې ټولې ذيدخلې خواوې په شمول د حزب اسلامي او طالبان په کې ونډه ولري ښه به وي.

فيروزخان ليکلي و:

مياخيل صيب، ستاسو حضور ته به عرض وکړم چې وحدت ملي حکومت يعنې د ټولو مېشتو افغاني قومونو ته د هغو د نفوسو مطابق په حکومت کې ونډه ورکول دي. اوس که نور يې اخوا ديخوا د خپل په نفع يا د بل په تاوان يې تعبير او تفسير کوي دا نو د هغوی فلسفه ده.

د پورته ليکنو او په خاص ډول د اعتبار خان په ځواب کې ما وليکل:

اعتبار خان صيب! نه ما له چا سره وعده کړې او نه له ما سره چا وعده کړې ده چې کومه چوکۍ به راکړي. د ډاکټر صيب دا خبره سمه ده چې تر اوسه يې د چوکيو وعدې له چا سره نه دي کړي خو اميد مو دا دی چې د خلکو ستونځو ته معقول او عملي ځوابونه ووايي. ډاکتر صيب عبدالله هم مجبور دی چې د خلکو پوښتنو ته ځوابونه ووايي ځکه دواړو ته خلکو رايه د تحول لپاره ورکړې ده نه د موجوده حالت د دوام لپاره البته يو څه توپير د دواړو اجنډاوو سره درلودلې. که دواړه په حکومت کې سره شريک وي نو بيا يو هم د اپوزيسون ادعا نه شي کولی او زما په اند په ديموکراسۍ کې د اپوزيسيون رول له منځه وړل د نظام او سيستم په ګټه نه دي. په هر حال زه

د چوکۍ اخستلو کومه اجنډا نه لرم ولې که موثره اوسم انکار هم نه کوم ځکه دا به درواغ وي خو چوکۍ اخيستل به يوازې د چوکۍ په خاطر نه وي. که سړی کار نه شي کولی نو بيا چوکۍ نه درلودل ښه کار دی. نهه کاله وشول چې حکومتي چوکۍ نه لرم خو فکر کوم چې هم به مې موثريت تر يوه حده د دې څو درجنونو وزيرانو، واليانو او معينانو نه شايد ښه وي او هم خپل وجدان ته ملامته نه يم. په هر حال د هر چا نظر د قدر وړ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تلویزونې مناظرې جان کنیدي کامیاب کړ

د جولای ۲۴مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

په ۱۹۶۰م کال د سپټمبر په ۲۱مه نېټه، د امریکې د جمهوري ریاست نوماندانو John F. Kennedy او Richard Nixon ترمنځ لومړنۍ تلویزیوني مناظره وشوه چې د اویا میلیونو نه زیاتو کسانو په هغه وخت کې دغه مناظره ولیده او مبصرین په دې عقیده دي که دا مناظره، تلویزیوني نه وای نو شاید کنیډي انتخابات نه وای ګټلي ځکه نیکسن د تاثیر لاندې راغلی و. په هغه وخت کې رنګه تلویزیون نه و. د امریکې په تاریخ کې دا یو مهمه مناظره وه چې جان کنیډي د تبعیض پر ضد او د تور پوستکو د حقوقو نه د دفاع په خاطر، د امریکې د حیثت د اعاده کولو او له پخواني شوروي اتحاد سره د مقابلې په منظور واضحه تګ لاره درلوده. کینډي په خپلو پرانیسته خبرو کې وویل چې په ۱۸۶۰ کال کې ابراهیم لینکن وویل چې ایا مونږ به په هغه لوري روان یوو چې نیمایي ولس زمونږ غلام وي او نیمایي آزاد، اما زه اوس وایم چې په ۱۹۶۰م کال کې چې آیا مونږ به په هغه لوري روان اوسو چې د دنیا نیمایي ولس غلام وي او نیمایي آزاد. دا د دې پورې اړه لري چې امریکا کومې خواته روانه ده.... دا مناظره په لاندې لینک کې کتلی شئ:

https://www.youtube.com/watch?v=gbrcRKqLSRw

زما په اند د افغانستان په تاریخ کې هم د ۲۰۱۴م کال کې د جمهوري ریاست د نوماندانو ترمنځ، د تلویزیون مناظرو خاص رول درلود ځکه تلویزوني مناظرو ولس رابیداره کړ او ولس یې د خپلو راپو په قوت باوري کړ او امید دی چې په راتلونکي کې هم ولس په خپلو رایو باندې باور ولري. که

څه هم د اوسنیو رایو شمېرنې یو څه مشکلات راپیدا کړي خو دا انشاالله حل کیدونکي دي او ولس باید په خپلو رایو باندې بې باوره نه اوسي.

ما يې څواب ونه موندلو!

د جولای د میاشتې ۲۴مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

عنایت الله ضیا صیب پر خپل وال باندې د پورته عنوان لاندې لیکلي و چې:

با احساسه دولتي لوړ/ټیټ رتبه کارکونکو روزل ستونزمن کار دی که ځان وژونکي روزل؟

په تېرو ۱۳ کلنو کې مې ۱۳ لوړ رتبه چارواکي (وزیر, معین او رئیس) نه لیدلي او نه اوریدلي چې د خپل مسولیت تر سره کولو کې پاتې راتللو له امله له دندې ګوښه شوي او یا یې د اسلامي، انساني او افغاني ژوندي احساس له امله له خپلې دندې استعفا ورکړي وي. خو بل لور ته بیا په یوه ورځ کې تر ۲۰ ډېر ځانمرګي برید کوونکي ځان وژنې ته چمتو کېدای شي .

پوښتنه مې دا ده او حیران په دې یم چې ځان وژونکی روزل اسان دي او که با احساسه وظیفه شناس مامورین؟ زما په اند د ژمن قیادت لاندې هېڅ یو کار ناممکن نه دی. تاسې څه وایئ؟ راځئ چې له فساد سره مبارزه او بېوزلو سره مرسته د اختر د فعالیتونو لویه برخه وګرځو.

د پورته لیکنې په هکله ما ورته ولیکل:

ضیا صیب څه فکر کوې چې د دې ځان وژونکو ایمان قوي دی او که څنګه؟ دا د ایمان په قوت پورې اړه نه لري ځکه جاپانیانو چې ځانونه په دویمه نړیواله جګړه کې وژل هغوی خو د دیني مفکورو خاوندان نه وو. همدا شان تامیلیانو په سریلانکا کې چې ځانونه وژل هغوی خو هم مسلمانان نه وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معمولاً هغه ځوانان چې د ۲۵-۱۵ کلونو د عمر په منځ کې وي هغوی ته د دیني عقیدې او یا د نشنلستي مؤخو انگېزه ورکول کېږي چې ځانونه ووژني ځکه په دغه عمر کې دوی د احساساتو تر غلبې لانـدې وي او ځـان وژنـو تـه تیارېږي. که دا ډېره سمه تگ لاره وي نو بیا ولې د دوی اسـتادان او حامیـان ځانونه له دوی نه دمخه نه وژني.

په اوسنیو حالاتو کې خودکشي په ځوانانو کې د روحیاتو د علم له پلوه یـوه مشکله پدیده ده چې څومره ژوند پرمخ ځي نو هغـومره د ځـان وژنـې انـدازه هم په مخ ځي. په امریکا کې د یوې احصائیه له مخې په هـرو یولـک ځوانـانو کې ۱۰.۴ کسه ځان وژنه کوي.

http://www.kidsdata.org/topic/213/youthsuicide-rate/table#fmt=1113&loc=2,127,347,1763,331,348,336,171,321,345,357,332,324,369,358,362,360,337,327,364,356,217,353,328,354,323,352,320,339,334,365,343,330,367,344,355,366,368,265,349,361,4,273,59,370,326,333,322,341,338,350,342,329,325,359,351,363,340,335,1&tf=70&sortColumnId=1&sortType=asc

که پورتنی سایت ته لاړ شی نو دا احصائیه مطالعه کولې شـئ. خـو هلتـه بیـا داسې اداري شته چې له ځوانانو سره مرسته کوي چې ځان وژنه ونه کړي که نه نو د ځوانانو د ځان وژنې کچه به د دې نه هـم زیاتـه وي. پـه دې لانـدې سایت کې http://www.pieta.ie/index.php کتلی شئ چې څنگـه دوی له ځوانانو سره مرسته کوي چې د ځان وژنې نـه یـې وژغـوري. داسې ډېـرې نورې اداري هم شته دي چې له ځوانانو سره مرسته کوي او د ولس د اگاهۍ په هکله کار کـوي کـه مشـخص علایـم دوی د ځوانـانو پـه کـړو او وړو کې وگوري نو دوی باید پولیسو او یا د دوی ادارو ته خبر ورکړي. متاسفانه مونږ په خپله ټولنه کې دولتي او غیر دولتي داسې اداري نـه لـرو چـې د ځوانـانو

ستونځو ته ځواب ووایي نو یـوازنیۍ شـبکې همـدا د خودکشـو د روزولـو دي چې خپل سیاسي اهداف لاس ته راوړي نه دیني او ملي اهداف. تاسې به څه وخت مخکې لیدلي وې چې په ننگرهار کې په تعلیمـي کورسـونو کـې بعضـې اشخاص مؤظف شـوي وو چـې زمـونږ ځوانـان بـې لارې کـړي او پاکسـتان او سرحدي سیمو ته یې یوسي چې د ځان وژنې لپاره یـې وروزي چـې وروسـته د څو پېښو نه دا شبکه رسوا شوله. هـر وخـت چـې پـه ځوانـانو روحـي، کـاري، اقتصادي او یا محیطي فشـار زیـات شي نـو دوی د ځـان وژنـې پـه فکـر کـې کېږي اوځانونه وژني.

نو ستاسې د دې پوښتنې په هکله د ځان وژونکو روزنه اسانه ده که وظیفه شناس مامورین؟ ځواب دا دی چې د ځان وژونکو روزل په موجـوده لالهانـده او بـې سر نوشـته حالـت کـې اسـانه دي نظـر وظیفـه شناسـه مـامورینو تـه. همېشه تخریت اسانه دی نظر دې ته چې تعمیر جوړ کـړل شي. پـه دې کـې درسره همغږی یم چې ژمن قیادت په هره کچه د زیاتو ستونځو د حـل لپـاره اساسي شرط دی او بې له ژمن قیادت نه زمونږ مشـکلات ا و سـتونځې بـه لا هم زیاتېږي او کمېږي به نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حشمت کرزي وژنه

د جولای د میاشتې ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م

پرون د اختر مبارکي لپاره د اسدالله وفا صیب کور ته ورغلی وم او خبرې مې کولې چې د سهار د لس نیمو بجو په شاوخوا کې و چې د وفا صیب زوی راغی چې په کندهار کې په خدای بښلي حشمت کرزي باندې ځان وژونکې حمله وشوه او هغه پکې شهید کړي شوي دی. خدای شاهد دی چې سخت خفه شوم او سمدستي مو هغه په سترګو کې راغی او هم د هغه ورور زما نږدې ملګری حکمت کرزی تر سترګو شو. واقعاً داسې پېښې ډېرې دردونکې او خواشینوونکې پېښې دي. الله تعالی دې حشمت کرزي ته جنت فردوس په نصیب کړي او روح دې یې ښاد وي او د ده کورنۍ ټولو غړو ته او خاصتاً حکمت کرزي ته د الله د درباره صبر جمیل غواړم. د حشمت کرزي عکس، د ډاکتر صیب اشرف غني او د هغه د زمري سره زما په سترګو کې ښکته پورته کېږي.

د پورته نوشتې په هکله یو تن د روکي میاخیل په نامه لیکلي و:

میا صیب! مونږه او تاسې میاخېلانو ډېر د عاجزي ژوند کړي او د وطن فروشانو کره تلل او ارتباط ساتل تاسره نه جوړېږي او خطرناکه عواقب هم لري الله دې یې وکړي چې خفه نه شي.

ما ورته په ځواب کې ولیکل:

روکی جانه! ستا په خبره پوه نه شوم. زه په انتقاد نه خپه کېږم د هر چا خپل لرلید دی او خپل یې نظر دی، کېدای شي موافق اوسم او یا نه اوسم. د

اختر مبارکي یو مسلمان ته ویل د اسلام له اصولو سره برابره او سمه خبره ده. بل دا چې ټاپې لګول سم کار نه دی. او په درېیمه خبره دې پوه نه شوم چې خطرناک عواقب لري یعنې څه؟ د غلجي صیب نظر هم خپل دی (هغه د وفا صیب په هکله ناسمې خبرې لیکلې وې چې دلته رانقلول یې مناسب نه ګڼم). زه هم د موجوده پالیسیو د حکومت سره موافق نه یم خو دا د دې معنی نه لري چې څوک د چا د پالیسیو سره موافق نه وي نو دښمني دې وکړي. که داسې وي نو زمونږ امامانو سره اختلاف په نظریاتو کې درلوده خو په یو بل به یې د کفر ټاپې نه لګولې.

سپین بیدار لیکلي و:

مونږ افغانان هم عجیبه خلک یوو. هر وخت مو سیاسي اختلافو ته د شخصيـ دشمنۍ په سترګه کتلي دي. همدا یې وجهه ده چې د مدني مبارزې اخلاق مو کمزوري دي او د سر سړي سر پورته کولو ته نه پرېږدو.

روکي جان بیا هم کرار نه کېناسته او بیا یې ولیکل:

میاصیب! وفا سره له کرزیانو زما په شخصي نظر کفر ته وفادار خلك دي چې شاید دا تا ته په ثبوت رسېدلې خبره وي. زمونږ په هیواد کې خلك ډوډۍ نه لري چې ویې خوري دوی په خپلو کورو کې ښېرانو ته د ملت وینه ورکوي حالانکه چې د الله د احکامو څخه ته خبر یې دا ټول د c i a جاسوسان دي دا ټاپه نه ده وروره! دا طالب امریکایي یا نور چې زمونږه ګران هېواد کې یې شر جوړ کړی دا به د الله جل جلاله یو امتحان وي په همدې خاطر وایم چې د یوه پاك مسلمان او خصوصاً میاصاحبان چې دایماً د الله د احکامو ښه اطاعت کوي زیب نه ورسره کوي چې د دې داړه مارانو لکۍ پسې ورشي. د خطر خبره دا ده چې الله دې نکړي که د دوی په صف کې سړی مړ شي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم به په دې دنیا کې نام بدی وي او هم په اخرت کې. محترم میا صیب! زه دا نیت نه لرم چې الله دې نه کړي تا خفه کړم.

ما بیا ورته په ځواب کې ولیکل:

روکی جانه! بیا هم دا ستا خپل نظر دی. زمونږ لرلید او د اسلامي احکامو نه پوره معلومات ډېر کم دي. که ته یو چا ته په هر نظر ګورې دا ستا کار دی. که د ابراهیم ع پلار کافر هم و خو هغه د خپل پلار احترام کاوه. پاتې شوه هیڅ انسان د ګناه نه خالي نه دی او نه باید زمونږ د نظر لید دومره نا قصه وي چې ځوک د فلان او یا فلان قوم نه وي نو هغه به یا ښه سړی وي او یا بد سړی.

یو بل کس د جیحون اتل په نوم لیکلي و:

روکی جانه! که افغان وې نو دا چټیات به نه وایې او که افغان نه وې نو بیا دې حق دی ځکه د افغان دښمن د اسلام دښمن دی او د اسلام دښمن د انسانیت دښمن دی..پرېږده چې غپېږي.

روکی جان بیا ولیکل:

محترم اتل صیب! په عرض د معذرت زه ستا په منظور پوه نشوم ما محترم میاخیل صاحب ته کومه بده خبر نده کړې که ستاسو فکر وي ځوک چې په داسې مرګ مړ کېږي لکه جناب کرزی صیب هغه هیڅوقت بیګناه نه وي. مګر دوی افغانانو ته معلوم نه دي دا اوس نیم کابل او نیم قندهار د کرزیانو دی له کومه یې کړي دا د الله وهل دي ته خپله فکر وکړه د یوه شیر ساتل په کور کې څومره مصرف لري او دا زمونږ د وطن غریبان (ګوره) دا د فرعون عادت دی. الله ته معلومه ده چې زه د انسان په مرګ ډېر خپه کیږم

مګر د ظالم په مرګ نه، نو ځکه میاخیل صیب ته دا زما یوه مشوره وه او بله مشوره مې ورته دا ده چې که چیرته دې د ظالمانو لمنه نیسي- نو مهرباني دې وکړي خپل تخلص دې تبدیل کړي د میاخیلانو په ګران قوم کې څوک وطن ته خاین نشته دی.

زه خو دا وایم چه واقعاً ګناهګاره ټول یاستو مګر محترم میا صیب ګناه هم فرق لري چې څه رنګه ګناه، حضرت ابراهیم علیه سلام خپل پلار ته احترام کاوه مګر نمرود ته نه او که افغان قومونه تاسو ته فلان فلان ښکاري بیا ولې میاخیل تخلص کوي. حضرت محمد (ص) خپله ویلي چې د عرب بد ته زما په خاطر ښه ته یې د خپل په خاطر وګورئ آیا دا قوم پرستي نه ده. ولا زه تعجب کوم چې د وزیرانو او وکیلانو سره تلل را تلل دې زده دي او اسلام په احکامو خبر نه یې، د الله لمنه ونیسه انشأالله چې الله به دین او دنیا درکړي زمااحترامات ومنه.

د روکی جان خبرې د احساساتو نه ډکې وې او لس ګونو کسانو تبصرې او لایکونه کړي وو نو بیا ما ورته په اخره کې ولیکل:

روکی جانه! دا ستا حق نه دی چې چاته ووایې چې خپل تخلص دې بدل کړه د تانه او د ډېر نورو عزیزانو نه شاید میاخیل تخلص ما مخکې اېښودلی وی. لکه چې څنګه زه تا سم نه پېژنم نو ته ما هم سم نه پېژنې نو ځکه ستا قضاوت سطحي دی. په هر حال یوازې په قوم څوک نه ښه کېږي او نه بد کېږي. یوازینی معیار د انسان لپاره د تقوا دی. قوم او خیل د شناخت لپاره دی نه د تفوق لپاره. لکه څنګه چې مې مخکې وویلې د هر چا خپل نظر دی او ستا به همدومره لنډ فکر وي. بیا هم مننه ستا د نیوکو نه. په درنښت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختر هم د معلوماتو د راجمع کولو ښه موقع وي

د جولای د میاشتې ۳۱مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م

د اختر په تېرو درېوو ورځو کې مې ګڼ شمېر دوستان او خپلوان ولیدل او په لیدو د هر یوه ډېر خوشاله شوم خو د دې تر څنګ د هر دوست سره ښه ښه معلومات هم و چې دوستانو سره به یې شریکول. د کورنیو چارو وزارت دوه لوړ پوړي چارواکي زما کورته راغلل د خبرو په ترڅ کې یې راته وویل چې مونږ اوس د درېوو جمهور رئیسانو امنیت ساتلی دی نو ایا تاسې په نړۍ کې داسې ملک لیدلی چې د درې رئیس جمهورانو امنیت وساتي. دا درې جمهور رئیسان، کرزی صیب او دوه متوقع رئیس جمهوران، ډاکټر صیب اشرف غني احمدزی او ډاکټر صیب عبدالله دي.

د خوست ولایت یو لوړ پوړی چارواکی زما کور ته راغی او د انتخاباتو په هکله مې ترې معلومات غوښتل چې څنګه خوستوالو ځلور لکه رایه استعمال کړي دي. هغه وویل چې د طلوع تلویزون د ده سره مرکه وکړه خو هغه یې نشر نه کړه نو ده ورته ویلي و چې په خوست کې ۳۳۰۰۰۰ زره د ښوونځیو زده کوونکي د اول ټولګي نه تر دولسم ټولګې پورې ثبت دي او هر یو زده کوونکی د اساس نمبر لري چې دروغ نه دي. نو که هر زده کوونکی یو پلار او مور هم ولري نو ٦٦٠٠٠٠ کسانو باید رایه اچولي وي نو اوس هم دوی کمې رایې استعمال کړي دي. ډېر ښه استدلال و.

دا هم راپه یاد شول چې د انتخاباتو کمیسیون د دواړو نوماندانو په توافق دولس میلیونه د رایو کارتونه توزیع کړي وو که دا دولس میلیونه رایې ټولې استعمال شوي وې نو بیا به څه حال وای؟ ځکه چې دا کارتونه خو د استعمال په خاطر لېږل شوي وو نه د ساتلو په خاطر.

غوایی لا حلال شوی نه دی خانکي مو په سر نیولي

د اګست د میاشتې لسمه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

ګرانو دوستانو! افغانستان په دې مرحله کې د لاندې ستونځو سره مخامخ دی:

- دولتي نهادونه او باالاخاصه امنیتي ارګانونه د دا خلي او بهرنیو تهدیداتو سره مخامخ دي او هره ورځ په لس ګونو تلفات ورکوي. دا چې نسبي امن لرو دا هم د امنیتي ارګانونو د قربانیو نتیجه ده که نه مدیریت د امنیتي ارګانونو ضعیفه دی، امکانات محدود دي او یا په خپل ځای کې په سمه توګه نه استعمالېږي، هم اهنګي د امنیتي ارګانونو په خپلو منځو کې او هم د دولت د نورو ادارو سره په ملي او محلي کچه نشته ده او د دې تر څنګ هغه څوک چې خپله دنده سمه اجرا کوي لازم سیاسي حمایت نه لري.
- اقتصادي حالت له رکود سره مخامخ دي او که وضیعت همداسې دوام وکړي نو شاید راتلونکو دوه درې میاشتو کې دولتي مامورینو ته تنخواه ګانې (معاشونه) هم سم ونه رسېږي.
- اکثریت دولتي ادارو نه د خدمت انګېزه له منځه تللې ده.
- سیاسي حالت مو د بحران په حال کې دی.
- قومي او سیاسي جوړښتونه پراګنده او یا د خپلو ګټو د ساتلو لپاره کار کوي.

نړیواله ټولنه هم ستړې او یا له ناکامۍ سره مخ ده.

- ګاونډیانو سایکالوژیکي جنګ د افغانانو پرضد پیل کړی دی. کله ورته ګواښونه کوي او کله هم په مستقیمه توګه یې په ګولیو ولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورته ستونځو په عواملو نه غږېږم: چا وزېږول، څنګه وزېږول شول، په طبيعي توګه وزېږول شول او که مصنوعي وزېږول شول، چا د دې ستونځو د زېږولو نه ګټه واخيستله او څوک پکې زيانمن شول، ځکه دا جلا بحث دی. خو د افغانستان دولت او ولس دا مهال د پورته ستونځو سره مخامخ دی او د حل لارې چارې بايد ورته پيدا شي. زه په دې عقيده يم چې د پورته ستونځو د حل لپاره يوازينۍ د حل لار د يو قوي مديريت رامنځته کېدل دي چې قانون حاکم او اجتماعي عدالت تامين کړي، بلکه لار نشته. سم مدير هغه دی چې د ستونځو د حل لپاره د تدبير نه کار واخلي، ستونځې حل کړي نه دا چې ستونځې ترې زياتې شي.

د افغانستان راتلونکی جمهور رئيس ته دا پورته ستونځې اوس په ميراث پاتې دي. افغانان بايد سمدستي دا فکر ونه کړي چې راتلونکی جمهور رئيس دې د قدرت د لاسته راوړلو نه دمخه دا ستونځې حل کړي او يا هم د قدرت له رسيدو نه وروسته دې کومه معجزه ښکاره کړي. زه هم د موجوده سياسي حالاتو په روند نيوکې لرم او سمې راته نه ښکاري خو نهيلی لا نه يم او اميد شته چې دا ستونځې به په کراره کراره کمې شي. اوس راته مخ ترمخه قضاوت ګران دی چې ايا راتلونکی جمهور رئيس به په سمه لار روان وي که نه؟ افغانان بايد خپل وحدت وساتي، بيداره اوسي او د حالاتو څارنه وکړي.

څه موده د مخه ما يوه ليکنه په فيسبوک کې کړې وه چې بايد راتلونکی جمهور رئيس ته د ماه عسل يا هانې مون يو څه وخت ورکړو که په سمه نه و روان، د پورته ستونځو لپاره يې يو په يو د حل لارې چارې نه شوې پيدا کولی نو بيا افغانان کولی شي چې خپل حق وغواړي او په راتلونکي جمهور رئيس اعتراض وکړي. د حق غوښتلو اواز بايد اوس او هم په راتلونکي کې لوړ وساتل شي او د حق غوښتنه په هر وخت کې د افغانانو مشروع حق دی خو

دا متل بايد په پام کې ونيول شي چې غوايی لا حلال شوی نه دی او خانکي مو په سر نيولي دي، سم کار نه دی.

هر نقطه مکان و هر سخن جای دارد

د اګست مياشتې ۱۱مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

که لنډ حساب وکړو نو دا ۳۶ کاله کېږي چې د افغانانو ټولنه پاشل شوې ده او د افغانانو دا دريم او څلورم نسل دی چې په پاشل شوې توګه په بېلابېلو ټولنو کې د بېلابېلو ملکونو د کلتورونو، اجتماعي او فاميلي ژوند د منفي اغېزو لاندې ژوند کوي. نو په دې اساس د افغانانو ټولنه اوس يوه پاشل شوې ټولنه ده چې د دوی اهداف، حوسونه، حرکتونه، خوځښتونه او ټولنې هم سره پاشل شوي دي او يا په پاشل شوې توګه فعاليت کوي. که لږه موده يو څو کسه سره يو ځای هم فعاليت وکړي خو ډېر ژر د ناشکن د شيشې لوښي په شان د يوه ګذار سره هر څه دانه دانه کېږي. کاشکې افغانان د نورو هيوادونو د مثبت اغېزو تر تاثير لاندې راغلي وای چې څنګه تعليم وکړي، څنګه سره يو ځای ژوند وکړي او څنګه شخصي او ملي ګټې دواړه خوندي وساتي. مونږ د ملي ګټو خوندي کولو غوښتنه ځکه کوو چې په ملي ګټو کې بايد زمونږ شخصي ګټې، ژوند او ارزښتونه خوندي وي که نه نو بيا ملي ګټې يعنې څه او يا د څه لپاره؟

پخوا به افغانانو اجتماعي ښيګڼې او ژوند، ادب او ادا، روزانه ديني زده کړې او د ملي ګټو ارزښتونه زياتره په حجرو، ديرو، جوماتونو، کليو او کورونو کې زده کول او ډېر شيان به د دوی د ژوند برخه ګرځېدله خو کله چې د افغانانو حجرې او ديرې، کورونه او کلي، جوماتونه او مکتبونه سره تخريب او وپاشل شول نو د افغانانو ارزښتونه او ګټې هم سره هم وپاشل شوې. همدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

علت دی چې د يو ملي حرکت په نامه د افغانانو خوځښتونه ډېر ژر له ستونځو سره مخامخ کېږي ځکه چې دوی د لنډ مهاله تاکتيکي اهدافو لپاره سره راټولېږي نه د اوږد مهاله ستراتيژيکي اهدافو لپاره او چې څنګه يې لنډ مهاله تاکتيکي اهداف حاصل شول او يا دا ورته پته ولګيده چې ګوندې لنډ مهاله اهداف يې په لاس نه ورځي نو سمدستي دوی د هماغه خوځښت پر ضد ودرېږي چې د کوم لپاره يې هلې ځلې او سرمايه ګذاري کړې ده او بيا د خپل نږدې ملګرو سره په يوه لار تللی نه شي. دا کسان بيا کوشش کوي چې د ځانونو لپاره نوې لارې او نوي ملګري پيدا کړي. نو په دې توګه هره نوې لار او نوي ملګري پيدا کول افغانانو ته خورا قيمته تماميږي.

هدف مې د دې ليکنې نه د ابراهيم شينواري د فيسبوک په مخ هغه ليکنه وه چې د نادر خان کټوازي صيب له خوله نه يې ليکلي و چې روغ سړی د کور خبره د جومات تر مخ نه پاشي. دا سمه خبره ده چې وايي هر نقطه مکاني و هر سخن جای دارد. هر څوک هره خبره په هر ځای کې بايد ونه کړي ځکه د ګټې نه يې تاوان زياتېږي. د کور، حجره، جومات او ځانته خبرو کې بايد توپير وي. دا نه د زوړوتوب نښه ده، او د نورو نه د زياتې دل سوزۍ او پوهې. نه دا د دردونو دوا کېدای شي او نه دا د سپينو خبرو د ويلو معنی لري. هر څوک خبرې کولی شي او هېڅوک ماشوم نه دی چې په ښو او خرابو خبرو پوه نه شي خو خبره هغه ده چې په ځای وی او د کوم درد دوا شي. داسې بېځايه خبرو ته شفافيت هم نه وايي ځکه په سياسي جملو کې داسې کسانو ته د پپولست (Populist) سياست پيروان وايي چې په دې توګه د خلکو د احساساتو نه د ځانونو په خاطر ګټه اخلي او يا په دې توګه ځانونه مشهوره کوي او يو څه طرفداران هم پيدا کوي خو دا ډول احساساتي او پپولست حرکتونه هميشه ناکام وي.

د رايپاڼو د شمېرنې لړۍ به څومره وخت ونيسي؟

د اګست د مياشتې ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

د ۲۰۱۴م کال د جمهوري رياست د دويم پړاو له انتخاباتو نه وروسته د پايلو د اعلامولو او د وټونو د شمېرنې کومه ډرامه چې پيل شوې، اکثره دوستان او ملګري چې مې په محافلو کې ګوري او يا کله ناکله چېرته د تلويزون له لارې په کوم کنج کې ناست وګوري نو د تليفونو لړۍ سر شي او همدا پوښتنې کوي چې د انتخاباتو پايلې به څه وخت اعلانېږي او څه به کېږي. زياتره دوستان داسې فکر کوي چې زه خو له هر څه نه خبر يم او د قضاياوو په تصميم ګيرۍ کې شامل يم.

دې کې شک نشته چې زه اکثريت سياسي لوبغاړي، مشران، د دوی استازي او د بين المللي ټولنې مهم اشخاص د وظيفوي مسووليت پر اساس له نږدې نه وخت نا وخت ګورم او په محافلو او غونډو کې ورسره برخه اخلم خو د هغوی نه هم زمونږ او ستاسې غوندې لاره ورکه ده او همدا پوښتنې له هر چا نه کوي چې څه به کېږي؟

څه وخت به د ټاکنو شمېرنه ختمېږي؟

ايا د دې مياشتې د پای نه به مخکې وې که وروسته؟

ايا دواړه ټيمونه به د ټاکنو پايلې ومني که نه؟

ايا دواړه ټيمونه به په سياسي خبرو کې پرمختګ وکړي که نه؟

ايا سياسي خبرې د انتخاباتو په بيا شمېرنه به څه اغېز ولري او که نه؟

ايا بيا شمېرنه به په سياسي خبرو تاثير ولري او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ايا دواړه ټيمونه سره د امتيازانو د خوندي کولو په خاطر به تر اخره پورې چنې ووهي که نه؟

ايا په لندن کې د ناټو د سر مشريزې په غونډه کې چې د سپتمبر د مياشتې په لومړۍ اونۍ کې دايرېږي، د افغانستان استازيتوب به نوی جمهور رئيس وکړي که نه؟

ايا که په سياسي مذاکراتو او هم د بيا شمېرنې په پروسه کې که ژر پرمختګ ونه شي نو څه به کېږي؟

ايا بين المللي ټولنه به بسترې باروي او که خپلو مرستو ته به دوام ورکوي؟

ايا د افغانستان حکومت کولی شي چې د راتلونکو دوه مياشتو نه وروسته خپلو مامورينو، پولسيو او عسکرو ته معاش ورکړي اوکه نه؟

ايا امنيتي او اقتصادي وضيعت به نور هم خراب شي او که نه؟

ايا د طالبانو او ګاونډيانو ستراتيژي به په دې حالاتو که څه وي؟

ايا د جمهور رئيس کرزي صيب به څه خيال وي؟

ايا د خيرات په غونډۍ به همداسې ناست وي؟

ايا دی غواړي چې اوس او په راتلونکي کې به څه رول ولوبوي که نه؟

ايا د جمهور رئيس کرزي به په ټولو حالاتو کې خير وي او که نه؟

ايا هر څه د جمهور رئيس کرزي او د هغه د ملګرو په قابو کې دي او که نه؟

او کله نا کله دا خبرې هم کېږي چې شايد درېيم ګړی ګروپ به قدرت په لاس کې واخلي، مؤقت حکومت به اعلان شي او د انتخاباتو پايلې به باطلې اعلان کړي.

خبره دا ده چې ملي او بين المللي ټول لوبغاړي يو قسم سوالونه سره مطرح کوي او د ټولو سره همدا زمونږ او ستاسې غونډې تشويشونه او انګيرنې شته دي نو سوال دا دی چې د دې سوالونو د حل کيلي ګانې له چا سره دي؟

د ملا نصرالدين يوه قصه مې بيا راپه ياد شوه، يو لاروي له ملانصرالدين نه پوښتنه کړې وه چې ملا صيب! په فلاني کلي پورې به څومره وخت ونيسي چې زه ورسېږم؟ ملا صيب ورته ويلي و چې لار وهه او ځه او ځواب يې ورنه کړ. لاروي حرکت وکړ او څو قدمه چې لاړو نو ملا صيب ورته له شا نه غږ وکړ چې په دوه ساعتونو کې رسېږې. لاروی بېرته راستون شو او ورته يې وويل چې ولې دې اول دا ځواب رانه کړ. ملاصيب ورته وويل چې وروره! په قهرېږه مه، ماته ستا د مزل سرعت نه و معلوم اوس چې تا څو قدمه واخيستل نو ستا د مزل د سرعت پته راته معلومه شوه نو که په دې مزل روان اوسې په دوه ساعتونو کې هغه کلي ته رسېدلی شې.

که د نور څه پته راته نه وي نو دا يوه پته راته شته چې تر اوسه پورې چې افغانان، د دوی سياسي مشران، چارواکي او نړيواله ټولنه په کوم مزل په تېرو ديارلس کلونو کې او يا په تېرو شپږ دېرش کلونو کې روان دي او په همدې مزل روان وي نو داسې ښکاري چې دا وړی شړی نه شي ځکه چې دوی په يوه نامعلومه لورې روان دي.

ترسم نه رسي به کعبه ای اعرابی
این راه که تو میروی به ترکستان است

دا جوته ده چې ټول به تاوان کوي خو د عامو افغانانو نقصان راته زيات ښکاري. په لس ګونو افغانان هره ورځ په يوه او بل نامه وژل کېږي، وطن مو ورانېږي او ځينې لاتراوسه د سادسانو د مريضانو غونډې د خلکو د ځورولو، وژلو او د وطن د ورانولو نه خوند اخلي. دا لنډۍ دې په کې هم وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ســـــــوکړکو او ســـــــبو جنــــــــګ و
په منځ کې دل شـول د مرچکـو غونـدې لعلونـه

که د هر چا جنګ په افغانستان کې دی او د هرې موخې لپاره وي خو افغانان په کې دل شول او لا هم د ژرندې وار ته ناست دي چې نور هم دل شي.

وايي چې له ناپوهه دوست نه هوښيار دښمن هم ښه دی

د اګست د مياشتې ۲۷مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال، کابل

ډير پخوا زمونږ اقتصادي وضعه نظر نورو خپلوانو ته يو څه ښه وه خو دومره ښه هم نه وه چې څومره هغوی طمعه درلوده او يا يې فکر کاوه فقط قرضداري نه وو او ژوند مو روان و. په پېښور کې يوه ورځ په کور ناست وم چې زما د يوې تروروزۍ زوی چې د پېښور د ناصر باغ کمپ د دولسم ټولګي زده کوونکی و او اول نمره هم و، راغی او راته يې وويل چې ماما زه نور مکتب نه شم ويلی او غواړم چې لېسه پرېږدم. دی چې پلار يې لا ډېر پخوا شهيد کړای شوی و د کورنۍ اقتصادي وضعيت يې ښه نه و. خدای شاهد دی چې ډېر سخت خفه شوم او ورته مې وويلې چې ته خو په دولسم ټولګي کې يې، اول نمره يې، نو ولې لېسه خوشې کوې. هغه راته وويل چې ليسه اوس د ناصر باغ کيمپ نه د بورډ سيمې ته انتقال شوې ده نو زه د موټر کرايه چې د ورځې څلور کلداري کېږي نه لرم نو ځکه ليسه پرېږدم يا خوشې کوم. ما ورته وويل چې د يوه تعليمي کال د کرايې مصرف څومره کېږي نو ده راته وويل چې د ۱۵۰۰ کلدارو په اندازه به وي. نو ما جيب ته لاس کړ او ۲۵۰۰ کلدارې چې تقريبا په هغه وخت کې ۵۰ امريکايي ډالره کېدلې او همدا

پيسې راسره وې ورته ورکړې او ورته ومې ويل چې دولسم صنف خلاص کړه او اميد دی چې راتلونکی به دې روښانه وي. اوس د هماغه ځوان ژوند ډېر ښه دی.

دی چې لاړو نو مېرمنې مې راته وويل چې که ستا وسه وشي نو دا د ګاونډيانو ټول زامن به هم په ښوونځيو کې واچوې او خپل ځان ته به هېڅ پرې نه ږدې ځکه له ما سره نورې پيسې هم نه وې او تر بلې تنخواه يا معاشه پورې مې بايد انتظار ايستلی وای. په کور کې چې پيسې نه وي نو ښځو سره خامخا د نارينه و په تناسب تشويش زيات وي. ما مې ميرمنې ته وويل چې دا ستا خبره سمه ده که زما وس وشي نو دا د ګاونډيانو زامن به هم په ښوونځيو کې واچوم چې څه زده کړي ځکه که دوی پوه وي نو بيا به زمونږ مشکلات کم وي او هره ورځ به له دوی سره لاس او ګريوان نه اوسو. په همدې شپو کې زما زامنو او زمونږ د يو ګاونډوي د زامنو سره څه جنجال هم پېښ شوی و ځکه د هغوی زامن مکتب ته نه تلل او زمونږ ماشومان به چې په يونيفورم کې مکتب ته تلل نو دوی ته به يو بل قسم ښکاره کېدل او کله نا کله به يې د دوی په يونيفورم پورې ملنډې وهلې او بيا به د دوی تر منځ جنجال هم پېښېده.

قصه رانه اوږده شوله او هغه متل مې راپه ياد شو چې وايي له ناپوهه دوست نه هوښيار دښمن ښه دی. که دوست او ملګری دې ناپوهه وي ولو که نيت يې هم ښه وي نو علطه مشوره به درکوي او تا به کندې ته اچوي او که دوست دې پوه و نو ښه مشوره به درکوي. هوښيار دښمن هم ښه دی ځکه که غواړي چې درسره دښمني وکړي نو لا اقل خپل خير او شر به خو هم په نظر کې نيسي او داسې بيځايه حرکت به نه کوي چې هم ځان ژوبل کړي او هم خپل دښمن او هم کلي او کور ټول وران کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د انتخاباتو د بسوګۍ واده چې روان دی داسې ښکاري چې په دواړو ټیمونو کې د دوی مشاورین او په نامه منځګړي دواړو نوماندانو ته داسې مشورې ورکوي چې شاید دواړه د ګرنګه ګذار کړي. که دوی د سلیم عقل نه کار وانخلي نو دوی به هم ځانونه تباه کړي، هم به دا ولس تباه کړي او هم به دوی په راتلونکي کې تاریخ ته محکوم وي. تر څو چې د ټاکنو پایلې نه وي اعلان شوې او سیاسي قدرت په سوله ییزه توګه بل منتخب جمهور رئیس ته نه وي انتقال شوی، د موجوده مشرتابه مسوولیت هم په خپل ځای دی او د تاریخ له قضاوت نه ځان بري الذمه کولای نه شي.

ما د خدای لپاره یار لیدلی نه دی

د اګست ۲۸مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال، کابل

اغراق او غلو همېشه په خبرو، لیکنو او شعرونو کې تر یوه حده وي خو بعضې وخت افغانان دومره مبالغه کوي چې واقعیتونه هم تر شعاع لاندې راولي. اکثره کسان چې غواړي ځان ډېر خدای پرسته او وطن دوسته وښیي نو وایي چې زه د ځان لپاره کار نه کوم او یوازې د وطن په خاطر هلې ځلې کوم او یا وایي چې د خدای د رضا لپاره کار کوم او نور هیڅ مطلب نه لرم. خو چې بیا ګورې همدا وطن دوسته او خدای پرسته افغانانو ته چې فرصت په لاس ورشي هرڅه چې یې په وسه پوره وي هغه کوي بیا نه یې خدای په یاد وي او نه وطن دوستي. دا قسم مبالغه د هغو اشخاصو په خبرو کې زیاته لیدل کېږي څوک چې زیات په فساد کې ملوث وي او یا د فساد د نیت کولو موقع ته په طمعه ناست وي. یو وخت یو وزیر ته به همېشه د ده ملګري ورتلل او ورته ویل به یې چې د وطن د خدمت په خاطر مې په فلاني ګمرګ کې مقرر کړه. که هدف خدمت وي نو په دولتي ادارو کې یو مامور د خپلې رتبې او منصب امتیازات که په هره څوکۍ او هر ځای کې وي (په

استثنا د علمي مراکزو او رتبو درلودلو) عین امتیازات لري نو بیا مشخصو ځایونو کې کار کول څه معنی لري. البته اکثره مامورین چې واسطې او حتی رشوتونه ورکوي او مشخص ځایونه غواړي نو هدف واضحه دی چې یو څه په هغه ځای کې غریبي مریبي وکړي.

که سړی د وطن په خاطر او یا د خدای په خاطر کارکوي نو خامخا شخصي ګټې مطرح وي. د خدای لپاره ځکه کار کوو چې د ځان لپاره ثواب ګټو نو شخصي ګټه مطرح ده او که د وطن لپاره کار کوو ځکه چې ارام ژوند باید په وطن کې وکړو. که د ثواب ګټل او د ارام ژوند مطلب نه وي نو بیا ولې سړی د خدای او وطن لپاره کار وکړي. ولې یو ښه مشر او ښه حکومت غواړو ځکه چې د مونږ لپاره باید کار وکړي که نه نو مونږ د چا په قواره او سلیقه خو عاشق نه یوو. شخصي ګټې په هر کار کې خامخا مطرح وي خو داسې باید نه وي چې د شخصي ګټو په خاطر پینځه واړه ګوتې په خپله خوله کې سړي ننباسي او د بل چا خیال ونه ساتي.

زه شخصاً د انصاف طرفدار یم ځکه په انصاف کې هم زما او زما د کورنۍ شخصي ګټې خوندي دي او هم زما د چم ګاونډ او وطن دارانو ګټې به خوندي وي. د اوسني حالت نه چې ولس ټنټارې وهي او په پکو دی علت یې بې انصافي ده. هر څوک له خپل حق نه زیاتې غوښتنې لري او هر څه له وخت نه مخکې غواړي. نو ځکه خواجه عبدالله انصاری صیب وایي: هر که از حق بیش میخواهد و از وخت پیش میخواهد به مصیبت گرفتار میشود.

داکتر ابراهیم شنواري صیب د پورته لیکنې په اړه لیکلي و:

ځان غوښتنه، ځان سره مینه (حب ذات) او ځان ته درنښت غوښتل (self-esteem) انساني غریزه ده چې په خپل ذات کې مثبته ده. د همدې غریزې له امله انسان د خپلې ترقۍ او تعالۍ فکر او په دغه لار کې کار کوي. بد

(c) ketabton.com: The Digital Library

شكل يې هغه دی چې د نـورو د حقوقـو او عـزت د پـايمالولو پـه بيـه وي. د خدای په رضا کې ځانه ته جنت لټول او د وطن په ابادۍ او ارامۍ کې ځـان او اولاد ته د خونديتوب او نېکمرغۍ لټون روا کار دی، خو د نورو د خونـدي توب او نېکمرغۍ د پايمالولو په بيه ناروا دی. دا واقعيت دی چې که قوانين نه وي حاکم او عقيده هم ډېره ژوره نه وي، نو د زياترو انسانانو ځان غوښتنه او ځاني عزت افراط لوري ته ځي چې د ټولنيزې ګډوډۍ زمينې جوړوي. کـه غواړو چـې د انسـانانو ځـان غوښـتنه افـراط تـه لاړه نـه شي، بايـد د قـانون د حاکميت او رښتينې خدای پالنې لور ته لاړ شو.

کله به دا ځينې کسان قانع شي چې دوی شيخ فاني دي؟

د اګست د مياشتې ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

پخوا د شيخ فاني کلمه د افغانستان په اداري سيستم کې هغـو کسـانو تـه راجع کېدله چې عمر به يې لـه ٦٠ کلونـو نـه زياتېـدو نـو بيـا بـه د عسکرۍ دورې نه معاف کېدل او مطلب دا و چې نور فزيکي توان يا وړتيا نه لري چې سخت کار وکړي. لکه څنګه چې انسان هر څومره پيسې ولري او قناعت ونه کړي نو په زياتو پيسو او سرمايه څوک نـه مړېـږي. همداسـې عمـر چـې هـر څومره زيات وي انسان پرې نه مړېږي او فکـر کـوي چـې ګونـدې بيرتـه بـه ځوانېږي او هر کار کولی شي.

خو واقعيتونه د ژوند بيا داسې نه دي چې عمر زياتېږي هماغـومره فزيکـي قوت يا شيمه د انسان کمېږي، زيات ساعتونه کار نه شي کولی او باالخاصـه هغه کارونه او دندې چې منډو ترړو ته ضرورت لري د انسان له وسـې پـوره

نه وي. که څه هم دا د انسان طبيعي تقاضا ده چې ارمانونه د انسان نه پـوره کېږي خو انسان بايد د خپل ځان په هکله يو څه واقع بينه اوسي.

زمونږ څو درجنه مشران چې د شيخ الفانيتوت له مرحلـې نـه لا ډېـر پخـوا تېر شوي دي، فزيکي او فکري ثبات يې له منځه تللی، د افغانستان او نـړۍ د نويو تحولاتو او ستونځو لپاره سم فکر نشي کولی، ډېری يـې لا خپـل بـاډي ګـاردان، نـږدې همکـاران او اشـخاص هـم سـم نـه پيـژني ځکـه حـافظې يـې کمزوري شوي دي، خو اوس لاهم مطرح دي او غواړي چـې د افغانسـتان پـه قضاياوو کې د تصميم ګيرۍ برخه ولري.

زه دې مشرانو ته د درنښت په سترګه ګورم، بايـد قـدر يـې وشي خـو دوی بايد د تصميم ګيرۍ مرجع نه اوسي ځکه دوی د اوسني افغانستان او د نړۍ د نويو تحولاتو په رڼا کـې سـتونځو تـه د حـل لپـاره سـمې لارې چـارې نشي‌ سنجولی او ډېری يې لا د پخوا په شان د فيل په غـوږ کـې ويـده دي او فکـر کوي چې افغانان د ظاهرشاه د پادشاهۍ د دوران په شـان لا اوس هـم ويـده دي او که دوی ورته هر څه ووايي نو ملت به د دوی پسې لاړ شي.

داسې نه ده، جنګونـه او مهاجرتونـه چـې لـه يـوې خـوا زيـاتې بـدبختياوې زېږوې خو په هماغه اندازه د ولس عامه پوهاوی او سياسي شعور پورته بيايي او ولس هسې په تشو شعارونو نه غولېږي. همدا علت دی چـې د افغانسـتان مشران نه شي کولی چې ولس يـوازې پـه تشـو شـعارونو قـانع کـړي. سـياسي حرکتونه هم يوازې په شعارونو نه جوړېږي او نه يوازې پـه ارمـاني او اخلاقـي خبرو باندې ولس د چا ملاتړ کـوي. ولـس د هـر چـا عمـل تـه ګـوري او دا د افغانستان ولس په کراتو ثابته کړې چې هر کله يې کومه عملي طرحه ليـدلې وي د هغو مشرانو د طرحو نه يې ملاتړ کړی دی. دا چـې بيـا مشرانو خپلـې وعدې نه دي تر سره کړې، دا د هغو مشرانو ګناه ده نه د ولس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما وړاندیز د۷۰مې، ۸۰مې او ۹۰مې لسیزو شیخ فاني مشرانو ته دا دی چې صدۍ بدله شوې، خپل پاټکونه لرې کړئ او پرېږدئ چې دا ولس په ارامه ژوند وکړي، نوي مشران نوي پلانونه عملي کړي.

په انګریزي ژبه کې یوه اصطلاح ده چې وايي:

Easy come, easy go

په اسانه چې یو شی لاس ته راوړې نو په اسانه درنه ځي

د اګست د میاشتې ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

که مفتې پیسې د چا لاس ته ورشي نو هغه بیا بې له سوچه او فکره بېځایه بېځایه مصرفوي ځکه لاس یې پرې تنګاکې شوی نه وي او نه یې پرې نور څه زحمت ګاللی وي. که څوک د لاس په تنګاکو او مشقت سره پیسې لاس ته راوړي نو د خپلو پیسو په مصرف کې هم پوره سوچ کوي او بېځایه یې نه مصرفوي. دا پورته د Easy come, easy go اصطلاح په اوسني وخت کې ډېر زیات صدق کوي. مونږ او تاسې ګورو هغه کسانو چې د قرادادونو په اخیستلو ، د مخدراه موادو قاچاق له لارې، یا له کومو بهرنیو منابعو نه او یا د رشوت په خوړلو ډېر ژر پیسه داره شوي دي نو خپلې پیسې ډېر بیځایه بیځایه مصرفوي او چې اوس دا د اسانه پیسو د لاسته راوړلو مدرکونه کم شوي دي نو دوی د ټولو نه زیاتې ستونځې لري ځکه دوی د مفتو پیسو په لګولو عادت شوي دي دا چې دا مفتې پیسې مخ په ختمېدو دي نو په راتلونکي کې به د دوی څه حال وي؟ دوی به صرافانو غوندې خپلې پښې او

سرونه ګروي او په راتلونکي کې به د عقلي او عصبي ډاکټرانو بازار به ګرم وي.

زیاتره دوستان دا هم وايي چې فلاني او فلاني په انتخاباتو کې ډېرې پیسې بیځایه مصرف کړې خو خبره داسې نه ده ځکه د دوی هم د دې پیسو په پیداکولو څه لاس تنګاکې شوی نه دی. دوی ته هم له بهر او دننه نه مفتې پیسې راغلې وې او دوی هم بې له سوچه مصرفولې ځکه دوی خو نه کوم تجارت درلود او نه دوی میلونران وو چې خپلې پیسې یې لګولې وي او زړه یې پرې درد کړی وای نو د دوی د پیسو په لګولو مه خفه کېږئ. د بایلونکو کسانو او یا هغو کسانو چې پیسې یې د پیسو د پیداکولو په منظور خرڅې کړې دي او څه په لاس ورنشي نو دوی به هم په رواني مرضونو اخته کېږي ځکه هم ترې مفتې پیسې لاړې او هم به د مفتو پیسو د راتلو موقع په لاس ورنشي. خدای مو د دوی له حاله ساته.

د شهزاده چارلس اډوارد قصه

د سپتمبر ۷مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

څه موده دمخه ما د امان الله د عکس د پوست کولو د تبصرو په اړوند لیکلي و چې د انګلستان د اوسني شهزاده چارلس اډوارد قصه به لیکم او هدف مې دا وو چې کورني، محیطي، اجتماعي، اقتصادي او سیاسي شرایط همېشه په انسان باندې مثبت او منفي اغېز لري خو تکړه انسان هغه دی چې د سختو شرایطو با وجود مثبت خوا ته حرکت وکړي او داسې کارونه وکړي چې د ولس په ګټه وي. که ولس د یو ملک او یا ټولنه اباده او خوشحاله وي نو د انسان شخصي او کورنی ژوند به خامخا اباد او خوشحاله وي. که یو څوک هر څومره ښه ژوند ولري او له کوره بهرون چې ووځي او هره ورځ ناخوالې او بد حالت ګوري نو د ده ژوند هم ورسره نا ارامه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امریکا د حکومتي مامورینو ان تر جمهور رئیسه پورې ملاقاتونه او یا کتنې همېشه ساده وي او تشریفاتي جملې، القاب او کلمات ډېر کم استعمالېږي حتی جمهور رئیس ته د ښاغلي خطاب کېږي. د ښاغلي کلمه جمهور رئیس ته له هغه وخت نه کارېږي چې کله جارج واشنګټن د امریکا لومړنی جمهور رئیس شو. ټول نه پوهېدل چې ده ته څه خطاب وکړي ځکه دی خو پادشاده نه دی نو باالاخره د امریکه کانګریس او سنا دا فیصله وکړه چې ده ته د ښاغلي جمهور رئیس (*Mr. President*) خطاب کوئ چې تر اوسه همدا سلسله روانه ده چې د امریکې جمهور رئیس ته په ملک کې دننه او بهر ټول د ښاغلي جمهور رئیس خطاب کېږي.

چې اصل مطلب را نه پاتې نه شي نو قصه دا وه چې د امریکا پخواني جمهور ریس، رونالد ریګن په خپل کتاب *American life* کې لیکلي و چې یو وخت د انګلستان شهزاده، چارلس اډوارد د ده مېلمه شو نو څنګه چې دی د ملک مشر نه و نو ده ته یې په خپل شخصي کور کې چې د سپینې ماڼۍ یوه برخه ده بلنه ورکړه. کله چې د ریګن مستخدم یا *Butler* راغی نو د شهزاده چارلس نه یې پوښتنه وکړه چې صیب چای غواړئ که کافي؟ نو ده ورته وویل چې چای غواړم. مستخدم په یوه پیاله کې جوش کړې اوبه، د بورې دوه پاکټه او د چایو یوه پوڼۍ راوړه او د ده په مخکې یې کېښودله. شهزاده چارلس دوه درې ځلې د چایو پیاله په لاس کې ونیوله او بېرته یې کېښودله خو چای یې ونه څښه. ریګن فکر وکړ چې شاید د شاهي پروتوکول خلاف کومه خبره شوې وي نو ځکه یې چای ونه څښه. په سبا ماښام په رسمي میلمستیا کې ریګن له شهزاده چارلس نه پوښتنه وکړه چې پرون تا چای وغوښته خو هغه دې ونه څښه، څه خبره خو به په چایو کې نه وه. هغه ورته وویل چې ښاغلی جمهور رئیسه! له پیالې سره یوه پوڼۍ وه او زه نه پوهېدم چې په پوڼۍ څه وکړم؟ نو ځکه مې چای ونه څښه. ریګن لیکلي و

چې دې بېچاره تر دې دمه دا نه و لیدلي چې د چایو پوڼۍ څنګه په پیاله کې واچوي او په خپله اندازه چې څنګه یې تریخ یا نری چای خوښ وي جوړ کړي.

که د شهزاده چارلس دا قصه له امان الله خان سره پرتله کړو نو امان الله خان هم په دربار کې لوی شوی و، د دربار خدمتګارو به ورته هر څه برابرول خو د دې ترڅنګ یې د ولس د آزادۍ خیال ورسره و او د خپل وخت سخت تصمیم یې ونیوه چې د افغانستان د استقلال جنګ یې اعلان کړ او بریالی هم شو. دا چې وروسته یې ونه شو کړای چې سیاسي قدرت ته له لسو کالو نه زیات دوام ورکړي څه به د ده اشتباګانې وې او څه به هم بهرني فشارونه و.

د فیسبوک مثبت استعمال او ورسره ستونځې

د سپتمبر ۱۷مه نېټه کال ۲۰۱۴ م، کابل

فیسبوک او یا نور د زړه خوالې رسنیو ډولونه زیات شوي او د ټولو استعمال او یا یوازې د فیسبوک زیات استعمال د خلکو زیات وخت ضایع کوي نو ښه به دا وي چې د تکنالوژۍ نه موثره، مفیده او د ضرورت مطابق ګټه واخیستل شي. که په فیسبوک د ورځې نیم ساعت وخت ضایع شي فرق نه کوي ځکه د دوستانو د احوال اخیستو، یو څه د ساعت تیرۍ او روحي تفریح، د بعضې ښو معلوماتو د راټولو او علمي مسایلو باندې د بحث او هم د موثقو او غیر موثقو خبرونو او یا په اصطلاح د سرچوک د افواهاتو ښه منبع ده او سړی کولی شي چې د ولس د غوښتنو نبض او د سیاسي حالاتو د مسیر لر لوری پرې معلوم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عکسونو يوازې پوست کول او يا په فيسبوک کې د ليکنو او شعرونو پوست کول د هر چا خپله خوښه او حق دی چې څه يې په زړه وي او غواړي چې له دوستانو سره يې شريک کړي فرق نه کوي. د دوستانو انتخاب او يا د مسايلو شريکول هم د هر چا خپل انتخاب او خوښه ده او د څه هدف لپاره څوک څنګه او په څه ډول فيسبوک استعمالوي دا هم د هر چا حق دی. کېدای شي چې زيات دوستان د فيسبوک د منفي شيانو نه عبرت او د مثبتو شيانو نه ګټه واخلي او يو څه مثبت بدلون په يو شمېر زياتو کسانو کې د پوهې او لرليد په اړوند راولي. ما پخپله د دوستانو د نظرياتو او ليکنو نه زياته ګټه اخيستې ده او د ټولو دوستانو نه مننه کوم.

ما سره ستونځه دا ده چې په زرګونو دوستان ماسره په فيسبوک کې انډيوالان دي او هره لحظه چې فيسبوک ته داخلېږم نو په لس ګونو او حتی په سل ګونو دوستان انلاين وي او لس ګونه يې سمدستي مسيجونه رالېږي چې څنګه يې؟ زه ورته ليکم چې ښه يم تاسې څنګه ياست؟ نو دی بيا ليکي چې نور څنګه يې او څه خبرې دي؟ ودې نه پېژندم، ولې ځواب نه راکوې فکر کوم چې مصروفه يې او داسې نور...

چې ورته وليکم چې څه خدمت وي نو ويلی شې وايي چې نه هسې ګپ شپ درسره لګوم، نو ښه خبره ده چې ګپ شپ سره ولګو خو زه وخت نه لرم بيا به بل وخت سره وغږېږو، نو بيا وايي ډېر مصروفه يې او فکر کوي چې زما اصلي وظيفه يوازې همدا د فيسبوک ده چې په هغه خپل وخت ضايع کوم او نور هېڅ کار نه لرم. په هر حال دوستان دې خفه کېږي نه که ما پيغامونو ته ځواب نه شو ورکولی نو دا د بې احترامۍ معنی نه لري او دا د مصروفيت وجه ده ځکه هر وخت انسان ګپ شپ هم نه شي لګولی او د ګپ شپ هم وخت وي. ګپ شپ هم بايد په خپله اندازه وي چې روحاً سړی ارامه شي نه دا چې دومره وخت په ګپ شپ سړی تېر کړي چې شپه

پرې سبا شي او بيا ټوله ورځ ستړی او ستومانه وي او له خوبه اسويلي کوي او خپل ټول کارونه ترې پاتې وي.

د انتخاباتو مستقل کميسيون نن ډاکټر صيب اشرف غني احمدزی د افغانستان جمهور رئيس اعلان کړ

د سپتمبر ۲۱مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

باالاخره د يوه اوږده ځنډ نه وروسته د جمهوري رياست دواړو نوماندانو نن د ملي حکومت په جوړېدو هوکړه وکړه او وروسته د انتخاباتو کميسيون ډاکټر صيب اشرف غنی احمدزی د جمهور رئيس په توګه اعلان کړ. زه د افغانستان خلکو او دواړو نوماندانو ته مبارکي وايم چې سياسي قدرت به نوي منتخب جمهور رئيس ته د صلحې له لارې د راروانې دوشنبې په ورځ انشاالله انتقالېږي.

د دې هوکړې او د انتخاباتو د کميسيون د اعلان په هکله ډېر زيات سوالونه اول له ماسره او همداسې ښکاري چې د افغانستان ولس سره او هغو کسانو سره چې دواړو نوماندانو لپاره يې بېحده هلې ځلې کړي دي شته دي. لومړنی تشويش دا دی چې ايا دواړه نوماندان او د دوی ټيمونه به له يو بل سره په صادقانه توګه کار وکړي او که نه؟ او يا به بيا د دوی تر منځ د حکومتدارۍ په چارو کې سره هره ورځ اخ و ډب وي، د حکومت چارې به فلجې او باالاخره نور بد عواقب به د افغانستان خلکو ته په ارمغان راوړي. دوی وايي چې د دې هوکړې اصلي عامل دا دی چې د انتخاباتو په سر لانجو افغانستان له يو لوی بحران سره مخامخ کړی و نو د ټولو نيمګړتياوو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتراضونو سره سره، د دې هوکړې په کولو سره دوی د یو لوی بحران مخه ونیوله.

زما په اند دواړو نوماندانو د خلکو رایو ته احترام ونه کړ، کمیسیونونو خپلې دندې سمې اجرا نه کړې، د افغانستان حکومت څنګه چې لازمه وه خپل مسوولیتونه د صحیح انتخاباتو د تر رسولو او د سیاسي قدرت د انتقال لپاره سر ته ونه رسول او بین المللي ټولنې هم د انتخاباتو پروسه او د خلکو اراده تر سوال لاندې راوستله خو د دې ټولو ستونځو سره مونږ بېرته شاته تللی نه شو چې دا نیمګړتیاوې اصلاح کړو نو ښه به دا وي چې د دواړو نوماندانو طرفداران او د افغانستان ولس باید یو څه خپل احساسات کنټرول کړي او پرېږدي چې ډاکتر صیب اشرف غني او ډاکتر صیب عبدالله دا هوکړه څنګه عملي کوي. دواړه همدا وايي چې دوی د افغانستان د ثبات او ښې حکومتدارۍ لپاره دا هوکړه کړې که نه د دوی طرفدارانو دوی تر سخت فشار لاندې نیولو وو چې باید له خپلو موقفونو نه انعطاف ونه کړي. نو ښه دا ده چې عاجل قضاوتونه ونه کړو. راځئ چې د یو څه وخت لپاره د دوی ملاتړ وکړو او قضاوت به وروسته وخت ته پرېږدو چې کله د هوکړې پایلې سمې نه وې.

ډاکتر صیب اشرف غني ته مشورې

د سپتمبر ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

داکټر صیب اشرف غني ته لومړۍ مشوره!

دا چاپلوسان او ابن الوقته کسان خو به دې اوس ډېر ښه پېژندلي وي نو سمدستي یې له خپل دفتر او دربار نه وشړه چې نظامونه همېشه د چاپلوسانو له خوا له ناکامۍ سره مخامخ کېږي.

ډاکټر صیب اشرف غني ته دویمه مشوره!

خپل متعهده ټیم جوړ کړه او د نورو په ټیمونو باورو مه لره ځکه هر یو یې د خپل ټیم شخصي او تنظیمي ګټو لپاره کار کوي. د کرزي صیب د ناکامۍ یوه مهمه تشه همدا وه چې خپل ټیم یې نه درلود نو کله به یې په یوه ډله او ګروپ اعتماد کاوه او کله به یې په بله ډله او ګروپ اعتماد کاوه نو په اخره کې دی یوازې د څو محدودو چاپلوسانو سره پاتې و.

ډاکټر صیب اشرف غني ته دریېمه مشوره!

د سپتمبر ۲۲مه نېټه، کابل

په مشورو لیکلو او ورکولو باندې زما څه خرچه نه راځي نو ځکه باید دوام ورکړم کېدای شي چې څه مثبت اغېز وکړي. چې کله زه د ډاکټر صیب اشرف غني سره مخامخ شوی یم او د خبرو وخت راغلی نو دوستانو ته معلومه ده چې ما خپله خبره کړې ده او همداسې به خپلو خبرو ته مخامخ او هم په لیکلي شکل دوام ورکوم. دا وېره راسره نه شته ده چې زما په لیکلو او یا ویلو باندې به ډاکټر صیب خفه شي او یا به کوم امتیاز له لاسه ورکړم.

په دویمه مشوره کې ما د ټیم جوړولو خبره کړې ده نو ټیم یوازې دې ته نه وايي چې څوک یوازې کاري تجربه او یا شهادتنامې ولري او دندې ورته وسپارل شي. ټیم هغه دی چې د ډاکټر صیب د اجنډا عملي کولو ته متعهد وي، د کاري تجربې او ډګریو ترڅنګ سیاسي او اداري تقوا ولري، جرئت د کار کولو او هم د اشخاصو په شناخت کې کافي تجربه ولري. د ډاکټر صیب ټیم یوازې په ارګ کې د محدودو کسانو سره په لیدو مصروفه نه وي او باید ډاکټر صیب په وړو شیانو مصروف ونه ساتي بلکې هغه پرېږدي چې په ستراتیژیکي مسایلو باندې فکر وکړي. ډاکټر صیب د وزیر، رئیس، والي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیر او کاتب کارونه باید په خپله ونه کړي او څوک چې په دې دندو ګوماري نو هماغه کس ته د مسوولیت تر څنګ صلاحیت هم ورکړي او ده ته باید هماغه د اداري مشر مسوول وي. ډاکټر صیب باید د وزارت مشوره د خپل وزیر سره وکړي نه دا چې سکرترانو نه د وزارت د کارونو مشورې وغواړي. ډاکټر صیب د خپل ټیم په سر کې زرګونو کسانو ته اړتیا نه لري که ډاکټر صیب شل کسه د پورته شرایطو په درلودلو سره په خپل محور راټول کړل نو دی بریالی دی نور ټیمونه بیا همدا شل کسان د ضرورت په بنیاد جوړولی شي او ولس د ډاکټر صیب له برنامو او کارونو نه خبرولی شي.

ډاکټر صیب اشرف غني احمدزي ته څلورمه مشوره!

د سپتمبر ۲۵مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

نن چې ما د ډاکټر صیب عبدالله وینا واورېدله نو زما امید زیات پیدا شو چې انشاالله افغانستان مخ په جوړېدو دی. زما مشوره او غوښتنه د دواړو ټیمونو له مشرانو او د دوی له پلویانو نه دا ده چې د خپلو ټیمونو د افراطي کړیو او اشخاصو مخه ونیسيـ او پرې نه ږدي چې د ګاونډیانو د تبلیغ او پروپاګندې لاندې راشي چې بې ثباتۍ ته لمن ووهي او یا زمینه ګډوډۍ ته مساعده کړي. جنګ چې د هر منظور په خاطر وي عواقب یې خراب دي. د جنګ په حالت کې یوازې څو محدود کسان، د جنګ نه خوند اخلي او یا په جنګ کې خپلې ګټې ګوري اما په صلح او تفاهم کې د ملت د اکثریت ولس ګټې خوندي پاتې کېږي. د افغانستان د سوکالۍ په هیله.

د افغانستان منتخب جمهور رئیس ډاکټر صیب اشرف غني احمدزي ته پینځمه مشوره!

د سپتمبر ۲۹مه نیټه، کال ۲۰۱۴م، امریکا

د افغانستان نوی منتخب جهمور رئیس احمدزي صیب ته زما پینځمه مشوره دا ده چې په چوکیو ورکولو څوک نه شې خوشحالولی او که هر څومره وزارتونه زیات شي بیا هم ډېر کسان به خفه وي نو ښه دا ده چې غیر موثر وزارتونه او اداري (ارګان های محلي، مخدره موادو، شهرسازي، اقتصاد .... او داسې نور وزارتونه) او اضافي دولتي تشکیلات کم کړي او موثریت د اداري اضافه کړي تر څو خلکو ته سم کار وکړای شي. که د زیاتو کرسیو د تورم مخه ونه نیول شي نو باور وکړئ چې ستونځې به همداسې په خپل ځای پاتې وي.

جمهور رئیس ډاکټر صیب اشرف غني ته شپږمه مشوره!

د اکتوبر ۲۱مه نېټه، کال ۲۰۱۴م

د مشاور داني ګانو مخه باید ونیول شي

زما د مشورو معنی دا نه ده چې ګوندې جمهور رئیس صیب په دې نه پوهېږي خو صرف غواړم چې دا خبرې ورته په یاد کړم.

نومونه یې نه اخلم خو بعضې وزیران د مشاورینو په استخدام کې خاص مهارت لري چې باالاخره د مشاورینو دومره غټه ډله جوړه کړي چې د ټول وزارت د رهبرۍ له سطحې نه یې تعداد هم زیات شي. بیا مشاورینو ته نور مشاورین وټاکي چې د مشاورینو سرپرستي وکړي او باالاخره وزیر صیب او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده د مشاورینو ډله په خپلو منځو کې ګوري او د وزارت له پرسونل سره بې رابطې شي او یو امر یې هم نه عملي کېږي. که دا مشاورین دومره با استعداده وي نو ولې یې په اجرایوي پستونو باندې نه مقروري چې د وزارت له مامورینو سره به هم رابطه لري او کارونه به په ښه توګه په مخ ځي. زه دا نه وایم چې مشاورین دې نه استخدامېږي خو هغه کارونه چې د وزارت مامورین کولی شي دې ته حاجت نشته چې نور مشاورین دې ورته استخدام شي. بعضې خاصو مسلکي مواردو کې مونږ مسلکي مشاورینو ته اړتیا لرو خو نه د وزیر صیب سکرتر دی هم مشاور وي.

په ۲۰۰۴م کال کې مونږ د کورنیو چارو په وزارت کې چې ارګان های محلي هم د هغه جز و، یوازې دوه درې مشاروین درلودل خو په ۲۰۱۰م کال کې چې ارګان های محلی هم ترې جدا شوی و، د دې وزارت د مشاورینو تعداد د ۶۴۰ کسو نه هم زیات و. ښه به دا وي چې د دولت په ټولو ادارو کې د مشاور داني ګانو مخه ونیول شي.

جناب جمهور رئیس محمد اشرف غني ته اوومه مشوره

د نومبر نهمه نېټه، کال ۲۰۱۴م

د مدني ټولنې جنګسالارانو ته باید متوجه وي

څو کاله دمخه ما په خپله یوه مقاله کې چې په انګلیسي ژبه په کاناډا کې خپره شوې وه یادونه کړې وه چې مدني ټولنې هم جنګسالاران لري ځکه هغه کارونه چې ټوپک والا زورواکي کوي او قانون ماتوي نو بعضې کسان د مدني ټولنو نه هم په هماغه شکل کارونه کوي چې څنګه یې جنګسالاران کوي خو د دوی کارونه ماهرانه وي چې خلک ورته نه متوجه کېږي او د ټوپک والا د

زورواکو نه زیات په هر نوع فساد کې غرق دي. دوی هم د ټوپک والا د زور واکو په شان ګروپونه او شبکې لري، ښه لابي یو بل ته کوله شي او تر یوه حده غواړي چې د جمهور رئیس غني شاوخوا محاصره کړي نو زما امید د جمهور رئیس نه دا دی چې دی ګروپونو او ډلو ته باید متوجه وي.

جمهور رئیس محمد اشرف غني ته اتمه مشوره!

د مدیریت د هرم سر باید وړوکی او قاعده یې باید پراخه وي

د ۱۳۹۴ لمریز کال لومړۍ نېټه، کابل

د نوي کال مبارکې جلالتمآب جمهور رئیس او د افغانستان ټول ملت ته وړاندې کوم او خدای دې وکړي چې راتلونکی کال د افغانستان لپاره د صلحې او سوکالۍ کال وي، وینه تویول بند شي او د افغانستان ولس په اطمینان سره خپل ژوند پر مخ بوځي.

ما نه غوښتل چې د خپلو مشورو سلسله جاري وساتم ځکه زه په دې اند وم چې مشورو ته ضرورت به نه وي او دا حکومت له لومړۍ ورځې نه حکومت کولو ته چمتو دی خو چې بیا مې اطرافو ته سفرونه وکړل او هم په تېرو دوه میاشتو کې چې د هر چا سره غږېږم د امیدونو په ځای د نا امیدویو خبرې کوي او د ولس له خولو نه ساړه اوسیلي راوځي نو دا چې د تصمیم ګیرۍ مرجع ته لاس رسی مې پیدا نه شوکړای او یا رانه ورکه ده نو ضروري مې وګڼله چې د دولت ټول مشرتابه او په خاصه توګه جمهور رئیس ته د فیسبوک له لارې خپل پیغام ورسوم شاید کوم زړه سواندی د ارګ له دېوالونو نه دننه پیدا شي چې د ولس پیغام دوی ته ورسوي.

ولس د مسایلو په عمق سم اګاه نه دی، د دولت او حکومت د کمونیکیشن او عامه پوهاوي ستراتیژي ډېره ضعیفه ده خو په مقابل کې د حکومت پر ضد د حکومت د داخل نه او هم د بهر نه منفي تبلیغات په اوج

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره روان دي. نور په شعارونو کار نه کېږي عملي ګامونه اخيستل په کار دي او که همدا وضع همداسې دوام وکړي نو بيا د عملي کارونو د ملاتړ لپاره د ولس حمايت به هم ډېر ضعيفه وي. ولس او په خاصه توګه کليوالي ښځې او بېسواده کسان په دې نه پوهېږي چې دې حکومت ته څومره ستونځې په ميراث پاتې دي خو هغوی خپل ژوند ته ګوري چې د تېر کال په پرتله د دوی ژوند سږکال ښه دی او که نه؟ دوی موجوده حکومت ته په دې خاطر رايه ورکړې چې ګوندې حکومت به د دوی ستونځو ته د حل لاره پيدا کوي، دولتي او خاصتاً قضايي اوامنيتي ارګانونه او څارنوالان به د ولس جېبونه نور نه شکوي. ولس راسره داسې قصې شريکې کړې چې سړی ورته هک پک حيران شي. خلاصه د فساد کچه له مخکې نه نوره هم د انکشاف په حال کې ده.

ډېری داسې کارونه دي چې بهرنيو کمکونو او څه خاص تخصص ته اړتيا نه لري او يوازې د دولت په تصميم نيولو پورې اړه لري. د بېلګې په توګه د کابينې جوړول او د موثرو اشخاصو مقررول په محلي ادارو کې او يا د امنيتي ارګانونو ترمنځ عملي هم اهنګي او مسووليت پذيري راپيدا کول پيسو ته اړتيا نه لري. يوې واحدې امنيتي ستراتيژۍ ته اړتيا ده نه دا چې هر امنيتي ارګان او يا دولتي اداره ځانته جلاجلا پلانونه ولري. د دولت د پروګرامونو د عملي کېدو مسووليت او مشرتوب بايد د واليانو او ولسوالانو پر غاړه وي ترڅو د تصميم ګيرۍ او د مسووليت مرجع معلومه شي. په تېرو څو کلونو کې او په خاصه توګه اوس د واليانو او ولسوالانو مسووليت شته خو صلاحيت هېڅ نه لري.

دويمه مهمه خبره حکومت ته په کار ده چې د مالي مشکلاتو د حل لپاره موثره عملي ستراتيژي رامنځته کړي د بېلګې په توګه د اضافي او موازي تشکيلاتو له منځه وړل، د حکومت عوايد په سمه توګه راټولول او د ضايعاتو

مخه نيول مهم ګامونه دي. که د کابل د ښار د چارواکو اضافي وسايط او امکانات محلي ادارو ته انتقال شي نو تاسې باور وکړئ چې د نيمايي افغانستان د محلي ادارو مشکلات پرې حل کېدای شي.

درېيمه مهمه خبره دا ده چې د دې حکومت د مديريت د هرم سر ډېر غټ دی او قاعده يې ډېره وړه ده نو دا سرچپه کول غواړي چې قاعده يې پراخه او د مديريت د هرم سر بايد ډېر وړوکی وي. دا داسې مثال لري که د يوکس سر او باډي دېره غټه وي او پښې يې د کمکي غوندې نرۍ وي نو مزل نشي کولی او پښې يې ماتېږي نو ښه دا ده چې د دې نظام پښې چې محلي ادارې دي تقويه شي او د سر کچه بايد وړه شي.

جمهور رئيس محمد اشرف غني ته نهمه مشوره!

دا زما نهمه مشوره به جمهور رييس غني ومني که نه؟

د اپرېل ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، کابل

که څه هم د مشورو ورکول چندان ګټه نه لري خو د ننګرهار او بدخشان وروستيو پېښو مجبوره کړم چې خپلو مشورو ليکنو ته دوام ورکړم. کېدای شي چې څه ګټه ولري او که په يخ ليکل هم وي فرق نه کوي ځکه خپله د مايوسۍ تنده به مو ماته کړې وي.

په بين المللي ادارو کې چې څوک مقررېږي نو نوي کار کوونکي ته درې مياشتې ازمايشي قرارداد ورکوي که سم کار يې ونه کړ نو بيا يې قرارداد نه تمديدوي. که څوک يې مني او که نه يې مني خو په تېرو اوه مياشتو کې د حکومت او خلکو ترمنځ فاصله زياته شوې ده. د ولس او خلکو تر منځ د نااميدۍ يو مهم عامل دو سرى او شايد اته سرى حکومت وي خو يو مهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

عامل د جمهور رئیس غني په شاو خوا راټول شوی ټیم دی چې هره ورځ ورسره په تماس کې دی او اجرایوي صلاحیت لري. دا چې د دې ټیم ازمایشي دوره د ولس په اند ناکامه ده نو دا به ښه وي چې جمهور رئیس غني باید په ارګ کې دننه په خپل اجرایوي ټیم فکر وکړي او د دوی قراردادونه تمدید نه کړي او یا یې له وظیفې نه لرې کړي. دا چې دا کسان څوک دي تاسې ټول یې پیژنئ.

د پورته مشورې په رابطه دوستانو ناامیدي ښودلې وه او یو تن د لطیف خان په نامه لیکلي و چې دا ورې نه شرې کېږي. ما ورته په ځواب کې ولیکل:

لطیف خان صیب! دا ورې باید شرې شي ځکه که داسې نه وي نو بیا به نه شرې وي او نه ورې ځکه مونږ سیستم نه لرو او یوازې حکومت لرو. د حکومت له سقوط سره هر څه له منځه ځي. سیستمونه پاتې کېږي خو حکومتونه ځي او راځي. په امید به اوسو او کار هم باید ورته وکړو تر څو باالاخره مونږ هم یوسیستم پیدا کړو او د حکومتونو په تلو او راتلو چندان چرت و نه وهو.

جمهور رئیس ته لسمه مشوره!

په پراګنده نظامي عملیاتو امنیت نشي ښه کېدای

د اپرېل د میاشتې ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، کابل

که څه هم ما په مخکنیو مشورو کې ښې حکومتدارۍ ته اشاره کړې وه خو د ښې حکومتدارۍ اول اصل دا دی چې د دولت مشرتابه باید خپل عملي کاري پلان وزیرانو او والیانو ته او همداشان دوی باید د حکومت پلان د دولت ښکته قدمو ته سم تشریح کړای شي او د حکومت ښکته قدمې بیا په خپل وار د حکومت پلانونه ولس ته تشریح کړي او د ولس حمایت باید د

پلانونو په عملي کولو کې ترلاسه کړي. زه خو اوس نه پوهېږم چې د تیوریکي خبرو نه په غیر حکومت څه کوي او د دوی کاري پلان څه دی. دا دی اوس خو کابینه هم تقریباً تکمیله شوه خو زما مشوره د امنیتي ارګانو مشرانو ته دا ده چې په پراګنده ډول عملیاتو امنیت نشي راوستل کېدای. حکومت باید په هېواد کې مرکزي نقطي وټاکي او د هغه ځای نه تصفیوي او تهاجمي عملیات پیل کړي البته په دې عملیاتو کې د دولت د ټولو قواو او ولس همکارۍ ضروري ده نه دا چې هر وزارت خپل ځانته عملیاتي پلانونه ولري. د تصفیوي عملیاتو نه وروسته حکومت باید د هغې منطقې د ساتلو توانایي ولري که نه تصفیوي عملیات په درد نه خوري. حکومت باید د دفاعي حالت نه راووځي او تهاجمي یا فعاله (Pro-active) پالیسي غوره کړي.

حکومت باید یوه او یا دوه ورقې کاری پلان (Action Points) ولري چې والیانو او ولسوالانو ته هدایت ورکړي چې څه باید وکړي. زما په ا ند د دې کاري پلانونو عملي کول باید د والیانو او ولسوالانو تر مشرۍ لاندې وشي ځکه دوی کولای شي چې د ولس، د دولت د امنیتي ارګانو او نورو ملي او بین المللي ادارو تر منځ هم اهنګي رامنځته کړي. اوس خو هره اداره په خپل کنز کې سبق وایې او د بل په کتاب نه پوهېږي. دا پورته کارونه نه اضافي امکانات غواړي او نه څه خاص مهارت صرف د موجوده امکاناتو صحیح مدیریت ته اړتیا ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداف و تشکیلات حکومتداري ی خوب

۴ نومبر ۲۰۱۴ م

به سلسله مشوره ها بـه حکومـت جدیـد، نکـات ذیـل را بـه افـراد مسـوول حکومت شریک ساختم تا مسوولیت خویش را رفع کرده باشم.

خلاصه:

اول : حکومت داری خوب پروسه است نه پـروژه. حکومـت خـوب عبـارت است از پروسـه خـوب تصـمیم گیـری ، سـهم گیـری یـا اشـتراک مـردم و احتساب میباشد. حکومـت داری خـوب تنهـا بـه حکومـت خلاصـه نمیشـود باالکه همه اداره های دولتـی و غیـر دولتـی و مـردم در حکومتـداری خـوب باید سهیم باشـد. حکومـت تنهـا چوکـات حکومتـداری خـوب را جـور کـرده میتواند و از تطبیق ان نظارت میکند.

دوم: حکومتداری خوب هم نیاز به بلو پرنت یا نقشه دارد.

در حکومتداری خوب ما باید به هر پروگرام و پالیسی که دیـزاین میکنـیم باید جواب های مثبت به نکات ذیل داشته باشیم:

الف: نقشه های حکومتداری یا دیزاین حکومت داری خـوب بایـد مطـابق ضرورت، امکانات و قابل تطبیق باشد. اگر ما تجربه های کشـور هـای دیگـر راهم میـاوریم بایـد ان را مطـابق شرایـط عینـی و ذهنـی جامعـه خـود عیـار بسازیم. نه اینکه تنها تجربه کشور های دیگر را کت و پیست کنیم. اگر مـا شرایط کشـور خـود را مـدنظر نـه گیـریم، شـاید مـا نتیجـه خـوب را بدسـت نیاوریم. که مشکل سیزده سال گذشته اوردن مودل های بود که تنها کـت و پیست شده بود که نتیجه خوب نه داده است. رول همه ادارات و مردم در تطبیق پالیسی و پروگرام ها معلوم باشد تا تداخل وظیفوی به میان نه اید.

ب: در افغانستان همیشه حکومت ها مشروعیت خـود را وقتـی از دسـت داده که اعتبار حکومت به عوامـل گونـاگون صـدمه دیـده اسـت و بـاالاخره

حکومت ها ورژیم ها سقوط یافتـه اسـت. نظـام هـا و حکومـت هـا وقتـی در افغانستان مشروعیت و اعتبار خود را از دست داده کـه تعـادل مـابین سـه پایه حکومتداری (مردم و اقوام، علما و روحانیون و دولت داری خوب) بـرهم خورده اسـت. افغانسـتان امـروزی هـم ضرورت دارد کـه حکومـت داری مـا تعادل را مابین این سه قواو نگاه دارد.

ت: نقشه حکومت داری خوب باید در همه افغانستان قابل تطبیق باشد با کمی تفاوت ها

ث: در پروگرام ها و پالیسی های حکومت داری خوب باید رابطه مستقیم مابین امنیت، انکشاف و حکومت داری خوب باشـد. یعنـی نقشـه حکومـت داری خوب تنها به یک منطقه و یـا یـک وزارت و اداره نباشـد. همـه ادارات مثل حلقه های زنجنیر باهم گیره داشته باشد و مثل پـرزه هـای ماشـین هـم زمان کار کند تا ماشین حکومـت داری خـوب بـه حرکـت درایـد و بـه منـزل مقصود که تضمین امنیت بشری و فزیکی مردم افعانستان است، باشد، تا ما یک جامعه که استوار به حاکمیـت قـانون و تعـادل اجتماعـی باشـد، داشـته باشیم و ریشه های دولت مستحکم ترشود.

د: نقشه حکومت داری خوب عام فهم باشد که به اسانی بـه مـردم و هـم به رده های پاین دولت تشریح شده بتواند. نه اینکه پالیسی ها صدها صفحه باشد و تشریح اش از نوشتن ان مشکل تر باشد.

سوم: ضرورت وخواسته های مردم:

الف: مردم ما از حکومت یا دولت خـود بـه شـکل اجمالـی خواسـته هـای زیادی نه دارد و ضرورت به پول بیشتر هم نیست.

ب: مردم میخواهد که حکومـت امنیـت نسـبی را مسـاعد بسـازد کـه در خانه های خود بیدون ترس وحراس از ارگان های دولتی و هـم گـروپ هـای

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنایت کار محفوظ باشد. فعلا مردم از ارگان های امنیتی ، څارنوالی و قضا، ولسوال و غیره درولسوالی های حراس دارند.

ت: اعضا همه ادارات باید رول بیطرفی را در دهات و ولسوالی ها نگاه کند و سلوک سلیقوی باید از بین برود.

ث: مردم میخواهد که بیدون حراس و ترس زندگې روزمره خود را به سر برساند و مردم ببیند که هر ماه و هر سال دولت افغانستان یک پروژه و یا کار خوب را به خاطر بلند بردن سطح زندگی مردم تطبیق مینماید. یعنی زندگی مردم سال به سال خوب شده برود. افغانستان در کوتاه مدت مثل سویس یا حتی مثل ممالک همسایه ها جور شده نمیتواند

طریقه عملی و عاجل برای ایجاد ثبات افغانستان

اول: شناخت از ولسوالی ها، ساختار تشکیلات دولتی، قومی و منطقوی (تشریح ضرورت دارد)

دوم: لغو شورا های متعدد درولسوالی ها و ساختن یک شورا به اساس تشکیلات قومی و منطقوی ولسوالی که دو سه نفر علما برجسته ولسوالی ها به شمول ولسوال و قوماندان امنیه عضو ان باشد. شورا جدید باید لایحه وظایف داشته باشد. اگر انتخابات ولسوالی ها صورت گرفت در ان صورت نیاز به این شورا ها نیست اما رول شورا مشورتی را بازی کرده میتواند. تا بحال لایحه برای شورا های منتخب ولسوالی های هم موجود نیست. رول ارباب، وکیل گذر و ملک به شکل جدید در حکومتداری خوب باید تقویه شود. زیرا این ها رابط اصلی مابین مردم و حکومت است.

سوم: ولسوال و والی باید بحیث امر درجه یک صلاحیت و مسوولیت داشته باشد (تشریح ضرورت دارد)

چارم: تجدید نظر به تشکیلات پولیس که مطابق ضرورت ولسوالی باشد. (تشریح ضرورت دارد)

پنجم: ارگان کشفی و پولیس و هم اردو ملی درولسوالی نظر بایدنظر به تقاضا ولسوال از پروگرام های ایشان حمایت کند. یعنی همه فعالیت های اردو ملی باید با ولسوال ها و ارگان های کشفی و پولیس هم اهنگ باشد.

ششم: شورا ها باید با حکومت همکاری نموده و در مورد ضرورت از دولت به شکل دسته جمعی حمایت کند. اشخاص مخرب را به دولت شناسایی نموده و دولت باید اجراات لازم نماید. در این صورت حکومت به شکل غیر مستقیم پاسخگو به مردم میباشد. به نظر بنده، اگر سلسله انتخابات در ولسوالی ها به شکل خوب پیش رفت، دراینده میتوانیم که ولسوال ها را هم شورا ها منتخب تعین کند. زیرا حکومتی که به مردم نزدیک باشد موثر تر و پاسخگو میباشد نظر به اینکه همه کار ها از مرکز عملی شود.

هفتم: بعد از ایجاد شورا ولسوالی، و همکاری مردم باید یک پول مشخص به کار های انکشافی ولسوالی مشخص شود و نظر به تاید شورا کار ان تطبیق گردد (تشریح ضرورت دارد)

هشتم: ایجاد مرکز های ثقل و انکشاف تسلط حکومت از ان نقطه (تشریح ضرورت دارد)

نهم: شفافیت در همه تصامیم های ولسوالی مهم است زیرا شفافت در تصمیم گیری باعث همکاری مردم میشود و جلوفساد را میگیرد و فساد نهایت کم میشود.

دهم: تعین اشخاص با کفایت و سابقه خوب که در تطبیق این پروگرام متعهد باشد. مقام ولایت از تطبیق این پروسه نظارت کند.

یازدهم: این پروگرام باید یک برنامه ملی باشد.

پروگرام های طویل المدت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول: مرور بـه همـه تشـکیلات دولتـی بـه سـطح ملـی، ولایـت و ولسـوالی ضرورت است تا ما یک اداره موثر داشته باشیم. تورم تشکیلاتی باید از بـین برود. همه ریفوم ها تا بحال باعث بی ثباتی وظیفـوی شـده اسـت. (تشریـح ضرورت دارد)

دوم: ایجاد سول سرونت به معنی اصلی اش برای حکومت داری بهـتر از پایان به بالا ضرورت است. (تشریح ضرورت دارد)

سوم: تعادل مابین مسـوولیت هـا و صـلاحیت هـا باشـد (فعـلا مسـوولیت است اما صلاحیت وجود نه دارد)

چارم: پلان و تطبیق پروژه های کلان باالخاصه در ساحه زراعت در مناطق مختلف افغانستان

پنجم: بهتر شدن خدمات و سیستم مالیه دهی

ششم: توجه خاص به سیستم تعلیم و تربیه که پاسخگوی شرایـط امـروزی باشد ضرورت است. توجه خاص به ایجاد موسسات مسلکی اسـت. (تشریـح ضرورت دارد)

د خوشحالۍ اوښکې به تویوم

د سپتمبر ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

دوستانو سلام!

اته میاشتې مو د انتخاباتو لپاره په افغانستان کې تېرې کـړې، لـه هیـواده ونـه وتلـم، خپـل ټـول سـفرونو مـې کنسـل کـړي و. دا د عسـکرۍ دوره وه، ولایتونو ته مې سفرونه وکړل، له ډېرو خلکو سره مې وکتل، د وطن د سوکالۍ او آبادۍ په اړوند مې د ولس قرباني او هلې ځلې، احساسات، مینه او ولـولې په کلیو او بانډو کې او هم په ښارونو کې له نږدې نه ولیدل، کلـه خوشـحالي او کله خفګان و، کله امید او کله نـا امیـدي وه خـو ښـه ده چـې د جمهـوري

ریاست د ټاکنو پایلې معلومې شوې او د ډېرو تبه وشـکېدله. اوس راتـه ډېـر کسان معلوم دي چې د چوکیو د نیولو لپاره د هر راز نیرنګو او هیلـو نـه کـار اخلي او کوششونه روان دي خو څوک به هدف ته رسېږي او څوک به نه.

نـو دا مـې بهـتره وګڼلـه چـې د یـوې میاشـتې نـه زیـاتې مـودې لپـاره لـه افغانستان نه ووځم او چکر ووهم، دوه درې کنفرانسونو کـې برخـه واخلـم، د افغانستان قصې ورسره شریکې کړم، خپل خپلوان او دوسـتان پـه امریکـا کـې وګورم او چې راځم هم به د چوکیو وېش خلاص شوی وي او هم بـه د دولـت مسیر معلوم وي. د حلف مراسم به د تلویزیون له لارې انشاالله ګورم. مـا تـه همدا خوشحالي بس ده چې یو منتخب جمهـور رئـیس بـل منتخـب جمهـور رئیس ته سیاسي قدرت انتقالوي او دا د افغانسـتان پـه تـاریخ کـې د لـومړي ځـل لپـاره لویـه کامیـابي ده. کلـه بـه چـې مـا د تلویزیـون لـه لارې پـه نـورو هېوادونو کې له یوه مشر نه بل مشرـ تـه د سـیاسي قـدرت د انتقـال مراسـم لیدل نو باور وکړئ چې زما د سترګو نه به اوښکې بهېدلې چې آیا داسې ورځ به په افغانستان کې هم کله راشي او که نه چې زه یې وګورم؟ خو نـن دا ورځ راتلـونکې ده، د خفګـان د اوښـکو پـه ځـای بـه د خوشـحالۍ اوښـکې تویـوم. راتلونکې ستونځې به سره ګالو او کوشش به کوو چې د ولس د خیر لپاره کار وکړو که هغه د دولت په داخل کې وي او که د دولت د دنـدو نـه بهـر وي. هر افغان په خپل چوکاټ کې ډېر څه کولی شي او د چا شـاباس تـه بایـد پـه طمعه ونه اوسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر عبدالله عبدالله لومړنۍ وینا د وحدت ملي حکومت له هوکړې نه وروسته

د سپټمبر ۲۵مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

نن ډاکتر عبدالله عبدالله د لويې جرګې په خيمه کې خپلو پلويانو ته خپله لومړنۍ وينا د ملي وحدت حکومت له هوکړې نه وروسته وکړه. د ډاکټر صيب عبدالله بيانيه اميدواروونکې وه چې انشاالله د ملي وحدت حکومت که په همدې روحيه خپلو کارونو ته دوام ورکړي چې حکومتي موسسات تقويه کړي، قانون حاکم کړي، د فساد مخه ونيسي او کار او مسووليتونه اهل کار ته بې له قومي ژبني او سمتي ملحوظاتو وسپاري نو اميد دی چې د افغانستان راتلونکی به انشاالله روښانه وي. مسلحانه جنګونه نور د مسايلو حل نه دی او مثبت سياسي رقابتونه بايد دوام ولري او لا نورې هلې ځلې په دې لار کې وشي. مشکلات او ستونځې به په راتلونکې کې خامخا وي خو جنګونه چې نه وي نو پرمختګ، اجتماعي عدالت او سوکالۍ لپاره زمينه مساعدېږي. مونږ بايد ټوله انرژي د افغانستان د جوړولو لپاره مصرف کړو نه دښمنيو ته لمن وهل او يا د افغانستان د ورانولو لپاره.

ارزښت، اهميت، معيار او تعداد د دولتي چوکيو

د سپټمبر ۲۹مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال امريکا

دولتي چوکۍ د طبيعي منابعو په شان دي. د دنيا نفوس په زياتېدو دی خو طبيعي منابع هماغه دي چې څه مونږ په دنيا کې لرو نو خبره دا ده چې څنګه د طبيعي منابعو نه مناسبه ګټه واخلو، د اصراف مخه ونيسو او د موجوده منابعو د توليد کچه زياته کړو. د افغانستان دولتي چوکۍ هم په شمار دي خو کانديدان ورته ډېر زيات دي او هېڅوک د وزارت، معينت او

ولايت نه ښکته چوکۍ هم نه غواړي نو د ډاکټر صيب اشرف غني حکومت ته به دا ګرانه وي چې يوازې په څوکيو ورکولو زيات کسان خوشحاله کړای شي. يو وخت زما خدای بښلي پلار مدير و او زما د تره زوی ولسوال (حاکم) و. څه موده ډېر پخوا زه د کورنيو چارو د وزارت معين وم که د ځان توصيف ونشي نو تر يو حده موثر وم او هغه کسانو چې له ما سره يې کار کړی دی نو کېدای شي زما د خبرې تاييد وکړي. خو بيا هم چې کله دوستان او ملګري زما د پلار او د تره زوی نوم يادوي نو د هغوی د نوم يادولو سره چې مدير صيب يا حاکم صيب خطاب کوي نو تاسې باور وکړئ چې له اوسنيو وزيرانو او معينانو نه د هغوی نوم په درنښت يادېږي او زيات وزن لري. يوازې د څوکيو په نيولو او دولتي مقام په نومونو د سړي شخصيت پورته نه ځي که سم کار ونه کړای شي نو بيا د څوکيو د نومونو د توهين سبب ګرځي.

د انتخاباتو د رايه ورکولو احسان به کله خلاصېږي؟

د سپټمبر ۳۰ مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، امريکا

دی کې هېڅ شک نشته چې د افغانستان خلکو خپل منتخب ولسمشر ته رايه ورکړې ده او د ولس مېړانه د ستاينې وړ ده. خو د دې تر څنګ د افغانانو توقعات هم ډېر زيات دي او د ولسمشر نه دا غواړي چې هر څه يو دم جوړ کړي او ټولو نيمګړتياوو ته بايد د حل لاره پيدا کړي. مونږ بايد دا په نظر کې ولرو چې ولسمشر ته څومره ستونځې د تېرو ديارلس کلونو د ناخوالو او يا په بل عبارت د تېرو درې څلور لسيزو د خود سريو، مداخلو او ګډوډيو نه په ميراث پاتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زراعتي سکټور ته خاصه پاملرنه په کار ده

د اکتوبر ۱۱مه نېټه، ۲۰۱۴ م کال، د امریکې د ویرمانت ایالت

د امریکـې د Vermont ایالـت د منـو بـاغونو سـاتنه او حاصـلات خـاص مهارت غواړي او هم حاصلاتو ته مارکېټ شته چې جوسـونه تـرې جـوړوي او Apple Cider ورته وایي. د دې سیمې د منـو جوسـونه خاصـه مـزه اوخونـد لري. د کدوانو عزت هم ډېر زیات دی او کدو بازار ته ورغلو چې څـومره پـه قدر یې ساتي او د هالوین په موسوم کې یې مارکیټ خـورا ګـرم وي. د کابـل او شاوخوا منو او نورو میوه جاتو او سزیجاتو سره مې مقایسـه کولـه چـې هـر کال زمونږ منې او نور میوه جات د سړکونو په غاړو بې قدره پراته وي چې نه مارکېټ لري، نه یې دهقـان ذخیـره کـولی شي او نـه تـرې نـوره کومـه ګټـه اخیستل کېـږي. کـه مـونږ د خپلـو تولیـدانو نـه سـمه ګټـه واخلـو نـو د دې ضرورت به نه وي چې چرګان د برازیل نه، منې او ناک له چین نه، شوروم‌بې او جوس له ایران نه او حتی ساده اوبه لـه پاکسـتان نـه وارد کـړو. د زراعـت سکتور ته خاصه پاملرنه په کار ده چې خوراکي مواد زیات او ارزانه ولـس تـه عرضه شي او هم باید د ساتلو او صادرولو سهولته ورته برابر شي.

یو لاروي ته د ملا نصرالدین ځواب

د اکتوبر د میاشتې ۲۰مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، ویرجینیا، امریکا

وایي چې یو لاروی پر لاره روان و چې ملا نصرالدین په مخـه ورغـی ، لاروي له ملا نصرالدین نه پوښتنه کړې وه چې تر فلاني کـلي پـورې بـه څـو ساعته وخت ونیسي؟ ملا نصرالدین ورته ویلې و چې لار وهه، لاروی چـې روان شـوی و نو ملا نصرالدین ورته له شا نه غږ کړی و چې دوه ساعته به ونیسي چې تـر فلاني کلي پورې ورسېږې. لاروی بېرته راستون شوی و او ملا نصرالدین ته یې

ویلي و چې ولې دې دا خبره مخکې نه کوله؟ ملا نصرالدین ورته ویـلي و چـې ما درته ځکه مخکې ځواب درنه کړ چې ستا د مزل سرعت ماته معلـوم نـه و نو کله چې تا حرکت وکړ او سـتا د مـزل سرعـت مـې ولیـد کـه پـه دې مـزل حرکت ته دوام ورکړې په دوه ساعتونو کې هغه کلي ته رسیدلی شې.

که جمهور رئیس ډاکټـر صـیب اشرف غنـي احمـدزی پـه همـدې سرعـت روان وي نو انشاالله په پینځو کلونو کې به د وخت په مقایسه څو چنده زیات کار وکړي ځکه د افغانستان جوړول زیات او موثر کار ته اړتیا لـري. پـه تېـرو دریوو اونیو کې چې کومې پریکړې جمهور رئیس احمدزي کړي دي په ځـای او سـنجنیده پریکـړې دي. د دولـت پـه چوکـاټ کـې د اشخاصـو تغیـر او برطرفي همېشه اسانه کار دی خو ستونځه دا ده چې ایا نـوي مقـرر شـوي کسان به د بر طرف شوو کسانو په پرتله سم کسـان وي او کـه نـه؟ د کـرزي صیب په دوره کې هم تغیر او تبدیل زیات و خـو هـر وروسـتی شـخص بـه د مخکني چارواکي په پرتله ضعیفه کس و. کـوم تغیـرات چـې جمهـور رئـیس احمدزي تراوسه پورې راوستي دي د تېرو کسـانو پـه پرتلـه سـم او ښـه دي. امید دی چې دا لړۍ دوام وکړي او کابینه هم د اوسنۍ کابینې نه څو چنده ښه وي تر څو د ولس اعتماد نور هم په نظام باندې پیدا شي.

د خبر نه شتون په خپله ښه خبر دی

د نومبر ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

دا څـو ورځـې پـه سـفر وم او د فیسـبوک نـه لـرې وم خـو نـن مـې چـې د فیسبوک خپله پاڼه بېرته کړه نو سیاسي راکـره ورکـره او پـه سـیاسي مسـایلو خبرې ډېرې کمې وې. زما په اند چې سیاسي مسایل ټول تـر کنټـرول لانـدې راغلي دي. په انګلیسي ژبه کې یو متل دی چې وایـي: No News is Good

(c) ketabton.com: The Digital Library

News یعنې د خبر نه شتون په خپله ښه خبر دی ځکه هغه څه چې د مېډیا لپاره خبري ارزښت لري همېشه بد خبر وي.

دا خلک څنګه لینونه جوړوي او څنګه مقررېږي

د ډسمبر لومړۍ نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

تېر ماښام مې یو څو کسه مېلمانه درلودل چې په سیاسي حالاتو ډېر اګاه او پوه کسان وو نو په حکومت کې یې په تقرر او تبدیلیو باندې خبرې کولې نو یو کس وویلې چې زه حیران دې ته یم چې دا بعضې کسان څنګه لینونه برابروي او بیا برق تولیدوي چې ځانونه مقرروي. هغه بل کس ورته وویلې چې وروره دا د برق د تولید منبع هم په څو ډوله دي. بعضې جنراتوري منبع د برق د تولید لري، د بعضو د برق د تولید منبع آبي وي او بعضې د سولر نه انرژي اخلي نو ځکه دوی څو قسمونه لینونه جوړوي او د برق د تولید د منبعو په تناسب د دوی لینونونه خپل ځای ته غځول کېږي. مطلب دا چې د بعضې لینونو جوړول پرمصرفه، د بعضې لینونو جوړول مصرف متوسط وي او د بعضې لینونو جوړول ډېر پرمصرفه وي نو څوک چې د کومې منبع نه برق تولیدوي نو د منبع د مصرف په تناسب چوکۍ هم نیسي. د چا چې منبع ضعیفه وي نو که هر څومره لینونه وغځوي او ښه ظرفیت د برق د انتقال هم ولري په درد نه خوري. نور تاسې پوه شئ او تبصرې مو.

دوه قصې تحلیل یې ستاسې

د ډسمبر ۲۱مه نېټه، کابل ۲۰۱۴ م، کابل

اوله قصه: د ثور د کودتاه نه وروسته زما یو د ترور میره، خدای دې وبښي چې استاد هم و، یوه ورځ په خلقیانو ډېر په قهر و نو دېرې ته راغی او د

کټ سر ته په غصه کېناست او څادر یې له ځمکې ووېښت او ویې ویل چې ته دې خلکو ته ګوره چې هېڅ منطق نه لري او وایي چې زمونږ انقلاب په شا نه ځي، هر شی چې مخکې ځي وروسته هم ځي خلقیانو دا انقلاب مو ودروه زه په کې نور نه ځم.

دویمه قصه: یو سړي قرآن شریف غلط وایه، یو لاروی چې په لاره تېرېده نو دې سړي ته یې وویلې چې دا قرآن د چا دی؟ لوستونکې ورته وویل چې دا زما د پلار دی. لاروی ترې روان شوی دی او هېڅ یې ورته ونه ویل. لوستونکي ترې پوښتنه وکړه چې دا پوښتنه دې څنګه وکړه؟ لاروي ورته وویل که تا ویلي وای چې دا قرآن د الله پاک دی نو ما به درته سم درښودلی وای چې سم یې وایه او غلط یې مه وایه خو تا چې وویل چې دا ستا د پلار کتاب دی نو دا ستا خوښه ده چې د خپل پلار په کتاب کې غزلې وایې او که چاربیتې. که دا نظام د ملت وي نو د دې حکومت چارواکي په غلطه روان دي او که دا نظام د یو څو کسو تر منځ منحصر وي او خپل ملکیت یې ګڼي نو نوره دا د دوی خوښه چې څنګه یې چلوي.

فساد او فاسدین ټولنه خوسا کوي

د ډسمبر د میاشتې ۲۶مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کولن، المان

په دې خبره خو مونږ ټول پوهېږو چې رشوت ورکول، رشوت اخیستل او په منځ کې دلالي کول هم د اسلام له نظره او هم د اخلاقي معیارونو له نظره بد کار دی او د درېو واړو کسانو ترمنځ په ګناه او هم په عمل کې هېڅ فرق نشته دی. هغه څوک چې په دې کارونو اخته یا مبتلا دي نو دوی مریضان دي ځکه زه ورته جوړ کسان نه شم ویلی بلکې دوی د ګنده یا خوسا مېوو په شان دي چې سالم کسان هم له ځانونو سره خوسا کوي او په دې مرض یې اخته کوي چې ټولنه لا نوره هم فاسده شي. که ګنده مڼه د مڼو د کریت نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري نشي نورې ډېرې ښې منې هم له ځان سره خوسا کوي او چې څومره ژر له کريټ نه لرې شي هماغومره ژر ترې نورې منې سالمې پاتې کېدای شي.

په هر حال، زما غصه هغو کسانو ته راځي چې ځانونو ته د پاکو کوترو خطاب کوي، ځانونه د مدني ټولنې فعال غړي بولي او بيا همدوی د پيسو په مقابل کې ډونرانو ته د فيصدۍ پيشکش کوي، پروژې اخلي او د جوال خوله ورسره نيسي. تاسې او خدای چې داسې کسان د هغو کسانو نه چې په فساد کې اخته يا غرق دي سل ځله زيات فاسد نه دي. په انګليسي ژبه کې دوی ته White Color Thieves يا د سپينو جامو او زمونږ په اصطلاح نکټايي داره غله ورته وايي. همدا کسان کله کله زمونږ د بيچاره ولس د پاکو احساساتو نه هم سؤ استفاده کوي.

په افغانستان کې د هېڅ شي کمبود نشته خو هېڅ نه لرو! څه مطلب؟

د جنورۍ دويمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينا، امريکا

دا ځکه چې د افغانستان هر سړی د هر څه متخصص دی خو بيا که دوه درې پوښتنې ترې وکړې نو په ګډوډو سر شي او د فتواګانو مفتيان خو ډېر زيات دي چې سمدستي درته د جنت او دوزخ زېری هم درکوي. د سياسي چارو کارپوهان خو هم له چا نه کم نه دي، هر سړی ډاکټر دی او د علاج نسخې وړاندې کوي، دا کارپوهان خو هره ورځ دا وطن په تشو خبرو جوړوي او ورانوي يې که همدې کارپوهانو ته کله واک رسېدلی نو بيا يې نه پاکي وه او نه د ادارې د کولو استعداد او مديريت درلوده. نظامي کارپوهان همدا وايي چې طيارې نشته او ټانکونه نشته خو چې درلودل مو څه توره مو پرې وکړه. دا خو لا پرېږده چې دا کاريوهان بيا نورې دنيا ته نصيحتونه کوي چې

دا بايد وکړي او دا وکړي. ياره ستاسې خبرې څوک نه اوري او نه تاسې دومره غټ قوت ياستئ چې د دنيا د سياست مسير ته تغير ورکړئ. غم خود را بخوريد که لاغر نشويد. د تېرو څلويښت کلونو تجربه نه هم عبرت نه اخلو چې څه مو وکړل، چا راباندې وکړل او څه مو لاسته راوړل. که په خپلو ستونځو فکر وکړو او خپل وطني حللارې خپلو ستونځو ته ولټوو نو ښه به وي په دې غټو غټو خبرو څه نه کېږي.

د پورته ليکنې په هکله ډېرو دوستانو مثبت نظرونه ورکړي و چې دوه درې يې دلته را انتقالوم:

وهاب صديقي صيب ليکلي و:

ښاغلی مياخېل صاحب! زه ستاسې له نظر سره باالکل موافق يم نظر ورکول ، فتوا ورکول، نصيحت کول مشورې ورکول او نورې خبرې خو مفتې دي خو عمل کول ورباندې يو سخت کار دی که ډاکټر صاحب اشرف غني يا ډاکټر صاحب عبدالله عبدالله دغسې خلکو ته ووايي چې راځه زما په ځای کښېنه او دا وطن جوړ کړه ځکه چې ته زمانه ورباندې ښه پوهېږې، نو بيا وګوره چې دغه خلک کومو سوړو ته ننوځي بيا يې والله که په تلويزيون کې وګورې ياکومه جلسه کې چې مفتې نظريې يا مفتې مشورې ورکړي .

يو کس په نوم د اصيل ګل چې شايد مستعار نوم يې وي ليکلي و:

تاسې خو يوه توره وکړه هغه دا چې بشپړ غيرقانوني سياسي جوړ جاړی موږه ولس ور وتاپه حال دا چې د قانون واکمنۍ نه ملاتړ نه کول د ټولو په زيان وه او ده. د غني او عبدالله سياسي جوړ جاړې ۱۰۰٪ غير قانوني دی، د ټولو قوانينو نقض دی. د قانون په رڼا کې نه غني او نه عبدالله د دې حق لرلو چې داسې غير قانوني سياسي جوړ جاړی وکړي او د قانون واکمنۍ څخه سرغړونې وکړي. ولس رايې د قانون واکمنۍ او د ټاکنو د قانون عملي کولو له پاره کارولې وي نه له قانون څخه د سرغړونو لپاره. که رښتيا افغانانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان ګټو ته ژمن یاست نو مهرباني وکړئ هر هغه شخص او ډله چې د قانون واکمنۍ ملاتړ نه کوي، نور دې د خدای ج لپاره د دې ډول شخص او ډلې له ملاتړ څخه لاس په سر شئ، څو رښتینې ولس ژغورنه او سیال کېدل شونې کړي او سوله او امنیت ټینګ شي. قانون واکمنۍ نه ملاتړ نه کول د ټولو په زیان وه او ده.

ما د پورته لیکنو په ځواب کې بیا ولیکل:

اصیل ګل صیب! په اډیالیست لحاظ ستاسې خبره سمه ده خو انسان همېشه د الهي او هم موضوعي قوانینو نه سرغړونه کوي او بیا په داسې هېواد کې لکه افغانستان چې مجبوریتونه او ستونځې زیاتې دي، هم الهي قوانین او هم نور وضعي قوانین د ولس، چارواکو او هم علماوو او د دین د ټیکه دارانو له خوا تر پښو لاندې کېږي او دا سلسله به تر قیامته روانه وي. نو پر دې اساس دا به مشکله وي چې د ایډیال حالت په طمعه اوسو. خو دا ضروري ده چې په هېواد کې داسې حالت رامنځته شي چې هم د ولس زیاته برخه له فساد نه ځان وساتي او هم زیات دولتي چارواکي په فساد کې دخیل نه وي. د سیاسي علومو پر اساس دولت هم د مشکلاتو حل کېدای شي او هم دولت د مشکلاتو د زیاتوالي لامل کېدای شي نو په تېرو څو لسیزو کې ټولو رژیمونو د افغانستان مشکلات زیات کړي او امید دی چې د دې رژیم په اخره کې مشکلات لږ کم شي او که نه بیا به تاریخ او ولس په دې نظام هم قضاوت وکړي. ستاسې خبره سمه ده چې ولس د حالاتو د سمېدو په خاطر رایه ورکړې نه د حالاتو د ورانېدو په خاطر او کوشش به کوو چې د دولت حمایت وکړو. که حمایت ونه کړو نو ملک به له خرابۍ سره پخپله مخامخ وي.

ښه حکومتداري باید د څو کسانو ترمنځ د خپلو ګټو د ساتلو په بیه قرباني نه شي

د جنورۍ ۱۵مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

د افغانستان موجوده حکومت ته ډېرې ستونځې په میراث پاتې دي خو ډېرې ستونځې مونږ افغانان په خپله حل کولای شو که سیاسي اراده مو قوي پاتې شي. ښه حکومتدارۍ کې نیت او عمل دواړه مهم دي. د بېلګې په توګه رشوت نه اخیستل، د خدمت نیت درلودل، مشوره له یو بل سره کول، په خپل ماحول کې بد کسان نه پرېښودل، د دولت په مال زړه سوی او امانت ساتل، د قانون منل او تطبیق، له یو بل سره مرسته او همدردي او داسې نور کارونه نه تخصص ته ضرورت لري او نه بهرنیو مرستو ته. د موجوده حکومت لپاره زما په اند لویه ستونځه دا ده چې څنګه هم په خپلو منځو کې وحدت وساتي او په عین حال کې حکومتداري هم ښه کړي. ښه حکومتداري باید یوازې د څو کسانو ترمنځ د وحدت ساتلو قرباني نه شي ځکه که حکومتداري ښه نه شي نو یوازې څو کسه به سره په ګټو کې شریک وي خو د ولس ملاتړ به نه وي او چې د ولس ملاتړ نه وي نو بیا مشکله ده چې حکومتداري ښه شي، امنیت رامنځته شي او هم به مشکله وي چې نړیوال کمکونه دوام پیدا کړي. چې حکومتداري ښه نه شي نو انکشاف په خپله نه رامنځته کېږي او په همدې شکل به زمونږ ستونځې په خپل ځای پاتې وي او ستونځې به لا نورې هم زیاتېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنګ ښه دی که صلحه؟

د فرورۍ دویمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نظامي ګنجوي وایي:

نـه دانـش باشـد آن کـس را نـه فرهنـګ
کــه وقــت آشــتی پــیش آورد جنــګ

کله چې د صلحې خبرې شي نو بیا بعضې کسان هماغه زړې سبستې یا تـا ویلې ماویلې وایي او فکر کوي چې یا به شوروي اتحاد بیا راژونـدی کېـږي او یا به فکر کوي چې ګوندې هر څه به په خیالي او ارمـاني شکل حـل کېـږي. داسې کسان نظامي ګنجوي په دغه پورته لنډ ولې پرمعنی او پر محتوا بیت کې په ډېره ښه توګه معرفي کړي دي چې دوی نه پوهـه لـري او نـه فرهنـګ چې کله د صلح خبرې کېږي نو دوی بیا جنګ ته لمن وهي.

په ۲۰۰۲م کال کې د بېړنۍ لویې جرګې په وخت کې یو مشر تـه چـې اوس نه شته او خدای ښښلی دی ورغلو چې د هغه د مقابل لـوري پـه هکلـه ورسره خبرې وکړو او د دوی تر منځ صلحه راولو. دغه مشر چې له وېـرې پـه جـلال آباد کې د سپین غر هوټل له لویې ودانۍ نه بهر په وړو خونو کـې اوسـېده او د اوړي ګرمي هم وه نو لاپې شاپې یې شروع کړې، ما ورته وویل چې ګوره! له وېرې په دې سره اوړي کې دننه په خونـو کـې ناسـت یـې، هـم دې ځـان لـه ګرمۍ نه وسېځه او هم دې مونږ له ګرمۍ نه وسوځولو کـه نـه د سـپین غـر هوټـل بېـرون ساحه څـومره ښایسـته سیوری لـري او تـه تـرې ګټـه نـه شـې اخیستی نو همدا د وېرې نښه ده که نه ولې بېـرون نـه کېنـې او هسـې لاپـې شاپې وهې. د دښمنۍ همدا ګټه ده چې هم ځان تباه کوې او هم نور.

له پورته مطلب نه زمـا هـدف دا دی چـې اوس هـم پـه اګاهانـه او یـا غیـر شعوري توګه بعضې کسان د جنګ طرفداري کوي هغه که لـه هـرې خـوا نـه

وي فکر کوي چې په جنګ کې خیر دی او خپلې ګټې لاس ته راوستلی شي نو زما په اند جنګ کې خیر نشته او هغه څه چې پـه صـلحه کـې لاس تـه راوړل کېږي هغه د جنګ د لارې نشي. لاس تـه راوړل کېـدای او کـه د جنګونـو لـه لارې اهداف لاسته راوړل کېدای شوای نو مونږ خو په عملي توګه دا ۳٦ کاله جنګونه وکړل اوڅه مو په لاس راونه وړل. مونږ بایـد لـه ځـانونو سره قضـاوت وکړو چې څه مو لاسته راوړي او که نه؟

د عزیزتوت او ښایسته توب ترمنځ توپیر

د فرورۍ ۴مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

څو کاله دمخه استاد غلام دستګیر خاورین زما کـور تـه راغـی او راتـه یـې وویل چې له پل چرخي سره په لوحه یې لیکلي دي چـې بـه کابـل زیبـا خـوش آمدید. نو ماته یې وویل چې که دا د زیبا توری یعنې کلیمه ترې لـرې شي او په عوض یې ولیکي چې به کابل عزیز خوش آمدیـد نـو ښـه بـه وي ځکـه پـه کابل کې د نورو سیمو او هېوادونو په پرتله د زیباتوب څه نه ښکاري خـو دا چې زمونږ د هېواد پایتخت دی او مونږ ته عزیز دی نو جـدا خـبره ده. ځکـه یو شی به ښایسته نه وي خو دا چې مونږ ته ګـران او عزیـز وي نـو د بـل هـر ځای په پرتله مونږ ته ګران دی.

د استاد دا خبره ډېره پر ځای وه. که افغانستان هره څـومره وران شي، هـر څومره ستونځې په کې وي خو زمونږ نه هېرېږي که هر چېرته اوسو او په هـر حالـت کـې اوسـو او د دې علـت دا دی چـې چېرتـه چا پـه وړوکتـوب کـې خړپوسې کړې وي هماغه ځای سرې ته ډېـر ګـران وي. کـه د مکـې ښـار تـه تللي یاستئ، نو لیدلي به مو وي چې له سپېرو غرونو نه بل څه پـه کـې نشـته دي او اوس هم څنګه چې لازمه ده هغسې کار هلته نه دی شوی، نـه د ښـار نظافت سم دی او نه ارکیتکچر یا انجینري ساختمان له پلوه د ښار ښایسـته

(c) ketabton.com: The Digital Library

والی په نظر کې نيول شوی دی. که دا حالت له پينځلس سوه کالـه د مخـه سره پرتله کړو نو هغه وخت خو د مکې مکرمې د ماحول نه بهر اوبـه هـم نـه وې خو چې کله زمونږ پيغمبر حضرت محمد صل الله عليه وسلم هجرت کاوه نو مکې مکرمې ته يې مخ راواړوه او وې ويلې چې زما خو درنه زړه نـه کېږي خو دا چې اهل د دې ښار سم نه دي نو ځکه درنه مهاجر کېږم او وايـي چـې په مخ مبارک يې اوښکې هم راتوی شوې.

دلته مې پخوانۍ خاطره راپه ياد شوله:

د پوهنتون په وخت کې به چې لږ فرصت پيدا شو نـو اکـثره محصـلين بـه خپلو سيمو ته تلل نو زه هم به خپل کلي ته مياشت کې يو کرته يـا دوه ځلـې تللم. په هغه وخت کې دا ښايسته او ښې موټرې نه وې نو له جلال اباد نه به چې خاص کونړ ته تللو نو يوازې درې ډوله روسي موټرې وې چې په ورځ کـې به يې يوه پيره کوله. دې موټرو ته يې گاز (لاری)، واز (شاته يې د بينچونو په شکل دوه خوا سيټونه درلودل) اوجيپ ويلې. د جلال آباد نه خـاص کـونړ تـه کرايه د گاز شل افغانۍ، د واز او جيپ ديرش افغانۍ وه. که په ټاکـل شـوي وخت کې به ونه رسېدلې نو بيا به دې شپه په جلال اباد کـې وه. مـا شخصـاً کوښښ کاوه چې په واز موټر کې لاړ نه شم ځکه په سيټونو بانـدې بـه تر پـال خپورو او د موټر د تيلـو د بـوی لـه وجهـې بـه راتـه کـانگې راتللې. د ډريـور ترڅنگ په مخکې سيټونو کـې بـه همېشـه خـالي سيت نـه و ځکـه هغـه بـه مشرانو يا هغه کسانو ته ريزرف يا ورکول کېدل چې له چـا سره بـه ښـځې يـا زنانه وې. د جلال آباد نه خاص کـونړ تـه پـه هغـه وخـت کـې درې ساعته د دوړو نه ډکه خامه لار وه او چې کله به خپل کلي ته ورسيدو نو بيا خـو چـا د دوړو له وجهې نه پيژندلو. يو ځای چې د ترې (کوتل) په نامه و نو چـې هلتـه به ورسېدو، ډريور به ټولو سپرليو ته وويل چې د موټر نـه ښـکته شي او مـونږ به پياده د موټر تر شا تللو او الحمدالله به مو ويله چې موټر په شا رانشي او د

گړنگ نه ښکته ونه غورځېږي. د کلينر سره به ډنډه پنج (د لرگـي کنـده وه چې لاستی به يې درلوده) و او د موټر تر شا به ورو ورو روان و که موټر شـاته راشي نه د ټاير شاته به يې ډنډه پنچ کيښوده. يو کس به د مـوتر نـه مخکـې منډې وهلې که د هغه بلې خوا کوم موټر راروان وي نو ورته اشاره وکړي چې په يو ځای کې ودرېږي چې دا موټر تېر شي ځکه په ټول سـړک بـه دوه مـوټر سره يو ځای نه شول تېرېدلی.

دا چې په هغه وخت کې محدود ډريوران ول او ټولو پېژندلو نو زما بـه يـې لږ خيال ساتلو. څه د کورنۍ په خاطر او څه هم زما د شخصي رابطه په وجهه چې لږ ټيپ به مو ورکاوه. مونږ محصلين و نو زمونږ ټيپ هم څه زيـات نـه و پينځه يا نهايت لس افغانۍ وې. څنگه به چـې د کـونړ اډې تـه ورسـېدم نـو ډريور به راته وويلې چې ستا ځای مـې درتـه سـاتلی دی او بـل چاتـه يـې نـه ورکوم. زما معتبر ځای د گاز په موټر کې د ډريور تر څنگ په پايدان بانـدې ودرېدل و چې معمولاً دوه کسه هلته په ولاړه ځايېدل او په ټوله لار کې به مو د ډريور د دروازې چوکاټ ټينگ نيولی و او په پايدان به ولاړ وو. يـو لاس بـه مو چې ستړی شو نو په بل لاس به مو د موټر دروازه کلکه نيولې وه او که لږه بې پروايي به مو وکړه نو د گاز د موټر نـه د غورځېـدو احـتمالات ډېـر زيـات وو. د جيپ موټر مهم ځای ما لپاره د جيپ په ميرگـاټ (هغـه ځـای چـې د موټرپه ټاير باندې و او د جيپ چـراغ هـم هلتـه و) بانـدې ناسـته وه. دا هـم اسانه کار نه و چې درې ساعته به ما بايد د ميرگاټ وسپنه کلکـه نيـولې وه. په دواړو حالاتو کې ښه والی دا و چې د دوړو گرد به لږ کم و او چې کلـه بـه موټر په لاره د انجن د يخوالي په خاطر اوبو ته ودرېـد مـونږ بـه لـه مـوټر نـه دانگ واهه او د موټر مخکې به مو منډه کړه چې لـه دوړو نـه لـږ ځانونـه بـچ کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې سفر او بیا کلي ته رسېدل، د خپل خپلوانو او د مورجانې لیدل یو خوند او کیف درلود چې باور وکړئ په لس گونو ملکونـه مـا لیـدلي دي خـو هغـه خوند په کې نشته دی. دا مبالغه نه ده. اوس هم زه د اروپا، عربو، امریکا او نورو هیوادونو په پرتله په افغانستان کې خوشحاله یـم او پـه افغانسـتان کـې خپل کلی او ولسوالۍ کې ځان مصٔوون او خوشحاله احساسوم. که نـه زمـونږ کلی ډاگ دی، کورونه مو هم چندان ښه نه و خو خاص کیف یې درلود چې په دې لیکنه کې یې سرې نه شي تمثیلولی.

هغه چا چې په افغانستان کې خرپوسې کړي دي، هغه کـه هـر چېرتـه وي افغانستان یې له یاده نـه وځـي او افغانسـتان پـرې گـران دی ځکـه مـونږ تـه افغانستان عزیز دی البته بعضې سیمې یې ښایسته هم دي. هېڅوک دې یـو بل ته نه وایي چې افغانستان له تا نه پر ما ډېـر گـران دی خـو کـه څـوک لـه خپل وطـن سره خیانـت کـوي هغـه کسـان جـلا دي. د افغانسـتان د اسـاسي قانون په اساس، افغاني تابعیت له هیڅ افغان نه سلبېدلی نـه شي نـو دا چـې افغانیت له چا نه اخستل کیدلی نه شي نو افغاني مینه هم د خپل وطن د چا نه اخستل کېږي نه. په شعوري او غیر شعوري توگه خپل افغان ورور ته باید په کمه سترگه و نه گورو.

د شخصیت وژنې او د پالیسۍ پر سر د اختلاف نظر توپیر

د فرورۍ د میاشتې اتمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

په دې ورځو کې پاکستان ته د پوځي زده کړو لپاره د شپږو ځوانـو صـیب منصبانو د لېږلو په هکله په مطبوعاتو کې بېلابېلې تبصرې او مرکـې کېـږي چې د پالیسۍ د اختلاف پر ځای د دې ځوانانو د شخصیت وژنې سـبب هـم

گرځي او سم کار نه دی بلکې د دې ځوانانو په هکله جفا ده. په سیاست کې دایمي دښمن او دایمي دوست نشته دی. یو هېواد به دې نن دښمن وي خو سبا ته به له هغه هېواد سره دوستي کوې. په سیاست کې راکړه ورکړه ده او څنگه کولی شې چې د نـورو هیوادونـو سره د اړیکـو پـه درلودلـو سره خپلـې منافع وساتې.

که د افغانستان تیرو څلور لسیزو ته نظر واچوو او حتی مخکې له هغـې نـه هم که وگورو نـو د افغانسـتان اکثریـت ولـس نـورو هېوادونـو تـه لکـه اروپـا، شمالي امریکا، استرالیا، ایران، پاکستان، پخوانی شوروي اتحـاد، هنـد، عـربي هیوادونو او یا د اسیا نورو هیوادونو ته مهاجر شوي او یا هلتـه یـې زده کـړې کړې دي او حتی په جنوبي امریکا او افریقایي هیوادونو کې هم افغانان پیـدا کولی شئ. زمـونږ د جمهـور رئـیس نـه نیـولې د دولـت د ښکته لیکـو پـورې اکثریت چارواکي او د افغانستان منتخب مشران دغـو هیوادونـو تـه مهـاجر شوي او اکثریت په بهرینو هیوادونو کې زده کړې کړي دي. کـه قضـاوت دا وي هر افغان که په کوم بهرني هیواد کې اوسیدلی او یا هلتـه یـې زده کـړې کړي وي نو هغه ټول به د هغه هیـواد گټـو تـه د افغانسـتان پـر گټـو تـرجیح ورکوي او یا به هغو هیوادونو ته جاسوسي کوي نو بیا خو زمونږ ټول ولـس پـه دې کټگورۍ کې راځي ځکه اکثریت مطلق زمـونږ ولـس نـورو هیوادونـو تـه تللی او یا هلته یې زده کړې کړي دي. که قضاوت دا وي چې نـه جاسـوسي بد کار دی او دا په دې پورې اړه نه لـري چې څـوک چېرتـه اوسـېدلی او یـا چیرته یې زده کړې کړي دي نو بیا مونږ دا نه شو ویلی که پـه فـلان او فـلان هیواد کـې څـوک اوسـیدلی او یـا هلتـه یـې زده کـړې کـړي وي نـو هغـه بـه جاسوسان وي.

که د حکومت په پالیسۍ انتقاد وي چې ایا د پالیسۍ پـه لحـاظ پاکسـتان ته د ځوانانو لیږل د پوځي یا نورو زده کـړو لپـاره پـه اوسـني وخـت کـې چـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکستان د افغانستان پر ضد مسلح گروپونه روزي او تقویه کوي یې سم کار دی او که نه، دا جلا خبره ده. د پالیسۍ په سر اختلاف نظر سم کار دی او دا د افغانانو حق دی چې د حکومت په پالیسیو انتقاد وکړي. اما د افغانانو په هکله مخکې له مخکې قضاوت کول جفا او گناه ده. زما په اند د افغانستان موجوده حکومت تر اوسه پورې د پاکستان پر وړاندې د پوره نرمښت نه کار اخیستی او خپلې ژمنې یې پوره عملي کړي دي خو لا تر اوسه پورې د پاکستان حکومت له خوا څنگه چې لازمه ده پوره گامونه نه دي اخیستل شوي چې دا وښایي چې واقعاً د افغانستان په هکله د پاکستان په پالیسۍ کې عمیق بدلون راغلی دی او که نه؟ ځکه د پاکستان حکومت د افغان مهاجرینو په ایستولو پیل کړی او هره ورځ په سل گونو کډې افغانستان ته رااړوي او یا افغانان په پاکستان کې ځورول کیږي او هم د ډیورند د کرښې په دواړو خوا کې تخریش کوونکي فعالیتونو ته دوام ورکوي.

په مطبوعاتو کې دا بحثونه ډېر گرم دي چې ایا د افغانستان حکومت، پاکستان ته د شپږو تنو پوځي صیب منصبانو لېږل ښه کار کړی دی او که نه؟ او ځینې دا هم وایي چې دا صیب منصبان به جاسوسان تربیه شي او پاکستان لپاره به په راتلونکي کې جاسوسي کوي. ما چې د دې شپږو ځوانو صیب منصبانو عکسونه ولیدل نو دا ځوانان د افغانستان په یو قوم پورې اړه نه لري او داسې بې مسؤولیته خبرې د دې صیب منصبانو د شخصیت د جریحه دار کولو لپاره یوه لویه ضربه ده چې دا سم کار نه دی او زما په اند دا د دې ځوانانو په هکله شخصیت کشي او هم د دوی په هکله یوه لویه جفا ده ځکه دوی په خپل سر هلته نه دي تللي بلکې د افغانستان حکومت هلته لېږلي دي. د جمهور رئیس کرزي په دور کې هم په سل گونو افغانان پاکستان ته زده کړو لپاره تللي دي او حتی د پاکستان حکومت بېلابېلو مشرانو لپاره سهیمه هم درلوده خو دا چې دا شپږ کسه ځوانان اوس هلته د

فوځي زده کړو لپاره دولت لېږلي او مونږ لا د مخه د دوی په هکله قضاوت کوو زما په اند دا د دې صیب منصبانو په هکله او یا د دوی په هکله تصور کول چې گوندې دوی به جاسوسان شي لویه جفا ده.

د انگېزې شینوارې په یاد

د فرورۍ د میاشتې ۱۷ نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

پرون د فرورۍ د میاشتې په اولسمه نېټه د ننگرهار ولایت د ولایتي شورا غړې انگېزه شینوارې چې د چسپکي ماین په ذریعه چې د هغې په موټر کې ځای پر ځای شوی و څو ورځې دمخه زخمي شوې وه، په کابل کې د شهید محمد داؤد خان په څلور سوره بستریزه رغتون کې له دې فاني دنیا سره خدای په اماني وکړه او شهیده شوه. انالله و انا الله راجعون. د دې شهیدې په یاد مې په فیسبوک کې ولیکل:

هره قطره د وینې چې په هر منظور اوس په افغانستان کې توییږي که هغه د وکیل صاحبې انگېزې شینوارې وه او که د نورو افغانانو د غندلو وړ ده. ډېرې وینې تویې شوې، ډېر بېگناه افغانان د خپلو او پردو په لاسونو ووژل شول نو تر کله به مونږ پوهیږو چې خپل ورونه او خویندې د پردو او یا د خپلو په لمسون ونه وژنو، خپل وطن وران نه کړو او د مینې او محبت ژوند وکړو او د یو بل سره وروري وکړو. که هر څه ولرو خو مینه د خپلو خلکو او وطن سره نه وي نو مونږ هېڅ نه لرو او همداسې به د بدبختیو په سیلابونو کې لاهو اوسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیریت او قومانداني

د فرورۍ د میاشتې ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

په ملکي ساحه کې ښه اداره چي ته مدیر او په نظامي ساحه کې ورته قوماندان وايي. د مدیریت او قوماندانۍ یوه برخه علمي ده چې د مدیریت یا قوماندانۍ په ساحه کې زده کړې او مطالعه مهمه ده او تاثیر لري خو زما په اند د مدیریت او قوماندانۍ لویه برخه د انسان په فطرت کې اغږل شوی جوهر دی چې د انسان نه ښه مدیر یا قوماندان په عملي ساحه کې جوړوي. مدیریت په ورځني ژوند کې د کور له مدیریت نه نیولې، د کلي، ولسوالۍ، ولایت، مملکت او د دنیا په کچه ضروري خبره ده. ما ډیر کسان لیدلي دي چې د مدیریت په تیورۍ ښه پوهېږي خو ښه مدیر نه وي او همداشان ما ښه اقتصاد پوهان لیدلي چې په تیورۍ ښه پوهېږي خو ښه بزنس مین کیدی نه شي او همدا شان ښه سیاست پوه ښه سیاست مدار کیدی نه شي. ښه مدیر، بزنس مین، قوماندان او سیاست مدار باید د تصمیم نیولو په وخت کې ریسک یا خطر قبول کړي، فکر یې باید تېز وي چې د راټولو شوو او یا موجودو معلوماتو په رڼا کې اوضاع او وضعیت تحلیل او عاجل تصمیم ونیسي. که تصامیم ډېرو مشورو او د کتابونو لوستلو ته په تعویق واچول شي نو بیا به وخت د وخته تیر وي. زما په اند که یو مدیر ووایي چې زه ډېر مصروفه یم او وخت نه لرم نو دا د دې معنی لري چې دی ښه مدیر نه دی ځکه د وخت په مدیریت نه پوهېږي او چې د وخت په مدیریت کې څوک ستونځه ولري نو ته پوه شه چې د داسې کس نه ښه مدیر نه شي جوړیدی. زما د شخصي تجربې پر اساس ښه مدیر په دوه حالاتو کې ډېر مؤفقه وي اول دا چې ښه، متعهده، پوه او پاک ټیم د ځان په ماحول کې راټول کړي البته دا کار د مدیر د انسان پیژندنې او شناخت پورې اړه لري او دویمه برخه یې د کارونو دلیگشن (Delegation) یا کارونه خپلو مناسبو اشخاصو

ته سپارل دي. داسې نه چې د برقي کار ترکان ته حواله شي او د ترکان کار موچي ته. په مدیریت کې د نه تصمیم نیولو نه خراب تصمیم هم ښه دی ځکه د خراب تصمیم نیولو په موجودیت کې خو دا چانس شته دی چې یو څه کار وشي خو د نه تصمیم نیولو په صورت کې د کار کولو امکان صفر وي او حتی منفي خواته د تگ امکانات هم ډېر وي.

د وطن معماران

د فرورۍ د میاشتې ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

زمونږ قضاوتونه بعضې وخت د حافظ د سوټي غوندې دي چې په هر چا ځنگه ولگېد هغسې لگېږي او زیاتره وخت زمونږ قضاوتونه په واقعیتونو ولاړ نه دي. ډېری کسان قضاوت په سلیقوي توگه کوي او زیاتره وخت یو څوک مونږ سم نه پېژنو خو قضاوتونه مو داسې وي چې گوندې مونږ هغه کس له کلونو کلونو راپدېخوا پیژنو او د هغه د ژوند هر څه راته معلوم دي نو ځکه قضاوت کوو. کله چې په نظامونو کې فساد اوج ته ورسېږي نو بیا د ولس پر وړاندې هر چا چې په حکومت کې کار کړی وي، هغه ورته فاسد ښکاري یا هغه متل دی چې وایي د وچو له کبله لانده هم سوځي. که حکومت کې د کارکولو مؤخه خدمت کول وي نو بیا خو په حکومت کې کار کول ثواب لري او که په حکومت کې د کارکولو مؤخه د ځان مړول، خپل مقابل لوری له منځه وړل او ضعیفه کول، گوندې او پره وي نو بیا حکومت کې کار کول گناه ده.

په اوس وخت کې زمونږ ولس ته په حکومت کې کار کول گناه ښکاري او یا ډېری کسان دا فکر کوي چې په دې حکومت کې هیڅ پاک او با احساسه کسان نشته دي. نه داسې نه ده مونږ ډېر ښه کسان په حکومت کې لرو او په پخوا وختونو کې هم ډېرو ښو کسانو په حکومتونو کې کارکړی دی چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی خدمتونه د ستايلو وړ دي او اوس هم په ښو نومونو يادېږي. نو په دې اساس په حکومت کې کار کول په نيت او عمل پورې اړه لري چې نيت مو څه دی او عمل مو څنګه دی؟ په دې نږدې وخت کې به انشاالله يو کتاب د وطن د معمارانو په نامه په پښتو او دري ژبو ډېر ژرچاپ شي او د يو شمير هغو کسانو په کارونو به رڼا واچول شي چا چې په پخوانيو حکومتونو کې ښه کارونه کړي دي.

زما د ژوند يوه ترخه خاطره او د پرون قتلونه په ارزګان، بدخشان او هم د افغانستان په نورو سيمو کې

د اپرېل دیارلسمه نېټه، ۲۰۱۵ م کال، کابل افغانستان

د ۱۹۹۰ م کال ورځې وې چې ډاکتر سعادت شګيوال د پېښور په شاهين ټاون کې د نامعلومو کسانو له خوا په شهادت ورسېد. زه هغه وخت د امريکا غږ راډيو محلي خبريال وم. ما په پېښور کې خپلو زامنو لپاره ګاډی (ټانګه) نيولې وه چې زما زامن به يې سهار ښوونځي ته بيول او ماسپښين به يې بېرته کورته راوستل. د خدای ښښلي شګيوال د شهادت نه څو ورځې دمخه زما زامنو راته وويل چې زمونږ په ګاونډ کې دوه کسه د دوی همصنفيان دي چې هغه هم مهاجر دي که زما اجازه وي نو هغوی به هم له ځان سره اخلو او زمونږ سره به يو ځای ښوونځي ته ځي او راځي. ما ورته وويل چې سمه خبره ده او هغوی هم له ځان سره اخلي. زما کور په اکاډمی ټاون کې و او زما د زامنو ښوونځی په شاهين ټاون کې و. څو ورځې وروسته چې مازديګر کور ته راغلم او زامنو مې راته د کور دروازه (ګېټ) خلاص کړ او موټر مې ودروه نو

زامنو مې راته سمدستي وويلې چې زمونږ د همصنفيانو پلار خو چا مړ کړ. ما ته پته نه وه چې دا دوه کسه ماشومان د سعادت شګيوال زامن دي. خدای شاهد دی چې دا خاطره چې همېشه رايادوم نو زما د سترګو نه اوښکې ځي ځکه ما ته دا تصور سمدستي په سترګو کې ودرېده لکه چې زه وژل شوی يم او زما ماشومان يتيمان پاتې شوي دي. دا مې له ځان سره تصور کړه چې زما د ماشومانو به څه حال وي که زه ووژل شم ځکه په هغه وخت کې هغو کسانو ته چې يو څه ملي فکر يې درلود تهديدونه په پېښور کې ډېر زيات و او ګڼ شمېر زمونږ برجسته وطنوال شهيدان او يا لا درکه شول.

پرون چې پينځه کسه د خيريه موسسې کارکوونکي چې په ارزګان کې شهيدان کړای شول چې د ډاکټر صيب رحمانزي لمسی منصور رحمانزی چې تازه يې له هندوستان نه ماستري اخستې وه او هلته يې کار کاوه هم شامل و. همداشان زمونږ د اردو قهرمانان چې په بدخشان کې په ډېره وحشيانه توګه حلال او شهيدان شول، دوی به هم پلرونه، ميندې، خويندې، بچي او مېرمنې لري او د دې شهيدانو په کورنيو کې به څه ډول د ماتم وير ګډ وي.

زما سترګو کې د شګيوال د شهادت انځور يو ځل بيا ښکته پورته شو او هغه ورځ مې راپه ياد شوله. ايا د دې شهيدانو په کورنو کې به دا د پرون ورځې دروند او نه جبران کېدونکی غمونه څنګه تېرېږي؟ هغه چا چې دوی شيهدان کړي، داسې راته برېښي چې دوی نه خويندې او ميندې او نه کورنۍ لري او نه اسلامي او انساني عاطفه. الله تعالی دې په افغانانو په خپله ورحمېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مافیایي نظامونو عمده خاصیت

د اپرېل ۱٦مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د مافیایي نظامونو عمده خصوصیت دا دی چې له پورته نه ښکته چارواکي د تقرر او د هغوی د مصئونیت حمایت کېږي او د ښکته نه پورته چارواکي چې څه غریبي، خیانت او یا د ولس مال لوټوي نو د پورته چارواکو سره یې شریکوي او په دې توګه د فساد خبیثه دایره ورځ په ورځ تقویه کېږي. نن د بدخشان امنیه قوماندان جنرال بابه جان د ۱۳۹۳ هجري شمسي کال د حمل په ۲٦مه نېټه د طلوع تلویزیون سره په مرکه کې د بدخشان د نا امنیو څو مشخو بیلګیو ته اشاره وکړه چې د بدخشان د ولایتي شورا مشر- د جرم په ولسوالۍ کې د طالبانو یو کس قوماندان د شمس الله په نامه چې په جنګ کې زخمي شوی و بدخشان ته او بیا وروسته یې په کابل کې تداوي کړی او بېرته یې د طالبانو لیکو ته لېږلی او همدا شان په ملي شورا کې د بدخشان وکیل، مسلم ورور په بدخشان کې قتل وکړ او دوسیه یې حتی څارنوالۍ نه اخیستله. جنرال بابه جان هم وویل چې د پارلمان د وکیلانو (مریم کوفي او فوزیه کوفي) ورور قاري عنایت الله د مخدره موادو سره ونیول شو او ۱۷ کاله قید شو. د بدخشان د ټولو نا امنیو تر شا د محلي او سیاسي چارواکو لاسونه دي چې په مواد مخدر او د معادن په استخراج او قاچاق کې لاسونه لري. دې ته وایي مافیایي نظام نو څوک شته چې د دې مشهودو پېښو پوښتنه وکړي؟

Multitasking یا په یوه وخت کې څو کارونه کول

د اپرېل ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

د اداري او منجمنت په علم کې یوه کلمه استعمالېږي چې ښه منیجر هغه دی چې په یوه وخت کې څو کارونه همزمان وکړي. اوس سوال دا دی چې ایا یو مدیر، مشر، یا منیجر په یوه زمان کې څو کارونه همزمان کولی شي او که نه؟ منطقي ځواب دا دی چې یو کس په عین زمان کې دوه کارونه نه شي کولی. خو ښه مشر یا مدیر که هغه په هره سطحه وي هغه دی چې څو کارونه همزمان باید وکړي شي. نو سوال بیا دا دی چې دا څنګه امکان لري؟

دا ډېر اسانه کار دی ځکه چې ښه مشر او مدیر هغه دی چې کارونه نورو کسانو ته حواله کړي او په خپله هرڅه ونه کړي. مشر- یا مدیر باید یوازې نظارت وکړي. نوروکسانو ته د کارونو حواله کول په اداره او مدیریت کې Delegation وایي نو د کارونو حواله کولو لپاره ښه ټیم ته ضرورت دی. د ښه مدیر یا مشر یوازینۍ دنده دا ده چې څنګه ښه ټیم تعین کړي او په دې پوه شي چې څوک په کوم ځای کې ښه کار کولی شي ځکه هر کس د هر کار لپاره تجربه، استعداد او دلچسپي نه لري. ټیم دې ته نه وایي چې هغه کسان چې د مشر یا مدیر سره ښه بنډار کولی شي او هغه لکه د کومیدن په شان خوشحاله ساتلی شي نو د ځان په شاوخوا یې راټاو کړي. د تېر جمهور رئیس ورور یوه ورځ قصه کوله چې خپل ورورته یې ویلې و چې فلانی کس سم سړی نه دی او خلک ترې ډېر خفه دي نو ښه به دا وي چې د ارګ نه یې وشړي یو څه بل کار ورته ور کړي. نو جمهور رئیس ورته ویلي و چې د دغه شخص سره ما اوس اموخت اخیستلی دی.

دا چې په افغانستان کې ډېرو کارونو ته همزمان اړتیا ده نو زمونږ مشران او د ادارو مدیران زیات Multitasking او نورو ته د کارونو حواله کول یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

Delegation تـه ضرورت لـري. نـو جمهـور رئـیس او د دولـت نـو مشرـان او مدیران باید د ځانونو په شاوخوا ښه ټیم راټول کړي نه دا چې داسې کسان راټول کړي چې یوازې دوی ورسره اموخت اخیستلی او ښه بنداار کولی شي. تر یو څه حده چې ماته پته شته، د جمهور رئیس نه نیولی د ښکته نورو چارواکو پورې دوی د خپلو ادارو په شاوخوا کې داسې کسان راټول کړي دي چې دوی ورسره اموخت اخیستلی او کارونه په ټپه ولاړ دي. زمونږ ملت په تورتم کې قرار لري او نه پوهېږي چې زمونږ دولتي چارواکي په کوم خوا روان دي. په ساده تعیناتو کې هم ضد او نقیض خبرونه خپرېږي. داسې اوازې د ملي وحدت حکومت ته شرم او ولس ته د توهین معنی لري.

یو کتاب همدا اوس لولم. وایي چې پالیسۍ، پالیسي میکران نه عملي کوي بلکې پالیسي ښکته قدمي عملي کوي. که ښکته قدمي په پالیسیو عقیده ونه لري او یا یې انګېزه ورسره نه وي نو ټولې پالیسي به په هوا کې پاتې وي او لکه هسې چې زمونږ په اصطلاح په یخ لیکنه ده. Michael Lipsky چې د سوشل پالیسۍ په برخه لري کې استاد دی ښکته قدمو مامورینو ته Street-Level Bureaucrats لقب ورکوي ځکه د خلکو کار د پالیسۍ جوړونکو سره نه دی بلکې د محلي چارواکو سره وي.

انماالاعمال باالنیات

۲۷ اپرېل ۲۰۱۵م کال، کابل (د ثور اومه نېټه)

د هغه چا چې نیت ښه و او د خدای لپاره یې د وطن په ابادۍ او جهاد کې برخه اخیستې ده، که ژوندي وي الله تعالی دې ورته په دې دنیا او هم هغه دنیا کې اجرونه ورکړي او څوک چې په همدې ښه نیت شهیدان شوي دي الله تعالی دې ورته برین جنتونه نصیب کړي. چا چې د غویي د اومې او اتمې نه سو استفاده کړې او یې لا هم کوي د غندلو دي.

ګرانو دوستانو او عزیزانو!

د می د میاشتې ۱۲مه نېټه، ویرجینیا، امریکا

دا څو ورځې کېږي چې زه له هېواد نه بېرون په سفر یم. د فیسبوک په مجازي دنیا کې دا افواه خپره ده چې ګونډې زه د ننګرهار د والي په توګه تعین شوی یم. دا دوه ورځې زه حیران وم چې څه ولیکم که نه؟ ځکه که څه ولیکم نو شاید داسې فکر وشي چې زه د دوستانو حسن نظرونو ته درناوی نه لرم او یا د کار کولو توان او یا ولس ته د خدمت کولو اراده نه لرم. او یا به داسې معلومه شي چې دا آوازه زما په اشاره خپره شوې ده. ما چې کوم اول پوست ولیده هغه د څو کسو پخوانیو والیانو اوازه وه چې زما نوم یې هم په هغه کتار کې اچولی و.

دا چې دا آوازه څنګه خپره شوله ما ته هم معما ده چې ایا په ښه نیت وه او که په بد خو د دوستانو مثبت نظرونه او حسن نیت ما ته د ولایت نه ډېر مهم دی او زه د ټولو نه منندوی یم ولو که والي هم نه اوسم.

لږ وضاحت غواړم چې وکړم:

ما ته چا رسمي خبر نه دی راکړی او نه راته جمهور رئیس څه ویلي دي. زه اوس هم د ولایت نه ډېره ښه او ارامه دنده لرم او تر خپله وسه د خدمت کولو زمینه راته مساعده ده. ولایت امتیاز نه بلکې لوی مسوولیت دی. که جمهور رئیس اعتماد وکړ نو شاید چې تر ډېره حده به موفقه اوسم ځکه زه له چا سره په هیڅ نوع غیر مشروعو اقتصادي ګټو کې شریک نه یم او په حکومتدارۍ کې په سلو کې پنځوس سلنه پاکي مهمه ده.

په تېرو شپږ دېرشو کلونو کې چې ما کومې دندې اجرا کړي که کار مې کم کړی او که لږ خو نه مې رشوت اخیستی، نه مې د حکومت مال چور کړی او نه مې د خپل ولس او خلکو پر ضد خیانت کړی دی. زه نه یوازې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت په چوکات کې د خپلو دندو بلکې د تېرو شپږ دېرش کلونو د ټولو دندو حساب ورکولو ته چمتو یم او په خپل ژوند او کارو بار قناعت لرم.

سر مو نه خورم خو اخري خبره دا ده چې په فیسبوک کې چې ما د دوستانو مثبت حسن نظرونه ولیدل هغه ما ته د ولایت د دندې نه ډېر اهمیت لري. ډېري دوستان زه د نږدې نه هم نه پېژنم خو د ټولو نه زیاته زیاته مننه. ټوقه دې وي که ستاسې پېش بیني رښتیا شوله او ما دا دنده قبوله کړه نو دا درته ویلی شم چې تاسې به په خپلو خبرو پښېماني ښکاره نه کړئ. ستاسې خادم او ورور شاه محمود میاخیل

په پورته لیکنه په سلهاو دوستانو ډېر مثبت نظرونه لیکلي و چې زه فکر کوم د افغانستان په سطحه دا به اول ځل وي چې دومره کسانو په سوشل میډیا کې مثبت نظرونه او تبصرې لیکلې وي ځکه همېشه که یو څه مثبت نظریات وي نو یو څه منفي هم وي. د یو څو دوستانو تبصرې دلته رانقلوم:

عصمت قانع صیب زما عکس پوست کړی و او لیکلي یې و:

دا ځوان په رسمیت پېژنم. میلمه پال اولسپال متواضع غوځ او قاطع منیجر دی، په اداره او منجمنت کې پر اصولو تکیه کوي او پخپله هم له قانون او نظم څخه رعایت کوي، که د افغانستان په اوسنۍ اداره کې مسولیت ور وسپارل شي هم به د اوسنۍ ادارې ابرو وساتي او هم به خلک ادارې ته رانژدې کړي.

رضوان الله شپون صیب لیکلي و:

د ننگرهار د نوي والي په توگه د ښاغلي شاه محمود میاخیل د ټاکنې احتمال دی او تمه کېږي چې د سیمه ایزو ارگانونو ادارې د نوي رئیس غلام جیلاني پوپل د کار له پیلولو وروسته د ښاغلي میاخیل د تقرر اعلان وشي. ښاغلی میاخیل یو مهال د کورنیو چارو وزارت اداري معین په توگه پاتې

شوی، د ننگرهار په جغرافیه او قومي جوړښت ښه پوهېږي، د ننگرهار د والي په توگه د ښاغلي میاخیل ټاکنه غوره اېشن دی، خدای دې وکړي چې د والي په توگه تر ټاکنې او کار پیلونې وروسته د ننگرهار د امنیتي وضعیت د ښه والې لپاره ټول شته امکانات وکاروي.

امین الله ظاهر صیب لیکلي و:

ولسمشره! ننگرهار ته د نوي والي شامحمود میاخیل په ټاکنه دې یو ځل بیا د ولسونو په زړونو کې ځای پیدا کړ. مونږ دې وگټلو او یو ځل بیا راباندې گران شوې ته دې زنده باد یې وروستۍ ټاکنې دې په زړه پورې دي. میاخیل نه زور لري او نه زر د کتاب او قلم سړی دی مونږ یې هرکلی کوو.خدای دې وکړي چې پریکړې ته د عمل جامه واغوندې. **او همداسې نورې تبصرې.**

نو مجبوره شوم چې د ټولو نه یو ځل بیا مننه وکړم او دا لاندې وړوکې تبصره مې بیا ولیکله:

مننه او په اخره کې یو وړاندیز

د می د میاشتې ۱۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، ویرجینیا، امریکا

گرانو دوستانو او عزیزانو! ستاسې هره تبصره ماته د میلیونو میلونو مادي امتیازاتو نه ډېر اهمیت لري او نه پوهېږم چې څنگه د ټولو نه مننه وکړم. خو د تاسې ټولو نه یو ځل بیا نهایت زیاته مننه. زه بیا هم نه پوهېږم چې دا آوازه ولې خپره شوه او یو دوست زمونږ لیکلي و چې واقعاً دا په میډیا کې به لومړی ځل وي چې د یو چا په هکله دومره مثبتې تبصرې وشي نو ستاسې حسن نظر ماته له هر څه نه زیات اهمیت لري. حال دا چې ما هېڅ نه دي کړي. د ځان په خاطر نه وایم خو د دې نه معلومېږي چې افغانان د ښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومتداري، صداقت او ایمانداري تړي دي. دا درې عنصره نه خارجي کمک ته ضرورت لري، نه تخنیکي مرستو ته او یا نه کومه قانوني ستونځه شته او نه په بیه اخیستل کېږي چې تاوان سړی وکړي. که ولس ارامه وي مونږ ټول پخپله ارامه کېږو او د ولس په ارامۍ کې زمونږ فردي او د کورنۍ ارامي پخپله خوندي ده.

د ځان په ګټه سؤ استفادې ته فساد وایي خدای دې وکړي چې زما دا تبصره او یا مخکینۍ تبصره په فساد کې رانشي. قدرت او پیسې سړی فاسدوي خو که سړی له ځان سره ووایي چې د دې چوکۍ نه به یوه ورځ خامخا ځم نو بیا سړی نه فاسدېږي او ما سره همدا فکر همېشه و او دی چې که هره دنده سړی ولري نو باالاخره ترې یوه ورځ په طبیعي شکل او یا غیر طبیعي شکل ځي او قدرت او پیسې له انسان سره تر اخره نه پاتې کېږي. دا تغیر او تبدیل په وظایفو کې د همدې په خاطر دی چې د دوه درې کالو نه وروسته د انسان ابتکار او انرژي په یوه دنده کې ختمېږي نو باید چې تغیر او تبدیل رامنځته شي اوبه چې هم په یوه ځای کې ډنډ شي نو باالاخره ګنده کېږي. دا خبره ما تکرار تکرا کړې ده چې کله چې زه معین د وزارت داخله شوم نو زما خدای بښلي پلار راته راغی او راته یې وویل چې معین شولې خو یوه ورځ د دې چوکۍ نه تګ هم په نظر کې ونیسه خو ځان بدنامه نه کړې. ښه کار په دې معنی نه دی چې چا ته غیر قانوني کار سړی وکړي. که یو مامور له ټولو سره یو رنګه قانوني برخورد وکړي نو بیا هیڅوک نه خفه کېږي یعنې د مور او میرې سلوک باید په دولتي چوکاټ کې له ولس سره ونه شي. یو کتاب چې ما او قیوم مشوانی صیب په ګډه لیکلی دی د وطن د معمارانو په نامه چې په همدې دوه اونیو کې به انشاالله چاپ شي نو په سریزه کې ما همدا خبره لیکلې ده.

که څه هم دا ښه نه ده چې د ځان توصیف پخپله وکړم خو د معلوماتو د شریکولو او شاید چې په یو چا څه مثبت تاثیر وکړي دا لاندې څو ټکي لیکم.

د کورنیو چارو په وزارت کې چې ما کار کړی نو زما نږدې دوستان هم نه پوهېږي چې زه څو وروڼه او څومره خپلوان لرم او ما دا خپلې کورنۍ ته ویلي و چې خپل کارونه به کوئ او زما په کار کې به کار نه لرئ. صرف ستاسې د معلوماتو په خاطر وایم چې مونږ شپاړس وروڼه و چې دیارلس اوس هم ژوندي دي او همداسې په سل ګونو خپلوان لرم خو ټول پوهېږي چې زه د دوی غیر قانوني او غیر منطقي غوښتنې نه منم نو ماته یې ویلی هم نشي. او اکثره رانه کله کله خفه هم وي. د پیسو په هکله زما فرموله هم ډېره اسانه ده. له خپلې شړی سره پښې غزوم او اساسي ضرورت رفع دی او هوس نه لرم چې باغونه، کورونه او بیلډونګه ولرم او هغه درد سر هم دی. د ننګرهار او مشرقي هر کور او هر باغ زما کور او باغ دی او همدا علت دی چې زه تر اوسه په ننګرهار کې کور نه لرم یوازې په کابل او کونړ کې ځای لرم او هم ما خپل ټول ژوند د خپل معاش نه جوړ کړی دی. د خدای نه ډېر مشکوره یم چې همېشه زما معاش زما د ضرورت نه زیات و او کم نه و او ښه ژوند راته د حلال معاش له لارې برابر شوی دی او په خپل ژوند قناعت لرم. د الله تعالی په دربار کې حلال او حرام دواړه شته نو په عوض د دې چې د حرامو پسې سړی تپ و تلاش وکړي ولې د حلال رزق سوال نه کوي. زما د ټول شناخت او لوړو چوکیو په درلودلو سره چې د افغانستان ټولې شاروالۍ زما د معینیت په چوکاټ کې وې، یوه نمره ځمکه ما نه د ځان په نامه او نه د فامیل د کوم بل غړي په نامه، د افغانستان په هېڅ یوه سیمه کې نه ده اخیستې. په تېرو دېرش کلونو کې د ننګرها ټولو پخوانیو او موجوده مشرانو او چارواکو سره زما ډېرې نږدې اړیکې وې او ملګرتوب مو هم درلود خو یوه ته ما هم دا سوال نه دی کړی چې په کوم شهرک او یا د حکومت په چوکاټ کې ماته کومه نمره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمکه راکړي. سلام علیک ډېر ښه لرو خو د هیچا سره هیڅ نوع پېټې او یا ښکاره اقتصادي پروژې نه لرم.

په هر حال خدای دې هغه وکړي چې زمونږ او ستاسې د ټولو خیر پکې وي. هره دنده چې وي، خدمت په یوه سر نه کېږي، ښه، کار فهمه، پاک، صادق او متهد تیم په موجودیت کې سری خدمت کولی شي. د اشخاصو قحط الرجال نشته دی او په افغانستان کې له ما نه ډېر زیات ښه، پوهه، با تجربه او متعهد کسان شته دي. که حکومت هر چېرته څوک مقروري نو باید ښه فکر پکې وکړي او ښه کسان باید په دندو وګوماري.

وړاندیز: راځئ چې د یو مثبت بدلون په لور غوړونه سره نږدې کړو که په حکومت کې یوو او که نه خو د دې بدلون لپاره کار باید وکړو. که مونږ یو سم او متعهد حرکت او تیم جوړ کړو دولتي چارواکي زمونږ او ستاسې ورونه او بچیان دي خامخا به سمېږي. راځئ چې همدا حرکت ژوندی وساتو، قانوني بنېه ورکړو او د نظام سازۍ لپاره کار وکړو. له اسمانه ملایکې الله تعالی مونږ ته نه رالېږي چې دا وطن راته جوړ کړي. الله تعالی فرمایي: "اِنَّ اللّٰهَ لا يُغَيِّرُ ما بِقَومٍ حَتّىَ يُغَيِّروا ما بِاَنفُسِهِم" که په ځان کې پخپله مثبت تغیر رانه ولو نو الله تعالی هم زمونږ په ژوند کې مثبت تغیر نه راولي. خارجیان او یا د خارجیانو پیسې او قوت خو په هیڅ شکل زمونږ په ژوند کې تغیر نشي راوستلی او حتی د خارجي هیوادونو (عربو او عجمو) زیاتې پیسې او قوتونه زمونږ ملک ته راغلل خو زمونږ ستونځې نوري هم زیاتې شولې او مفت خواره یې اموخته کړو. راځئ چې د دې مفت خوریو او نورو ته د طمع لرلو پر ځای د خپلو ناځیزو امکاناتو او قوت نه د وطن په ګټه مثبته استفاده وکړو. راځئ چې د شعارونو نه تېر شو او عملي اقدام وکړو. زما یوه ساده او اسانه مشوره اول د ننګرهار، ورپسې د مشرقي او باالاخره د افغانستان خلکو ته دا ده چې په ننګرهار کې ډېرې ټولنې، حرکتونه او ښه با ا حساسه کسان

شته دي او هلې ځلې کوي خو د دوی هلې ځلې پراګنده او یا انفرادي شکل لري. راځئ چې دا ټولې ټولنې سره یو ځای کړو، لږ ساده اصول ځانونو ته وټاکو، په هغو اصولو عمل وکړو او انشاالله زه امید لرم چې د دې حرکت نه به یو ښه او غټ حرکت جوړ شي. کله چې مونږ خپل معنوي قوت سره یو ځای کړ دا نور کارونه پخپله کېږي. ما ته پته ده چې زمونږ تېرو حکومتي چارواکو په ننګرهار کې او هم نورو سیمو کې د ولس او ټولنو تر منځ په یوه نامه او بل نامه درز اچولی و نو ښه دا ده چې فایروالونه (دیوالونه) چې زمونږ د ټوټه کیدو په خاطر جوړ شوي دي له منځه لرې کړو او دا قوتونه سره منسجم کړو. دا پیسو ته ضرورت نه لري صرف اخلاص، صداقت او خود ګذارۍ ته ضرورت دی. ملي کارونه په یوه سر او یوه وړه ټولنه باندې نه کېږي. زما عرض د ننګرهار ټولو با فهمه کسانو ته دا دی چې راځئ دا ټولنې او حرکتونه سره یو ځای کړو. که خوښه مو وي نو هره ټولنه او ډله دې په خپلو کې سره تصمیم ونیسي او د یو بل سره د یو ځای کیدو پلان دې جوړ کړي. هره ټولنه چې د یو بل سره یو ځای کېدای شي اول اقدام دې وکړي او له نورو سره به بیا وروسته کار وکړو. ما ته که په دې اړه هر خدمت وي زه حاضر یم. د افغانستان د ارامۍ او سوکالۍ په هیله.

د فیسبوک یو نوع اخلاقي فساد

د می د میاشتې ۱۳مه نېټه، ویرجینیا امریکا

د فیسبوک یو تن ګډونکونکي راته لیکلي و چې ما له ځان سره د فیسبوک په صفحه کې اډ کړه. ما ورته ولیکل چې زما د فیسبوک د ملګرو شمېره د پینځه زرو نه زیاته شوې او زه نور کسان نشم له ځان سره اضافه کولی نو ښه دا ده چې زما د فیسبوک صفحه لایک کړه او په دې توګه به سره په اړیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې اوسو. دې ورور راته وليکل چې يو کس ډليټ يعنې د خپلو ملګرو نه لرې کړه او ما د ځان سره ونيسه.

ما ورته وليکل چې وروره دا هم يو نوع فيسبوکي فساد دی او زما اخلاق دا اجازه نه راکوي چې زه يو ملګری لرې کړم او تا اډ کړم. ما ته ټول ملګري محترم دي او هر يو جلا جلا ځای زما په زړه کې لري. دا داسې معنی لري چې په يوه کرسۍ کار کوې نو يو ملګری درته راشي او ووايي چې دا فلانی له وظيفې نه لرې کړه او ما مقرر کړه. که دا کار وشي نو دا هم د فساد يوه نمونه ده. مونږ او تاسې تول ملګري لرو او که کوم ملګری زمونږ نيمګړتياوې درلودلې نو هغه به ډيليټ کوو نه بلکې د هغه خلاوې به اصلاح کوو. زه په دې خوشحالېږم چې زما خلاوې څوک راپه ګوته او هغه اصلاح کړم.

په خبرو کې سوچ او فکر په کار دی او يو وړوکی غوندې وړانديز

د می د مياشتې ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينا

د بيان آزادي دا نه ده چې هر څوک په هر چا پسې هرڅه بې له معلوماتو، شواهدو او دلايلو ووايي. توهين اميزه خبرې چې د انسان شخصيت او ټولنې ته زيان رسوي هغه د قانون، انسانيت، افغانيت او اسلاميت له مخې سمې نه دي. مونږ ټول يو څه عيبونه شايد ولرو ځکه انسانان يوو او انسانان همېشه سهوه کوي خو بايد د انسانانو په شخصي مسايلو او عيبونو پرده واچوو خو متاسفانه زمونږ په ټولنه کې دې ته ډيموکراسي وايي باالخصوص زما اشاره اوسنيو تبليغاتو ته ده چې د افغانستان دښمنان غواړي چې د مختلفو لارو او اشخاصو په وسيله زمونږ دا مات ګوډ نظام خراب کړي او مونږ هم ارادي او غير ارادي د نورو خبرې زمزمه کوو.

انارشي او ډيموکراسي سره فرق لري. د قانون حاکميت د ډيموکراسۍ اصل دی. نو که څوک په چا پسې هر څه ليکي او يا وايي بايد لږ په کې فکر وکړي ځکه بيا شايد په بې فکره او بې سوچه خبرو باندې پښېمانه اوسو. دا د دې معنې نه لري چې په ملي مسايلو کې څوک خيانت کوي او مونږ غلي کېنو او څه ونه وايو خو که ملي مسايل هم مطرح کوو او غواړو چې حقايق ووايو او شواهد په ډاګه شي نو بايد په خپلو خبرو او ليکنو کې د خبرو او قلم عفت په نظر کې ونيسو.

د توماس اديسن وينا

د می د مياشتې ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينا، امريکا

هغه شيان چې حسابېږي، پر هغې حساب نه کېږي او هغه شيان چې پرې حساب کېږي هغه نه حسابېږي.

يوه مهمه وينا او يوه وړه تبصره

د می د مياشتې ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينا، امريکا

ډېر کلونه پخوا چې مونږ ځوانان و پروفيسر رسول امين راته په پېښور کې وويل چې خوريه! يوه خبره درته کوم چې استخباراتي شبکو ته ورتلل د يو چا په خوښه دي خو وتل ترې بيا په خپله خوښه نه دي. همدا خبره زه هم ځوانانو ته کوم چې استخباراتي شبکو ته ورتګ ستاسې په خوښه دی خو وتل ترې بيا ستاسې په خوښه نه دی نو ښه به دا وي چې د استخباراتي لوبو نه ځانونه وساتو او ملي فکر پيدا کړو. زمونږ عزت په ملي ګټو کې دی نه د استخباراتي شبکو سره کار کول. زمونږ په کونږ کې خو دا اصطلاح ډېره عامه ده چا به چې په استخباراتو کې پخوا کار کاوه او وبه پېژندل شو نو هغه ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

به يې رپوټ چي وايه او دا به يو نوع بده اصطلاح وه چې د كنځلو معنى يې درلودله.

تبصره! زمونږ استخبارات زمونږ د ګاونډيو هېوادونو په پرتله په هر لحاظ د مقايسې ورنه دي ځكه هغوى ډېر منظم دي، زيات امكانات لري او زمونږ په هكله دومره معلومات لري چې مونږ د خپل ځان په هكله دومره معلومات نه لرو. نو په دې اساس مونږ استخباراتي جنګ نه شو ګټلى. ښه بـه دا وي چې زمونږ حكومت په خپل ملت باندې تكيه وكړي او د ملت اعتماد راجذب كړي. ملت كولى شي چې د ګاونډيانو شومو پلانونو مخه ونيسي. زمونږ مسايل په جګړو او عملياتونو نه حل كېږي چې بېل بېل نمونه په فوځي عملياتو كېږدو او يا استخباراتي معلوماتو شريكول مونږ ته څه ګټه ورسوي. مونږ يو واحد عملياتي پلان ته چې په هغه كې د ولس او حكومت رول معلوم وي ضرورت لرو چې زمونږ ستونځو ته د پاى ټكى كېږدي. پلان په پټو معاملو نه جوړېږي بلكې مشكلات بايد له ملت سره شريک شي او ټګلاره معلومه وي چې ټول پوه وي چې مونږ كومه خوا ته راوان يو.

Two points are important for enduring peace in Afghanistan

23 May 2015, Virginia, USA

Two points are important for having enduring peace in Afghanistan. One, peace is a process not a deal. If you have homogenous group of insurgency in a country, it take time to reach a final deal but it will take even more time to implement the agreement. Secondly, insecurities in Afghanistan are

product of several factors or multi-facets such as combination of criminals, terrorists groups, Taliban, disgruntled elements, proxy fighters, bad and inefficient governance, drug and economic mafia and local rivalries. Therefore, it is not possible to have a real peace process. Every contact and negotiation will be part of tactical advantage for both sides and won't produce result.

We need to focus on two tracks: one to focus more on improving governance and rule of law in order to improve security. Secondly focus on good diplomatic relation with Pakistan to reduce violence in the country by not supporting proxies or provide safe haven to those elements who want to destabilize Afghanistan.

Supporting nomination of Mr. Masoom Stanekzai as Minister of Defense

23 May 2015, Virginia, USA

I know Mr. Masoom Stanekzai for many years and know him very well. He is the right choice for the Ministry of Defense of Afghanistan and if I don't exaggerate, he might be the second or third good choice of National Unity Government

(c) ketabton.com: The Digital Library

so far. Beside of his background and education, he is very sincere person to build the country and not part of corrupt mafia. It is not easy to work in the system and in the same time keep your integrity. He survived several attacks and targeted by enemies of Afghanistan within the country and also outside of the country but never give up to work for Afghanistan. I hope parliament members understand this and vote for his confirmation. Two things are important: He will never give up and tirelessly work for enduring peace in Afghanistan and in the same time will keep his integrity. We all should support him and he is the best choice for this position at this critical time. I am on loaner computer and do not have Pashto fonts and will write in Pashto later on as well..

Losing battle of perception by the government

26 May 2015, Virginia, USA

When the government officials are not able to provide proper answers for policies issues, it will create further questions, doubts and confusion. This lack of clear communication leads to belief that there is no clear policy to address people concerns. This provide tools to opponents of

government (armed and political) to mislead the people. In public debate when you lose initiative and be defensive, then you lose argument and battle of perception to win people support. This is the case in Afghanistan right now.

Admiring sacrifices of Afghan National Security Forces

26 May 2015, Virginia, USA

I really admire the sacrifices of Afghan National Security Forces (ANSF) despite so much political grudging to provide them direction. Afghanistan problem is not lacking of dedicated and patriotic forces but it is lacking of political uncertainty. You cannot show me any country in the world that their police or military forces were able to fight against armed opposition for so many years without proper recognition and appreciation of their sacrifices by their leaders.

I am puzzled by some Afghan commentators to blame Afghan National Security forces for failures of security but ignorant that the relative security you have and able to talk on different TV shows are due to the services and sacrifices of ANSF. I am not saying that there is no shortcomings in ANSF but under our political circumstances, they do perform well.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Please do respect their sacrifices that they protect you and your family while you are sleeping nicely. If you are real patriotic, please recruit yourself in ANSF for 200 plus dollars per month and defend the country.

آیا د فیسبوک اکاونټ درلودل عیب دی او کنه؟

د می د میاشتې ۲۷مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

دوستانو سلام! دا څو ورځې کېږي چې ما په خپل کمپوټر کې د بېځایه لاس وهلو له امله خپل ټول فایلونه له منځه وړي و او هم مې د فیسبوک صفحه کې د ملګرو د اسانۍ په خاطر زما د فیسبوک اکاونټ ټول ډیلیټ شوي و یا له منځه تللی و او دوه ورځې مې د فیسبوک نه غوړونه په قرار و خو نن دا دواړه مشکلات حل شول او اوس بېرته خپل کمپیوټر ته او هم د فیسبوک اکاونټ ته لاسرسی لرم.

دا دوه ورځې چې فیسبوک مې نه شو کتلای داسې راته ښکاره کېدله چې ګوندې ډېر څه مې ورک کړي دي او د ډېرو ښو دوستانو نه جدا شوی یم. دا چې د وطن نه څوک بهر وي نو بیا خو تشویش نور هم د وطن د حالاتو په هکله لا زیات وي.

خو پرون شپه مې د طلوع تلویزیون د تودو بحثونو چلوونکي شاه پور بختیار صیب نه واورېدل چې دی د فیسبوک کومه رسمي صفحه نه لري او هر څوک چې د دې په نامه څه خپروي هغه د ده نظر نه دی او دی دومره وخت هم نه لري چې د فیسبوک پاڼه ولري. زه خو چې دا دوه ورځې د فیسبوک د ملګرو نه جلا وم نو د فیسبوک پسې ډېر خفه وم نو یو ژورنالست څنګه د فیسبوک د اهمیت نه انکار کوي او دا ورته بده او عیب ښکاري چې

د فیسبوک اکاونټ ولري. زما په اند دا بد کار نه دی چې څوک د فیسبوک اکاونټ ولري خو استعمال یې هم په سړي پورې اړه لري. ډېرو دوستانو د پورته لیکنې په هکله مثبت نظرونه لیکلي و چې د فیسبوک اکاونټ نه باید مثبته ګټه واخستل شي.

د دیترویت په هوایي ډګر کې مې د یو کلیوال سړي قصه راپه یاد شوله

د می د میاشتې ۲۸مه نېټه، دیترویت هوایي ډګر، میشیګان ایالت، امریکا

یو کلیوال سړی ښار ته تللی و نو چا ترې پوښتنه کړې وه چې د کوم ځای یې نو ده ورته ویلي چې د فلاني ملک د کلي یم. تپوس کوونکي ورته ویلي و چې فلانی ملک څوک دی او د کوم ځای دی؟ کلیوال ورته ویلي و چې ته هغه ملک نه پیژنې نوته څوک پیژنې. د دیترویت هوایي ډګر چې مې ولیده نو د هماغه کلیوال سړي قصه مې راپه یاد شوله.

همدا شېبه د امریکې د مشیګان ایالت د دیترویت هوایي ډګر کې یم او مسچوسیت ایالت ته په ترانزیت لونج (انتظار ځای) کې ناست یم نو د دې هوایي ډګر اوږدوالی مې چې ولیده چې د وړوکي اورګاډي په وسیله سورلۍ د هوایي ډګر له یوې برخې نه بلې برخې ته انتقالوي او په یوولسو ژبو د معلوماتو په تخته باندې مسافرو ته هرکلی لیکل شوی دی نو د خپل وطن د هغه کلیوال خبره مې راپه یاد شوله چې مونږ لا ښار او دنیا نه پېژنو او اوس هم په کلیوالي محدوده کې ژوند کوو او د خپل ملک دوه ژبو (پښتو او دري) د ویلو تحمل نه لرو او که په یوه ژبه خبرې کوو نو د بل ژبې ویوونکي راته اجنبي او غیر افغان ښکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږ فکر کوو چې افغانستان د دنيا د ثقل مرکز دی او ټوله دنيا د همدې ځايه اداره کېږي. په واقعيت کې داسې نه ده، مونږ ډېر وړوکی هېواد يوو او حتی د خپلې سيمې په کچه هم زمونږ هيواد په اقتصادي، فوځي او سياسي لحاظ وروسته پاتې هيواد دی.

همدا ګړی يوکتاب د بين المللی روابطو او د نړيوال سياست په هکله هم لولم. د دې کتاب په يو ځای کې راځي چې ګروپونه، ژبې او قومونه د ابد نه په همدې شکل نه دي پيدا شوي بلکې د مهاجرتونو او سياسي جوړښتونو او تحولاتو په نتيجه کې مونږ په اوسنۍ فزيکي او يا بشري جغرافيه کې ژوند کوو. د اسلام له نقطه نظره هم قومونه او ډلې د يو بل د شناخت لپاره پيداشوي دي، په يو بل تفوق يا برتري نه لري. که مونږ د کليوالي محدودې نه راووځو نه ښه به وي ځکه افغانستان لا هم د دنيا په پرتله کلی دی ښار نه دی. مونږ په خپل کلي کې هغه وخت د عزت او ابرو ژوند کولی شو او د خپل هېواد د اوسېدو نه خوند اخيستلی شو چې مونږ ملي فکر ولرو.

راځئ چې د ملي ګټو لپاره وړې خبرې شاته واچوو او د يو ملي اجنډا حمايت وکړو. هره ژبه بايد د هماغه قوم خپل ويوونکي تقويه کړې او د خپلې ژبې يا سيمې د وروسته والي ملامتيا په يو بل وانه چوو. که چا يو ښه کار کوو هغه بايد وستايو او که چا بد کول بد يې بايد د ملي ګټو په خاطر وغندو نه دا چې د شخصي ګټو په خاطر. مونږ داسې ايډياله فرموله نه شو پيداکولی چې هر نظام او هر شخص بايد هيڅ خلا او نيمګړتياوې ونه لري. هر شخص او هر نظام په هره مقطع د تاريخ کې زياتې نيمګړتياوې به خامخا لري او همېشه به د اشتباګانو سره مخامخ وي خو بايد نظام او اشخاص خپلو نيمګړتياو ته متوجه کړو ځکه دا زمونږ حقوقي او قانوني حق دی.

امريکايان ولې افغانستان ته راغلي دي؟ کونړ د لرګو د خاطره

د می د مياشتې ۲۹مه نېټه، د ديترويت هوايي ډګر، امريکا

د افغانانو په منځ کې د هېواد نه بهر او هم افغانستان کې دننه د امريکايانو د راتګ د موخو په هکله په محلي او سياسي حلقو کې مختلفې تبصرې کېږي چې دوی ولې هلته تللي دي او هر چاسره د هغه د معلوماتو او طرزفکر په اندازه جلا جلا نظرونه دي. څو کاله دمخه زما زوی، ضيا راته ويلي و چې په خاص کونړ کې د ميلمنو سره په دېره کې ناست و نو يو تن ورته ويلي و چې کونړ ته امريکايان په دې خاطر ورغلي دي چې د کونړ لرګي (د نښترو چارتراش) يوسي. ده ورته ويلي و چې امريکا کې لرګي دومره ډېر زيات دي چې خلک کمپنيو ته په يوه ونه زر دوه زره ډالره د پاسه ورکوي چې هغه ووهي او يوسي يې.

پرون چې د امريکا د مسچوسيت ايالت ويلمزټاون پوهنتون ته چې د امريکا د ټولو نه مشهوره پوهنتون دی، د پروفيسر ډيويد اډوارد په بلنه تللی وم چې هلته د دغه پوهنتون د استادانو او شاګردانو سره د افغانستان د تازه مسايلو په هکله وغږېږم. څو کاله پخوا ډيويد او ما د ويلمز-افغان ميډيا په نامه يوه پروژه درلوده چې زه ورسره سلاکاروم. کله چې د ډيويد نوي کورته لاړم چې دا کورد چارتراشو يعنې نښتر د ښو لرګو نه په يوه خاص ډيزان جوړ شوی دی نو د ضيا خبره مې راپه ياد شوله.

په دې وخت کې د فراه د ولايت پخواني والي صيب روح الامين هم زما ليدو ته راغی نو هغه ته مې د ضيا خبره وکړه او د د ډيويد د کور څو عکسونه مې واخستل چې درنو دوستانوسره يې شريک کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کور چې د نښترو د ښایسته لرګو نه په ډېره عجیبه نقشه او ډیزاین پـه پنځه جریبه ساحه کې چې اکثره یې ځنګل دی، ۴۳ کـال پخـوا جوړشـوی او تقریبا یو میلون ډالره ارزښت لري. د کور شاوخوا ته د دغه پوهنتـون تقریبـا څلور څلوېښت زره جریبه ځنګل دی او پـه دې لـوی ځنګـل کـې دا یـوازینی کـور دی. دا ځنګـل د ویلمزټـاون پوهنتـون د شـاګردانو او د دغـه سـیمې د زراعت د څانګې د تحقیقاتو لپاره ساتل شوی دی. د ویلمزپوهنتون پـه هغـه وخت کې و نه غوښتل چې د دوی د اولني پلان لـه مخـې نـور کورونـه هلتـه جوړ کړي. په دغه ځنګل کې د نښترو او میپل (میپل سیروپ د دغه ونـو نـه جوړیږي) نه نیولې د ګلانو او نورو زینتـي ونـو پـورې شـته دیـې. د امنیـت، آزادې هوا او سکون په هکله به نور څه نه وایم چـې دا پروفیسر ـ د خپلـو دوه ماشومانو او یوې ښځې سره هلته په ځانګړي توګه اوسېږي.

پورته لیکنې باندې دوستانو ډېرې مهمې تبصرې لیکلې وې چې یو څـو یـې دلته را انتقالوم:

استاد غلام دستګیر خاورین صیب لیکلي و:

ډېر په زړه پورې مطلب و. دا خو جوته ده چې امریکا ډېر بډای هېواد دی زموږ شتمنیو ته اړتیا نه لري خو د مطلب د بشپړولو له پاره په کار دي چې د یو کارپوه په توګه وواياست چې د څه له پـاره راغـلي دي. د دوی راتـګ آن د کرزي صاحب په زړه هم نه هوارېده.

ډاکټر یونس بارګامي صیب لیکلي و:

میاخیل صیب دا کیسه د خلکو ورکه ده کنړیـان وایـي لرګـو پسـې راغـلي لغمانیان وایي بادرنګو پسې راغلي وردګ وایي مڼو پسې راغلي خو خـدای تـه به معلومه وي خو زما په فکر د پښتنو په جګو شملو پسې راغلي دي.

عبدالموجود خلیلزي صیب لیکلي و:

ګرانو مشرانو اسلام علـیکم ورحمـة الله وبرکاتـه! د میاخیـل صـیب خـبرې ټولې پر ځای دي او د واحیـدی صـیب خـبرې پـه تایـد چـې میاخیـل صـیب کوښښ کوي چې د خپلو سفرونو په وسیله زمونږ افغان ولس راویښ کړي. زه د واحیدی صیب خبرو سر هم موافق یم چـې زمـونږ د ټـولنې ډېـره فیصـدي نالوستي خلکو څخه جوړه ده او د دوی د مظلومیت او بیچارګۍ نه اسـتفاده کېږي او هغوی په یو نوم اوبل نوم غولول کېږي. خو زه بیا داسې وایم زمـونږ نالوستي وګړي د هغه پروفیسرانو او لوستوونکو څخه ډېر ښـه دي کـوم چـې زمونږ دګران هېواد په ورانولو کې مهم رول لرل خو زمونږ نالوستي بیا په کې ډېر څورېدلي او کړیدلي او د دې عامـل ټـول زمـونږ هغـه د علـم او د پـوهې خاوندان دي کوم چې جهاد په نامه یې زمونږ هېواد په کنـډرو بـدل کـړه. زه جنوب، غرب او شمال د افغانستان باندې نه غواړم چې وغږېږم دا نـه چـې مالومات راسره نشته، مالومات هم لرم خو زه غواړم چې د ختیځ زون چـې د دغه زون ډېر شتمني هغه خلکو لوټ کړه کوم چې ځانونو ته علـماء، د جهـاد رهبران او علمي څېرې وایي او ځانونـه یـې پـر خلکـو بانـدې د ټوپـک پـه زور منلي دي دکونړ، نورستان، او ننګرهار هغه ځنګلونه یې لـه مـنځ یـووړل کـوم چې د افغانستان عامه شتمني وه او هغه ځنګلونه یی وسوځول چې خلکـو نـه غوښتل دا ظالمان یې قطع کړي. زما په نظر د افغانستان د عامه شـتمنۍ پـه لوټ کولو کې، د خلکو په وژنه کې، د هېواد په خرڅولو او بربادولو کـې ډېـر رول د علـم او پـوهې د خاونـدانو وو. داکـوم انځورونـو چـې میاخیـل صـیب شریک کړي دي خلکو خپل هېواد او خلکو سره مینه لرله نـو ځکـه یـې خپـل هېواد اباد کړی دی. الله تعالی مو راتـه ژونـدي لـره او الله تعـالی دې وکـړي چې زمونږ په ګران هېـواد کـې هغـه پـه خـوب ویـده او بـا احساسـه افغانـان مشران راویښ شي او خپل سرنوشت په خپله وټاکي. امریکا زمونږ د هېـواد د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغو منابعو د خرابېدو لپاره راغلې ده او غواړي چې مونږ ټول عمر سوالگر پاتې شو او دوی چې څه غواړي هغه پر مونږ وکړي.

محترم فريد واحدي صيب ليکلي و:

مياخيل صاحب کور مو ودان تاسې همېشه د خپلو سفرونو گټور اړخونه له ولس سره د هېواد د بهبود په خاطر شريك کړي دي. دا هم واضحه ده چې زمونږ د ولس لويه برخه بې سواده ده او زر غولول کېږي. خو مونږ او تاسو بايد دا ومنو جي امريکا افغانستان ته د خپلو سيمه ييزو او طويل المدتو گټو د خونديتوب لباره راغلې ده او افغانان د تېرو تجربو نه په استفادې بايد د دې حالت نه مثبته گټه پورته کړي.

محترم عارف لودين صيب ليکلي و:

محترم مياخيل صيب! ډېره مهمه موضوع دې راواخيسته، ستاسو نظر او تبصرې ته په تمه وو، خو تا ترې د ډيويډ اډوارډ د کور توصيف ته مخه کړه!!؟؟

انجينر صيب سيد فريدالله فريد ليکلي و:

مياخيل صيب دا جوته ده چې امريکا افغانستان ته د لرگو د وړلو لپاره نه بلکې د نورو ستراتيژيکو موخو لپاره راغلې ده خو له يو واقعيت نه سترگې هم پټولی نشو چې د طالبانو له نسکورېدو وروسته د زورواکو واک نور هم زيات شو او د لرگو مافيا په کونړ کې په خلاص مټ د لرگو پريکول او لېږد زيات کړ.

د دوی په ځواب کې ما په مختصره توگه وليکل:

د ټولو دوستانو د تبصرو نه زياته مننه. زما موخه همدا وه چې يو علمي بحث سرې پرانېزي. او اکثره تبصره کوونکي چې زه پېژنم له مانه زيات معلومات په ټولو مسايلو کې لري.

خاورين صيب! کرزی صيب د امريکايانو سره ډېر زيات خوشحاله و چې په مفته يې ورته قدرت وسپاره، امنيت يې ورته نيولی و او بيدريغه پيسې يې ورته ورکولې چې بالا خپلې مزې او چړچې يې پرې ۱۳ کاله وکړې. په اخره کې سره ځکه خفه شول چې دی او د ده کورنۍ غوښتل چې د گانديي د کورنۍ په شان تل تر تله په قدرت کې پاتې وي خو امريکايانو دا نه منله او اختلاف د دوی تر منځ پيدا شو. محمود کرزي په يوه مرکه کې همدا وويلې چې دوی د گانديي د کورنۍ په شان رول بايد په افغانستان کې ولوبوي. کرزي صيب هم په اخره کې وويلې چې دی پس له ۱۳ کلونو په دې اوس پوه شو چې امريکان د خپلو اهدافو لپاره افغانستان ته راغلي دي خو په دې ديارلس کلونو کې چې د ده يې حمايت کوو ده څه نه ويلې ولو که ستونځې ډېرې زياتې وې.

که څوک خپل اهداف ونه لري نو څنگه دومره فوځونه يو بل ملک ته لېږي او دومره پيسې هلته مصرفوي؟ په سياسي او اقتصادي مسايلو کې د يو بل سره بايد مشترکې گټې وي چې يو د بل سره کاروبار وکړای شي يعنې د يو ملک گټې بايد د بل ملک د گټو سره اړخ ولگوي خو داسې نه وي چې يو خوا خپلې گټې خوندي وي او د بل پکې هيڅ نه وي. مونږ ته بايد د اول نه د امريکانو د راتگ موخې معلومې وي او هم مو خپلې موخې تعريف کړې وي چې په څنگه د يو بل د موجوديت نه گټه واخلو او څنگه همغږې سره کېدای شي او که نه؟ که نه شي نو بيا څه په کار دي او کومې نوې لارې چارې ولټول شي. مونږ نه د امريکايانو د موجوديت نه سمه گټه واخيستله او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه مو نورې لارې چارې ولټولې چې که دوی نه وي نو څه باید وکړو. مونږ نه د دوی سره سم کار وکړ او نه مو د دوی موخې معلومې کړې او نه مونږ خپلې موخې تر اوسه پورې تعریف کړای شوې. نو همدا لامل دی چې مونږ ټول د اوسنیو سیاسي حالاتو په هکله په یو نوع سردرګومۍ کې غرق یوو. دا ډېر لوی بحث دی خو په اخره کې دومره وایم چې افغانستان د امریکا لپاره وسیله ده نه هدف خو د افغانستان لپاره ثبات او ارامي هدف دی او دې هدف لاسته راوړو لپاره باید په شریکه کار وکړو.

د نېشنلېزم مثبت او منفي اړخونه

د می د میاشتې دېرشمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینا، امریکا

که تېرو دوه سدیو ته وګورو نو نیشنلېزم په نړۍ کې د ملت جوړونې او هېواد جوړونې لپاره مثبت او هم ډېر منفی رول ادا کړی دی. که نیشنلېزم د خود ارادیت په معنی د ملي وحدت او هېواد جوړونې لپاره استعمال شي چې قومونه او ولسونه سره متحد شي، ملي ګټې تعریف او د ملي ګټو لپاره کار وشي نو نیشنلېزم د یو هېواد په جوړونه کې مهم رول لوبولی شي. ښه مثال یې په دې وروستیو وختونو کې جنوبي افریقا ده چې تور پوستو د نیشنلېزم په وسیله د سپین پوستو د اپارتاید یا نژادي تبعیض نه ځانونه خلاص کړل او د قدرت د نیولو نه وروسته، نیلسن منډیلا د انتقام نه کار وانه خیست او ملي وحدت یې وساته. په امریکا کې هم د نیشنلیزم له امله په میلونونو انسانان ووژل شول خو بیا د دې ملک د Elites یا نخبه ګانو د کفایت او درایت له امله امریکا د پرمختګ په لوري روانه شوله او اوس د نړۍ د بل هر ملک په پرتله امریکایان خپل هیواد او ملي ګټو ته ډېر ژمن او وفاداره دي.

که نیشنلېزم په یو هیواد یا سیمه کې د تفرقه اچولو، تضادونو، قومي برترۍ، د قدرت انحصارول او داسې نورو منفي موخو باعث شي نو یو هیواد څه کوې چې د سیمې ټول هیوادونه او حتی د نړۍ ثبات له خطر سره مواجه کولی شي. که شلمې پېړۍ ته نظر واچوو نو د نیشنلېزم د منفي موخو له امله لومړی او دویم نړیوال جنګونه رامنځته شول چې میلونونه انسانان پکې ووژل شول. په ورستیو کلونو کې پخواني یوګوسلاویا، نایجیریا، روانډا او کانګو یې نور خراب مثالونه دي.

په افغانستان کې هم د نیشنلېزم نه ګټوره استفاده نه ده شوې او په خاصه توګه په تیرو څو لسیزو کې د نیشنلېزم قوت د یو بل پر ضد د محدودو شخصي، قومي او سیمه ییزو ګټو په خاطر استعمال شوی دی. که مونږ د مجاهدینو، طالبانو، کمونیستانو او یا هم اوسني حالت ته ګورو نو قومي او سیاسي مشرانو، نیشنلېزم نه د خپل قدرت د ساتلو په خاطر ګټه اخیستې. کله چې د دې سیاسي او یا قومي ټېکه دارانو ګټې په خطر کې شي نو د خپلو قومونو قوت ته مخه کوي او د هغوی د حقوقو د غوښتلو په پلمه د خپل قوم او یا سیمې ولس باندې غږ کوي چې د دوی حمایت وکړي خو بیا چې خطر له منځه لاړ شي نو نه د دوی خپل قوم په یاد وي او نه ملي ګټې ورته څه اهمیت لري. د افغانستان وروستۍ ټاکنې یې ښه نمونه ده چې نوماندانو د نورو مسایلو نه برسېره د خپلو بیالوژیکي اړیکو په اساس په خپلو قومونو باندې په کراتو کراتو غږ کاوه چې د دوی حمایت وکړي خو اوس هغه وعدې هسې په هوا کې پاتې دي.

زما غوښتنه ده دا ده راځئ چې د نیشنلېزم له قوت نه د ملي ګټو لپاره کار واخلو نه دا چې مونږ د نیشنلېزم قوت د یو بل پر ضد استعمال کړو ځکه په دې وروستي حالت کې نه مونږ ګټه کولای شو، نه زمونږ قومونه او سیمې او نه په عمومي توګه د افغانستان د راتلونکي لپاره څه ګټه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته بحث باندې هم ډېر سوالونه او نظرونه لیکل شوي و چې یو څو نظرونه او تبصرې یې دلته رانقلوم:

انجینر صیب سید فریدالله فرید لیکلي و:

میاخیل صیب ډېرې ښې موضوع ته مو اشاره کړې او ښه رڼا مو پرې اچولې ده چې په اوسني ترینګلي حالت کې پرې پوهېدل ډېر ضروري دي. که یو وار مو هېوادوال د نشنلېزم په منفي لومې کې ګیر شول نو بیا خو تاریخ څه چې جغرافیه هم په خطر کې ده. د دې سیاسي دوه بختـه واژې د منفي اړخ نه د بچ کیدو لپاره یو سیاسي رهبریت، درایت او ارادت ته ضرورت دی.

سلام مجاور صیب لیکلي و:

میاخیل صیب ستاسو نظر ته درناوی!

د خپلې پوهې په خاطر دوه جملې شریکوم او ستاسو نظر پرې غواړم له داودخان وروسته په افغانستان کې د نشنلیزم کومه بېلګه لرو او کنه؟او که واویو چې لرو یې د قوم پرستۍ او ملت پالنې مانا به سره په ټکر کې نشي؟

که په دې هکله راته دوه درې جملې ولیکئ چې زما ذهن پرې خلاص شي.

رفیع الله جمیل ستانکزي لیکلي و:

بلکل د کاڼي کرښه ده میاخیل صاحب محترم، موږ له نشنلیزم نه ناسمه ګټه اخیستې، کنه ترې مثبته ګټه ډېره کېدای شي او د سمې خوا تـه تلای شو، خو دلته هر څه په لوی لاس ناسم کارول شوي دي او موږ ورتـه پـه بـده سترګه ګورو کنه نشنلیزم ډېر ښه دی، چې سم وکارول شي.

د دوی د نورو دوستانو د لیکنو او تبصرو په هکله ما ولیکل:

دوستانو ستاسې د نظرونو او تبصرو نه مننه! ما د لیکنې په سر کې لیکلي که نیشنلېزم د خود ارادیت او ملي موخو په هکله استعمال شي نو ښه کار دی خو په تېرو څو لسیزو کې دا کلمه د قوم پرستۍ په معنی استعمال شوې ده. که موږ نیشنلېزم داسې تعریف کړو چې ملي ګټې په نظر کې ونیسو نو موږ باید تحمل ولرو او هر څوک چې د افغانستان په محدوده کې اوسېږي باید هغوی ته په درنه سترګه وګورو، یو بل تحمل کړای شو او د همکارۍ روحیه پیدا کړو. کـه تحمـل او د همکارۍ روحیـه نـه وي نـو بیا تضادونه پیدا کېږي او منفي تضادونه ټولنه د تباهۍ سره مخامخ کوي. واقعیت اوس دا دی چې تاجک، هزاره، پښتون او نورو قومونو ته یو بل ښه ښکاري او د همکارۍ روحیه سره نه شته ده او هر یو قوم داسې فکر کوي چې په دوی ظلم شوی دی. علت یې همدا دی چې موږ د ملت جوړونې لپاره ملي پالیسي نه لرو او دا زمینه د کرزي صیب په دوره کې ډېره زیاته مساعده وه خو متاسفانه هغه خپله ټوله انرژي په همدې مصرفوله چې څنګه یو د بل په مقابل کې استعمال کړي. که موږ د سویس هیواد ته وګورو ډېر وړوکی هیواد او څلور ډېر متضاد قومونه هلته اوسېږي خو هغوی وکړای شول چې د همکارۍ روحیه پیدا کړي او د مرکزي او د محلي حکومتونو تر منځ تعادل رامنځته کړي.

د افغانستان مشکل د نورو ډېرو هېوادونو په پرتله ډېر مشکل نه دی. زموږ غټ مشکل سیاسي او د قومي ټیکه داریو او هم په وروستیو کلونو کې په ولس باندې یو نوعه د مدني ټولنې جنګ سالاري هم حاکمه ده. د مدني ټولنې جنګ سالارانو ته ما په خپله یوه مقاله چې په انګلیسۍ ژبه په ۲۰۱۰ م کې خپره شوې وه اشاره کړې وه او بعضې د دوی مې د Civil Society Warlord په نامه یاد کړي وو. ځکه چې جنګ سالاران او بعضې قومي ټیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

داران څه کوي نو دوی هم د هغوی په مراتبو زيات دي. دا په دې معنی ده چې زمونږ په ټولنه کې اوس هم يو قسم بله جنګ سالاري حاکمه ده چې دا د تېرې جنګ سالارۍ نه خطرناک تره ده. که د دې مدني ټولنو د جنګ سالارۍ په حلقه کې نه اوسې نو بيا ته هم د حکومت په تصميم ګيرۍ کې رول نه لرې. دا نوع جنګ سالاران هم ډېرې پيسې لري او د نورو مافيايي حلقو سره نږدې تړاو هم لري.

ايا نيوکې يا انتقاد خيانت دی؟

د می د مياشتې ۳۱مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينيا، امريکا

د فيسبوک يو دوست د يو بل دوست په وال باندې ليکلي و چې دوی په حکومت باندې هره بېځايه نيوکه دوی په خيانت حسابوي.

ما ورته وليکل: وروره خفه کېږه مه، نيوکه او خيانت سره ډېر فرق لري. که په نيوکه څوک خاين کېږي نو بيا خو د خاينينو تعداد به ډېر زيات شي. د حکومتونو دا وظيفه ده چې نيوکو ته منطقي ځوابونه ووايي او په نيوکو خفه نه شي. سلمان فارس يو فقير صحابي و او حضرت عمر (رض) ته يې وويلې چې عمره د منبر نه ښکته شه ستا خطبه نه اورو ځکه تا بې عدالتي کړې ده او د غير عادل سړي خطبه اورېدل جايز نه دي. حضرت عمر (رض) غوندې د اسلام مقتدره خليفه خطبه بس کړه او د منبر نه راښکته شو او د سلمان فارس اعتراض ته يې غوږ ونيوه.

نيوکې د ډيموکراټيکو نظامونو يو مهم اصل دی نو د دې اصل نه بايد مونږ څوک محروم نه کړو. که په نيوکو څومره محدوديت وضع کېږي نو هماغومره نيوکې زياتېږي. د افغانستان غوندې ملک کې چې ديکتاتوري نظام نه دی، نيمچه ډيموکراسي او زياته انارشي ده نوپه نيوکو بنديز لګول

ګټه نه لري. نور به مخکې نه ځم خو دا ډول ويناوې د نظام جوړولو لپاره ګټه نه لري.

هغه متل دی چې وايي ته د چا په خولو برغولی نه شې ايښودلای. حکومت ته په کار ده چې په خپلو ستراتيژيو او پروګرامونو باندې کار وکړي او هسې په تا ويلو ما ويلو باندې وخت ضايع نه کړي. کله چې خلکو وليدل چې وينا او عمل سره سم دي نو بيا پخپله د ولس ذهنيت بدلېږي. الله تعالی وايي چې قُلِ اعْمَلُواْ فَسَيَرَى اللّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ.

فيسبوکي تا ويلې ماويلې

د جون د مياشتې لومړۍ نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينيا، امريکا

زه فيسبوک معمولاً د ورځې د ډېر کم وخت او د خاصو موخو لپاره استعمالوم او يوازې سهار او ماسختن يې ګورم او که کله کله کومه مهمه خبره واورم نو بيا د ورځې هم د لږ وخت لپاره فيسبوک ګورم يعنې فيسبوکي روږدی نه يم که څه هم زيات پوستونه ليکم.

د درېوو مشخصو هدفونو لپاره زه فيسبوک استعمالوم. اول دا چې د خپل وطن له احوال نه خبر شم. که د فيسبوک خبرونه او ويناوې واقعيتونو ته نږدې هم نه وي خو بيا هم سړی اټکل کولی شي چې په کومه خوا روان يوو او حالات څنګه دي. دا فيسبوک هم د پخوانيو وختونو د سرچوک د اوازو په شان دی چې پخوا به پادشاهانو د سماوارونو نه خپل معلومات راټولول او بيا به يې تصميم نيوه او اوس فيسبوک د سر چوک د اوازو لپاره ښه منبع ده. دويمه موخه د فيسبوک مې دا ده چې د يو شمېر دوستانو او انډيوالانو او وطندارانو سره په افغانستان کې دننه او هم بهر په اړيکه کې يم او د دوی د احوال نه خبريږم نو فيسبوک ماته د دوستانو د احوال د نيولو يوه ښه وسيله ده. درېيمه موخه د فيسبوک ماته دا ده چې خپل احوال، نظرونه او کم و

(c) ketabton.com: The Digital Library

توم تجربه چې لـرم د دوسـتانو سره شريکـه کـړم شـايد يـو څـوک تـرې ګټـه واخلي او هغه به زما په صدقه جاريه کې حساب شي.

نن سهار چې له خوبه راپاڅېدم، د خپل دفتري او شخصي ايميلونـو د کتـو نه وروسته مې چې د فيسبوک پاڼه ببرته کړه نو ډېر خفه شوم ځکه زمونږ يـو شمېر وطنوال او دوستان که هغه د حکومت نه بهـر دي او کـه پـه حکومـت کې کار کوي او يا د حکومت نه شاکي دي او يا د حکومت طرفداران ځانونـه بولي په اوتو بوتو سر دي او خپله انرژي په دې ضايع کوي چې تا ښه ويلي او يا تا بد ويلي دي. يوه ورځ مې راته زوی، طارق چې هغـه هـم ماسـټري لـري ووېل چې خلک ډېرې زياتې خبرې کوي خو زما فرموله دا ده چې ټولې خبرې په يوه غوږ اورم، د کار خبره او ښه خبره په مغزو کې ساتم او بيکـاره خـبرې او د اوريدلو نه خبرې د دې بل غوږ نه وکاږم او وخت پرې نـه ضـايع کـوم. نو زما غوښتنه هم د دوستانو نه دا ده چې د کار خبره اخلئ، خو خپل وخـت په دې مه ضايع کـوئ چې تـا څـه ووېـل او مـا څـه ووېـل. دا چې څـوک پـه فيسبوک د ورځې د يوه ساعت يا لا اقل د دوه ساعتونو نه زيات وخت ضـايع کوي نو دا دوستان روږدي دي او تداوی ته ضرورت لري.

دا چې ما په ميډيا کې يو څو ورځې کار کړی، که کومـه خـبره بـده وي او هغه ستاسې په طبعيت برابره نه وي او نو نـوره يـې مـه چـېړئ کـه څـومره يـې چېړې نو هغومره د هماغه بدو خبرو ترويج ته تاسې پخپله لمـن وهـئ نـو پـه داسې مواردو کې غوږ نه ګرول يا ignore کول ښـه پاليسي ـ ده. يـو څـوک د هوښيارو دښمنانو له لاسه نه خرابېږي خو د کم عقله دوستانو له لاسه سـړی ډېر خرابېږي ځکه هغه ورته هـره ورځ کـار ګـوري. هيلـه ده چـې زمـا دا څـو خبرې په دوستانو بدې ونه لګېږي.

د ماشومانو د ورځې په ياد!

د جون د مياشتې لومړۍ نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينيا، امريکا

د ماشومانو د ورځې د قدردانۍ پـه خـاطر زيـات ماشـومان بايـد زمـونږ او ستاسې مشران وي تـر څـو د ماشـومانو ښـه قـدرداني وشي. الله دې زمـونږ د وحدت ملي ماشومان زمونږ له سره نه کموي ځکه چې دوی لا معصوم دي او انشاالله مونږ او تاسې ته به ښه خدمت وکړي. ربه توفيق دوی ته

نوت: د وحدت مـلي حکومـت ډېـر بـې تجربـه ځوانـانو تـه مهـم پوسـتونه سپارلي او هم د پخواني جهادي مشرـانو او قومانـدانانو زامنـو تـه يـې ډېـرې مهمې دندې وسپارلې چې اوس به دا نوی نسل په افغانانو باندې بيا تـر ډېـر وخته حاکم وي.

توقعات

د جون د ماشتې دويمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينيا، امريکا

که غواړې چې له چا نه خفه نشې نو خپل توقعات راټيټ کړه.

ازموده را ازمودن خطا است

د جون د مياشتې دريیمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينيا، امريکا

د دری ژبې ښکلی متل دی چې وايي: ازموده را ازمودن خطا است. کـه يـو څوک ازمايل شوی وي او مونږ غواړو چې بيا يې وازمايو نو دا سمه نه ده. زما موخه د دې متل نه دا ده هغو کسانو چې پـه تېـرو څـو رژيمونـو کـې لکـه د کمونيستانو، مجاهدينو، طالبانو او يا په تېرو ديارلسو کلونو کې د قـدرت پـه چوکۍ ناست و مګر څه يې نه دي کړي يا د بې کفايتې په وجه، يا د شخصي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګټو په خاطر او يا يې نه موقف او نه نظر درلود او يوازې غوښتل يې چې خپله چوکۍ وساتي نو د دوی نه بيا طمعه په کار نه ده.

البته زما موخه د لوړو چوکيو کسان دي چې پخوا وزيران، معينان، واليان او يا مستقل رئيسان وو. ځکه دا د حکومت په کچه ډېر لوړ مقامونه دي او کله چې يو څوک دغه موقوفونو ته رسېږي نه بيا بايد خپل مستقل نظر ولري او د چوکيو د ساتلو پروا ونه کړي. که مونږ کله د موجوده وضعيت او حالاتو نه راضي نه يوو نو دا بايد ښه ونه ګڼو چې بېرته پخوانيو ازمايل شوو کسانو ته مراجعه وکړو او د هغوی نه د نجات پرښتې جوړې کړو. که دوی بيا راشي نو هماغه خرک او هماغه درک به وي. زما مشوره موجوده حکومت ته دا ده چې په تېرو بې کفايته کسانو باندې چې د تېرو حکومتونو د بې کفايتۍ اصلي عاملين دي ډېره اتکأ ونه کړي که نه دوی به دا حکومت هم د ګړنګونو نه خطا کړي.

د خبرونو موثق والی او د خبرونو منبع ته توجه کول

د جون درېيمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ويرجينيا، امريکا

نن مې چې د خپل فيسبوک پاڼه خلاصه کړه نو دوه ګرم بحثونه د ناموثقه خبرونو پر سر روان وو. زه هم د فيسبوک د بعضې دوستانو په تاويلو او ماويلو حيران شوم. يو خبر دا و چې د ترکيې جمهور رئيس رجب طيب اردوان د برما د مسلمانانو د نجات لپاره کشتۍ ګانې لېږلي دي او دی د اسلامي نړۍ يوازينی مشر دی. همدا شان د برما د مسلمانانو د وژنو عکسونه ډېر زيات خپاره شوي وو. دا چې ترکيه برما ته کشتۍ ګانې لېږلې او مسلمانانو ته نجات ورکوي ماته موثقه خبر ښکار نه شو ځکه په بل هيڅ نوع خبرونو کې ما دا خبر ونه ليده. همداشان کوم عکسونه چې د برما د مسلمانانو د وژنو خپاره شوي، دا هم ډير پخواني او هم د نورو ملکونو د

پيښو عکسونه پکې هم شامل دي چې ډير پخوا دا پيښې ترسره شوي دي. دا ټول فوټوشاپ شوي عکسونه دي چې د خلکو ذهنيتونه مغشوش کړي.

ما ته دا سوال پيدا شو چې دا خبرونه او عکسونه څنګه او چا خپاره کړل او هدف ترې څه دی؟ زما په اند د دې خبرونو په خپرولو کې دوه مقصده دي چې يو مسلمانان لا نور هم وټکوي، په خپلو منځو کې يې واچوي او مذهبي جنګونو ته لمن ووهي او دويم ګروپ شايد وغواړي چې د افغانانو توجه د وطن د اصلي مسايلو نه واړوي او په نورو اوتو بوتو يې مصروفه کړي.

نو ګرانو دوستانو ته زما مشوره دا ده چې د خبرونو په اوريدو او عکسونو په ليدو بايد مونږ ډير فکر وکړو چې منبع د خبرونو موثقه ده او که نه؟ يو قصه مې راپه ياد شوله چې ډېر کلونه پخوا ما يو رپورټ د امريکا غږ راديو له لارې خپور کړ چې د مجاهدينو موقت حکومت لغوه شو ځکه حکمتيار د هغه حکومت نه وتلی و او له هغه سره مې مرکه کړې وه. په همدې ورځ د کندوز د شهيد عارف خان ورور، حاجي عمر خيرات کړی و او زه يې هم غوښتلی وم. په هغه خونه کې چې زه ناست وم، سيد نورالله اغا د جمعيت اسلامي معاون هم و. يو کس زما په رپوټ تبصره کوله خو زه يې نه پيژندم. نو ما ورته وويل چې ورور دا ستا خبره سمه نه ده نو ده راته په ځواب کې وويل چې ده دا خبره د امريکا غږ راديو نه پخپله اوريدلې ده او زما خبره سمه ده. ما ورته وويل چې راپور خو ما ليکلی او زه درته نغد ناست يم زما خبره نه منې او د امريکا د څپو نه چې زما راپور خپور شوی هغه منې. عجيبه منطق. تاسې باور وکړئ چې دې سړي تر اخره پورې همدا ويلې چې زما خبره سمه نه ده او د ده خبره سمه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه فکر کوم که زمونږ د فیسبوک دا بعضې دوستان د اردوان او برما په خبرونو تاویلې ماویلې بس کړي نو ښه به وي. نه دا خبرونه موثق دي او نه يې منبع موثقه ده. نوره ستاسې خوښه.

په دردونو ځورېږم

د جون د میاشتې څلورمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

زه د هر انسان په غم او درد خفه کېږم او ځورېږم ځکه الله تعالی رب العالمین دی نه رب المسلمین، د مسلمان په درد خو ډېر خفه کېږم ځکه مسلمان د مسلمان ورور دی او د افغانانو په درد د هر چا لا ډېر خفه کېږم او ځورېږم ځکه چې افغانان مې وینه ده، هم مې مسلمان ورور او هم راسره په هر درد ، غم او خوشحالۍ کې شریک دی. د انسانانو د دردونو نه خوند نه اخلم ځکه درد مې په ځان نه لورېږي، نه مې په خپله کورنۍ لورېږي او نه هم په دوستانو، وطنوالو او انسانانو او حتی د حیواناتو په درد هم ځورېږم ځکه الله د ټولو مخلوقاتو رب دی او هر څه يې د یو حکمت لپاره پیداکړي دي نو مونږ باید د الله تعالی په مخلوقاتو ریشخند ونه وهو.

د کابل جان په لور پس له یوې میاشتې سفر نه وروسته د چپلي کباب د خوندونو په لور

د جون د میاشتې پینځمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

په فیسبوک کې چې څه ګورم نو خدای مو د فیسبوک له شره وساتي.

د خدای په امان.

.

.

د کابل جان په لور پس له یوې میاشتې سفر نه وروسته

د چپلي کباب د خوندونو په ارمان

د جلال اباد ښار د شاغاسي دوکانونو سره پخوا ډېر ښه چپلي کباب د میده شوو نوشپیازو سره پیدا کېده نو کله به چې د کبابي دوکان ته نږدې شولې نو هغه ظالمانو به د کړايي د غوړو لږ څاڅکي اور ته وشیندل نو بیا مشکله وه چې د کباب بوي ته څوک ټینګ شوای وای او له چا سره به چې یو څه پیسې وې نو خامخا به يې د کباب یو څه ځکه کوله خو چې پیسې به ورسره نه وې نو لږبه هلته دم کیده چې د چپلي کباب په بوي موړ شي.

یو کلیوال د ما غوندې پخوا جلال اباد ته تللی و نو پیسې ورسره نه وې، کله چې د دې کبابچیانو دوکانونو ته رسیدلی و نو هلته یو څه دم ولاړ و چې د چپلي کباب د بوي نه خوند واخلي نو کبابي ورته ویلي و چې کاکا کباب خو نه خورې؟ کلیوال ورته ویلي و چې ولې نه. کلیوال چې دوکان ته ختلی و نو د کباب چې شاګرد یو خوراک کباب ورته راوړی و او هغه يې چې نوش جان کړی و نو بیا ترې د کباب چې شاګرد پوښتنه کړې وه چې کاکا بل کوم خوراک خورې که نه؟ کلیوال ورته ویلي و چې هو نو دویم خوراک يې هم خوړلی و. ورپسې يې ترې پوښتنه کړې وه چې کاکا چای خورې که نه؟ کلیوال ورته ویلي و هو. د مزه دار چپلي کباب او چای نه وروسته چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلیوال روان شوی و نو کباب چې ورته ویلي چې پیسې راکړه نو هغه ورته ویلي چې له ماسره خو پیسې نشته او تا راته ست وکړ چې کباب نه خورې نو ما ځکه ستا بلنه قبوله کړه. په دې جنجال کې کباب چې پوه شوی و چې پیسې نه لري کباب یې رانه هسې هم وواهه نو د کباب په کفګیر یې یو دوه ګذاره دا کلیوال په شټ کې وهلي وو او ورته یې وویلي چې ځه مخ دې ورک شه او بیا په دې لور رانشې.

کله چې کلیوال بېرته خپل کلي ته ستون شوی و نو د کلي کسانو ترې د جلال اباد د ښار پوښتنه کوله چې څه دې ولیدل او څنګه خلک و. کلیوال ورته ویلي و چې جلال اباد ښار ډېر ښایسته ځای دی او خلک یې ډېر ښه میلمه دوسته دي خو چې ډوډۍ درباندې وخوري نو بیا درنه پیسې غواړي او که پیسې درسره نه وي نو بیا دې یو دوه کفګیره په شټ کې وهي.

د فیسبوک خبرو اترو ته چې ګورم نو هر څه په افغانستان کې وران دي خو د دې ټولو ستونځو، ناهیلیو او د کفګیرونو د وهلو سره سره بیا هم افغانستان ته تګ او هلته اوسېدل خورا خوند لري ځکه چې وطن عزیز دی او دوستانو سره بانډارونه خو لا جلا خوندونه لري چې مونږ ته سکون راکوي.

د سولې د خبرو اترو په هکله د نن ورځې بحثونه

د جون د میاشتې ١٦مه نېټه، ۲۰۱۵ م کال، کابل

دې ورځو کې د سولې خبرو په هکله غونډې او بحثونه د هېواد نه بهر او هم دننه ډېر ګرم دي. د پرنسیپ په لحاظ سوله یېز ژوند د اسلامي قوانینو، د افغانستان د اساسي قانون او بین المللي قوانینو په رڼا کې د ټولو نورو شیانو په پرتله زمونږ د ژوند د هر اړخ لپاره اساسي او مهم عنصر دی او په

دې هکله مونږ ټولو ته د یو مسلمان، افغان او انسان پاله بشر په توګه دا ضروري او لازمي ده چې د سولې لپاره کار وکړو. فکر کوم چې د پرنسیپ په لحاظ به هیڅوک شاید د سولې د خبرو اترو سره مخالفت ونه کړي.

دا چې سوله څنګه راتلای شي د افغانانو او حتی د نړۍ په کچه د حکومتونو، سیاستوالو او عامه اشخاصو د نظریاتو ترمنځ تفاوت شته او دا تفاوت به دوام لري. خبرې اترې، غونډې او کنفرانسونه، جرګې او مرکې د سولې راوستلو لپاره حتمي او ضروري دي. که څه هم مونږ په خپلو منځو کې سولې او همکارۍ ته ضرورت لرو خو په عمومي توګه سوله همېشه د هغو اشخاصو او ډلو تر منځ چې له یو بل سره متفاوت نظرونه ولري او یا د یو بل سره په جګړه بوخت وي. نو مطلب مې دا دی که مونږ چاته دښمن وایو نو د هغوی سره مونږ د سولې خبرو اترو ته ضرروت لرو یعنې د دوست سره خو څوک سوله نه کوي بلکې د دوستانو سره مونږ همکارۍ او همغږۍ ته ضرورت لرو.

د سولې خبرې او مرکې د کور یا کلي نه نیولې د مهمو مسایلو په هکله تقریباً په یوشان سره حل کېږي خو طبیعي ده چې مهم مسایل ډېر وخت ته ضرورت لري تر څو یې پایله معلومه شي او مسایل حل شي. د سولې خبرې هم څو مرحلو ته اړتیا لري او په خلاصه توګه دا لاندې مرحلې یادولی شم:

- ✓ د سولې د خبرو په هکله د ضرورت احساس
- ✓ د تماسونو مرحله
- ✓ د اعتماد جوړونکې مرحله
- ✓ د سولې په پروسه توافق کول
- ✓ د منځګړي تعینول یا د منځګړیتوب مرحله
- ✓ د خبرو اترو لپاره استازي ټاکل او هم ځای په نښه کول
- ✓ د خبرو د پروسې پیل

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ✓ د غوښتنو او ستونځو مطرحه کول
- ✓ د اوږدو او څو مرحله يي بحثونو نه وروسته په يوه ځانګړې پريکړه توافق
- ✓ د پريکړو تطبيق او نظارت
- ✓ د پريکړو د تطبيق په سر د اختلافونو د بيا راپيدا کېدو لپاره د تصميم ګيرۍ مرجع يا ميتود
- ✓ باالاخره د اعتماد سازۍ د پروسې نهايي مرحله چې ټولې خواوې د فيصلو په تطبيق سره راضي وي او د بيا شخړو مخه ونيول شي

د پورته مرحلو د يادولو نه زما مؤخه دا ده چې مونږ لا د سولې د خبرو د پروسې د پيل نه ډېر لرې يو او تراوسه مونږ په سياسي لحاظ کله په Track Two او هم کله Track one and a half تر منځ اوړو راوړو. دا دوه مرحلې غير رسمي او يا نيمه رسمي مرحلې دي چې رسمي خبرو اترو لپاره زمينه مساعدوي. د سولې خبرو اترو لپاره د وخت او زمان تعين مشکله خبره ده. د سولې خبرې همېشه وخت، حوصله او سړې سينې ته ضرورت لري تر څو متخاصمې يا په جګړه کې اخته خواوې داسې يوې مرحلې او زمان ته ورسېږي چې نور د جنګ دوام د دوی په ګټه نه دی او يو بل ته د يو څه امتياز ورکولو په صورت کې بايد موافقې ته ورسېږي.

مونږ افغانان هم عجيبه مخلوق يوو

د جون د مياشتې ۲۱مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

مونږ افغانان هم عجيبه مخلوق يو ټولې دنيا ته مو لاس اچولی او خپله هره ناکامي د نورو له خوا ګڼو. خپله مسوولیت پذيري نه لرو. که مونږ بيا دومره ضعيفه يوو چې د هيچا هيڅ پلان نه شو شنډولی نو د نر غونډې خو اقرار بايد وکړو او هر څه بايد نورو ته پرېږدو څه چې يې خوښه وي هغه دې وکړي. دې کې هېڅ شک نشته چې زمونږ ستونځې منطقوي او نړيوال ابعاد لري خو که مونږ مونږ اوسو نو د دې ستونځو د حل لپاره لار پيدا کولی شو او پردي نه شي کولی چې زمونږ په منځ کې څه وکړای شي. که خفه نشو نو مونږ په خپله سم نه يوو او څه ازار مونږ ته شوی دی چې د يوې ورځې نه بلې ته په لا تيارو کې روان يوو. تعليم يافته او مشران مو د بېسواده نه هم په تيارو کې روان دي او د دوی ليکنې مې ځوروي. ښه دوست هغه دی چې دوست ته ښه دوست پيدا کړي نه دا چې خپل دوست ته که واقعاً پرې خفه کېږي دښمنان پيدا کړي. ځينې کسان چې د حکومت دوستان ځانونه بولي په حقيقت کې دوی هره ورځ حکومت ته دښمنان پيداکوي. د ښکنځلو ځواب بايد په ښکنځلو نه وي بلکې په منطق او استدلال ولاړ وي. مخالفت او توافق د حکومت د کړنلارو سره هم په منطق او استدلال وي نه دا چې هر څه په پټو سترګو رد يا تائيد کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وطن معماران

د جون د مياشتې ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د ډېرو منفي خبرونو ترڅنګه لکه چې څنګه مې مخکې وعده کړې وه د وطن د معمارانو ټولګه نن د چاپ نه راووتله او د دريم ژباړه به يې هم په دې اوونۍ کې چاپ شي. انشاالله د روژې د مياشتې نه وروسته به يې مخکتنه هم وشي. دا ټولګه د ځينو هغو پخوانيو چارواکو يادونه ده چې د هيواد جوړولو هڅې يې کړې او دوی د خپل وطن سره خاصه مينه درلوده البته دا مشت نمونه خروار ده او اميد دی چې په راتلونکي کې د نورو کسانو هم همداسې يادونه وشي. دا ټولګه زمونږ ځوان نسل ته يو پيغام هم ورکوي چې په دې هيواد کې ډير ښه او وطنپاله کسان تير شوي چې نه ستړې کيدونکي خدمتونه يې کړي دي او ټولو د وطن سره خيانت نه دی کړی. همدا شان چې کار کوي اشتباه به هم کوي نو شايد دوی يو څه اشتباګانې هم کړي وي خو مونږ يوازې د دوی د وطن جوړولو برخې رااخيستلي او په منفي بافۍ مو کار نه دی لرلی. دا ټولګه به اوسنيو چارواکو ته هم يو نمونه شي که دوی ښه او سم کار وکړ نو د دوی نومونه به هم د وطن د خدمتګارانو په ډله کې په تاريخ کې ثبت شي او که خراب کار يې وکړ نو د بدانو په ليست کې به د دوی نوم ثبت وي. ولس هر څه ګوري، د ښو او بدو ډېر ښه تميز کولی شي خو دا چې د مافيايي کړيو له خوا زمونږ ولس يرغمل نيول شوی دا جلا خبره ده. د سوکاله او ارامه افغانستان په هيله

د دوستوب نه نارينتوب اسانه دی

د جون د مياشتې ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

خدای بښلي پلار به مې ويلې چې د دوستوب نه نارينتوب اسانه دی. که څوک په کوم ځای کې بې غيرتي او يا خيانت وکړي نو هر وخت که د بېغيرتۍ يا خيانت خبرې کېږي نو دې سړي به سر ټيټ نيولی وي او همېشه به خجالته وي خو که چا نارينتوب يا توره وکړه او لږ وخت يې ځان ټينګ کړ، وېره ورسره نه وه او ناولو پيسو ته يې نه وويله نو ټول عمر به هسکې سترګې ګرځي او هر څوک به يې ميړانه ستايي. پرون عيسی خان[1] همدا ښودله چې د لږ وخت لپاره يې همت وکړ، د ډېرو ژوند يې وژغوره او خپل ځان، کورنۍ او وطن لپاره يې نېک نوم پرېښود. ژوندي دې وي د وطن اصلي اتلان.

بعضې کسانو ته دوه سزاګانې په کار دي

د جون د مياشتې ۲۱مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

فکر کوم پيتاوي خبره ده ځکه ما چېرته لوستلې نه ده وايي چې سليمان (ع) ته ورړه (کيک) عارض شوې وه چې ستا امت ما ته دوه سزاګانې راکوي اول مو نيسي او مرورې مې او بيا مې په نوک اچوي او وژنې مې. دوی دې ما ته يوه سزا راکړي. يا مې د سپږې (شپش) په شان په ګوته واچوي او مړه مې دې کړي او يا مې دې ومورورې او هسې مې دې وارتوي. سليمان (ع) ورته ويلي و چې ته هم يو کار کوه يا د سپږې په شان چيچل کوه خوځېږه مه او يا

[1] عيسی خان د لغمان اوسيدونکې دی چې د پارلمان د محافظت عسکرو او کله چې خودکشه اوه کسانو په پارلمان حمله وکړه ده ورته په سنګر کې زانو لږولې و او شپږ واړه ځانمرګي يې ووژل او د پارلمان غړو ژوند يې وژغوره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوځېږه خو چیچل مه کوه. دا یوه سزا دې د چیچلو ده او دا بله سزا دې د خوځېدلو.

دا بعضې کسان هم گناه کوي او هم خوځېږي، هم خیانت کوي او هم د پاکۍ چیغې وهي، هم بې کفایته دي او هم د مدیریت دعوه کوي او همداسې نور. یوه ورځ راته جمهور رئیس د یو کس تعریف وکړ چې په افغانستان کې د ده په شان په مدیریت باندې هیڅوک نه پوهېږي او ټول افغانستان ورته د ورغوي په شان معلوم دی. همدې کس پخوانی ولسمشر له ناکامۍ سره هم مخامخ کړی و او اوس یې دا ولسمشر هم له ستونځو سره مخامخ کړی دی. دا هم ویلی شم چې همدا کس جمهور رئیس ته وفاداره نه دی په دې معنی چې د جمهور رئیس د اعتبار نه هم نه شرمېږي او اوس هم خپلې ناولې لوبې په خپله اداره کې کوي او د پخواني او اوسني جمهور رئیسانو په منځ کې خبرې وړي او راوړي. ما جمهور رئیس ته یو ایمیل د انتخاباتو په دویم دور کې لیږلی و او ورته ویلي مې و که همدا کسان په همدغه توگه ستاکمپین په مخ بیایي نو فکر کوم چې راتلونکی حکومت به د سختو ستونځو سره مخامخ وي. هغه ایمیل ما یو څو کسانو ته هم سي سي کړی و. که وخت راغی نو دا کس به زه په گوته کړم او ده ته هم د ورړې غوندې د دوه حکومتونو د ورانولو سزاگانې په کار دي.

مړي په یو بل تاوانول او فساد سره مبارزه

د جولای د میاشتې پینځمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د ټولو نیمگړتیاو سره سره په پخوانیو حکومتونو کې یو څه پوښتنه او محاسبه وه. کله به چې د کومې حوزې جرایم زیاتېدل نو امر د حوزې نه به پوښتنه کېدله چې علت یې څه دی؟ څه پلان لري او څه اجراات یې د جنایې پېښو د مخنیوي په هکله کړی دي؟

کله چې د کورنیو چارو په وزارت کې وم نو یوه ورځ راته د یوې حوزې امر قصه کوله چې د ډاکتر نجیب الله د حکومت په وخت کې د کابل ښار په څلورمه حوزه کې یو قتل وشو نو امر د حوزې دا مړی د لسمې حوزې ساحه ته د شپې انتقال کړی و. کله چې د لسمې حوزه امر مړی په خپله ساحه کې لیدلی و نو دا یې د څلورمې حوزې ساحه کې بېرته اچولی و ځکه سبا خو د کورنیو چارو وزارت ترې پوښتنه کوي چې دا قتل ولې شوی دی؟ امر د څلورمې حوزې چې دا مړی په خپله حوزه کې بیا ولید نو بیا یې د لسمې حوزې ساحې ته انتقال کړی و. په دې توگه تر سهاره دا مړی څو ځلې د لسمې او څلورمې حوزو د ساحو ترمنځ د شپې انتقال شوی و.

اوس که چا د دولتي ارگانونو کې کار پیدا شي نو اسناد به یې د پورته قصې د مړي په شان د یوه دفتر نه په بل تاوانېږي او که د اسنادو کاپي درسره نه وه نو بیا خو دې اسناد بیخي له منځه ځي او بیا یې پته هم نه شي لگولی. د درېوو میاشتو نه زیات وخت وشو چې زما د یو څه نفوذ او شناخت ترڅنگ، خپل تحصیلي اسناد مې د تحصیلات عالي وزارت د ارزیابۍ څانگې ته یوړل او بیا وویل چې دوی دا اسناد د حقوقو او سیاسي علومو پوهنځي ته د ارزیابۍ لپاره لېږي چې کله تعداد زیات شو او یوازې د یو کس اسناد نه لېږي. باالاخره د دوه میاشتو په دوران کې مکتوب د حقوقو پوهنځي ته ورسېده خو زما د اسنادو کاپي پکې نه وه. دا یوه میاشت د یو مهم پوهنتون رئیس چې زما خپل دی ورپسې گرځي خو لا په دې نه دی توانیدلی چې زما اسناد د نورو کسانو د اسنادو سره یو ځای ارزیابي کړي. ویل کېږي چې که دلته ارزیابي هم شول نو دا به بېرته تحصیلات عالي وزارت ته لېږي او د هغوی عالي کمیسیون به دا بیا ارزیابي کوي که قناعت یې و نو ښه او که نه بیا به میاشتې نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه بله شپه مې يو نږدې دوست مېلمه و نو دا قصه مې ورته وکړه نو ده راته وويل چې که په دې لاره ته روان يې نو دا به څو مياشتې نه بلکې د کال نه هم زيات وخت نيسي که دوه سوه ډالره ورکړې نو بيا هيڅ خبره نشته ځکه د خپل زوی اسناد همداسې بې له هيڅه ارزيابي کړې دي. که زه دا کار نه کوم نو زما له خوا به دا پيسې ورکړې او زما کار به خلاص کړي. ما ورته وويل چې که زما استاد جعلي وي نو بيا خو سمه ده او دا چې زما اسناد جعلي نه دي نو دا راته ډېره گرانه ده چې يا زه پيسې ورکړم او يا تا ته ووايم چې زما له خوا پيسې ورکړه.

د حقوقو پوهنځي اکثريت استادان هم پيژنم او د دې شپې نه وروسته د حقوقو پوهنځي يو استاد او څه نوراستادان او پخواني دولتي چارواکي زما ميلمانه و نو دا قصه مې دوی ته وکړه نو د حقوقو د پوهنځي استاد راته وويل چې د ده خپلو اسناد باندې څو مياشتې ووتلې چې دوی ارزيابي کړل. دا زمونږ د علم او فرهنگ د وزارت کړه او کار دی د نورو به څه حال وي. د پوهنتون رئيس صيب راته وويل چې پخوا يو استاد ويلې که حکومت وغواړي چې يو کار و ځنډوي او معطل يې کړي نو کميسيون ورته تعينوي لکه څنگه چې د عالي تحصيلاتو وزارت د اسناد ارزيابۍ لپاره کميسيونونه تعين شوي دي او که حکومت وغواړي چې يو کار بيخي ونشي نو عمومي مجلس ته يې حواله کوي لکه د پارلمان مجلس.

د همدې موضوع په ارتباط دوه کاله دمخه ما غوښتل چې د خپلو کور ميتر بدل کړم نو رئيس چې زما ښه پيژندگلوي او ملگری دی د ميتر د بدلولو فوق العاده امر راکړ نو ما فکر وکړ چې خبره خلاصه ده. زما ډريور او يو کس باډي گارد ورپسې دوه مياشتې لالهانده وگرځېدل او ميتر نه بدلېده باالاخره د څلويښت زرو په شاوخوا کې د فيسونو د ورکولو نه وروسته او د څه زور او دباو نه مو کار واخيست او برقي راغی او ميتر يې بدل کړ خو دې

نه غوښتل چې دا ميتر زما د کور د لينونو سره وتړي او ويل يې چې دا د ده کار نه دی او يو بل کس راولي. خو برقي مو مجبوره کړ او برق يې د کور سره وتړه خو غلط لينونونه يې سره قصدا تړلي و نو زما د کور ټول گروپونه او بعضي برقي شيان يې وسيځل او تقريبا د يو نيم زر ډالرو تاوان يې راته راورسوه. دا قصه مې د برق رئيس ته وکړه خو هغه پرې څه سر ونه خوځاوه. بله ورځ يو دوست مې راغی او دا قصه مې ورته وکړه نو ما ته يې وويل چې ته خو ښه ساده يې ما ته به دې ويلي و په يوسل او پنځوسو يا دوه سوه ډالرو به مې درته دا ټول کار په دوه ورځو کې خلاص کړی وای. نو تاسې ووايئ چې زه ساده يم او که دا ووايو چې فساد زمونږ په ټولنه کې څومره جرړې ښځې کړې دي او د فساد د له منځه وړلو سره څومره جدي مبارزه په کار ده. مشت نمونه ی خروار.

په نظام کې د کادرونو ځای په ځای کول د معيارونو په بنياد

د جولای د مياشتې اومه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

مونږ ټول په نظام کې د معيارونو پر بنسټ د کادرونو د استخدام خبرې کوو او دا مو ارزو ده. په حقيقت کې دا کار اسانه او هم ډېر مشکل دی. زه غواړم چې د يو څو مشخصو معيارونو او د دې معيارونو مشخصاتو ته اشاره وکړم نور بيا تاسې قضاوت وکړئ چې اسانيتا او ستونځې چېرته دي:

1. تعليم: د دې معيار تشخيص اسانه دی. اوس ډېر کسان په جيب کې د لسانس يا ماسټرۍ په کچه يوه يا دوه شهادتنامې لري او اسناد يې مطالعه کولی شي. په دې بحث نه کوو چې څنگه او په څه شکل دا شهادتنامې اخيستل شوي دي. دا تشخيص هم اسانه دی او ضروري هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. که وغواړو چې د یو کس علمي سطحه معلومه کړو چې د شهادتنامې سره برابره ده او که نه، نو یو وړوکی تحریري امتحان ترې اخیستلی شو او هم تقریري انټرویو کې یې پته لګېږي.

2. تجربه: دا تشخیص اسانه او هم ډېر ستونځمن دی. اسانه ځکه دی چې چېرته یې کار کړی او څنګه کار یې کړی دی. مشکل دا دی چې په تېرو څوارلس کلونو کې ډېرو کسانو چې هېڅ معیار یې نه درلود په ډېرو مهمو پوستونو کار کړی او شخصیت یې په مصنوعي توګه تبارز کړی دی او زیاتره دغو کسانو د خپل تبارز لپاره مافیایي کړۍ هم جوړې کړي دي. له چا سره تنظیمي حمایت شته، له چا نه بهرني ملکونه حمایت کوي، له چا نه د مدني ټولنو مافیایي کړۍ حمایت کوي او داسې نور.... که یو سل کسه دوی په بد نامۍ پېژني نو بیا خو دوی یو دوه سوه کسیزه کړۍ لري چې د دې بدو کسانو نه حمایت کوي. دوی د خپل ځان د ګټو او شخصیت د تبارز لپاره د هر ډول تاکتیکونو نه کار اخلي، د فیسبوک او ټیوټر پاڼې ورته نور کسان په کرایه چلوي، ژورنالستان نازوي چې د دې خبرونه نشر- کړي او همدا شان ډېرې پیسې لري چې محفلونه او میلمستیاوې جوړې کړي او چا چې د دوی ډوډۍ وخوړه نو بیا خو به تعریف یې خامخا کوي. که بهر ته رسمي سفرونه نه وي نو د شخصي سفرونو توان لري او بهر ته چې لاړ شي نو بیا خلکو ته وایي چې په رسمي سفر تللی دی او خلکو ته ځان مهم ښیي. هغه کسان چې غواړي د دوی اصلي څېره خلکو ته وښیي نو باالاخره هغه هم پښېمانه شي ځکه د دې کسانو د چاپلوسانو او جیره خورو حلقه غټه ده. دا کسان او د دې جیره خواره بیا د پاکو کسانو پسې داسې بهتانونه وتړي او سور کاپر ترې جوړ کړي چې هېڅ اندازه یې نه وي. په دې اساس ولسمشر- هم ګیچ دی چې د چا خبره ومني چې د دې سړي تجربه ښه ده او که خرابه او هغه

مجبور دی چې په هغو کسانو اعتبار وکړي چې دی ورسره د یو څه وخت نه راپېژني خو د دوی د تجربو په هکله کافي معلومات نه لري.

3. د پوهې او تجربې مطابق دنده سپارل. دا هم اسانه معیار دی خو تر اوسه چې زه ګورم ډېری کسان په داسې ځایونو کې مقرر شوي چې پوهه او تجربه یې د کار سره مطابقت نه کوي. دا مهمه ده ځکه هر انسان که هر څومره پوهه ولري، هر کار نه شي کولی. نجار د آهنګر او آهنګر د نجار کار نشي کولی. دا هم د ذیصلاح چارواکو دنده ده چې مشخصو دندو لپاره هغه کسان مشخص کړي چې د هماغې دندې پوهه او یا تجربه ولري.

4. وفاداري او تعهد: د پورته معیارونو تر څنګ وفاداري او تعهد ډېر مهم دی ځکه یو سړی به ښه تعلیم او تجربه لري خو نظام، سیستم او یا د جمهور رئیس پروګرامونو ته متعهد نه دی او ځینې خو داسې دي چې هم وزیر دی او هم د حکومت مخالف.

5. پینځم مهم معیار د افغانستان د تېرو لا اقل پینځه لس کلونو د حالاتو سره اشنایي ولري او د اشخاصو تشخیص ورسره وي ځکه که د ملک نه یو څوک ډېر بهر پاتې شوی وي او د دې ځای له حالاتو څخه خبر نه وي او په مختلفو سیمو کې اکتران ونه پېژنې نو بیا هم ورته ګرانه ده چې په خپل کار کې موفقه اوسې.

6. جمهور رئیس چې انتروپولوجست هم دی نو په انتروپولوجي د قومونو او انسانانو د شناخت لپاره Genealgoy یا لکه شجره رسمول په کار دی. د افغانستان د هر تصمیم ګیري او د اشخاصو د انتخاب لپاره مونږ جینیالوژي رسمولو ته ضرورت لرو. څوک د کوم ځای دی، د چا خپل دی، سابقه یې څه ده، له چا سره ښې او خرابې اړیکې لري او داسې نور... که مونږ نږدې ټاکنو ته نظر واچوو نو ولس ډېر ښه قضاوت کولی شي چې څوک په څه شکل او له چا سره د اړیکو پر اساس مقرر شوی دی. دا ځکه مهمه ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یوکس د یو چا په فرمایش او غیر مشروعو اړیکو پر اساس مقرر شي نو بیا خو د هغه کس وفاداري نظام او سیستم ته نه شته ده او هماغه کس ته ده چې د چا په پیسو او واسطه مقرر شوی وی.

زما په اند که دا پورته معیارونو باندې صحیح فکر ونشي نو د تغیر او تبدیل کچه به نهایت زیاته وي او څومره چې په یو نظام کې تغیر او تبدیل زیات وي هماغومره د بې ثباتۍ لامل کېږي.

د سولې په هکله دوه متضادې خبرې او ارزوګانې

د جولای د میاشتې ۸مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

که د هر افغان نه پوښتنه وکړې چې سوله غواړې او که نه؟ نو هېڅوک به درته ونه وایي چې سوله نه غواړو.

خو بیا هر څوک غواړي چې سوله باید د ده د خوښې او شرایطو پر اساس وي. دا دواړه ضد او نقیضې خبرې دي ځکه سوله جوړجاړي ته وایي څه به ستا خوښه وي او څه د بل که دا نه وي نو بیا خو سوله هېڅکله راتلای نشي.

د کرکټ خوشحالي او خوست غمېزه

د جولای د میاشتې ۱۲مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن ماښام افغانانو د کرکټ د شل اوریزو سیالیو دریېمه پرله پسې لوبه د سکاټلنډ نه وګټله چې په دې توګه د افغانستان ټیم د کرکټ د شل اوریزو نړیوالو سیالیو ته لار پیدا کړه نو افغانان ډېر خوشحاله و خو په همدې ماښام د وطن دښمنانو او تروریستانو د خوست په ښار کې د موټر ځانمرګي حمله کې ۲۷ بېګناه ملکي کسان ووژل او د شلو په شاوخوا کې زخمیان شول. ډېره زړه دردونکې پېښه وه چې د روژې په په پینځه ویشتم ماښام دا پېښه وشوله او ډېرې میندې او خویندې یې په ویر کېنولې او ډېرې ماشومان یتیمان پاتې شول نو ما د فیسبوک او ټیوټر په صفحه دا لاندې څو ټکي د غمرازۍ په توګه ولیکل:

د خوست غمیزې او تروریستي حمله په افغانانو د کرکټ د میچ ګټلو خوشحالي د روژې په مبارکه میاشت کې غم کړه. حمله کوونکي او طراحان به یې خوشحاله وي چې ګوندې دوی به جنت ته د بې ګناه انسانانو په وژلو ورسېږي خو انشاالله د بې ګناه انسانانو په شهادت دوی به د دوزخ په لوري روان وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور مه ملامتوئ ځانونه باید ملامت کړو

د جولای د میاشتې ۱۳مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

هغه کسان چې د ځانونو لپاره کار کوي هغوی مه ملامتوئ ځکه هغوی تعهد لري چې د ځانونو او خپل وطن لپاره کار وکړي که د دولت کرسۍ ورسره وي او که نه. مونږ باید ځانونه په خپله په دې ملامت کړو چې ولې د ځان او وطن لپاره کار نه کوو.

د کوچني اختر مبارکي او یو وړاندیز

د جولای د میاشتې ۱۵ نېټه، کال ۲۰۱۵م،کابل

که څه هم د روژې میاشت په افغانستان کې ډېره خونړۍ میاشت وه، د هېواد په ګوټ ګوټ کې زمونږ ډېر بېګناه وطنوال د وطن د دښمنانو او تروریستانو له خوا په شهادت ورسېدل، ډېرې میندې او خویندې یې د غم په ټغر کینولې، ډېر ماشومان یتیمان او د پلرونو د غېږ او صله رحمۍ نه محروم شول، زمونږ د دولت او امنیتي قواو ډېر ملکي او فوځي غړي د دې تپل شوي جنګ قرباني شول او همدا شان د دې تپل شوي جنګ په هغه خوا کې هم زمونږ ډېر بېګناه ورونړه چې د بېلابېلو مجبوریتونو له امله ښکېل دي هم قرباني شوی نو دا به ډېره ګرانه وي چې مونږ د دې ټولو غمیزو سره د اختر خوشحالي د پخوا په شان ولمانځو. خو دا د ژوند فرموله ده چې مړي به ښخوو، هغوی ته به دوعاګانې کوو، د غریبو او یتیمانو سره به مرسته کوو او خپل ژوند ته به دوام ورکوو ځکه د ژوندو کار د ژوند سره دی.

نو دا چې زمونږ د دفتر رخصتي د سبا نه پیل کېږي نو بیا شاید دا فرصت نه وي چې د فیسبوک دوستانو او انډیوالانو ته د اختر مبارکي ووایم نو

دمخه دې ستاسې د ټولو اختر مبارک شي او الله تعالی مو په خپل امن کې وساته. خدای دې وکړي چې د خپلو کورنیو او دوستانو سره ښه وخت ولرئ.

وړاندیز دا دی که مونږ هر یو یوه یتیمه کورنۍ پیدا کړو او په دې اختر کې له هغې کورنۍ سره مرسته وکړو او یو څه د یتیمانو اوښکې پاکې کړو نو دا به ډېره په ځای مرسته وي بې له دې چې عکسونه یې واخلو او هغه په فیسبوک کې شریک کړو. په درنښت

میانه روی ښه شی دی

۲۳ جولای ۲۰۱۵ م کال، کابل

نن مې په فیسبوک کې موافق او مخالف بعضې نظرونه ولیدل چې ډېره مبالغه پکې وه. د اسلام له نقطه نظره په هر کار کې میانه روي ښه شی دی (امة وسطاً) او (خیرالامور اوسطها). په پښتو کې هم وایي چې نه دومره خوږ شه چې خلک دې وخوري او نه دومره تریخ شه چې خلک دې ګذار کړي.

که څوک د چا صفت کوي باید مبالغه ونه کړي لکه چې څنګه به د دربار پخوانیو شاعرانو، لیکوالانو او مؤرخینو کول او که څوک د چا مخالفت کوي هم باید د ادب په چوکاټ کې وي. دا ډول صفتونه او غندنې هیڅ ګټه نه لري ځکه عمل پخپله ښه معیار دی او خلک ناپوهه نه دي چې قضاوت ونشي کړای. وَقُلِ اعْمَلُواْ فَسَيَرَى اللّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمونږ د معیارونو تله ډېره ټیټه ده

د اګست د میاشتې دویمه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، کابل

متاسفانه نن سبا زمونږ قضاوت د خلکو په موټرو، بنګلو او کورونو دی نه په معنوي ارښتونو. که یو چا راته یوه پیاله چای راکړ او یا یې یو څو شېبې د لنډکروزر په موټر کې سپاره کړو او چکر یې راکړ نو بیا خپل عکسونه د هماغه شخص سره اخلو او هغه په انټرنیټ کې پوسټ کوو او وایو چې ویاړم چې د یو داسې شخصیت سره مې کتنه وشوه چې هیڅ ساری نه لري او د وطن په غم ډېر دردمن دی. دا نه ګورو چې همدا شخصیت به تر ستوني پورې په فساد کې غرق وي.

د ټاکنیزو اصلاحاتو د خاص کمیسیون او هم د ټاکنو په هکله د ولس د تشویشونو رفع کول او سالمو وړاندیزونو ته اړتیا

د اګست پینځمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

شاید ګرانو دوستانو ته معلومه وی چې زه د انتخاباتو د اصلاحاتو د خاص کمیسیون د غړي په توګه ټاکل شوی یم او هم مې دوه ورځې دمخه جلال اباد ته سفر وکړ چې د مدني ټولنو، د احزابو استازو، ولایتي شورا د غړو، قومي شوراګانو، د علماو شورا، د صلح د شورا، فرهنګیانو او دولتي چارواکو سره وګورو او د ټاکنو د اصلاح په اړوند د دوی نظریات او پیشنهادونه واورم او وکولای شم چې د قوانینو او مقرراتو په چوکاټ کې په کمیسیون کې سم استدلال وکړای شم. نو په دې اساس دا لاندې موضوع ګانې او خپل

نظریات د فیسبوک له لارې خپلو انډیوالانو او دوستانو سره هم شریکوم او امید دی چې لازمې مشورې راکړي.

۱. دې کې هیڅ شک نشته چې د ټاکنو په پروسه باندې د ولس اعتماد د بېلابېلو داخلي او بهرنیو عواملو له کبله کم شوی دی خو د دې ترڅنګ مونږ د ټاکنو د نه کولو نه هم، بله چاره نه لرو. ځکه په کودتاه ګانو او یا انقلابونو حکومت نه شو چپه کولای او نه څه ګټه لري. نو ښه به دا وي چې باید په ټاکنو کې برخه واخلو او د سیستم د اصلاح لپاره کار وکړو. زما دلیل دوستانو ته دا و که پخوا د کابل- جلال اباد سړک خراب و او اته ساعته لار وه خو مونږ پرې هم تللو او چاره مو نه وه. اوس چې سړک قیر شوی او درې ساعته لار ده، ښه خوند کوي چې پرې ځو او که د ترافیک او حفظ مرا قبت مدیریت وشي نو د دې نه هم ښه کېدلی شي.

۲. د انتخاباتو پروسه حقوقي، تخنیکي او سیاسي پروسه ده او په دې پروسه کې د ملت حمایت ضروري دی. ډېری کسان داسې فکر کوي چې ګوندې مونږ د ملي وحدت د حکومت د دواړو ټیمونو له خوا تعین شوي یوو او شاید چې د حکومت د رهبرۍ تر تاثیر لاندې اوسو. د هر چا خپل نظر دی او زه تاسې ته ډاډ درکوم چې زه د هیچا تر تاثیر لاندې نه یم او نه د دې کمیسیون نه کوم امتیاز اخلم نو د قوانینو په رڼا کې به خپل استدلال کوم او کوم پیشنهادونه چې مونږ حکومت ته ورکوو، هغه به له ټولو سره شریکېږي. کمیسیون دا یوه اونۍ کېږي چې خپل کار پیل کړی او اوس یې دفتر هم نیولی دی. انشاالله د شنبه د ورځې نه وروسته به په خپل دفتر کې کار کوي خو د دې ترڅنګ چې کمیسیون دفتر نه درلود نو خپلې غونډې یې په صدارت، د اجراییه شورا په دفتر او یا نورو ځایونو کې د امنیتي وجهه له امله کولې او دا د دې معنی نه لري چې ګوندې مونږ د چا تر تاثیر لاندې یوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د انتخاباتو مهم موضوعات چې اصلاحات پـه کـې راشي زه پـه لانـدې ډول ذکر کوم او دا زما نظر دی چې څه وشي. کېـدای شي لـه دوسـتانو سره نـور وړاندیزونـه او نظریـات هـم وي. کـه څـوک پـه دې هکلـه نظریـات او وړاندیزونه لري کولی شي چې له ماسره یې د ایمیل په ذریعـه شریـک کـړي. زما ایمیل smiakhel@gmail.com دی.

۴. د لنډ مهال لپاره باید پارلماني ټاکنې ژر وشي. د دې لپاره چې ولس پـه ټاکنو کې برخه واخلي، نو باید چې هر ولایت په انتخاباتي حوزو ووېشـل شي. د کابل یا ننګرهار غوندې لوی ولایت چې یوه حوزه ده، د کاندیدانو او هـم د ولس لپاره ډېرې ستونځې لري ځکه ډ ډېرو سیمو ولسونه د استازیتوب نه بې برخې پاتې کېږي. نو په دې توګـه د هـرې سیمې اسـتازي بایـد معلـوم وي. ښځینه کاندیدان باید په ټولو حوزو کې نومونـه درج کـړي او چا چـې زیـاتې رایې وګټلې هغه دې وټاکل شي.

۵. د تقلبي کارتونو د مخنیوي په خاطر بایـد د هـر مرکـز د رای دهـۍ د وټ اچوونکو لیست برابر شي. د وټ د لست جـوړول پـه پارلمـاني انتخابـاتو کې د هیڅ یو قوم او سیمې په تاوان نه دی. که څه هم بعضې محدود کسان د خپلو شخصي شهرت ګټلو لپاره د دې کار مخالفت کوي.

٦. د دې لپاره چې د ټاکنو په قوانینو کې تغیـر راشي د قـانون لـه مخـې د تقنینـي فرمـان نـه پرتـه بلـه چـاره نشـته. کلـه چـې قـانون تغیـر وکـړ نـو د کمیسیونونو غړي هم تغیرکوي. نوي غړي باید د قانون له مخې د یـو خـاص میکانېزم له لارې چې په ټاکنو پوه او مسلکي کسـان وي او پـاکي او بېطـرفي مراعات کړي تعین شي. د یوې ډلې او سمت تر نفوذ لاندې نه وي.

۷. د اوږد مهال لپاره د جمهوري ریاست ټاکنو لپـاره بایـد د الیکترونیکـي تذکرو کار همـدا اوس پیـل شي ترڅـو پـه درې څلـورو کلونـو کـې دا پروسـه تکمیل شي. په ۲۰۰۳ م کال کې د الیکترونیکي تذکرو چوکـاټ جـوړ و خـو دا

پروسه ځکه په تعویق واچول شوله چې د وټونـو پـه ثبـت نـام او هـم د ټـاکنو پروسې یـو تجـارتي شـکل درلـود او د الیکترونیکـي تـذکرو د وېـش ممانعـت کېده.

۷. د شکایاتو کمیسیون سمه پایله نه درلوده او ښـه بـه دا وي چـې موقـت کمیسیون د شکایاتو د ټـاکنو پـه وخـت کـې جـوړ شي چـې د نـرۍ پـه نـورو ملکونو کې هم شته دی.

۸. د کمیسیونو کمیشنران باید د ټاکنو د کار د تناسـب پـه انـدازه وي. د ۵-۷ کمشنرانو نه زیات نه وي.

۹. مؤقتي کارکوونکو د ټاکنو په تقلب کې زیات رول درلـود نـو ښـه بـه دا وي چې د مؤقت کارکوونکو په ځای د معارف معلمین، د پوهنتونو اسـتادان، د حج او اوقافو وزارت کارکوونکي او علماء کرام او داسې نور وټاکل شي. که دوی درغلي وکړي او ونیول شي نو دا وېـره بـه ورسره وي چـې لـه دنـدې بـه ګوښه کړای شي او سزا به ووینې. ډېر کم د دولت یو مـامور د چا پـه خـاطر خپل ټول امتیازات له لاسه وکوي.

۱۰. د انتخاباتو شمېرنه باید پـه خپـل محـل کـې د اوس غونـدې وشي او د پایلو پاڼې باید د ټاکنو د مسوولینو او کاندیدانو د ناظرینو لـه خـوا د اوسـني سیستم په شان امضأ او د هر کاندید، ناظر ته باید کاپي ورکړل شي. د پـایلو ابتدایي اعلان باید د یوې یا دوه ورځو نـه زیـات وخـت ونـه نیسيـ او دا څـه مشکله کار نه دی. څـومره چـې پـایلې معطلـه کېـږي هماغـومره درغلـۍ تـه زمینه مساعدېږي او هم د خلکو اعتماد د ټاکنو پر پروسه کمېږي.

۱۱. ایا د ولسوالیو د شوراګانو ټاکنې د پارلماني ټاکنو سره یو ځای وشي که نه؟ زما په اند تر اوسه د ولسوالیو شوراګانو ته د ټاکنو زمینه مساعده نـه ده تر څو چې د الیکترونیکي تذکرو کار بشپړ شـوي نـه وي تـر هغـې امکـان نـه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲. د ټاکنو د موادو چاپ باید په داخل کې وشي ځکه مونږ ولیدل چې د قیمتي پاڼو په درلودلو هم د درغلیو مخه ونه نیول شوله نو ښه به دا وي چې د ټاکنو کمیسیون د یو مشخص میکانېزم له لارې دا مواد په داخل کې چاپ کړي چې ډېر ارزانه تمامېږي.

۱۳. یوه مهمه مسئله چې ایا اوسنی اکثریتي SNTV باید په تناسبي PR (Proportional Representation) تبدیل شي که نه؟ دواړه سیستمونه ګټې او تاوانونه لري. په تناسبي سیستم کې احزاب یو څه رشد کوي خو زه لا تر اوسه په دې قانع نه یم چې دا د افغانستان په اوسنیو حالاتو کې مونږ سمه نفوس شمیرنه او د وټ ورکونکو سم لست نه شو جوړولولای، نو څنګه به امکان ولري. یا په بل عبارت که مونږ ساده حساب د جمع او تفریق نه شو کولی نو مغلقې د ریاضي معادلې به څنګه حل کړو. تر اوسه ما ته چا کومه سمه طرحه په دې هکله نه ده راکړې چې عملي بڼه ولري.

۱۳. د کمیسیون د دارالانشاء مدیریت د کمیسیون د مشرتابه له باید منظم شي. دا چې د کمیسیون مشرتابه ونه شو کړای چې د دارالانشاء سم مدیرت وکړي په قانون کې په دې هکله څه ستونځه نشته.

۱۴. بله مهمه مسئله د ټاکنو په وخت د امنیت مسئله ده. که د دې امکان نه وي چې حکومت د ټول ملک امنیت په یوه وخت کې وساتي، زما په اند که ټاکنې په څو مرحلو کې وشي نو ښه به وي. که څه هم په اساسي قانون کې د سراسري ټکی راغلی خو په څو مرحلو کې ټاکنې د سراسري کولو ممانعت نه کوي ځکه ټولو خلکو ته په یو شان په ټاکنو کې د برخې اخیستلو زمینه مساعدوي.

نورې ستونځې به هم وي چې اصلاحاتو ته ضرورت لري نو دوستان کولی شي چې له ماسره یې شریکې کړي. ځکه په احساساتو یوازې کار نه کېږي او باید معقولې طرحې ومنل شي.

احساساتي ولس او احساساتي مشران

د اګست ۱۱مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن مې د یو شمېر زیاتو منتخبو کسانو سره خبرې کولې نو زړه مې ډېر بد شو چې څومره زمونږ د ولس مشران د خپل خیر او شر تمیز نشي کولی او فکر کوي چې که دوی په قدرت کې وي نو هر څه به سم وي. ډېر پخوا مې ریسرچ کاوه او دا راته په ګوته شوله چې مونږ په خپلو کړو کې د عمل او ویلو ډېر زیات تناقض لرو. همدا علت دی چې مونږ په یو بل اعتماد نه شو کولی، ملي اهداف رانه ورک دي او سرګردانه ورپسې ګرځو، یو موټې او یا څو موثر موټې کېدای نشو چې موثریت مو اضافه شي او په اورګانېزشن هیڅ عقیده نه لرو. برخوردونه او کړه مو ډېر احساساتي دي.

پپولست (populist) سیاست ولس د تباهۍ سره مخامخ کوي

د اګست ۱۶مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

ځینې افغانان د ځان د کاذب شهرت او شخصي منفعت په خاطر د ولس په منځ کې وېره پیداکوي او داسې انګېزه ولس ته ورکوي که دا کار ونه شو نو دا او هغه قوم تباه کېږي. دې کاذبې وېرې مونږ افغانان در په دره کړي یوو. د همدې کاذبې وېرې له امله مونږ قومي او سمتي مافیایي کړۍ لرو چې د دې کړیو مشران اول د خپل قومي او سمتي حلقو کې د هغو کسانو په مریو لاس ایښی څوک چې د دوی ناخوالې نه مني او بیا دوی د ټول ملت د ستونځو لامل ګرځېدلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زمري ۲۸مه د آزادۍ د ورځې په ویاړ

داګست ۱۸مه نېټه،کال ۲۰۱۵م، کابل

سبا ته د ۱۳۹۴ هجري لمریز کال د زمري د میاشتې ۲۸مه نېټه ده. په دې ورځ زمونږ پلرونو او نیکونو د غازي امان الله خان پـه مشرۍ د انګریزانـو نـه آزادي واخیستله او دا ورځ د استقلال د ورځې په نامه ونومول شول. کـه څـه هم زمونږ د ولس ډېرى کسان لا د دې ورځې پر اهمیت نه پـوهېږي او د دې ورځې په هکله معلومات نه لري او ځینې لا دا ورځ هډو پـه رسـمي توګـه نـه پېژني خو د دې ټولو نیمګړتیاو سره د دې ورځې یاد ډېر مهـم دی او دا ورځ باید د ملت له یاده ونه وځي. نو په دې توګه زه د استقلال د ورځـې مبـارکي د فیسبوک ټولو درنو دوستانو او خپلو افغانانو خوینـدو او وروڼـو تـه وړانـدې کوم. د مبارکۍ ترڅنګ دوه وړاندیزونه هم لرم:

اول وړانـدیز: دا زمـونږ د تحصـیل یافتـه نسـل، احزابـو، مـدني ټولنـو او حکومتونو نیمګړتیا ده چې خپل ولس یې د دې ورځې په اهمیت پوره نـه دی پوه کړی. که یو څو کسان یې پـه ظاهري بڼـه تجلیلـوي، هغـه هـم سـلیقوي شکل لري او د ولس په بیدارتیا کې کوم خاص اغېز نه لري. نـو زمـا وړانـدیز دا دی چې د استقلال ورځې په منظور د ولس په منځ کې یو لوی کمپـاین او عامه پوهاوي ته اړتیا ده که نه دا ورځ به همېشه ډېره پیکه د یو څـو کسـانو له خوا نمانځل کېږي. د پخوا په شان په مرکز او ولایتونـو کـې بایـد د جشـن کمپونه جوړ شي، ولس په مینه او ولوله په کې ګډون وکړي تر څو افغانانو ته د خوشحالۍ او افتخار احساس وریه برخه کړي.

دویم وړاندیز: د مبارکۍ تر څنـګ، مـونږ یـوازې د خپلـې خـاورې فزیکـي آزادي پېژنو چې هغه هم اوس تر سوال لاندې ده ځکه د لوی افغانستان زیاته برخه رانه غصب شوې او په زور زمونږ ګاونډي هېواد ته ورکړل شوې ده. پـه

دې لا هم هغوی قانع نه دي او غواړي چې زمـونږ پـه موجـوده جغرافیـه هـم واک او نفوذ ولري. د دې تـر څنګـه مـونږ لا ډېـرې آزادیګـانې لکـه سیاسي، اقتصادي، فرهنګي، کلتوري، فردي، اجتماعي او داسې نورې نه لرو، یا په بله معنی مونږ لا هغه آزادي ګانې چې د یو ولس او یـا د یـو انسـان حقـه حقـوق وي، نه لرو. د دې آزادي ګانو لپـاره مـونږ د خـاورې د فزیکـي آزادي نـه هـم زیات اوږدې مبارزه ته ضرورت لرو چې خپل حقه حقوق تر لاسه کړو. زه چې دې اوسني حالت ته ګورم نو ډېر وخـت تـه اړتیـا ده چـې زمـونږ ولـس دې د ملي مسایلو پـه هکلـه یـوې مـلي اجـماع تـه ورسـېږي او د ځـان لپـاره آزادۍ وګټي. مونږ لا په دې طمعه یو چې نور به مونږ ته هر څه ګټي او یا راکوي او مونږ به بریتې بیا د نورو په کارونو او خیرات تاواوو چې ګونـدې مـونږ آزادي ګټلې ده. ډېره اوږده او سترې کېدونکې لار د افغانانو پـه مـخ کـې پرتـه ده. الله تعالی دې مونږ ټولو ته توفیق راکړي چې د واقعي آزادۍ لپاره کار وکړو.

څوک د مډالونو مستحق دی؟

۱۹ د اګست، ۲۰۱۵م کال د اسد ۲۸مه د افغانستان د آزادۍ ورځ، کابل

نن مې ولیدل چې یو شمېر مشرانو خپلو باډیګاردانو او د دفـتر کـارکوونکو ته د یو بل په سینه مډالونه ټومبول. پوه نه شوم چې دوی څه توره کـړې ده، ایا دوی ډېر مستحق دي او که د افغانستان د امنیتي ځواکونو هغـه فـدایان چې په سنګرونو کې پراته دي او وطن د داخلي او خارجي دښمنانو نه ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نا انډوله انتخاباتو داصلاحي کميسيون د پريکړو سره مخالفت

۲٦ د اگست، ۲۰۱۵م کال، کابل

نن مې د انتخاباتي اصلاحاتو د کميسيون غړو ته وويل چې ستاسې طرحې غير عملي دي او فکر نه کوم چې د ملت د اکثريت د تاييد وړ وي. دوی ته مې وول چې ستاسې طرحې داسې دي لکه چې دوه ملگري و، يو يې ټوپک درلود بل يې خالي لاس و نو تصميم يې ونيوه چې د غنيمت مال ونيسي. کله چې يې غنيمت ونيوه نو خپل ملگري ته يې وويل چې دا غنيمت خو مونږ د ټوپک په زور گټلی دی نو دا بايد درې تقسيمه شي. ملگري يې ورسره ومنله، نو د ټوپک والا خپل ملگري ته وويل چې يو برخه زما، دويمه برخه زما د ټوپک او دا درېيمه برخه هم درنه د ټوپک په زور اخلم او نه يې درکوم. نن دوی غوښتل چې همداسې نا عادلانه فيصله د افغانستان په هکله وکړي. زه او کاوون کاکړ يوازيني پښتنانه غړي و چې د کميسيون نه د احتجاج په توگه ووتلو ځکه د دې کميسيون نور ۱۲غړي ټول غير پښتانه وو او دا د پښتنو پر ضد يوه لويه دسيسه ده چې په راتلونکي پارلماني ټاکنو کې د پښتنو ونډه د يو وړوکي اقليت نه کمه کړي. کاوون او ما يوه بله طرحه وليکله چې د انتخاباتو د سيستم د اصلاحاتو لپاره معقوله او عملي طرحه ده. او قضاوت به ملت ته پرېږدو. زمونږ د طرحې حمايت د زرهاو دوستانو له خوا وشو او باالاخره د دې کميسيون نا عادلانه پريکړه چې د ملي وحدت د حکومت د مشرانو ډاکتر اشرف غني او ډاکټر عبدالله عبدالله له خوا هم تاييد شوې وه شنډه شوه. زه د ډاکتر عبدالله نه هيڅ گيله نه لرم خو زما گيله د ډاکتر اشرف غني نه هم د يو پښتون او هم د دولت د يو مشر په

توگه چې د پښتنو د وټ په ذريعه يې ارگ ته رسولی دی، ده چې ولې يې د پښتنو پر ضد د داسې يوې طرحې حمايت وکړ.

د اگست د مياشتې ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

درنو دوستانو! دا دوه ورځې زه او کاوون کاکړ صيب ډېر مصروفه وو او که مبالغه ونه کړم نو شل ساعته شپه او ورځ مو ډېرو دوستانو، ملگرو او د افغانستان په درد دردمنو کسانو سره سلا مشورې درلودې نو دا فرصت نه و چې د دوستانو په زرهاوو ټيلفونو او پيغامونو ته ځواب ورکړو. هيله ده چې زمونږ د دواړو معذرت قبول کړئ. زمونږ نه تماس او يا سکوت په دې دوه ورځو کې د دې معنی نه درلوده چې د ملي مسايلو په هکله مونږ د خپل موقف نه تېر شوي يوو او يا په مونږ کوم فشار شته دی. د ملي مسايلو په هکله مونږ دواړه د ملي وحدت د حکومت د دواړو ټيمونو سره هيڅ نوع جوړجاړی نه لرو او نه يې کولی شو. مونږ ستاسې ټولو دوستانو د ملاتړ د حمايت نه ډېره زياته مننه کوو. مونږ ته د خپل شخصي موقف او هر نوع مادي امتيازاتو نه د افغانستان د ټولو ولسونو سوکالي، امنيت او حقه حقوقو ته رسېدل ډېر مهم دي او د دې موخو دفاع به کوو. په افغانستان کې د دايمي ثبات او سوله ييز ژوند په هيله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د انتخاباتو د اصلاحاتو د خاص کمیسیون د دوه غړو

کاوون کاکړ او شاه محمود میاخېل نظر او وړاندیزونه

- **سریزه :**

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د رئیس د ۴۰ ګڼې د ۱۳۹۴/۴/۲۵ نېټې د فرمان پر اساس، د انتخاباتو د اصلاحاتو لپاره خاص څوارلس کسیز کمیسیون وټاکل شو. مونږ د دغه کمیسیون د غړو په توګه تعین شو چې حکومت ته د انتخاباتو د اصلاح لپاره لنډ مهال، منځمهال او اوږد مهال وړاندیزونه وړاندې کړو. مونږ د ملي وحدت د حکومت د مشرتابه نه مننه کوو چې پر مونږ یې اعتماد وکړ او مونږ هم د افغانستان د ملي منافعو په رڼا کې د دغه کمیسیون غړیتوب چې یوه افتخاري او بې له کوم مادي امتیازه دنده وه قبوله کړه.

مونږ په تېرو پنځو اونیو کې چې د دې لوی مسوولیت د تر سرته رسولو لپاره ډېر کم وخت دی د انتخاباتي نظام د اصلاح لپاره غونډې وکړې. د ابتدایي مشورو لپاره ولایتونو ته مو سفرونه وکړل ترڅو داسې یوه جامعه طرحه حکومت ته وړاندې شي چې د هېواد موجوده واقعیتونه په نظر کې ونیسي او د افغانستان په شرایطو کې قابل د تطبیق اوسي، عملي جنبه ولري، د افغانستان اکثریت ولس ته د منلو وړ وي او د هیڅ یوه قوم، سمت او یا ډلې په ضرر نه وي. خو متاسفانه زمونږ د کمیسیون زیاتره غړي چې د مشخصو احزابو پورې تړلي دي لېواله وو چې د پارلماني تعطیل نه د فرصت او د دې کمیسیون د احزابو د نامتناسبه غړیتوب نه په استفاده په عاجله توګه داسې فیصلې وکړي چې د دوی په ګټه وي.

- **د کمیسون د کار پیل:**

د دې لپاره چې مونږ ته د ولس یو څه نظرونه معلوم شوي وي او د انتخاباتو په هکله زمونږ وړاندیزونه د ولس د غوښتنو او ستونځو سره برابري وي نو کمیسیون تصمیم ونیوه چې د افغانستان د لویو ولایتونو مرکزونو ته چې د زونونو په سطحه نمایندګي کولی شي سفرونه وکړي او تر کومه حده چې ممکنه وي د قومي مشرانو، مدني ټولنو، علماوو، علمي او جهادي شخصیتونو، فرهنګیانو، د ښځو د ټولنو، د صلحې د شوراګانو او د ولایتي شوراګانو د غړو، د سیاسي احزابو د نمایندګانو، د انتخاباتو او بشر د حقوقو د کمیسیونو، د ولسي جرګې او مشرانو جرګې د غړو او مشرانو سره د انتخاباتو په هکله ابتدایي او عاجله سلا مشورې وکړي. مونږ د ملي او بین المللي ټولنو سره چې د انتخاباتو په هکله تجربه لري هم وکتل په اکثره زونونو کې ولس په لاندې ټکو تاکید کاوه.

1. د ولس اعتماد په انتخاباتو او هم د انتخاباتو پر کمیسیونونو باندې کم شوی او داسې اصلاحات باید وشي چې د افغانستان د ولس اعتماد بېرته پر انتخاباتو او هم د انتخاباتو پر کمیسیونونو باندې زیات شي.
2. د انتخاباتو حوزې باید وړې شي. د افغانستان د اساسي قانون پر اساس ټول افغانستان باید پر ۲۵۰ حوزو ووېشل شي تر څو هره حوزه خپل یو استازی په پارلمان کې ولري. دا غوښتنه د ننګرهار، پکتیا، کابل، غزني، کندهار، هرات او کندوز په ټولو زونونو کې عامه غوښتنه وه.
3. جعلي کارتونو او د تقلب مخه باید ونیول شي. په غټو حوزو کې د تقلب زمینه زیاته ده.
4. د هېواد اکثریتي موجوده سیستم چې په تخنیکي لحاظ ورته SNTV سیستم وایي باید اصلاح شي ځکه په دغه سیستم کې د ولس او د هغوی د استازو ترمنځ رابطه ضعیفه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

5. ملي احزابو ته دې د رشد زمینه مساعده شي.
6. د انتخاباتو مصارف هم حکومت ته او هم کاندیدانو ته ډېر زیات دي نو داسې طرحې باید وړاندې شي چې د انتخاباتو مصارف راټیټ کړي.

د پورته موخو د عملي کېدو لپاره مونږ د انتخاباتو په قانون او هم د کمیسیونونو په تشکیلاتو او وظایفو باندې کار وکړو او په هغو مواردو کې چې د انتخاباتو د کمیسیون استقلالیت تامین شي، د انتخاباتو د تخلف، تخطی او تقلب مخه ونیول شي، مونږ پوره ملاتړ وکړو. اما چې کوم انتخاباتي سیستم د افغانستان په شرایطو کې د تطبیق وړ دی چې د اساسي قانون پر اساس، سراسري، مستقیم او عادلانه ونډه د ټولو سیمو خلکو ته چې واجد د رایه ورکولو وي تامین او د ملي احزابو لپاره د رشد زمینه مساعده شي، موافق نه و اوجدي اختلاف مو درلوده.

په عمومي توګه په نړۍ کې تقریباً درې ډوله انتخاباتي سیستمونه شته چې تناسبي، مختلط او اکثریتي سیستمونو په نامه یادېږي. چې بیا د هر سیستم ډولونه سره فرق لري. زمونږ وړاندیز دا و چې مونږ تدریجي اصلاحاتو ته لاره باید هواره کړو ځکه د افراطي وړاندیزونو پایلې همېشه سمې نه وي. که ډېر ښه سیستم وي او په ډېرو ورو هېوادونو کې تطبیق شوی هم وي خوکه په افغانستان کې تطبیقي جنبه ونه لري، د افغانستان لپاره ګټه نه لري.

د دې خبرې یادونه ضروري ده چې هر سیستم ښه والی او بدوالی لري او هېڅ یو داسې سیستم په نړۍ کې نشته دی چې نیمګړتیاوې ونه لري. د دغو دوستانو وړاندیز په دوه خبرو څرخېدو: یو احزابو ته باید سهم ورکړل شي او یا په بل عبارت احزابو ته باج او امتیاز ورکړل شي او دویم دا چې په اوسني اکثریتي سیستم کې ډېرې رایې ضایع کېږي.

د دوی د استدلال په مقابل کې زمونږ دلایل دا و چې ملي احزاب باید په تدریجي او طبیعي توګه رشد وکړي نه دا چې احزابو ته امتیاز ورکړل شي او یا د موجوده شرایطو په رڼا کې یوازې هغه احزاب هر څه په انحصار کې ونیسي کوم چې زر او ټوپک لري، د هیڅا لپاره حساب دهي نه لري، پخپله د حزب په منځ کې هم په ډیموکراتیکو اصولو پابند نه دي او هر څه د حزب د مشر او د هغه په شاو خوا د څو کسانو په منځ کې په کنټرول کې وي او هم د دوی د عایداتو مدرک نه وي معلوم. دا سمه ده چې په اوسني اکثریتي سیستم کې زیاتې رایې ضایع کېږي خو په حقیت کې دا سمه نه ده ځکه د انتخاباتو په پروسه کې ګډون پخپله د رایو حسابېدل دي.

زمونږ په اند که د دوی دا تصامیم د افغانستان د ملي وحدت حکومت له خوا ومنل شي د ډیموکراسۍ پروسې ته او هم د نظام د ثبات لپاره به په داسې حالت کې چې نظام د ډېرو نورو ستونځو سره مخامخ دی یوه لویه ضربه وارده کړي.

➢ **د کمیسون طرحه په لاندې ډول ده.**

نو ولس دې په خپله قضاوت وکړي چې آیا د دوی طرحه عادلانه ده او که نه او هم دا طرحه څومره عملي جنبه لري:

دوی غواړي چې د افغانستان ټاکنیز نظام دې په موازي تناسبي سیستم باندې بدل شي چې په تخنیکي لحاظ دې سیستم ته Parallel Proportion System وایي. دې سیستم ته مختلط سیستم هم وایي.

1. دا سیستم په عین وخت کې دوه قسمه انتخابات پیشنهادوي چې د موجوده ۲۵۰ وکیلانو نه باید سل سیټونه احزابو ته چې په سلو کې ۴۰ سلنه کېږي ورکړي. همدا شان ټول افغانستان باید د احزابو لپاره یوه حوزه وي. دې سیستم کې بیا دوه ډوله لیستونه ترتیبېدلای شي چې یو ته یې بند لیستونه وایي او بل ته یې خلاص لیستونه وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

2. که لیست خلاص وي او سل سیټونه احزابو ته ورکړل شي او کم ترکمه ۵۰ احزاب وي نو د دوی د کاندیدانو شمېره ۵۰۰۰ کسانو ته رسېږي. نو په دې توګه د رایو اچونو لیست به د یو لوی کتاب په شکل وي.
3. مګر دوی بند لیست تایید کړی نو په دې توګه احزاب به مشخص کسان چې د دوی خوښه وي تعین کړي.
4. د مستقلو کاندیدانو باقي پاتې سیټونه هم باید په حوزو وویشل شي.
5. د کوچیانو د سهم لپاره باید د اوس په شان حوزوي سیستم وي.
6. یوازې هغه احزاب دا سیټونه ګټلی شي چې د افغانستان په سطحه یې په سلو کې څلور سلنه رایه ګټلې وي.
7. د دې نه برسېره دا احزاب کولی شي چې په مستقله توګه هم ځانونه کاندید کړي او په پارلمان کې مطلق اکثریت تر لاسه کړي.

➢ **<u>د پورته وړاندیز په هکله ډېر سوالونه شته او د دې سیستم نواقص په لاندې توګه دي:</u>**

1. په راتلونکي دوه کلونو کې هم دا سیستم عملي جنبه نه شي نیولی او دا موجوده پارلمان به په خپل ځای پاتې وي.
2. په عین وخت کې څلور ډوله انتخاباتو ته اړتیا ده. د احزابو لپاره، د مستقلو کاندیدانو لپاره، د ښځو لپاره او هم د کوچیانو لپاره. که مونږ یو رایه ورکونکي ته دوه درې قسمه د رایې اچولو لیستونه ورکړو ایا دوی به وپوهېږي چې مستقل نوماند یا حزب ته څنګه رایه ورکړي؟

3. د دې اوږدو لیستونو شمېرنه به څنګه کېږي او څومره وخت به نیسي آیا کمیسیون په تخنیکي لحاظ د داسې یو مغلق سیستم عملي کولو ته چمتو دی او که نه؟
4. په دې سیستم کې به یوازې هغه احزاب چې زیات امکانات، مسلح ګروپونه او ډلې لري ټول ۱۰۰ سیټونه وګټي. مترقي، ملي او ډیموکراټیک احزابو ته په دې ډول سیستم کې د بریا او رشد چانس ډېر کم دی ځکه دا ډول احزاب دومره پیسې او امکانات نه لري چې د ټول هېواد په کچه انتخاباتي کمپاین وکړي او څلور سلنه ارا وګټي.
5. مونږ لا تر اوسه د هېواد په کچه ملي او ډیموکراتیک احزاب نه لرو. احزاب تر اوسه قومي او سمتي بڼه لري. د احزابو نوماندان به د دې احزابو د مشرانو په خوښه په سلیقوي توګه ټاکل کېږي.
6. د افغانستان ټاکنې هغه وخت بحران ته لاړې کله چې په ولسمشریزو ټاکنو کې افغانستان یوه حوزه وه. که افغانستان یوه حوزه وي نو د تقلب چانس ډېر دی. په پارلماني ټاکنو کې هم ستونځې وې خو هغه ستونځې افغانانو پخپله حل کړې.
1. په دې سیستم کې به د مؤکلینو او وکیلانو ترمنځ هیڅ رابطه نه وي. د ډېرو سیمو اکثریت ولس به په پارلمان کې هیڅ استازي ونه لري. همدا اوس چې د ولسي جرګې د وکیلانو لپاره ولایت یوه انتخاباتي حوزه ده د موکلینو او وکیلانو لپاره ستونزمنه ده چې له وګړو سره استازیتوب وشي کولای، اوس که دا انتخاباتي حوزه ټول هېواد شي له بده به بدتر شي.
2. په مالي لحاظ څو قسمه رایه چاپول او د څو ډوله ټاکنو سرته رسولو مصارف نه د حکومت په وسه کې پوره دي او نه فکر کوم چې بین المللي ټولنه هم دومره مصارف ورکړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که مونږ پورته ستونځو ته وګورو، د کومو اهدافو لپاره چې دا سیستم باید عملي شي یو هدف هم نه عملي کېږي. ملي احزاب رشد نه شي کولی، د رایو ضایع کیدلو څخه به مخه ونه نیول شي او درغلي به زیاته شي ځکه د درغلۍ لپاره به انګېزه زیاته شي، مغلق سیستم دی او د افغانستان په شرایطو کې عملي جنبه نه لري، او د افغانستان سیاسي ثبات له خطر سره مخامخ کوي. دا باید یاده شي چې د دوی دا طرحې پخوا هم د افغانستان د ملت د استازو او حکومت له خوا رد شوي دي.

مونږ غواړو چې خپل تشویشونه د افغانستان حکومت او ولس سره شریک کړو او هیله لرو چې حکومت پرې پوره غور وکړي ځکه د دوی دا طرحه د افغانستان د انتخاباتو د اصلاحاتو لپاره هیڅ ګټه نه شي رسولی او په دې عقیده یوو چې راتلونکې ټاکنې او سیاسي نظامونه به نور هم بحران وزېږوي او عواقب به یې ډېر خطرناک وي. د دوی دا طرحه عملي او تطبیقي جنبه نه لري. د دوی طرحه زمونږ په فکر د افغانستان اکثریت ولس ته چې په احزابو کې نه دي د منلو وړ به نه وي او د دوی دا طرحه د ملي او ډیموکراتیکو احزابو د رشد سره هیڅ تړاو نه لري.

قوانین همېشه د محیط، سیمې او یا هغو هیوادونو نه الهام اخلي چې د کومو هیوادونو سره د یو هیواد اړیکې زیاتې وي. د دوی طرحه په ډېرو محدودو څو کوچنیو هیوادونو کې چې جغرافیوي او قومي ستونځې پکې نه شته دي او هم د سواد کچه ډېره اوچته ده شتون لري خو د دغه هېوادونو سیستم هم په تدریجي توګه انکشاف کړی دی ځکه د ډیموکراسۍ پروسه یوه انکشافي پروسه ده. د دوی طرحه د افغانستان غوندې هېواد کې چې د سواد کچه یې ټیټه ده، امنیتي ستونځې لري، د انتخاباتو د کمیسیونونو اعتبار او ورتیا یې ډېره ټیټه ده، جغرافیوي او بودیجوي ستونځې شته، غیر عملي ده. خو زمونږ طرحه د نړۍ په اکثرو هېوادونو لکه هندوستان چې د

نړۍ لویه ډیموکراسي لري هلته د تطبیق وړ ده. همدا شان نورو مهمو هیوادونو کې چې ډیموکراسي هلته عمیقه ریښې لري لکه فرانسه، انګلستان، کاناډا، امریکا او داسې نورو هیوادونو کې رواج لري. په دغه هیوادونو کې هم احزاب شته او هم قومونه او هم ډیموکراسۍ رشد کړی دی.

➢ **پورتنیو شیرو هدفونو ته د رسېدو په موخه مونږ لاندې طرحه وړاندې کوو.**

زمونږ وړاندیز دا دی چې د افغانستان موجوده اکثریتي سیستم دې د وړو حوزو په سیستم باندې بدل شي چې په تخنیکي لحاظ ورته First Past The Post (FPTP) وایي. یعنې د افغانستان ۲۵۰ استازو سیټونه دې د ښځو، کوچیانو او یو سیټ د هندوانو د سهم نه په غیر په وړو حوزو باندې ووېشل شي ترڅو د هرې سیمې استازیتوب په پارلمان کې خوندي وي او هیڅوک د خپل حق نه محروم نه شي. په دې سیستم کې تقریباً پورته ټولو شیرو موخو ته چې د اکثرو کسانو غوښتنه ده رسېدلی شو.

➢ **د دې سیستم ښه والی په لاندې ډول دی:**

1. د هرې حوزې استازي به معلوم وي نو په دې توګه به د مؤکلینو او د دوی د استازو ترمنځ مستقیمه رابطه موجوده وي.
2. په وړو حوضو کې د تقلب مخه نیول کېدای شي ځکه هر کاندید کولی شي چې د یوې وړې حوزې لپاره ښه ناظرین وټاکي خو د یو ولایت لپاره د سلګونو ناظرینو ټاکل او د تقلب مخه نیول اسانه نه دي.
3. د هرې حوزې لپاره د رایې ورکونکو لیستونه جوړیدای شي تر څو د تقلب مخه لا ښه ونیول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4. په دې سیستم کې ولس پوهېږي چې چاته يې رايه ورکړه او د دوی د توقعاتو سره سم چا انتخابات وګټل ځکه د کانديدانو د نفوذ نه پته لګېږي.

5. که د امنيتي ستونځو پر اساس په يوه حوزه کې کمو کسانو ثبت نام وکړ، بيا هم هغه ولس د استازيتوب نه نه محروميږي او يا که د امنيتي ستونځو پر اساس يو يا څو حوزو کې ټاکنې ونه شولې نو کله چې امنيت تامين شو، وروسته هم ټاکنې تر سره کېدای شي او د دغه حوزې ولس د استازيتوب نه نه محروميږي.

6. د کانديدانو لپاره د لګښتونو کچه ډېره زياته راټيټېږي نو په دې توګه د متوسط اقتصاد لرونکي کسان هم ټاکنو کې ګډون کولی شي.

7. په دې سیستم کې احزاب هم په طبيعي او تدريجي توګه رشد کولی شي. په هره انتخاباتي حوزه کې احزاب هم ځانونه کانديدولی شي او که احزاب فعاله شي، خپله اجنډا ولس ته تشريح کړي، په خپلو منځو کې ائتلافونه وکړي نو کولی شي احزاب کافي سيټونه وګټي او په پارلمان کې کافي بلاک جوړ کړي.

8. له دې سیستم سره ولس اشنايي لري او د عامه پوهاوي زياته اړتيا نشته ده.

9. د دې سیستم انتخاباتي مديريت او د رايو شمېرل اسانه دي.

➢ **<u>دا سیستم هم ستونځې لري خو د دغو ستونځو لپاره د حل لاره پيداکېدلای شي:</u>**

1. لومړۍ ستونځه دا ده چې دا طرحه هم وخت ته او زياتو مشورو ته ضرورت لري ترڅو ټول تخنيکي اړخونه يې وڅېړل شي.

2. د ښځو او کوچيانو لپاره سيټونه څنګه تقسيم شي؟ د دې ستونځې د حل لپاره زمونږه وړانديز دا دی چې هغه ښځې چې غواړي په يو ولايت کې ځانونه کانديد کړي نو د هغوی نومونه دې د يو ولايت په ټولو حوزو کې شامل شي او چا چې د اوسني سیستم په شان زياتې رايې وګټلې هماغه کسان دې ګټونکي وشمېرل شي. د کوچيانو حوزې دې په خپل حال پاتې وي ځکه هغوی له اوسني حوزوي سیستم سره اشنايي لري.

3. د حوزو تقسيم بايد څنګه وشي؟ زمونږ پيشنهاد دا دی چې په اوسني وخت کې مونږ د ولايتونو د وکيلانو شمېر کم يا زياتولای نه شو ځکه مونږ لا تر اوسه پورې سر شمېرنه نه ده کړې او د هر ولايت دقيقه احصائيه نه لرو. نو په دې توګه هماغه معيار چې د ولسواليو او ولايتونو په هکله چې کله ۲۵۰ سيټونه تعينېدل، ونيول شي. په هغه وخت کې د افغانستان نفوس ۲۵ميليونه محاسبه شوی و چې د سل زرو کسانو پر اساس يو استازی بايد په پارلمان کې ګډون وکړي. نو اوس هم کولو شو چې هر څو ولسواليو کې چې له سل زره کم او زيات شمېرنه پوره کوي هماغه دوه يا درې ولسوالۍ دې يوه ټاکنيزه حوزه وټاکل شي.

4. د ولايتي شورا او ولسواليو شوراګانو لپاره دې هم همدا پورته معيارونه په نظر کې ونيول شي.

✓ **مونږ کميسيون ته خپل ورتګ تر هغې پورې تحريموو تر څو د ملي وحدت حکومت زمونږ په لاندې وړانديزونو غور ونه کړي ځکه دا لوی تاريخي مسووليت دی او مونږ نه غواړو چې زمونږ تصاميم د افغانستان د بې ثباتۍ باعث شي.**

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. د دې کمیسیون اوسنی وړاندیز چې احزابو ته امتیازي سیټونه ورکوي باید ونه منل شي.
2. د انتخاباتو د قانون تغییر د افغانستان د اساسي قانون نه وروسته د یو نظام تر ټولو نه مهم قانون دی چې ډیر لوی سیاسي او ژور تخنیکي بحثونو، مشورو او وخت ته اړتیا لري ترڅو په ملي کچه داسې یوه اجماع رامنځته شي چې ټولو خواو ته د منلو وړ وي. زمونږ وړاندیز دا دی چې د انتخاباتي نظام د تغیر موضوع ته دې زیات فرصت ورکړل شي.
3. د حوزو وړول د خلکو عامه غوښتنه ده او مونږ یې ضروري بولو.
4. د اوسني کمیسیون په ترکیب باندې دې تجدید نظر وشي چې یو شمېر نور کسان چې بېطرفه او د مستقل فکر خاوندان وي وراضافه شي.

په درناوي
کاوون کاکړ او شاه محمود میاخېل

بسم الله الرحمن الرحیم

د انتخاباتي اصلاحاتو د کمیسیون د غړیو کاوون کاکړ او شاه محمود میاخېل له خوا اعلامیه

د اگست دېرشمه نېټه، کال ۲۰۱۵م

د چارشنبې په ورځ د انتخاباتو د اصلاحاتو کمیسیون پریکړه وکړه چې د انتخاباتو نظام به موازي تناسبي سیستم وي، احزابو ته به د پارلمان پنځوس سلنه چې ۱۲۵ سیټونه کېږي ورکړل شي او هم به افغانستان د احزابو لپاره د جمهوري ریاست په ډول یوه حوزه وي. د دوی دا طرحه زمونږ په اند له وخته نه مخکې او د افغانستان په شرایطو کې عملي جنبه نه لري او د افغانستان ثبات نور هم کړکېچین او د لا زیات تقلب لپاره لاره هوارولی شي.

کله چې د کمیسیون غړیو بیا هم په خپل نظر تاکید وکړ نو مونږ هم مجبور شولو چې د کمیسیون غونډې تحریم کړو او خپل نظر، تشویشونه او طرحه د افغانستان خلکو سره د مطبوعاتو له لارې شریک کړو. زمونږ د تحریم نه وروسته د کمیسیون نورو غړو بیا په خپلو پرېکړو کې یو څه تجدید نظر وکړ چې احزابو ته سل (۱۰۰) سیټونه ورکړي چې څلویښت سلنه شي او د پرون راهیسې یو څه نور هم راټیټ کړي دی چې په اخري طرحه کې دوی د یو ثلث وړاندیز کړی دی. دوی زمونږ د طرحې یوه برخه چې د ولایتونو حوزې دې وړې شي هم په خپل وړاندیز کې منلي دي.

په عین حال کې دوی غوښتل چې حکومت ته د اجراییه ریاست له لارې یوازې یوه طرحه وړاندې کړي خو نن دوی ومنله چې د کمیسیون د نورو غړو له طرحې سره به زمونږ پرونۍ طرحه چې د مطبوعاتو لارې له ولس سره مخکې شریکه شوې وه هم یوځای په رسمي توگه حکومت ته وړاندې کوي. له مونږ سره د حکومت مشرتابه دا تعهد هم وکړ چې د کمیسیون په ترکیب کې به له وخت سره سم تجدید نظر کوي. په دې توگه مونږ د کمیسیون په

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډه کې برخه واخيستله او د اجراييه رياست مشر جناب ډاکتر عبدالله او د کميسيون مشر ښاغلي عاکفي په رسمي غونډه کې له مطبوعاتو سره په خپلو خبرو کې زمونږ د طرحې يادونه وکړه چې حکومت به دواړه طرحې په غور سره مطالعه او د هغوی په رڼا کې پريکړې کوي.

مونږ د افغانستان د ملي وحدت د مشرتابه جلالتماب جمهور رئيس او هم د اجراييه رئيس د مشر نه هيله لرو چې د انتخاباتو د سيستم په تغير کې پراخه مشورو او ژور غور ته اړتيا ده چې ټول تخنيکي او سياسي اړخونه د دې طرحو بايد وڅېړل شي. همدارنګه د افغانستان خلکو نه هم زمونږ هيله دا ده چې دواړه طرحې مطالعه او خپل نظرونه له حکومت سره شريک کړي. دا د افغانستان د ولس لپاره يوه سر نوشت سازه بحث او پريکړه ده نو ټول بايد فعاله ونډه په دې بحثونو کې واخلي او مونږ به هم خپلې هلې ځلې جاري ساتو.

د افغانستان د ثبات او سوکالۍ په هيله

د انتخاباتو په هکله د کابينې د تېرې شپې د پريکړې هرکلی

کاوون کاکړ او شاه محمود مياخېل

د سپټمبر شپږمه نېټه، کال ۲۰۱۵م

زمونږ د معلوماتو له مخې تېره شپه کابينې غونډه درلوده چې د انتخاباتي اصلاحاتو د خاص کميسيون د پرېکړو موضوع هم د اجنډا يوه مهمه برخه وه. کابينې د انتخاباتو د خاص کميسيون د پېشنهاد شوو طرحو اساسي برخه چې د انتخاباتي نظام تغير و د اوس لپاره وځنډاوله او د کميسيون نه يې وغوښتل چې په دې هکله او هم په ورو حوزوي سيستم باندې لا نور فکر وکړي. مونږ د کابينې د دې پرېکړې هرکلی کوو او د ټولو دوستانو د هلو ځلو نه مننه کوو چې زمونږ د طرحې او تشويشونو نه يې ملاتړ وکړ. همدا شان مونږ د افغانستان د ټولو چاپي او تصويري رسنيو نه مننه کوو چې زمونږ غږ يې د افغانستان ولس او حکومتي چارواکو ته ورسوه او خپله ملي دنده يې ادا کړه.

مونږ د افغانستان د ولس، د پارلمان د غړو، حقوق دانانو، مطبوعاتو او ټولو دوستانو نه غواړو چې د انتخاباتي نظام د تغير په هکله بايد خپل نظريات او تشويشونه له حکومت سره او هم د انتخاباتو د خاص کميسيون له غړو سره وقتا فوقتا شريک کړي ځکه د انتخاباتي نظام تغير د اساسي قانون نه وروسته يو له مهمو قوانينو نه دی او په دې هکله جدي توجه او پاملرنې ته اړتيا ده ترڅو د انتخاباتو په قانون کې د انتخاباتي نظام په هکله يو مثبت تغير راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمونږه په خپله طرحه کې د ورو حوزوي سیستم وړاندیز شوی دی. په دې طرحه کې د وکیل او موکلینو ترمنځ رابطه قوي کېږي، د احتساب کچه لوړېږي، په انتخاباتو کې د تقلب او هم د بېځایه مصارفو مخه نیول کېږي. مونږ د موازي او یا تناسبي سیستم مخالف یوو ځکه هلته یو څو محدودو احزابو ته امتیاز ورکول کېږي او د ملي او مترقي احزابو د رشد مخه نیول کېږي.

د لا زیاتو بریاوو په هیله

د انتخاباتو د سیستم په هکله بې تفاوتي

د سپټمبر ۷مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

درنو دوستانو! هره مسئله په خپل ځای کې مهمه ده خو د انتخاباتو مسئله نهایت ډېره مهمه ده او د ټولو درنو دوستانو نه چې د انتخاباتو په مسایلو یې سر خلاصېږي هیله کوم چې باید پوره توجه وکړي. مونږ خپله غاړه خلاصه کړې ده. پارلمان او حکومت او هم سیاسیون راته په دې هکله ډېر بې تفاوته ښکاري. خدای دې خیر کړي.

اخلاق او میانه روي

د سپټمبر ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

افراط او تفریط په ټولو چارو کې د اسلام له نقطه نظره، زمونږ د افغاني دود او کلتور له نظره، د بشري ارزښتونو او سایکالوجیکي علم له نظره، ښه کار نه دی. اسلام کې وایي بهتر د هر کار منځنی یا وسط حالت دی. تاسې د نورو خدایانو ته ښکنځل مه کوئ چې هغوی ستاسې حقیقي خدای ته ښکنځل ونه کړي. په پښتو کې متل دی چې نه دومره خوږ شه چې خلک دې وخوري او نه دومره تریخ شه چې خلک دې ګذار کړي یعنې د وسط حالت ښه دی. په دوستۍ او دښمنۍ کې، په غندلو او ستایلو کې، په محبت او کرکه کې، په فقر او پیسه دارۍ کې، افراط او تفریط ښه کار نه دی.

که څوک مو بد راځي باید د قلم د عفت په چوکاټ کې خپل دلیل ووایوو چې ولې د فلاني او فلاني د نظر، سیاست او یا کړنې سره موافق یوو او یا نه ویو. نه دا چې په خپلو لیکلو کې ښکنځلې وکړو او بیا دومره افراط ته لاړ شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د وچو له کبله لانده ټول وسیځو او د یوې سیمې یا قوم ټول ولس محکوم کړو او یا هغوی ته ښکنځلې وکړو. زما له انده یوه سیمه، یوه ډله او یا یو قوم په کلي شکل د افغانستان د مسایلو مسوول نه دی بلکې په هر قوم، سیمې، ډلې او ټپله کې د افغانستان د مسایلو مسوول کسان، اشخاص دي او په دې توگه ښه او بد کسان په هره ډله، قوم او سمت کې شته دي.

څوک جاسوس دی او څوک نه دی؟

د سپټمبر ۱۴مه نېټه ۲۰۱۵م کال، کابل

پخوا په کونړ کې د رپوټ چې کلمه د جاسوس لپاره استعمالېده. د رپوټ چې کلمه ډېره بده کلمه وه او دا به د کنځلو په معنی وه. نو اوس چې زه په سوشل میډیا او یا نورو تصویري، غږیزې او چاپي رسنیو کې لولم، اورم او یا گورم، په یو بل باندې د جاسوسۍ اتهام لگول عامه خبره ده نو داسې راته ښکاري چې د افغانستان جگړه اوس له استخباراتي پوښښ نه راوتلې او علني جبهې شکل یې نیولی دی. هغه کسان چې پردیو د استخباراتو په AF موټرو کې به په ښکاره ډول په پاکستان کې سېرېدل او د کورونو کرایې به یې ښکاره اخیستلې او شاید چې د دې نه زیاتې پټې او مسطوره پیسې یې هم اخیستلې او اوس هم د پردیو له استخباراتو سره اړیکې لري، د ټولو نه زیات په نورو د جاسوسانو اتهام لگوي. که د دې کسانو اتهامات رښتیا وي نو بیا خو د افغانستان نه کډه کول په کار دي ځکه د جاسوسانو تعداد راته د غیر جاسوسانو نه زیات ښکاري.

زما په اند، د سیمې استخبارات غواړي چې زمونږ ولس په یو بل مشکوک کړي ترڅو د دې زمینه افغانانو ته مساعده نه شي چې له یو بل سره همکاري وکړي. څومره چې په افغانستان کې گډوډي او بې اعتمادي وي، هماغومره

د همکارۍ زمینه کمېږي او مونږ نه شو کولی چې خپلو ملي موخو ته ورسېږو. په یو هېواد کې صلح او ثبات هغه وخت رامنځته کېدای شي چې مونږ په یو بل اعتماد ولرو.

ما ته هغه کسان مشکوک ښکاري چې د دوی مصارف د دوی د ښکاره عاید په تناسب څو چنده زیات دي. خامخا دا کسان د نامشروع لارو، که هغه جاسوسي وي او یا نورې نا مشروع لارې، پیسې پیدا کوي او ولس په جنگ سره اچوي. دوی نه د ملت په قصه کې دي او نه د وطن په خیال او غم کې. څومره چې اوبه خړې وي هماغومره دوی په کې ښه ماهي نیولی شي.

د نظام او د حکومت د تغیر تر منځ فرق

د سپټمبر د میاشتې ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

دې کې هیڅ شک نشته چې د تېر یوه کال نه راپدیخوا د افغانستان ولس د تش په نامه ملي وحدت د حکومت نه د بېلابېلو دلایلو پر اساس ناراضه ښکاري او وروستۍ سروې ښیي چې یوازې په سلو کې شل سلنه خلک د حکومت نه پوره راضي دي. په دې توگه د حکومت ضد خبرو اترو په محافلو او هم په ټولو غږیزو، تصویري او چاپي رسنیو کې له خلکو نه لار ورکه ده او چارواکي هم د کمونیکیشن، عامه پوهاوي او ولس سره د همغږۍ او اړیکو کومه ستراتیژي نه لري. جمهور رئیس د نورو کارونو ترڅنگ په دې هم نه دی توانېدلی چې د جمهوري ریاست لپاره د تېر یوه کال په موده کې خپل ویندوی یا نطاق وټاکي او د حکومت د عامه اړیکو دفتر فعاله کړي. د فعاله عامه اړیکو دفتر او یا کمیونیکشن ستراتیژي د هر حکومت لپاره باید لومړیتوب ولري تر څو حکومت وکولای شي چې ولس د خپلو کارونو، پلانونو او مؤخو نه په منظمه توگه خبر او ولس په خپل اعتماد کې وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پوره ډیموکراټیکو ټولنو کې ولسي- هلې ځلې په حکومتونو فشار راوستولی شي چې حکومتونه خپلو هغو پالیسي ګانو ته تغیر ورکړي د کومو سره چې ولس ناراضه دی. که حکومت خپلو پالیسي ګانو ته تغیر ورنه کړي نو ولس هم دا حوصله لري چې تر انتخاباتو پورې انتظار وکاږي او بیا ولس منتخبو چارواکو ته د بل ځل لپاره رایه ورنه کړي او په دې توګه د ولس د رایو په وسیله حکومت تغیر مومي.

د افغانستان غوندې وروسته پاتې ټولنه کې چې د ډیموکراسۍ ریښې ضعیفه، د حکومتي بنیادونو، موسساتو او ادارو پښې ډېرې باریکه دي، ولسي فشار د حکومت د تغیر نه بلکې د نظام د تغیر باعث ګرځي. مهمه خبره دا ده چې څومره ولسي- فشار ته ضرورت دی چې یوازې حکومت مجبوره کړای شي چې خپلو پالیسیو او کړنو ته تغیر ورکړي ترڅو د نظام د سقوط سبب ونه ګرځي ځکه د نظام په سقوط کې د ولس خیر نشته او مونږ بیا د ۱۹۹۰مې لسیزې غوندې په داخلي جګړو اخته کېږو. په دې توګه مونږ باید د ولسي فشار عواقبو ته هم متوجه اوسو. حکومت هم ولس تر دې حده مجبوره نه کړي چې د دوی فشار د نظام د سقوط سبب شي.

مشکل دا دی چې د حکومت محدوده چارواکي دا فکر کوي چې هر څه سم روان دي حال دا چې حکومت د امنیت په ټینګولو، ښه حکومتدارۍ او اقتصادي پلانونو په عملي کولو کې پاتې راغلی دی. په حکومتدارۍ او امنیتي سکتور کې حکومتي چارواکي په هماغه پلانونو او پالیسیو کار کوي کومو چې په تېرو څوارلس کلونو کې نتیجه نه ده ورکړې. یوه ښه نمونه یې د مردمي یا ډالري خیزشونو پروژه ده چې ځینې چارواکي په دې توګه د ځانونو لپاره د فساد زمینه مساعدوي.

حکومت باید دا فکر هم له خپل سر نه لرې کړي چې هر څوک کومه مشوره حکومت ته ورکوي نو د دې کسانو هدف یوازې پیسې، چوکۍ او یا

موقف نه دی بلکې ډېر داسې کسان شته چې د دې دولتي چارواکو نه یې پر افغانستان ډېر زړه خوګېږي او د درده د حکومت په پالیسیو اعتراضونه کوي. که حکومت چا ته چوکۍ هم ورکوي دا د دوی شخصي چوکۍ نه دي بلکې دا د ملت چوکۍ دي او پر چا باید دوی احسان ونه کړي ځکه دوی له خپله کوره چا ته څه نه ورکوي.

د لوی اختر مبارکي

د سپټمبر ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

هره ورځ مونږ د خپلو وطنوالو، خپلوانو او دوستانو په هکله لسګونه بدخبرونه د مرګ، ژوبلې او وحشت اورو نو په دې توګه د دوستانو د لوی اختر رارسېدو ته ډېر تږي دي نو ځکه یې د اختر نه دوه درې ورځې دمخه د اختر مبارکي ګانې ورکول د فیسبوک له لارې سره پیل کړي دي. حالاتو ته چې ګورم نو په ژوند هم څه باور نشته نو زما له خوا هم د لوی اختر مبارکي ومنئ. د ټولو دوستانو، ملګرو او خپلوانو دې راتلونکی لوی اختر مبارک وي که څه هم دوه ورځې وروسته دی.

هغه خوارېه دوستان، ملګري او خپلوان چې سږکال له مونږه سره نشته او په تېر یو کال کې مړه شوي دي د هغوی ځای به په دې لوی اختر کې خالي وي. زمونږ او ستاسې مړي دې خدای وبښي. د ژوند راشه درشه به له ژوندو سره کوو ځکه دا د ژوند فرموله ده او حوادثو او ناخوالو ته به نه تسلیمېږو. په افغانستان کې د دایمي صلحې، ثبات او سوکالۍ په هیله. ښه اختر ولرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حکمتيار صيب انرژي او دسپلين کې شک نشته خو د څه لپاره؟

د سپټمبر د مياشتې ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن مې د ميرويس ستانکزي پر وال ولوستل چې حکمتيارصيب، کرزي صيب ته يو ليک د هغه د غوښتنې په ځواب کې ليکلی و چې دی کابل ته نه راځي ځکه د ارګ پيره داري امريکايان کوي. په دغه پوسټ کې چې د حکمتيار صيب د زوی له پوسټ نه رانقل شوی و ليکلي و چې حکمتيار صيب يو سل او شل کتابونه ليکلي او ټول يې په خپله ټايپ کړي دي.

د تر کومه حده چې ما په کراتو کراتو له حکمتيار صيب سره ليدلي دي، د وروستۍ خبرې په هکله دا تاييدوم چې حکمتيار صيب په شخصي ژوند کې دسپلين لري او منظم انسان دی. د ليکلو توان، پوهه او انرژي لري. کله چې دی د مجاهدينو عبوري حکومت کې دوره يي مشر و په هغه وخت کې ما د امريکا غږ راډيو سره کار کاوه نو هره ورځ به يې لس شل صفحې تفصيلي مطبوعاتي بيانې پخپله ليکلې. زما دفتر په ټاون کې د مجاهدينو له حکومت سره مخامخ د وفا په دفتر کې و نو قريب الرحمن سعيد صيب به د دې بيانيو اصلي کاپی ماته لومړی رالېږله مخکې له دې چې په نورو ژبو ترجمه شي او ټولې ليکنې د حکمتيار صيب په خپل قلم وې. حکمتيار صيب د ليکلو سټايل ښايسته او ميرزايي دی.

اما د حکمتيار صيب له لومړۍ خبرې سره موافق نه يم. کله چې د جينوا قرارداد امضا شو نو يوه ماده په دغه قرارداد کې د Negative Symmetry وه يعنې روسان به د افغانستان حکومت ته سلاوې نه ورکوي او همدا شان امريکا او غربي هېوادونه به مجاهدينو ته سلاوې نه ورکوي. له حکمتيار صيب سره مې مرکه درلوده نو پوښتنه مې ترې وکړه که امريکا يا غربي

هېوادونه تاسې ته سلاوې درنه کړي نو څنګه به خپل جهاد ته د کابل رژيم په مقابل کې دوام ورکړئ؟ حکمتيار صيب وويل چې مونږ د غرب سلاوو ته ضرورت نه لرو ځکه دوی جهاد د غنيمت په سلاوو کوي. نو بيا ما ورته وويل چې (Stinger Anti-Craft Missiles) د الوتکو په ضد ستنګر ميزايل خو تاسې په غنيمت کې نه دي نيولي او دا خو د غنيمت سلاوې نه دي؟ حکمتيار صيب راته اشاره وکړه چې خپل ټايپ مر يعنې بند کړه. ما خپل ټايپ بند کړ او راته يې وويل چې مونږ ستنګر ميزايل له امريکا نه په مستقيمه توګه نه دي اخيستلي بلکې مونږ له پاکستان نه اخيستلي دي.

دلته د خدای بښلي رسول امين صيب قصه راپه ياد شوله که څه هم لږه بې ادبه ده خو ليکل يې ضروري بولم او بښنه هم غواړم.

يو وخت رسول امين صيب په پېښور کې د افغانستان د آزادو ليکوالانو اتحاديه (وفا) جوړه کړه نو چا ورته وويل چې ته خو د پير صيب ګيلاني سلاکار وې نو ولې دې جدا ټولنه جوړه کړه. رسول امين صيب ورته وويل چې ما د پير صيب .... نيولې وې او هغه د بل چا نيولې وې. نو کله چې ما هغه اصلي ځای پيدا کړ نو د پير صيب .... مې پرېښودلې او هغه اصلي ځای ته مې لاس واچاوه.

مقصد مې دا دی که پاکستان د امريکا نه هر څه د افغانستان په نوم اخلي او بيا مونږ پاکستانيانو ته د سوالګر په توګه ودرېږو، دا سمه خبره نه ده. اول خومونږ غواړو چې په خپلو پښو ودرېږو. پاکستان، امريکا او يا بل چا ته بايد محتاج ونه اوسو خو واقعيت دا دی چې ضرورتونه لرو او د نورو کمکونو ته محتاج يوو. دا چې پرچون فروش ته ودرېږو او زمونږ په سر د امريکا او يا د نورو هېوادونو سره معامله کوي، ولې مونږ د عمده فروش سره په خپله په مستقيمه توګه راکړه ورکړه نه کوو. د پاکستان يوه مهمه غوښتنه دا ده چې هر څوک که غواړي چې له افغانستان سره معامله وکړي بايد د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکستان له لارې يې وکړي. د حکمتيار صيب حوصله منم خو له سياست سره يې موافق نه يم چې د پاکستان له لارې د افغانستان په سر معامله کوي.

زما د پورته پوسټ په اړوند يو تن جليل احمد چې د حکمتيار صيب عکس يې خپل د فيسبوک په پاڼه نصب کړی و ليکلي و:

جناب مياخيل صيب! خبره دې پر ځای ده خو په هغه وخت کې په افغانستان ښکاره د پاکستان احسان و ځکه مليونونو مهاجرينو ته يې ځای ورکړی و نو دا خبره يې له هغه وخت سره سمه او پر ځای وه او دا احسان بايد تاسې هم ومنئ ځکه ماته معلومه ده چی ستاسې اولادونو هم ډېر په ښايسته ډول پاکستان کې تعليم حاصل کړو خو اوس هر سه برعکس دي ځکه هغه وخت کې پاکستان سم اسلامي هېواد و او مونږه ورته د يو اسلامي هېواد په سترگه کتل خو اوس يې مکمل منافقت ته ملا تړلې ده نو بنأ اوس حکمتيار صيب هم د پاکستان دوه مخې پاليسۍ سره جوړ نه دی.

د پورته پوست په ځواب کې ما وليکل:

جليل احمد صيب! احسان د پاکستان د خلکو منو خو د حکومتونو يې نه منو ځکه زمونږ په منځ کې يې د منافقت لپاره د مور ميرې سلوک کاوه او داسې تخم د بې اتفاقی يې زمونږ په منځ کې کرلی دی چې د هرې ورځې په تېرېدو سره نوې نوې نودې کوي. که څه هم پاکستان به دا شعارونه ورکول چې د افغانانو جهاد د پاکستان د دفاع لپاره دی نو دوی بايد زمونږ احسان هم ومني.

زما په اند مونږ په هغه وخت کې هم نه پوهېدلو او فکر مو کاوه چې پاکستان زمونږ گاونډی او اسلامي هيواد دی نو له افغانانو سره به د وروری چلند کوي خو خبره داسې نه وه. که مونږ عام کسان په هغه وخت کې نه

پوهېدلو خو زمونږ مشران چې د زعامت دعوه يې کوله بايد پر دې پوهېدلي وای. د پاکستان له جوړيدو سره سم د افغانستان او پاکستان ترمنځ اړيکې سمې نه وې او پاکستان همېشه کوشش کاوه چې په افغانستان کې نفوذ ولري. افغانستان پاکستان په رسميت ونه پېژانده او د لياقت علي خان وژنه د ببرک خان د زوی سيد اکبر په لاس يې د افغانستان له خوا گڼله. حال دا چې په پيښور کې چې کله لياقت علي خان د افغانستان پر ضد خبرې کولې نو په سيداکبر د هغه خبرې ښې ونه لگېدې او هغه يې مړ کړ. که څه هم سيد اکبر د افغانستان له حکومت نه خفه و او پاکستان ته يې پناه وړې وه خو افغاني غرور ورسره و او د وطن پرضد د خبرو تحمل يې نه شو کولای.

په هر حال د پاکستان سياست له اول نه د افغانستان د گټو پرضد و. د افغانستان جهاد د پاکستان لپاره يوه ښه وسيله شوله چې پاکستان د افغانستان په منځ کې نفوذ پيدا کړي. که نه د داود خان په وخت کې چې کله د جوانان مسلمان غړي پاکستان ته لاړل او بيا پاکستان هغه تربيه او مسلح کړل او افغانستان ته يې راولېږل چې د داود خان رژيم رانسکور کړي چې په پکتيکا، کونړ، لغمان او پنجشير کې يې حملې وکړې چې حکمتيار صيب هم ورسره موافق و خو د دوی دا حرکت د ولس له خوا شنډ شو ځکه په هغه وخت کې ولس د داود خان له حکومت نه دفاع کوله. پر دې اساس د پاکستان په سياست کې د افغانستان د بربادۍ او تسلط لپاره د پاکستان د جوړېدو نه راپېدېخوا هيڅ تغير نه دی کړی خو صرف د رژيمونو د تبديلېدو سره يې شکلونه بدلېږي.

په کومه ورځ چې د جنرال ضياالحق الوتکې سقوط وکړ او هغه مړ شو نو ما د حکمتيارصيب سره مرکه درلوده او له هغه نه مې وپوښتل، ضياالحق چې د مجاهدينو کلک ملاتړی دی نو د هغه له مرگ نه وروسته به د پاکستان په سياست کې د افغان مجاهدينو د ملاتړ په هکله څه تغير راشي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکمتیار صیب راته په ځواب کې وویل چې د پاکستان هر رژیم باید د پاکستان د ګټو نه دفاع وکړي او د پاکستان ګټې په دې کې دي چې د افغانستان د جهاد نه دفاع وکړي. حکمتیار صیب په هغه وخت کې او اوس هم پوهېږي چې پاکستان د افغانستان په اړوند صادقه نه دی نو حکمتیار صیب ته دا په کار و چې د پاکستان له ملاتړ نه په غیر یې باید مبارزې ته دوام ورکړی وای او دا چې اوس هم د پاکستان له سیاست سره موافق نه دی سمه خبره ده خو په عمل کې دې یې ثابته کړي.

دا چې زما اولادونو په پاکستان کې یو څه سبق ویلی، ښه کار و او دا زمونږ حق و خو په پېښور کې زما دوه وروڼه، یو د ماما زوی او یو تروورزی هم له منځه تللي دي.

زمونږ میډیا، مدني ټولنې، حکومت او عام ولس په اګاهانه او غیر اګاهانه توګه د حکومت دښمنانو ته تبلیغ کوي

د سپټمبر۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

Lenin, long ago, had said that “the capitalists will sell us the rope with which we will hang them.” Bin Laden might have supplied the addendum that “the capitalists will also gladly broadcast the execution.” (From Manuscript of a book written by Professor David Edwards)

دا پورته لیکنه د پروفیسر ډیوید اډوارد د کتاب د مینوسکرپټ نه رانقل شوې ده: دی وایي چې لینن ډېر پخوا ویلي و چې سرمایه داري نظامونه په مونږ رسۍ خرڅوي خو په همدغه رسیو به یې غرغره کوو. دی زیاتوي که بن لادن مونږ ته یو څه معلومات د خپلو فعالیتونو په لاس راکړي خو سرمایه داري دنیا په خوشحالۍ سره د دوی د وژنو او وحشت د لا زیات ترویجولو

لپاره تبلیغ کوي. مطلب اوږد دی خو صرف همدمروه د لوستونکو لپاره دلته رانقل کړ.

څومره تبلیغ چې د افغانستان میډیا، مدني ټولنې، حکومت او عام ولس په اګاهانه او غیراګاهانه توګه د حکومت ضد ډلو ته که هغه تروریستان، داعش او یا نور ډلې دي کوي، هغومره تبلیغ دوی په خپله ځانونو ته نه شي کولی. په میډیا کې هره ورځ یو څو عکسونه د اسونو او موټر سایکلونو چې مسلح کسان پرې سپاره دي، سپین او تور بیرغونه یې په لاس کې دي، په مکرره توګه خپروي نو عام ولس فکر کوي چې ګوندې دوی ټول افغانستان نیولی دی. د افغانستان میډیا بې پیسو هغوی ته تبلیغ کوي او په دې توګه د امنیتي قواوو او عامو خلکو مورال ضعیفه کوي چې له حکومت سره همکاري ونه کړي. اما د حکومت اعلان نه وروسته بیا وایي چې دا یو تجارتي اعلان دی او حکومت اعلان د دوه پیسو کړي. په حکومت او یا نورو منابعو دې هم الله تعالی رحم وکړي چې میډیا ته د دې اعلانونو پیسې ورکوي او هغوی نور هم د خپل ځان پر ضد چاغوي.

د پورته لیکنې په هکله دوستانو ډېر مثبت او هم متفاوت نظریات درلودل خو صرف درې نظره دلته رانقلوم:

غاري رحمن ساپي لیکلي و:

میاخیل صاحب! دا د تبلیغ خبره نه ده حقیقت باید د خلکو نه پټ نه شي. سیاست دې ته نه وایي چې خلکو ته دروغ ووایه باید خلکو ته حقیقت وویل شي او مشورې ترې واخیستل شي چې کامیاب شي. اوسني حکومتونه درواغ وایي ځکه ژر ناکامېږي. خپل اولس ته خدمت هغوی ته رشتیا ویل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیات پیاوړي لیکلي و:

میا خیل صاحب! یو څوک څنګه کولای شي چې د دولت پر عیبونو د پردې اچولو له لارې دولت سره مرسته وکړي. دا دولت سرا پا یوه ستونزه ده او مخالف خو د بحث وړ نه دی.

عبدالرحیم نوښتګر لیکلي و:

جناب میاخیل صیب! بیا هم مسوولیت حکومت ته راجع کېږي چې میډیا یې خپل سرته پرېښې ده زموږ په ګاونډ پاکستان او هند کې هم د مطبوعاتو آزادي شته او هم ډیموکراسي خو هغوی هېڅکله خپلې ملي ګټې د وارداتي آزادۍ او ډیمکراسۍ څخه نه قربانوي او حکومتونه یې میډیا ته سمت ورکوي او په یو چوکاټ کې یې سره را ټول کړي دي.

ما د دې دوستانو په ځواب کې بیا ولیکل:

درنو دوستانو! زما مطلب دا نه دی چې واقعیتونه دې پټ شي او څوک دې اعتراض د حکومت په کړونو ونه کړي. ژورنالېزم هم ځانته اصول او قواعد لري. خبر باید ثقه وي، objectivity ، تعادل او بیطرفي په کې ساتل شوي وي، شخصي هوا او هوس په کې باید ځای ونه لري، هدف یې د پېښو خپرول، نشرول او د معلوماتو شریکول وي نه دا چې د محدودو حلقو او اشخاصو لپاره تبلیغ د نورو ټکول وي. د ټولو نه بده دا ده چې ژورنالیست باید هم د فساد نه پاک وي نه باید د چا نه رشوت واخلي، نه څوک تهدید کړي او نه د چا نه تحفې واخلي. د ګارډین ژورنالست د ۵۰ ډالرو نه زیات تحفه هم نشي اخیستلی او نه د چا په طیاره کې مفت چکر وهلی شي. Code of ethics د ژورنالستانو لپاره په کار دي. زه داسې ژورنالیستان پېژنم چې د خلکو نه پیسې اخلي او بیا یې راپور نشروي او داسې هم شته چې که پیسې ورنه کړي نو بیا درپسې هرڅه لیکي. اکثره دا رسنۍ دې مسایلو ته نه

ګوري او غواړي چې د تلویزیون په مخ که هر چا هر څه وویل هماغه نشر وي او یا یې په چاپي رسنیو کې لیکي. ژورنالېزم هم باید له فساد نه پاک وي. زه هم یو وخت ژورنالست وم. دا د دې معنی نه لري چې ژورنالېزم خراب کار دی. ډېره ښه او پاکه دنده ده که څوک یې په سمه توګه اجرا کړي.

بې نقشې حکومتداري نه کېږي

د سپټمبر ۳۰مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

که مونږ د کور جوړلو نقشه ونه لرو او هر خوا دیوالونه جوړو او کوټې (خونې) ابادوو، ایا مونږ به داسې کور د اوسېدو جوړ کړی وي چې هم ښکلا ولري او هم زموږ د ضرورت او امکاناتو په تناسب وي، چې بیا ترې سمه ښه استفاده وکړی شو؟ زما په اند نه. استفاده خو څه کوې، ډېری پیسې به مو بېځایه مصرف کړي وي، یوه خونه به یې هم د استفادې وړ نه وي او یو دیوال به د بل دیوال په مخکې خونو ته د ورتګ لاره بنده کړې وي.

حکومتداري هم نقشې ته ضرورت لري. داسې نقشه باید وي چې زمونږ د ملک د ضرورت او امکاناتو په تناسب وي او تطبیقي جنبه ولري. معمار، نجار، اهنګر، رنګمال، برقي او د هر چا کار د نقشې په تطبیق کې معلوم وي. د نقشې په لوستلو ټول چارواکي باید پوه وي چې هماغه نقشه د افغانستان په ګوټ ګوټ کې تطبیق کړي. که کوم چارواکي په رنګ او روغن کې او یا د کور په دننه ښکلا او ډیزاین کې څه فرق راولي نو بیا فرق نه کوي او د نقشې عمومي بڼه کې تغیر نه راځي ځکه هغه به د چارواکو د سلیقې پورې اړه ولري. نه دا چې اوس د هر ولایت او وزارتونو چارواکي ځانته جدا جدا نقشې لري چې نه د ولس په ګټه خوري او نه یې دوی تطبیقولی شي.

د ۲۰۰۵م کال د جولای په میاشت کې چې کله ما د کورنیو چارو وزارت له معینیت نه استعفا ورکړه نو ما په خپل خبري کنفرانس کې وویل چې که د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت انجن خراب وي نو که ډریوران یې سل ځله بدل رابدل شي دا موټر چېرته نه ځي. لس کاله وروسته هماغه حالت دی. هماغه پخوانی ناکامه ټیم د پخوانیو ناکامو پالیسو سره غواړي چې د حکومت یا نظام چارې په مخ یوسي. په تېرو کلونو کې په افغانستان کې ۱۵۰ زره خارجي مجهزې قواوې وې، هوايي قواوې یې درلودې او هم په بېلیونونو ډالرې شکته پورته کېدلې خو د تېروکلونو امنیتي، اقتصادي او د حکومتدارۍ پالیسۍ ناکامه او موثریت یې لږ و. سوال دا دی چې که په تېرو زیاتو امکاناتو سره پخوانۍ پالیسۍ د همدغه ټیم په برکت ناکامه وې نو مونږ ولې توقع وکړو چې همدا ټیم به په لږو امکاناتو کامیاب شي. زمونږ توقع د موجوده حکومت نه دا وه چې د تصمیم ګیرۍ په سر کې به یو نوي په کار پوه ټیم چې د ولس په منځ کې اعتبار ولري رامنځته کړي خو خبره سرچپه وختله.

د حکومتدارۍ د نقشې جوړولو اول کار دا دی چې محلي اداري یا ارګان های محل اداره باید لغوه شي او بېرته د کورنیو چارو وزارت سره وتړل شي.

مونږ درې قسمه والیان لرو: عادي والیان چې هیڅ صلاحیت، قوت او امکانات نه لري او صرف د لاټرې په راوتو والیان شوي دی. نه یې د امنیې قوماندان په خوله پیاز خوري، نه امنیت ملي او نه اردو. دا ډول والیان خپلې شپې تېروي او پهلوان زنده خوش است چې د والي صیب لقب ورته استعمال شي.

دویم ګروپ والیان VIP والیان دي. VIP دوه معنی لري یو یې Very Important Person مګر په افغانستان کې د Very Illgegal Person معنی لري ځکه د افغانستان VIP کسانو لپاره قانون د نخود دانې په اندازه هم اهمیت نه لري او نه ترې څوک پوښتنه کولی شي. دا ډول والیان په کابل کې د کوم وزیر او یا نورو چارواکو او یا کوم سیاسي مشر ـ له خوا حمایه کېږي خو بیا هم ناکامه دي ځکه دوی هم یوازې هغه کسان خوشحالوي، د

چا له خوا چې دوی مقرر شوي دي. د دوی په خوله هم امنیتي قواوې زردکې نه خوري نو دا ډول والیان هم څه نه شي کولی.

دربیمه ډول والیان:

VVIP (Very Very Illegal Person or Very Very Important Person) والیان دي چې تعداد یې ډېر محدود دی. دا ډول والیان په خپله سیمه کې هرکاره دي او د محلي ملوک الطوائف په توګه قدرت چلوي. دا سیمې د ظلم او استبداد پر اساس ارامه ښکاري خو د دې سیمو حالات هم په یوه لحظه کې خرابېدای شي. د دې قسم والیانو نه هم د نظام جوړولو توقع نشته ده.

د ښې حکومتدارۍ په نقشه کې باید دا هم اضافه شي چې والي او ولسوال د منطقې اوله درجه امر دی او د ټولو امنیتي او ملکي ادارو مسوولیت د دوی پر غاړه وي. کله به چې پخوانیو رژیمونو کې په کومه سیمه کې امنیت خرابېده نو داسې والیان به یې ټاکل چې ملکي او نظامي ارګانونه به د هغه تر قوماندې لاندې وو، د تغیر او تبدیل صلاحیت به یې درلود او د حکومت ټولو ارګانونو به یې خبرې ته خبره ویله. اوس مونږ هم داسې والیانو ته ضرورت لرو چې په ولایتونو کې واقعاً د اولې درجې چارواکي په توګه کار وکړي او صلاحیت ولري. داسې والیان چې د پیاده د بدلولو صلاحیت ونه لري، هیڅ نشي کولی. جمهور رئیس باید د صلاحیتونو تفویض وکړي او هسې په ورو شیانو خپل ځان مصروف ونه ساتي. جمهور رئیس باید یوازې پوښتنه له وزیر نه وکړي، حتی د والیانو نه هم باید پوښتنه ونه کړي او هغه دې پرېږدي مربوطه وزارت ته ځواب ووایي. مونږ د جنګ په حالت کې یوو او داسې والیانو ته ضرورت لرو چې امنیتي او ملکي ادارو باندې قانوني کنټرول ولري، د ولایت په کچه د حکومت د ټولو کارکوونکو د ټاکلو او لرې کولو صلاحیت باید ورته ورکړل شي. البته دا د مرکزي حکومت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وظیفه ده چې د والي تصامیم ارزیابي کړي، که کوم والي یوازې خپل خپلوان او یا د یو قوم او ډلې کسان مقرروي نو هغه والي باید د دندې نه لرې کړای شي.

د ښې حکومتدارۍ په نقشه کې د عایداتو او مصارفاتو حساب ورکول ډېر مهم دي. شفافیت یا روڼتیا په بودیجه او هم مصارفو کې بایـد موجـوده وي. ډېرې پیسې د اوپراتیفي مصارفو په نامه امنیتي ارګانونو او یا محلي ادارو ته ورکول کېږي خو د دې پیسو د مصرف درک نـه لګېـږي او دولتـي چـارواکي اوپراتیفـي پیسـې پـه خپلـو جیبونـو کـې اچـوي او د هغـو موخـو لپـاره چې اوپراتیفي پیسې ورکړل کېږي یو سلمه یې هـم د اوپرایتفـي کـارونو لپـاره نـه استعمالېږي او همـدا علـت دی چـې حکومـت د مخالفـانو د لیکـو نـه هـیڅ معلومات نه لري.

د ښې حکومت دارۍ په نقشه کـې د امنیـت، اداري او اقتصـادي مسـایلو تـرمنځ اړیکـې ضروري دي. اقتصـادي رشـد بـې لـه امنیتـه نـه شي راتللـی. امنیت او اقتصاد د ښې حکومتدارۍ په پایله کې ښه کیدلی شي.

په پـای کـې د ښـې حکومتـدارۍ پـه نفشـه کـې دوه صـفحې متحـدالمال عملیاتي پلان د هرې اداري لپاره ضروري دی چې د حکومـت ټـول چـارواکي پرې پوه وي. داسې نه چې د موجوده سلهاو ستراتیژي ګانو پر تعبیر، تفصیر او عملي کولو باندې نـه د دولـت ټیـټ پـوړي چـارواکي او نـه هـم لوړپـوړي چارواکي پوهېږي.

پورته مقاله تاند او روهـي ویـب پـاڼو کـې هـم د ۲۰۱۵م کـال د اکتـوبر پـه لومړۍ نېټه خپره شوې وه، په لاندې لینک کې یې موندلای شئ.

http://www.taand.com/archives/55457

http://rohi.af/fullstory.php?id=40861

د معلم د ورځې یاد

د اکتوبر د میاشتې پینځمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

په نهم صنف کې وم، د خپل ټولګي اول نمره هم وم او جنجالي شـاګرد نـه وم صرف کله کله به مې د کوم استاد نه چې نه پوهېـده، یـوه نیمـه پوښـتنه کوله. یوه ورځ زمونږ د صنف هلکان یو څو دقیقې د رخصتېدو لـه وخـت نـه دمخه له صنف نه ووتل نو استادان او مدیر د لیسې په قهر شـول خـو اکـثره شاګردان بېرته صنف ته راغلـل. زمـا د عمـه زوی خـدای بښـلی عبدالصبور عزیزي چې په مونږ یې د پښتو ژبې ساعت درلود صنف ته راننوت او په قهر یې وویل چې زه به له تاسې سره ګورم. زه په اول قطار کې ولاړ وم، په قهر یې وویل چې ګوره ګوره ګوره دا زما د ماما زوی دی، نو ما فکر وکړ چې ګونـدې تقدیروي مې ځکه زه د صنف نه وتلی نه وم، چې ښـه رانـږدې شـو، یـوه ښـه کلکه څپېړه یې په مخ راکړه نو ما هم ورته څه ونه ویل ځکه بېګناه یـې وهـلي وم او د هغه احترام مې وکړ.

وروسته د هغه کورته ورغلم او د غرمې ډوډۍ مې هم ترې وخوړله او ورته ومې ویل چې زه دې ولې ووهلم ځکه زما خو څه ګناه نه وه. ده راته وویل چې ته خو اول نمره او د صنف کفتان یې نو ولې دې دا شـاګردان منعـه نـه کـړل چې له صنف نه ونه وځي. ما ورته وویل چې له مـاسره خـو پـولیس نـه و چـې دوی مې منعه کړي وای. اوس همدا حالت دی د مکتب او دولـت کفتانـان زما په شان خپل مادونـان نـه شي اداره کـولی. الله تعـالی دې عزیـزی صـیب وبښي.

د هغه او نورو استادانو په یاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

طمعه بد شی دی

د اکتوبر ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

کله د بعضې مشرانو په طمعه، کله د ازمایل شو کسانو په طمعه، کله د گاونډیانو په طمعه، کله د بهرنیانو په طمعه او په دې ورځو کې لا د روسانو په طمعه یوو چې گواکې پخوانی شوروي اتحاد به بیا راژوندی شي، افغانستان ته به پوځونه راولېږي او افغانستان ته به نجات ورکړي. که شوروي اتحاد راژوندی هم شي د هغوی توجه د امو له سیند نه هغه خوا ده او هغه پولې به لا نورې د افغانستان د ټولو قومونو پر وړاندې داسې بندې کړي چې هېڅوک هغه خوا تګ او راتګ ونه کړای شي. په سیاسي اصطلاح د منځنۍ آسیا ملکونه اوس د Protectionist یا د ځان د ساتلو په فکر کې دي چې څنګه د تروریزم، مخدره موادو، بشري قاچاق او نورو سازمان یافته جرایمو نه ځانونه وساتي. هغوی د افغانستان په قصه کې نه دي.

نو داسې راته ښکاري چې مونږ اوبو راخیستي یوو، هر خسک او خاشاک ته لاس اچوو او فکرکوو چې څوک به راپیدا شي چې مونږ ته نجات راکړي. زما په اند، که مو دا حال وي، دا مو په حکومت کې دننه او هم له حکومت نه بهر مشران وي نو طمعه ترې مه کوئ. اوبه وړې ته یوازینۍ لار دا ده چې په خپل همت لامبو ووهي او ځان له غرقېدو نه وژغوري.

د پورته لیکنې په اړوند ډېرو دوستانو خپلې تبصرې لیکلې وې خو دلته د ایمل شمس تبصره رانقلوم:

میاخېل صیب! خلک نور د امریکې، روس، ایران، پاکستان، او نورو ټولو نه بې زاره شوي. خلک نور د ټول افغان سیاسي مشرانو نه په تنګ شوي، ټولو ورته تاوانونه رسولي دي. ځکه ټول خبرې ښې کوي خو په عمل کې ټول غله، داړه ماران او مردار خلک دي. که پخواني افغان حکومتونه وو، که په

پاکستان کې جوړ شوي مشران چې ملک یې تباه او برباد کړو، که په ایران کې جوړ شوي تنظیمونه او بیا د کرزي د حکومت ۲۰۰۱ کال نه راپېدېخوا چې هر څوک وه ټولو جیبونه یې ډک کړل، خو د ملت دوا نه شول. خلک نور ډېر مایوسه شوي دي. ولس نور په پوچو وعدو او نصیحتونو نه غولېږي. تر اوسه په افغانستان کې ټول یوازې خبرې کوي، خو په عمل کې هیڅ څه ونه کړل...... بس بدبختي یې راوستله. که هغه نیشنلیست، کمونست، که ملي شخص دی، که مذهبي. که خلقي، پرچمي، اخواني او نیشنلیست دی، ټول ناکامه او د بل غلامان وختل...... که پښتون سیاستمدار دی، که دری ژبان او که نور، شیعه دي او که سني...... بس یو خدای دې په دې افغانانو ورحمېږي.

یوه دلچسپه معلومات

د اکتوبر لسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن مې د CNN په ویب سایټ کې ولوستل چې انسان په عین وخت کې له درې څلورو مسایلو نه زیات فکر نه شي کولی او دا معلومات د هغه پخوانیو معلوماتو په پرتله چې انسان د شاوخوا مسایلو باندې همزمانه فکر کولې شي تفاوت لري. د انسان د ماغزو ظرفیت هم حد اواندازه لري او انسان باید د خپلو کارونو په لومړیتوبونو باندې فکر وکړي او خپل وخت د هغو شیانو په فکر کولو تېر نه کړي چې پایلې ترې مرتبې نه دي. دوی یو مثال د امریکې د سوپر مارکېټونو یا خوراکي شیانو د لویومغازو ورکړی و چې پینځه ویشت کاله دمخه په دغه مغازو کې ۹ زره اقلام یا مواد و خو اوس دا رقم ۴۰ زرو ته رسېدلی خو د انسان د ضروري شیانو تعداد په اوسط ډول ۱۵۰ موادو ته رسېږي نو په دې توګه یو پلورنکي ته پکار دي چې د څلویښت زرو اقلامو نه یوازې ۱۵۰ قلمه مواد خوښ کړي. که یو څوک خپل وخت د ټولو موادو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیدو او پوهېدو مصرفوي نو دغه انسان به هسې خپل وخت ضایع کړی وي ځکه د دغه سوپرمارکیټونو اکثریت مواد د ده په درد نه خوري.

د جنگونو انواع

د اکتوبر ۱۲مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د جنگونو اقسام او انواع ډېر زیات دي:

1. گرم جنگ
2. سوړ جنگ
3. رواني یا سایکالوجیکي جنگ
4. عقلي او عصبي جنگ
5. روحاني (د پیرانو او مریدانو) جنگ
6. مذهبي (سني او شیعه) جنگ
7. ایډیالوژیکي (کمونېزم، لیبرالېزم، سیکولرېزم) جنگ
8. مذهبي ایډیالوژیکي (وهابیان، حنفي مذهبه، بریلوي، دیوبندي، پنجپیر) جنگ
9. اقتصادي جنگ
10. مطبوعاتي جنگ
11. تاکتیکي جنگ
12. ستراتیژیکي جنگ
13. جغرافیوي یا سرحدي جنگ
14. داخلي جنگ
15. قومي جنگ
16. منطقوي جنگ

17. نړیوال جنگ
18. عقیدوي جنگ
19. ناعقیدوي جنگ
20. اختیاري جنگ
21. د مجبوریت جنگ
22. فلمي جنگ
23. غیر فلمي یا بې هېرو جنگ
24. مغلوبه جنگ
25. کوڅه ډب جنگ
26. د مخدره مواد د ترویج لپاره جنگ
27. د مخدره موادو مخنیوي لپاره جنگ
28. د اوبو خټولو او د خپلو ماهیانو د نیولو لپاره جنگ
29. د سازمان یافته جنایي جرایمو پرضد جنگ
30. د نړیوالو مافیایي کړیو پر ضد جنگ
31. د فساد د خپریدو لپاره جنگ
32. د فساد د له منځه وړلو لپاره جنگ
33. رقابتي جنگ
34. علمي جنگ
35. د ناپوهۍ جنگ
36. د علم د خپرېدو لپاره جنگ
37. د علم او تمدن پر ضد جنگ
38. تصادفي یا بې پلانه جنگ
39. پلان شوی جنگ
40. خپلمنځي (ورور له ورور سره) جنگ

(c) ketabton.com: The Digital Library

41. د پردو لپاره جنګ
42. استخباراتي جنګ
43. کلتوري جنګ
44. مودکي یا نمایشي جنګ
45. د برېتو تاوولو لپاره جنګ
46. د زړو اهدافو لپاره جنګ
47. د نويو اهدافو لپاره جنګ
48. سایبر (Cyber) جنګ
49. کنوینشنل (Conventional) جبهې جنګ
50. Unconventional War یا غیر جبهيي جنګ
51. زرګري جنګ او داسې نور

که مونږ وګورو نو افغانان په دې ټولو جګړو کې اخته دي. افغانـان ښـه نـر قوم دی چې په دومره جبهو کې د دومره زیاتو موخو لپاره جنګېږي. افغانـانو ته باید د جنګ د نوبل جایزه ورکړل شي. تر اوسه چې لا دا قـوم شـتون لـري غټه خبره ده. که څه هم بعضې دوسـتانو دا ذکـر کـړی چـې افغانـان د دې جنګونو یوازې لوبغاړي دي خو ډایریکټران یې نور دي. زه دا مـنم ورسره خـو د دې زیاتو جنګونو د ډولونو اکټران او هـم ډایریکټـران مـونږ پخپلـه یـوو. د جنګونو تعداد ډېر زیات دی نو ځکـه ټـول تحلیـل ګرانـو نـه لاره ورکـه ده او اوتې بوتې وايي.

یو کس د نظیر خان په نامه راته لیکلي و چې جنـاب تاسـې پکـې څـه وایئ:

ما ورته په ځواب کې ولیکل چې:

زما په خیال چې پاچا خان ویلي و چې یو سپي له پښې نه نیـولی یـې او بـل سپی درته غاپي نو له کوم یو نه به اول ځان خلاصوې تر څو سـالم پـاتې شې. دا د افغانانو او د مشرانو په عقل پورې اړه لـري چـې څنګـه هـم ځـان او هـم وطن وساتي. د ځان او وطن دواړو ساتل په کار دي. که وطن نـه وي نـو ځـان نشته او که ځان نه وي نو تش د وطن په غرونو او دشتو به څه وکړي.

د چاپلوسانو پر ضد مبارزه

د اکتوبر د میاشتې ۱۷مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن مې په فیسبوک کې د یو حکومتي چارواکي عکس ولیـد چـې تقریبـاً زر کسانو یوازې د ده عکس لپاره د لایک او تبصرو وخت ضایع کـړی و. د دغـه جناب د عکس سره هېڅ کومه تبصره نه وه او دا راته هم معلومه ده چې دغه جناب په خپلو چارو کې ناکامه او بې تجربې دي. نو د ده د عکس، تبصرو او لایک سره مې یوه قصه راپه یاد شوله. وایي یو وخت د هېواد د یو مهـم کـس سپی مردار شوی و نو ډېر کسان ورته د عذر لپاره ورتلل خو کله چې دا مهـم کس پخپله وفات شو نو هېڅوک ورته ورنغلل. په لایکونو او تبصرو راتـه رخـه نه راځي خو هسې د دې کسانو چاپلوسي خفه کړم.

زمـا پـه انـد د فیسـبوک اکاونـټ لرونکـي راتـه تعلیمیافتـه، باسـواده او روشنفکره کسان ښکاري. د دوی د لایک نـه دا جـوتېږي چـې د بـې سـواده طبقې په پرتله د افغانستان باسواده طبقه زیاته اپرچونیسـته او چاپلوسـه ده. همدا علت دی چې د باسواده چاپلوسانو د لاسه زمونږ وطن پـه نـاخوالو کـې غرق دی او د افغانستان ولـس د دې نـاخوالو د لاسـه پـه فزیکـي او یـا رواني لحاظ ځورېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چاپلوسانو پر ضد يوې جدي مبارزې ته اړتيا ده. چاپلوسان که د حکومت يا ارگ کې دننه او يا بهر وي بايد په گوته او په مقابل کې کلکه مبارزه وکړو. ما تقريباً اته نهه مياشتې دمخه جمهور رئيس ته ليکلي و چې د چاپلوسانو نه ځان وساته خو داسې راته ښکاري چې دی هم له چاپلوسانو سره خوښ دی.

ابراهيم خان مومند ليکلي و:

مياخيل صيب! دا حقيقت دی چې بې سواده افغانان د باسواده په پرتله ډېر پاک، صادق او هېواد ته وفاداره دي. خو له بده مرغه، همدا باسواده دي چې هېواد يې له ناخوالو سره مخ کړی دی.

اسد دانش ليکلي و:

اوس نو زه په تا گرانېږم ستا په شاو خوا کې هم چاپلوسان شته.

احرار رامزپور ليکلي و:

ميا خيل صاحب! خيلی بجا فرموديد. من مدتها است که اين نقيصه را در اين دستگاه دو سره (حکومت دا کتر اشرف غنی و دا کتر عبدالله) ملاحظه کرده ام، فقط معيار رشد و ترقي افراد در اين حکومت چا پلو سي و تملق براي ارباب قدرت است .

هادي هادي ليکلي و:

مياخېل صاحب! بې سواده طبقه خو لکه د طالبانو راکټ هسې هم سترگې نه لري په پټو سترگو او افواه د يوې خبرې طرفداري داسې کوي لکه دی چې يې عيني شاهد وي خو اصل چاپلوسان با سواده وي. زما يو د تره زوی بې سواده دی نو يو ورځ يو مېلمه زموږ کور ته راغی نو ده ته چا وويل چې

رئيس د تعليم او تربيې دی ورشه په ښه شکل ورسره روغ بړ وکه. هغه ورته په ځواب کې وويل چې مېلمه ته زما سلام کفايت کوي په دې وجهه چې زما کار د بېلچې سره دی ته لږ خوږ خوږ او چټې چټې ورته خانده چې زوی دې معلم مقرر کي. نو ما ويل چې دی هم ريشتيا وايي که څنگه.

افتخار سادات ليکلي و:

که نه خفه کېږئ، ستاسې د تېرې ورځې پوسټ په کوم کې چې مو د اوباما تصميم چې عين اندازه فوځونه په افغانستان کې ساتي يوه نوع سياسي چاپلوسي ده.

په هر حال په سلهاو دوستانو د چاپلوسۍ پر ضد ليکنې کړې وې خو ما دا يو څو کامنټونه رانقل کړل ځکه يو څه کنايې ماته هم شوې وې. ما د دې دوستانو په ځواب کې دا لاندې دوه تبصرې وليکلې:

په فطري لحاظ چې د چا صفت وکړې سړی خوشحالېږي خو که څوک د چا دوست وي او يا د ټيم غړی بايد حقيقت مشرانو ته ووايي او دا وېره بايد له سړي سره نه وي که زه خپل مشر ته څه ووايم نو هغه به خفه يا په قهر شي او يا به ما له دندې لرې کړي. که په يوه اداره کې د وېرې روحيه وي نو هغه اداره همېشه ناکامه وي يعنې په اداره کې وېره ايجادول د سم مديريت نښه نه ده.

افتخار سادات صيب! کاشکې اوباما زه پېژندلی چې زما ليکنې يې ليدلې وای خو دا هم درته وايم چې امريکايان چاپلوسي نه مني څه يې چې خوښه وي او د هغوی لپاره گټه لري هغه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوليسو د زونونو جوړول

د اکتوبر ۱۷مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

پرون ما د پورته موضوع په هکله په ټويټر کې په انګليسي ژبه تبصره ليکلې وه چې زما دوست او ملګري عبدالله خان راته ليکلي و چې کـه دا پـه منظمـه توګه وليکې نو ښه به وي ځکه په ټـويټر کـې د ۱۴۰ حروفـو نـه زيـات نـه شي ليکل کېدای.

د افغانستان اداري جوړښتونه د ظاهرشاه او داود خان په وختونو کې د يـو شمېر زياتو افغاني کارپوهانو له خوا د وطن د عيني او ذهني شرايطو په نظر کې نيولو سره جوړ شوي و. که دوی د حکومتدارۍ کوم ماډل د بل هېواد نه رانقل کاوه، لومړی يې هغه ماډل د خپل وطن له شرايطوسره سموه او پکې يې لازم تغيرات راوستل او بيا يې تطبيق کاوه. په تېرو څـوارلس کلونـو کـې چـې زمونږ د حکومت اکثره لوړ پوړو چـارواکيو د افغانسـتان لـه پخـواني سيسـټم سره بلدتيا نه درلوده، مختلـف ماډلونـه يـې د نـورو ځـايونو نـه کـټ مـټ را انتقال کړل بې له دې چې د وطن له شرايطو سره سم پکې تغيـر راولي. مـونږ ګورو چې د دومره زياتو امکاناتو په درلودلو سره چـې د افغانسـتان پـه تـاريخ کې يې ساری نه درلود، نه زمونږ حکومتداري ښـه شـوه او نـه زمـونږ امنيتـي ارګانونه په خپلو پښو ودرېدل. د دې ستونځو يـو عمـده او مهـم لامـل همـدا دی چې له هر ځای نه يې ماډلونه راوړل او د وطن لـه شرايطـو سره يـې پکـې لازم تغيرات رانه وستل او هغه يې کټ مټ تطبيق کړل. اوس مونږ او تاسـې ګورو چې يوه اداره له بلې اداری سره هـيڅ هـم اهنګـي نـه لـري او د دولـت ټولې ادارې په موازي پټليو روانې دي چې مرکـزي نقطعـه د تقـاطع نـه لـري چې سره په يو شټيشن کې د واحد هدف لپاره ودرېږي.

د پولسو زونونه مخکې هم جوړ شوي و خو څه نتيجه يې ورنه کړلـه او دا د بيروکراسۍ يو بل پاټک يـا چيـک پوسـت و چـې د کـارونو د ځنـډ وسـيله بـه ګرځېدله. اوس زمونږ د امنيـت شـورا دا تشکيل بيـا راژونـدی کـړ او د دې تشکيل اړيکې د بيروکراسۍ له نورو قدمو سره زيات وخت ته اړتيا لـري چـې عملي بڼه غوره کړي که څه هم پايله به يې ناکامه وي خو په دې شرايطو کې چې جنګي حالت دی او وخت د حکومت پـه خـوا نـه دی نـو بايـد د اوسـني جنګ له شرايطو سره سم تشکيلات رامنځته کړي. په اداري لحـاظ حکومـت پخوا د اجراييه رياستونو دفترونه په ولسواليو او ولايتونو کې هـم جـوړ کـړي وو چې په ميليونو ډالره پرې مصرف شول او بيا يې هغه لـه منځـه يـوړل. پـه دې بحث نه کوو چې دغو زونونو ته څوک معرفي شوي دي. که تشکيلات نا سم وي او هم يـې اشـخاص د دغـو پوسـتونو وړتيـا ونـه لـري نـو د ريـاضي د فرمولې پر اساس منفي تغيـر ضرب مثبـت د دوی پـه اسـتدلال، حاصـل يـې پخپله منفي دی.

په اوسنيو شرايطو کې حکومت بايد له دفاعي حالت نه راووځي او تهاجمي حالت غوره کړي. د پوسـتو او تشـکيلاتو د زيـاتولو پـه عـوض بايـد تهـاجمي ګروپونه په هره ولسوالۍ کې جوړ کړي چـې د مخـالفينو پـر ضـد کميونونـه ونيسي او د هغوی په صفونو کې لار پيداکړي او هغوی په دفاعي حالت کې واقع کړي. په هره ولسوالۍ کې يوازې يو مرکز په کار دی چې حکومت هغـه مستحکم کړي. اوس به د هر زون مشران او کشران په زرګونو عسکر د خپـل ځان او د خپلو مرکزونو د حفاظت لپاره استخداموي چې په دې توګـه زمـونږ د امنيتي قواو زياته برخه د اشخاصـو او مرکزونـو د حفاظـت لپـاره مصروفه ده. ښـه بېلګـه يـې د مـلي شـورا د رئـيس ده، د ده د کـورنۍ او جايـدادونو حفاظت لپاره په کابل او کندوز کې د زرو په شـاوخوا کـې امنيتـي او محـلي پوليس استخدام دي. باور وکړئ چې د پنجشنبې په ورځ کله له خپـل دفـتر

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه راووتم نو د وزیر اکبر خان په سیمه کې د ملي اردو یو عسکر مې ولید چې دریشي یې پر غاړه وه یو ښه لوی سپی یې روان کړی و او چکر یې ورته ورکاوه. دا سپی هم شاید د کوم جنرال یا لوړپوړي چارواکي و. نو په دې توګه زما په اند د زونو جوړول ناسم کار دی او څه ښه پایله نه لري. د امنیت شورا غواړي چې د پولیسو تشکیل د اردو په شکل عیار کړي چې دا سم کار نه دی. وَمَا عَلَيْنَا إِلاَّ الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

د امریکایي قواو د شتون په هکله د تحلیګرانو تحلیل

د اکتوبر د میاشتې ۱۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

یو شمېر زیات تحلیګران او د پارلمان غړي وايي چې ولې د افغانستان حکومت له امریکا سره امنیتي تړون امضا کړی او دا باید لغوه شي. د دوی استدلال دا دی چې امریکا باید د دوی لپاره جنګ وکړي او هم دوی ته بېحسابه پیسې ورکړي چې دوی پرې مزې چړچې وکړي. دوی باید پر دې پوه شي چې امنیتي تړون د افغانستان ټولې ستونځې نشي حل کولای خو د امنیتي تړون نه شتون ډېرې ستونځې او بدبختۍ افغانستان ته پیدا کولی شي. دا نو د افغانانو د مشرانو او په نامه نخبه ګانو پورې اړه لري چې څنګه د وطن لپاره سمه تګلاره وټاکي چې له بهرنیو مرستو نه سمه او موثره استفاده وکړي.

د امریکا د جمهور رئیس اوباما پرېکړه چې د ۲۰۱۶م کال نه وروسته به په افغانستان کې د امریکایي قواو شمېر د ۵۵۰۰ عسکرو په شاوخوا کې پرېږدي په دغه موقع او زمان کې یوه سمه پرېکړه ده چې د افغانستان د حکومت لپاره د ساه اخستلو موقع برابره کړي. زما په اند که حکومتداري ښه نشي، د

دغو قواو شتون بیا هم څه ګټه نه شي رسولی. اما دا چې حکومتداري څنګه ښه شي، دا په افغانانو پورې اړه لري. همدا شان د دې قواو شتون دایمي بڼه نه لري که څه هم بعضې کړۍ د کرزي صیب د خبرې تایید کوي چې که تړون امضا شوی وای او که نه امریکایان له افغانستانه نه وځي.

د پورته پوست په اړوند دوستانو ډېر کامنټونه لیکلي و او د زیات نظرونه دا و چې امریکا یا دنیا د افغانان په اړوند صادقه نه ده نو ما ورته په ځواب کې ولیکل:

۳۷ کاله مو دا وویل چې روس، عرب، امریکا، چین، پاکستان، هند، ایران او داسې نور د افغانستان په هکله صادقه نه دي. دې خبرو څه نتیجه ورنکړه. سوال دا دی چې ایا افغانان د خپل ولس او وطن په هکله څومره صادقه دي؟ که مونږ د خپل ولس او وطن په هکله صادقه اوسو نو بیا نور هم له مونږ سره صادقانه برخورد کولی شي. دا دیني، سیاسي، علمي، نیشنالستي، ولسي او افغاني فرموله ده.

افسوس د افغانستان د خارجه دیپلوماسۍ او د حکومت په حال

د اکتوبر د میاشتې ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، مادرید، هسپانیه

کوم پوسټونه چې نن او پرون ما د نړۍ د مهمو مشرانو، د ملګرو ملتونو د عمومي سرمنشي او د هسپانیې د پادشاه په شمول پوسټ کړي و هدف مې دا نه و چې یوازې ځان خپلو دوستانو او وطنوالو ته وښایم چې زه هم دومره مهم سړی یم چې په داسې کنفرانسونو کې ګډون کوم . په دغه کنفرانس کې چې د مادرید د کلب په نامه یادېږي د نړۍ له دېرشو نه زیاتو هېوادونو اوسني او پخواني مشرانو او همداشان د نړۍ د نورو مهمو ادارو نه لکه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاتو سکرتر جنرال، اروپا اتحادیه، پروفیسران او سیاسي مشران چې تعداد یې تقریباً څلور سوه کسانو ته رسېده برخه اخیستې وه. له افغانستان نه زه یوازینی کس وم چې په دغه کنفرانس کې مې برخه درلوده او زما د دعوت سبب هم زما د یو څو مقالو نتیجه وه چې په حکومتدارۍ او امنیتي مسایلو باندې مې لیکلې وې نو د کنفرانس تنظیم کوونکي چې د لندن د کنگز کالج یعنې پوهنتون پروفیسر و له هغو مقالو نه خبر و او زه یې هم دعوت کړی وم چې د افغانستان په موجوده حالاتو او په خاصه توگه ولې ځوانان له داعش یا نورو تروریستي ډلو سره یو ځای کېږي، وغږېږم.

په هسپانیه کې د افغانستان سفارت هم شته اما د افغانستان د سفارت هېڅ کارکوونکي د دغه کنفرانس په شاوخوا کې نه ښکارېده او نه یې دا پوښتنه کړې ده چې آیا دغه کنفرانس ته له افغانستان نه هم څوک راغلي دي او که نه. دا د افغانستان ډیپلوماسۍ او زمونږ د سفارتونو د فعالیت یوه وړه بېلگه ده چې د دوی له لاسه افغانستان په خروار لېږې کې هم مطرح نه دی. دوی د افغانستان داعیه نه د ملک نه بېرون مطرح کولی شي او نه په ملک کې دننه.

د مادرید کلب لس کاله پخوا جوړ شوی او د دې کلب عضویت اختیاري دی. په هر حال داسې یو مهم کنفرانس چې د نړۍ په ډېرو مسایلو باندې او په خاصه توگه د نړۍ په اوسنیو امنیتي مسایلو باندې چې افغانستان هم د بحران ځپلو هیوادونو په لړ کې دی چې د نړۍ په امنیت تاثیر لري، خبرې کېدلې، د افغانستان نوم به ښکته پورته یادېده خو د افغانستان د حکومت په نمایندگۍ هېڅوک نه و. دا د دې معنی لري چې د افغانستان اوسني او پخواني حکومت مشران ټول د فیل په غوږ کې ویده و او دي او نشي کولی چې د افغانستان مسایل د نړۍ په کچه مطرح کړي. کرزي صیب ته هم بهرنیو چارو وزارت او په هسپانیه کې د افغانستان سفیر په تېرو لسو کلونو

کې نه دي ویلي چې ته هم د دغه کلب غړی شه او یا بل څوک ورمعرفي کړه.

اوس تاسې قضاوت وکړئ چې ایا د افغانستان د سفارت موجودیت په هسپانیه کې ضروري دی او که نه؟ زما په اند د افغانستان حکومت هسې خوشې چټې پټې خپلو ډیپلوماتانو ته او یا د دوی کورنیو ته د چکر او د ژوند زمینه مساعده کړې او بېځایه د دولت پیسې پر دوی مصرفوي. فکر نه کوم چې په هسپانیه کې دې دومره افغانان موجود وي چې د سفارت درلودلو ته اړتیا وي.

28 October 2015 ملگرو ملتونو سکرتر جنرال بان کیمون همدا شېبه مادرید کلب کنفرانس ته بیانیه ورکوي. وعده یې وکړه چې په راتلونکې جنورۍ یا فرورۍ کې به د ملگرو ملتونو هېوادونو ته یو نوی پلان وړاندې کړي چې د نړیوالو مسایلو په هکله څه پکار دي. د نړۍ زیاتره ستونځې د خرابې حکومتدارۍ او اجتماعي نابرابریو زېږنده ده.

انتقاد هم اسانه او هم سخت کار دی

د اکتوبر ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، مادرید ښار، هسپانیه

که انتقاد پر دې معنی وي چې اصلاح رامنځته شي نو ښه کار دی او هم اسانه کار دی. که انتقاد د شخصي گټې په خاطر وي چې د یو چا شخصیت د خپلې گټې په خاطر جریحه دار کړي نو ښه کار نه دی. تر اوسه چې ما کومې لیکنې کړي دي هغه مې په خپل نامه کړي دي د فیسبوک او ټیوټر اکنټونه په مستعار نومونو نه لرم. هر څوک دا حق لري چې خپل نظر په آزاده توگه څرگند کړي او غیر د الله تعالی نه انسان باید د بل هیچا نه ویره و نه لري. ویره د انسان سره هغه وخت مل کېږي چې خیانت یې کړی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د لیکنو لومړی هدف دا دی چې په افغانستان کې سوله رامنځته شي، حکومتداري ښه شي، په ارامه په خپل وطن کې وګرځو، یوه مړې ډوډۍ په ارامه وخورو، تر خپله وسه خپل ولس او وطن ته خدمت وکړو او لـه دوستانو سره خوشحاله ژوند تېر کړو. زه چې څه لیکم هغه زما د زده کـړو، تجربـې او د خپل فکر محصول دي نو په دې توګه د قلم او ادب په چوکاټ کې غـواړم چې د خپلې ټولنې او حکومت نیمګړتیاوې په ګوته کـړم. زمـا د لیکنـو دویـم هدف دا دی چې خپله تجربه او څه چې مې یاد دي هغه له نـورو سره او پـه خاصه توګه له ځوانانو سره شریکه کړم. کېدای شي زما لیکنې تر یـو حـده د دوی لپاره موثرې وي. که یو کس هم زما له لیکنـو نـه ګټـه واخلي هغـه زمـا لپاره ډېره مهمه خبره ده چې لا اقل د یو کس لپـاره بـه مـې یـو څـه خـدمت کړی وي. که څوک زما په لیکنو او کړونو انتقاد وکړي خوشحاله کېـږم ځکـه په خپل نقص څوک نه پـوهېږي او همـدا د انسـان جـوړونې ښـه لاره ده او د هغه کس نه به مننه هم وکړم چې ماته زما نیمګړتیاوې را په ګوته کړي.

دولت د کوره چاته څه نه ورکوي

د نومبر څلورمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د دولت ټولې چوکۍ او مقامونه د ملت ملکیت دی او هر څوک حـق لـري چـې د دولـت پـه چـارو کـې برخـه واخـلي. کـه حکومـت چاتـه کومـه دنـده ورسپاري نو باید پر چا احسان ونه کړي چې ګوندې تا ته مې کومه چوکۍ یـا مقام درکړی دی ځکه حکومتي چارواکي او مشران له خپله کوره چاته څه نه ورکوي او هر څه د ملت له کوره دي. حکومت باید له هغو کسـانو نـه مننـه وکړي څوک چې له حکومت سره کار کوي. په منتخبو نظامونو کې د دولـت مشران باید له ولس نه منندوی وي چې دوی یې دغو مقامونو ته رسولي دي.

د چین د جمهور رئیس د مرستیال د سفر په هکله خوشبیني او سوالونه؟!

د نومبر د میاشتې پینځمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

لـه افغانسـتان سره د چـین د ډیپلومـاتیکي اړیکـو د شـپېتمې کلیـزې پـه مناسبت د چین د جمهوري ریاست مرستیال، Li Yuanchao د ۲۰۱۵م کال د نومبر په دریېمه نېټه افغانستان ته سفر وکړ او له افغانستان سره یې وعده وکړه چې د ۷۹ میلونو ډالرو په ارزښت به لس زره اپارتمانونه جـوړوي، یـو زر او پینځه سوه سکالرشیپونه به افغانانو ته ورکوي او هـم بـه د کابـل د دروازو لپـاره سـکنر ماشـینونه تهیـه کـوي. تېـر کـال د اکتـوبر پـه میاشـت کـې د افغانستان جمهور رئیس محمد اشرف غني چین ته درې ورځنی سـفر درلـود نو هغه وخت د چین حکومـت وعـده وکـړه چـې لـه افغانسـتان سره بـه ۳۲۷ میلونه ډالره کمک په راتلونکي څلورو کلونو کـې کـوي. د دې خـبرې یادونـه ضروري ده چې د چین دا اوسنۍ د مرستې وعده د تېر کال د څلـور کلونـو کمکونو د وعدو یوه برخه ده یعنې دا نوې وعده نه ده.

[1] http://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D8%AF-%DA%86%DB%8C%D9%86-%D8%AF-%D8%AC%D9%85%D9%87%D9%88%D8%B1-%D8%B1%DB%8C%D9%8A%D8%B3-%D8%AF-%D9%85%D8%B1%D8%B3%D8%AA%DB%8C%D8%A7%D9%84-%D8%AF-%D8%B3%D9%81%D8%B1-%D9%BE%D9%87-%D9%87%DA%A9%D9%84%D9%87-%D8%AE%D9%88%D8%B4%D8%A8%DB%8C%D9%86%D9%8A-%D8%A7%D9%88-%D8%B3%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%88%D9%86%D9%87%D8%9F

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چین د جمهور رئیس د مرستیال ډېر ښه هرکلی وشو او زیاتره حکومتي او غیر دولتي کړیو د چین د دې وعدو ډېره ستاینه وکړه او د دې تر څنګ په افغانستان کې داسې فکرونه راپیدا شول چې ګوندې چین به په پاکستان فشار راولي چې د طالبانو له حمایت نه لاس واخلي او د افغانستان د سولې په پروسه کې به فعاله نقش ولوبوي.

په هر حال څرنګه چې د افغانستان اقتصادي او امنیتي وضعیت په اوسني حالت کې ښه نه دی نو د هر چا لږ او زیات کمک ته اړتیا لري. زه هم د چین د دې مرستې ملاتړ کوم خو غواړم چې لاندې یو څو ټکو ته اشاره وکړم هغه دا چې مونږ هم باید په خپله ګټه او تاوان د چینایانو غوندې پوه اوسو.

زه لاندې څلورو مسئلو ته اشاره کوم:

1. له دې دمخه د چین دولتي کمپنۍ ChinaNational Petroleum Corporation (CNP) د افغانستان په شمال کې د ۷۰۰ میلونو ډالرو په ارزښت د تېلو د استخراج لپاره اکتشافي قرارداد د افغانستان له حکومت سره امضا کړی دی.

2. د چین China Metallurgical Group Corporation (MCC) دولتي کمپنۍ د لوګر ولایت د عینک په سیمه کې د مسو د استخراج لپاره د درې بیلونو ډالرو په ارزښت قرار داد امضا کړی دی. د پورته دوه قراردادونو په اړوند ډېر سوالونه شته چې دا قراردادونه د افغانستان په ګټه نه دي او چینایي کمپنیو د افغانستان پخوانیو چارواکو ته بډې ورکړې او دا قراردادونه یې امضا کړي دي نو دا قراردونه باید لغوه شي.

3. یوازې په ۲۰۱۴ م کال کې افغانستان د چین نه د ۱۰۳۸میلونو ډالرو په ارزښت واردات درلودل.[1]

[1] http://wits.worldbank.org/countrysnapshot/AFG/textview

4. له دې نه برسیره چینایي کمپنیو د افغانستان د سړکونو ټیکې ختیځ او لویدیځ سیمو کې په تېرو څوارلس کلونو کې نیولې وې چې په هغو قراردادونو کې هم چینایانو ډېره ګټه کړې ده چې ښه بیلګې یې د کابل-جلال اباد بې کیفیته سړک دی چې مالي مرسته یې د اروپا اتحادیې له خوا شوې وه.

که مونږ یوازې پورته څلورو مسئلو ته په دقت سره وګورو نو چین هر کال له افغانستان نه د ۷۹ میلونو ډالرو نه زیاته ګټه کړې ده او دا کمک د دوی په زکات کې هم نه راځي. مونږ فکر کوو چې لکه چین مونږ ته خیرات راکړی دی. دا ښه خبره ده چې د افغان حکومت باید د میلمنو قدر او ښه پالنه وکړي خو نه دا چې مونږ ځانونه دومره کم راولو چې مونږ هیڅ نه لرو او چینایانو د افغانستان نه هیڅ نه دي تر لاسه کړي.

په هر حال د سولې د خبرو په هکله ما په فیسبوک کې دا لاندې دوه سوالونه مطرح کړل:

1. ایا چین به له پاکستان نه تېر شي او که نه؟

2. که چین له پاکستان نه تېرېږي نو ایا چین به پاکستان پر دې قانع کړي چې د افغانستان په اړوند د خپل ستراتیژیک عمق د پالیسۍ نه تېر شي او که نه؟

د پورته دوه سوالونو په هکله دوستانو ډېرې تبصرې لیکلې وې چې د هر یوه تبصره د قدر وړ ده. د پورته دوه سوالونو په هکله زه غواړم چې په لاندې ډول وضاحت ورکړم.

د سوړ جنګ په دوران کې د چین او پاکستان تر منځ اړیکې اقتصادي او ستراتیژیکي اهمیت درلود ځکه چین په سیمه کې له هندوستان سره رقابت درلود او د دواړو هېوادونو ترمنځ اړیکې ښې نه وې. پاکستان له هندوستان سره دښمني درلوده نو ځکه په سیمه کې ورته د چین ملګرتیا مهمه وه یعنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دواړو هېوادونو اړیکې په هغه فرموله چې د دښمن دښمن زما دوست دی ولاړې وې. دا چې نن سبا د چین اقتصاد د هندوستان په پرتله ډېر ښه شوی دی نو اوس چین هندوستان خپل سیال په سیمه کې نه بولي نو د هندوستان او چین تر منځ اړیکې یو څه ښې شوي دي او د دواړو هېوادونو ترمنځ تجارت په ۲۰۱۵م کال کې ۸۰ میلیاردو ډالرو[1] ته رسېدلی دی. اوس د چین سیال امریکا ده. همدا شان د هندوستان اقتصاد د پاکستان په پرتله ډېر ښه دی نو اوس هندوستان هم ځان د پاکستان سیال نه بولي خو دومره غواړي چې د پاکستان له اړخه په امن کې وي او تروریستان هلته ونه لېږي. چین هم غواړي چې له پاکستان سره ښې اړیکې ولري او د پاکستان له اړخه باید چین ته د شرقي ترکستان د اسلامي حرکت یا (ETIM-Easter Turkistan Islamic Movement) له شره محفوظ وي.

د پورته دوه سوالونو په هکله چې ایا چین به له پاکستان نه تېر شي او که نه؟ د دې خبرې هېڅ سوال نشته دی چې چین دې افغانستان ته پر پاکستان ترجیح ورکړي ځکه د شرقي ترکستان اسلامي حرکت د پاکستان له خوا حمایت کېږي او پاکستان چین ته دا ګرنټي ورکولی شي چې دوی هغه په کنټرول کې وساتي او د چین په خاوره کې به تخریب نه کوي. که ضرورت و نو پاکستان به د دې حرکت یو څو غړي هم چین ته په لاس ورکړي. په همدې توګه پاکستان له چین نه غواړي چې دوی باید له طالبانو سره د صلحې د پروسې حمایت په دې شرط وکړي چې د پاکستان ګټې خوندي وي. نو په دې توګه چین هیڅکله په پاکستان دا فشار نشي راوستلای او نه غواړي چې فشار راولي چې پاکستان په زوره طالبان د خبرو میز ته کېنوي او یا د طالبانو په ضد په پاکستان کې اقدام وکړي. څو ورځې

[1] http://www.ndtv.com/india-news/india-china-trade-has-potential-worth-us-80-billion-in-2015-industry-lobby-1225157

دمخه د پاکستان صدراعظم نواز شریف په ډېرو ښکاره الفاظو کې په واشنګټن کې وویل چې دوی دا نه شي کولی چې هم طالبان د خبرو مېز ته راولي او هم د هغوی پر ضد جنګ وکړي[1]. تېر کال په لندن کې د یو کنفرانس په ترڅ کې چې ما هم هلته ګډون درلود، د افغانستان لپاره د چین خاص استازی Sun Yuxi د خبرو په ترڅ کې وویل چې دوی په پاکستان فشار نشي راوستلای چې پاکستان دې د طالبانو حمایت ونه کړي. همدا شان ده وویل چې دوی د عینکو د مسود استخراج لپاره هم کومه عجله نه لري او چین په سیمو کې د خپلو اوږدمهالو ګټو لپاره حوصله لري. د افغانستان یو مشهوره سیاستوال چې درې اونۍ دمخه یې په چین کې په یوه کنفرانس کې برخه درلوده راته پرون وویل چې چینایانو موقف د څو میاشتو دمخه پورې ډېر فرق کړی ځکه چینایان اوس وایي چې د افغانستان حکومت او امریکا باید له حقاني ډلې سره خبرې وکړي ځکه بې له حقاني ډلې له طالبانو سره خبرې اترې هیڅ معنی نه لري.

نو په دې توګه زما په اند افغانستان عاجلو مرستو ته اړتیا لري خو د چین رول په اقتصادي ساحه کې زمونږ عاجلې ستونځې نشي حل کولای. په سیاسي ساحه کې به چین هیڅکله په پاکستان فشار رانولي چې د طالبانو له حمایت نه لاس واخلي. د افغانستان حکومت باید په خپلو داخلي ستونځو او حکومتدارۍ فکر وکړي ترڅو دلته د ثبات نښې او نښانې ولیدل شي نو بیا به سیمه ییز هېوادونه او هم نړیوال افغانستان ته د اهمیت په سترګه وګوري. افغانستان ته د پاکستان په څېر سیاست ته اړتیا ده چې په هر حالت کې له هر ملک سره معامله کوي او د خپل هېواد ګټو نه هېڅ نه تېرېږي. له امریکا سره یوه معامله لري، چین سره بله معامله او عربي

[1] http://www.usip.org/publications/2015/10/23/pakistan-s-sharif-urges-renewed-peace-talks-in-afghanistan

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو او حتی له هندوستان سره هم د افغانستان په اړوند متفاوتې اړیکې لري. پاکستان له هند سره تجارتي او هم د خبرو اړیکي لري خو د افغانستان اړیکي له هندوستان سره نه شي زغملی.

د رژیمونو د چارواکو سمبولونه

د نومبر شپږمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

که متوجه شوي یاست په تېرو څلور لسیزو کې هر رژیم او ډلو ځانته جلا جلا سمبولونه درلودل او چې څنګه به دې یو څوک ولیده نو پوهېدلې چې دی د کوم ډلې او ټپلې غړی یا هوادار دی. د حزب دیموکراتیک په وخت کې غټ غټ بریتونه، اوږدې څنې او د پطلانه پراخه پنڅو رواج درلوده. افغان ملتیان به دې زیاتره له خامتا کالیو او څادرچپه په اوږو اچولو او یا خولی، څادر، واسکټ او جامې همرنګه کولو باندې پېژندل. په پېښور کې دې حزبیان لومړی په جالیو خولو، د باټا جګې څپلی او سوچه اوږدو ږیرو او یا هم د قرقل په سر کولو پېژندل. جمعیتان دې د پکول په سرکولو او چارخانه وړوکي دستمال له غاړې نه په راتاولو او سپورتي خاکي واسکټ په اغوستلو پېژندل. د جبهه کسان به دې د حضرت صاحبانو په شان په قاتکیو منظم لونګیو په سر کولو او د بالاپوشونو په اغوستلو پېژندل. محاذیان به دې په لوکسو دریشیو او یا فیشن پېژندل. د حرکت انقلاب اسلامي غړي به دې په تورو وسمه شوو ږیرو او د مولوي خالص د ډلې اکثره کسان به دې د نکریزو په رنګ په سرو ږیرو پېژندل. د اتحاد اسلامي غړي به دې په خامتا لونګیو په سرکولو او طالبان به دې د سپینو ګاجي لنګیو په سرکولو پېژندل. داعش په تور پټکیو او تور کالیو پیژندل کېږي، د ډیموکراسۍ دورې چارواکي په لوکسو نکټایي ګانو او دریشو په اغوستلو او یا د چینو په اچولو پېژندل کېږي. تازه احوال دا دی چې په کابل کې د فیشني عصاګانو او شاه

مقصودو تېرو د تسبحو قیمتونه ډېر لوړ شوي دي. د دې دورې (محمد اشرف غني) عالي رتبه مامورین په قیمتي عصاګانو او یا د شاه مقصودو تسبحو په اړولو پېژندلی شي. که څوک د لوکسو عصاګانو او د شاه مقصودو د تسبحو تجارت ته مخه کړي نو په دې وران اقتصاد کې د یو څو ورځو لپاره ښه ګټه کولی شي. دا هم د خصوصي سکتور د رشد لپاره یوه ښه زمینه ده.

ښار جوړولو وزارت د خلیل الله فیروزي د بند یوکلنه کلیزه په شاندارو مراسمو ونمانځله[1]

د نومبر ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، کابل

د نومبر په څلورمه نېټه د ښار جوړولو وزارت وزیر سادات نادري په ډېرو شاندارو مراسمو د کابل بانک د قضیې له اصلي اختلاس کوونکي سره چې باید په زندان کې وای د هوشمند ښارګوټي (Smart City Township)قرارداد امضا کړ. تیر کال په همدې میاشت کې یعنې د نومبر په یولسمه نېټه، محکمې د کابل بانک رئیس شیرخان فرنود او د دغه بانک

[1] http://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D8%AF-%DA%9A%D8%A7%D8%B1-%D8%AC%D9%88%DA%93%D9%88%D9%84%D9%88-%D9%88%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D8%AF-%D8%AE%D9%84%DB%8C%D9%84-%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87-%D9%81%DB%8C%D8%B1%D9%88%D8%B2%D9%8A-%D8%AF-%D8%A8%D9%86%D8%AF-%DB%8C%D9%88%DA%A9%D9%84%D9%86%D9%87-%DA%A9%D8%A7%D9%84%DB%8C%D8%B2%D9%87-%D9%BE%D9%87-%D8%B4%D8%A7%D9%86%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D9%88-%D9%85%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D9%85%D9%88-%D9%88%D9%86%D9%85%D8%A7%D9%86%DA%81%D9%84%D9%87

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجرایوي مشر خلیل فیروزي په لس لس کاله تنفیذي بند او ۲۳۷ میلونو ډالرو پور په ورکولو محکوم[۱] او د دوی ټول منقول او غیر منقول جایدادونو د ضبط امر وکړ. د کابل بانک قضیه پخواني ولسمشر حامد کرزي حکومت ته هم د سر درد جوړ کړی و ځکه د هغه ورور هم د دغه بانک په مسئله کې ښکېل و او اوسني حکومت ته یې هم د سر درد جوړ کړی دی. مهمه لا دا وه چې د دغه قرارداد د امضا کولو په موقع د حکومتداری په برخه کې د جمهور رئیس ستر سلاکار چې د جمهور رئیس د مرستیال معادل امتیازات ورته منل شوي او هم د جمهور رئیس حقوقي مشاور ډاکتر عبدالعلی محمدی موجود وو. پر دې سربېره د ښار جوړولو وزارت د دغه ښارګوټي د قرارداد د امضاء لپاره ډېر نور دولتي او غیر دولتي چارواکي، د خصوصي سکتور متشبثین او رسنیو ته هم بلنه ورکړې وه چې د دې قرارداد د امضا مراسم سره په ګډه تجلیل کړي.

د دې قرارداد پلوي حکومتي چارواکي د رسنیو له لارې دا استدلال کوي چې که خلیل فیروزی په زندان کې وي نو د حکومت پور یې نه شو ورکولی نو ښه به دا وي چې له ده سره دا قرارداد امضا شوی وای تر څو په خپله ځمکه دا ښارګوټی جوړ کړي چې په اوه کلونو کې به حکومت ته د دغه ښارګوټي له ګټې نه ۱۳۷ میلونه ډالره چې یوازې پر خلیل فیروزي پور دی ورکړي. په دې توګه به خلیل فیروزی د ورځې په خپل شرکت کې کار کوي او د شپې له خوا به په زندان کې وي. ویل کېږي چې خلیل فیروزی په تېر یوه کال کې هم چندان وخت په زندان کې نه دی تېر کړی.

د دې قرارداد په امضا کولو سره ملي او نړیوالو ادارو او هم رسنیو ډېر سخت غبرګون وښود او باالاخر جمهوررئیس د نومبر په اومه نېټه یعنې درې

[۱] http://www.tolonews.com/en/afghanistan/17082-former-kabul-bank-chairman-ceo-jailed-for-10-years

ورځې وروسته مجبوره شو چې دا قرارداد لغوه کړي. د جمهور رئیس دا اقدام ښه کار دی خو کافي نه دی او نورو اقداماتو ته حکومت جدي اړتیا لري تر څو د حکومت حیثیت اعاده شي ځکه دې قراداد د حکومت حیثیت ته په ملي او بین المللي کچه ډېر سخت تاوان ورسوه.

د کابل بانک د ۹۰۰ میلونو ډالرو د اختلاس دوسیه د موجوده حکومت د کارونو لومړی کار و چې له فساد سره د مبارزې پر ضد یې راوسپړله خو د دغې دوسیې پایلې لا له ستونځو سره مخامخ دي او د دې علت دا دی چې د مافیایي کړیو لاسونه ډېر قوي دي چې حتی په رڼا ورځ یې هم له چا نه سترګې نه سوځي او خپل کار ته دوام ورکوي. مجازات همېشه د کمیت په لحاظ اهمیت نه لري خو د کیفیت په لحاظ مجازات ډېر اهمیت لري چې په ټولنه کې د راتلونکو نورو ډېرو جرمونو مخه نیسي. که د خلیل فیروزي قرارداد عملي هم شي حکومت ته به یوازې ۱۳۷ میلونه ډالره په اوه کلونو کې ورکوي یعنې تقریباً شل میلونه ډالره به په کال کې حکومت ته ورکوي خو د دې قرارداد کیفي اهمیت د حکومت اعتبار له صفر سره ضرب کړ چې د فساد پر ضد مبارزه د حکومت د لومړیتونو نه نه ده. د حامد کرزي پر حکومت باندې لوی انتقاد همدا و چې له اداري فساد سره یې چندان مبارزه نه کوله او فساد یې د حکومت په کړیو کې تحمل کاوه خو په هغه وخت کې هم داسې صریحه بد سترګي نه وه شوې چې مجرم دې په رڼا ورځ له زندان نه وایستل شي او د حکومت یو وزیر دې ورسره د درې سوه میلیونو ډالرو غیر قانوني قرارداد امضا کړي.

سوال دا دی چې دا ډرامه څنګه جوړه شوله او جمهور رئیس باید څه نور اجراات وکړي تر څو د حکومت دې عمل ته د اوړو پوزه کېښودل شي.

د محکمې د حکم پر اساس د خلیل فیروزي ټول جایداد باید ضبط شوی وای نو په دې توګه خلیل فیروزی هیڅ جایداد نه لري او د ښارجوړونې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

باید د حکومت په ځمکه کې بل چاته د تصرف اجازه نه وای ورکړې. په حقوقي لحاظ دا معامله بيع فاسده ده او د ښارجوړونې وزير بايد په دې محاکمه شي چې ولې يې فاسده معامله کړې ده. د افغانستان اساسي قانون د ټولو اتباعو ترمنځ هر نوع تبعض منع کوي نو پر دې اساس حکومت بايد يو بندي ته په يو امتياز او بل بندي ته په بل امتياز قايل نه شي.

زه چې حقوق پوه هم نه يم په دې پوهېږم چې د يو زندان نه د بندي وتل غير قانوني کار دی. جمهور رئيس اوله پوښتنه د خپل حقوقي سلاکار، ښارجوړونې د وزير او هم د حکومتداری په برخه کې د ستر سلاکار نه وکړي چې تاسې د چا په اجازه دا بندي له زندان نه وايسته او دلته مو ورته ولې دومره شانداره مراسم جوړ کړل. له دې نه علاوه د ځمکو د دې مافيايي کړيو جرړې وڅېړل شي چې څنگه يې د دغه ډول قرارداد امضا کولو ته زمينه مساعده کړه او امنيتي ارگانونو ولې يو بندي ته اجازه ورکړه چې له زندان نه بهرون ووځي.

ما تنها ملتی هستيم كه ملا نصرالدنی تصميم ميگريم

۹ نومبر ۲۰۱۵م، کابل

یک کسی د فيسبوک نوشته کرده بود:

ما تنها ملتی هستيم كه به دری و پشتو صحبت ميكنيم.

به عربی دعا ميكنيم

به انگليسی نسخه مينويسيم

و به هندی و اردو فلم ميبينيم

ملا نصرالدينی تصميم ميگيريم

اين نوشته خيلي خوم امد و خواستم كه اين شامل كتاب جلد دويم فيسبوک خودم بسازم تا دوستان كه اين كتاب را ميخوانند بايد بالای اين نكات خيلی ساده ولی پر محتوا فكر كند.

بدبختي او وحشت هم انتها ته رسېدلي

د نومبر لسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

ډېر پخوا چې د لېسې او پوهنتون په دوره کې وم له ښکار سره مې شوق درلود او چې په ژمي کې به کونړ ته تلو نو د مرغيو، زرکو، تورکو (شامتورو)، جغندانو او هيليو ښکار به مو د کونړ د سيند په غاړه، غرونو او ورشوگانو کې کاوه. د پوهنتون په دوره کې يوکال زمونږ ليليه د حبيبې لېسې سره مخامخ وه چې اوس هلته د محسني مدرسه جوړه شوې ده. يوه ورځ د ليليه په برنډه کې ولاړ وم او د دارالامان د سړک په لور مې کتلې چې يو موټر په ډېر سرعت سره راغي او يو ماشوم يې وواهه. دغه ماشوم داسې رغړېدلو لکه چې مرغۍ د ونې په سر کې وولې او په رغړېدلو ځمکه ته را وغورځېږي. کله مې چې د دې ماشوم رغړېدل او په وينو کې ليت پيت کېدل وليدل نو تاسې باور وکړي چې د هماغه ورځې نه مې ښکار پرېښود ځکه د مرغه ويشتلو راته د هغه ماشوم صحنه راپه يادوله.

زه داسې بې ضميره انسانانو ته حيران يم چې د انسانانو په حلالولو يې څنگه زړه کېږي. مونږ او تاسې په غزني او هم په شينوارو کې وليدل چې دې بې ضميره وحشي انسانانو څنگه انسانان په بې رحمه توگه حلال کړل. په شينوارو کې لا په بمونو انسانان کېنول شول او بيا يې بمونو ته انفجار ورکړ او د دوی غوښې په هوا کې د پاغوندو په شان والوتلې. دا کوم زړه دی، دا کوم دين او مذهب دی؟ او دا کوم انسانيت؟ انسانان د الله تعالی مخلوق دی او د الله تعالی مخلوق خو پرېږده د حيوانانو وژل هم په ځورېدونکې ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

روا نه دي. زما په اند د داسې کسانو له نومونو سره د اسلام مقدس نوم تړل لويه ګناه او جفا ده. وحشت وحشت دی که هر څوک يې په هر نامه، له هر چا سره په هر ځای کې کوي بايد مخه يې ونيول شي او وغندل شي. زه دې ته حيران يم چې يو څو کسه د اسلام نه ناخبره ولې په يو تعليمي مرکز کې د داسې وحشيانو په حمايت تور بيرغونه اوچتوي. که دوی د حکومت فساد خپلو حرکاتو ته دليل نيسي نو فساد په فساد له منځه نه ځي لکه څنګه چې وينه په وينه نه مينځل کېږي.

د راتلونکې اوونۍ لپاره سوچ

۱۲ د نومبر کال ۲۰۱۵م، کابل

د ستونځې نه منل پخپله د ستونځو زېږول دي

قبول نه کردن مشکل باعث مشکلات ديگر ميشود

Denial of problem create more problem

د شطرنج لوبه په کوم حالت کې ده؟

۱۴د نومبر کال ۲۰۱۵م، کابل

وايي چې د شطرنج لوبه پادشاهي لوبه ده او پخوانيو پادشاهانو به د خپلو وزيرانو او نږدې ملګرو او دوستانو سره کوله. په شطرنج لوبه کې څلور حالته دي: ۱) يو خوا لوبه وګټي ۲) مقابل لوری په کېش کېدو سره ماتې ومني ۳) پادشاه لوڅ شي يعنې وزير او نور سپاره او عسکر يې له منځه ټول لاړ شي او بېچاره په ميدان پاتې شي چې دا يو قسم د تسليمي حالت دی. د شطرنج په شرقي لوبه کې د پادشاه لوڅ کېدل د مات حالت دی اما په غربي لوبه کې د پادشاه لوڅ کېدل د مات حالت نه دی خو په مات حسابېږي. ګټونکی لوری

کوشش کوي چې د مقابل لوري پادشاه لوڅ نه شي او ماتې ورکړي خو ضعيفه خوا کوشش کوي چې لوڅ شي اما مات نه شي. ۴) څلورم حالت کې پادشاه نه مات وي او نه لوڅ خو زيچ شوي وي يعنې په دې معنی چې هيڅ يو طرف ته حرکت کولی نه شي. دا هم سخت او ضعيفه حالت دی.

سوال دا دی چې زمونږ ملک په کوم حالت کې دی؟ معلومات زما او تبصرې ستاسې.

د پورته ليکنې په هکله ډېرو دوستانو ډېرې زياتې تبصرې ليکلې وې خو زه دلته يو څو تبصرې رانقلوم:

انجينر متصل کومکي صيب ليکلي و:

جناب مياخيل صاحب! په حقيقي سطرنج کې دغه ذکر شوي حالتونه حتمي وي خو زما په فکر دا اوسنۍ داسې لوبه ده چې ۱- لوبه کوونکي د خپلو دانو د حرکت صلاحيت نه لري. ۲- دانې د خپل ذاتي صفاتو له مخې حرکت نه کوي بلکې فيل د أس منډې وهي او روخ د وزير او داسې نور پياده ګان خو بالکل پخپل سر دي. ۳- هره لوبه بايد په يو معين وخت کې تر سره شي خو د دې لوبې دومره وخت ونيو چې خلك يې د ليدو نوره حوصله نه لري خلك ډېر خسته شوي دي يو تعداد خو يې بيخي ليدل نه غواړي. ٤- که دغه خبرو که نظر وکړو نو رواني لوبې ته د سطرنج لوبه نشو ويلای زه خو چې ورته ګورم کومه بله لوبه روانه ده خدای دې زمونږ عاقبت ته خير کړي.

نظير احمد مومند صيب ليکلي و:

فکر کوم چې ولسمشر صاحب دور فيل شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکرالله میاخیل لیکلي و:

کاکاجانه! زمونږ د دولتي شطرنج تخته زمونږ خو لوبه د جان کیري او پوتین ده چې په عین وخت کې غربي او شرقي شطرنج مخ ته ځي تر څو چې لوبغاړو بس نه وي ویلی لوبه به روانه وي که پاچا لوڅ شي اوکه زیچ شي لوبې ته ادامه ورکوي تر څو دا آسونه او پیاده مکمل ختم نشي.

طارق ارسلایي صیب لیکلي و:

میاخیل صیب! شطرنج خو شاهانه لوبه ده او مهارت ته ضرورت لري خو زمونږ په افغانستان کې دا اوس د شطرنج پر تخته باندې د "چَکر" یا "دوازده بزه" لوبه روانه ده چې نه قاعده یې معلومه ده او نه اصول یې او نه هم دومره مهارت ته ضرورت لري.

بشیر ساپي صیب لیکلي و:

تر څو چې بهرنۍ ستراتېژي ونلرو، عامه افکار باید په یوه قالب کې واچول شي، فکر سازي باید ځیرک اژانسونه وکړي، قبله مو یوه شي بیا هر څه سمېږي، خو تشه لاسه ته مې دښمن یې.

د افلاطون نظر د شاعرانو په هکله

د نومبر ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

یو ملګري مې راته د شاعرانو په هکله د افلاطون نظر رالېږلی چې له تاسې سره یې شریکوم. قضاوت ستاسې او د افلاطون نظرونو ته پرېږدم:

شاعري او مصوري د افلاطون له نظره د شیانو او د فطرت نقل کول دي. دی وایي د نړۍ هر شی اصل نه دی بلکې د یو اصل نامکمل نقل دی. هر هغه شخص چې د دغه شي نقل جوړوي یا یې انځور جوړوي هغه په حقیقت

کې د نقل نقل کوي. له دې امله دغه پنځونه د دربیمې درجې نقل دی او له حقیقت څخه ډېر لرې دی. له دې امله نوموړي دغه نقل له حقیقت څخه لرې ګڼلی او ویلي یې دي چې باید رد شي. نوموړی پر دې اند دی چې نقل د عقل او فکر لپاره کومه قابل د فخر کارنامه نه ده او نه د علم په لاسته راوړنو کې مرسته کوي بلکې د علم نقض دی.

د نوموړي بل اعتراض په شاعرانو دا و چې نقل یو حقیر او ذلیل او سپک کار دی له دې امله په دغه کار کې د بوختېدلو صفت هم یو سپک کار دی. له دې امله لدغه نقل څخه خط پورته کوونکی د خط پورته کولو پر مهال د خپل ذهن سپک صفت به په کار اچوي. له دې امله ذهن جوړول او د فن خوښول دواړه مردود کارونه دي.

د افلاطون دربیم اعتراض دا و چې شاعري جذبات بیداروي او جذبات د عقل او فکر لپاره زیانمن دي. جذبات راپورته کوونکی شی ځکه مردود دی چې دغه کار د ذهن یو ډېر پیاوړی صفت چې استدلال او عقل دی هغه ته زیان اړوي. انسان باید عقل او فکر په کار واچوي او خپل جذبات کنترول کړي، نو ځکه د افلاطون د فلسفې په مثالي جمهوریه کې د شاعر لپاره ځای نشته. افلاطون وایي چې زما په مدینه فاضله کې د دغه ډول بدکاریو د سرته رسولو لپاره ځای نشته دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مایوسۍ نښه

د نومبر ۲۴مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

په افغانستان کې حرکتونو او نوښتونو همېشه لږ پرمختګ درلود او ډېر زیات په شاتګ. د دې لامل دا دی چې د حرکتونو یا نوښتونو په جوړولو کې زمونږ جذبات په واقعیتونو او فکر باندې غلبه درلوده او لرې یې نو ځکه د تېرو دورو د راتګ په ارمان یوو او یا خوش بینه ورته یوو. د مایوسۍ نښه همدا ده چې په راتلونکې باور نه لرو.

د افغانستان او پاکستان ترمنځ ډیپلوماسي

افغانستان اپشن B تعقیب او په اپشن A باید فوکس وکړي

د نومبر ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

د حکومتونو ترمنځ که اړیکې هر ډومره خرابې وي، خو بیا هم د ډیپلوماسۍ یا د دوه هېوادونو ترمنځ خبرو اترو او پیغامونو د لېږلو او تبادلې لپاره چینلونه په رسمي او غیر رسمي توګه پرانیستي ساتل کېږي. په دې وروستیو کې چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ د رسمي ډیپلوماتیکو چینلونو ترمنځ خبرې اترې له رکود سره مخامخ شوې نو؛ د پاکستان حکومت د خیبر پښتونخوا او بلوچستان د مشرانو یوه ډله چې د پښتونخوا ملي پارټۍ مشر محمود خان اڅکزي، د قومي وطن پارټۍ مشر افتاب احمد خان شېرپاو، د عوامي نېشنل پارټۍ مشرـ اسفندیار ولي، سناتور افراسیاب خټک، سناتور عثمان کاکړ، پخوانی ډیپلومات ایاز وزیر، د خیبر پښتونخوا پخوانی والي شوکت الله خان او د خیبر پښتونخوا د نامتو پخواني مشر افضل خان لالا زوی سلیم خان شامل دي، افغانستان ته یې د درې ورځنۍ سفر وکړ. که څه هم په ښکاره افغانستان ته د دې ډلې راتګ د افضل خان لالا په مړینه

د افغانستان د خلکو او حکومت له خوا د غم شریکۍ په اړوند راتګ و خو ویل کېږي چې دوی د افغانستان حکومت ته د پاکستان د حکومت له خوا پیغام هم راوړی او د دواړو هېوادونو د حکومتونو ترمنځ د ډیپلوماسۍ پیغامونه هم تبادله شول. د دې ډلې په ترکیب کې د پاکستان د سیاسي مشرانو ترڅنګ د پاکستان د حکومت پخواني لوړپوړي چارواکي هم شامل دي.

د دې هیئت مشرانو له جمهور رئیس محمد اشرف غني، له اجرائیه رئیس ډاکټر عبدالله عبدالله، پخواني جمهور رئیس حامد کرزي او یو شمېر نورو دولتي، قومي او سیاسي مشرانو سره وکتل او د افغانستان د حکومت له خوا د دوی ډېر ښه هرکلی او مېمله پالنه وشوه. په دې درېوو ورځو کې دوی ته بې شمېره میلمستیاوې، غونډې او مشاعرې جوړې شوې.

د معلوماتو له مخې، د پاکستان د حکومت په پیغام کې درې ټکو ته اشاره شوې چې د پاکستان حکومت غواړي چې له افغانستان سره خبرې اترې او د صلحې پروسه بیا له سره پیل او پوره همکاري وکړي، همدا شان یې له افغانستان نه غوښتي چې په پاریس کې د فرانسې د جمهور رئیس په منځګړتیا د پاکستان د صدراعظم نواز شریف سره وګوري او هم افغانستان باید په راتلونکې میاشت کې په اسلام اباد کې د اسیا د زړه هېوادونو د بهرنیو چارو د وزیرانو په غونډه کې برخه واخلي. تېر ماښام د مشاعرې په ناسته کې محمود خان اڅکزي وویل دا چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ اعتماد نشته نو د خبرو اترو لپاره بین المللي ضمانت ته اړتیا ده. ده یادونه وکړه چې امریکا، چین او د ملګرو ملتونو اداره کولی شي چې د دې خبرو اترو ضمانت وکړي.

د ډیپلوماسۍ له نظره دا ډول تماسونه او د پیغامونو تبادله ښه کار دی خو د افغانستان حکومت باید نه ډېر خوش بینه او نه ډېر بد بینه اوسي. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالیسیو د تعین لپاره دا اړینه ده چې حکومتونه دوه درې اپشنونه ولري. زما په اند، د خبرو اترو حالت بایـد دوام وکـړي او دا بایـد دویـم اپشـن وي خـو لومړی اپشن د افغانستان حکومت لپاره دا دی چې ځنګـه حکومتـداري ښـه کړي، د ژمي د فرصت نه پـه ګټـه خپـل د پسرلي او اوړي جنګونـو تـه خپـل امنیتي تدابیر ونیسي او یوازې د خبرو اترو په طمعه کیني.

که موږ د تېرې اوونۍ حادثاتو ته وګورو نو د حکومت مخالفین غواړي چې د ژمي په موسم کې په کابل او د هېـواد پـه نـورو سـیمو کـې خپلـو چیریکـي حملو ته دوام ورکړي ترڅو د جنګ میدان په ژمي کې هم تود وساتي. همـدا شان د حکومت مخالفین او د دوی حامیان دا هم غواړي چې د خبرو اترو له لارې دوی بایـد پـه ملـي او بـین المللـي رسـنیو کـې مطـرح او د افغانسـتان حکومت مصروفه وساتي. که د سولې خبرې اتـرې د صـداقت پـر بنیـاد هـم وي، ډېر وخت ته اړتیا ده ترڅو دواړه خواوې توافق تـه ورسـېږي او بیـا هغـه پرېکـړې او توافقـات عملـي جنبـه ونیسيـ. نـو پـر دې اسـاس د افغانسـتان حکومـت تـه دا اړینـه او بنیـادي ده چـې ځنګـه د راتلـونکي پسرلي او اوړي موسمونو ته د جنګ تدابیر په سمه توګه ونیسيـ ترڅـو د حکومـت مخـالفین ونــه کــړای شي چــې د پسرلــي او اوړي پــه موســمونو کــې بــرلاسي شي.

(د پژواک خبري آژانس) http://goo.gl/xhBY0j

د اسیا د زړه کنفرانس په اسلام اباد کې

د ډسمبر اتمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، دوبۍ

د ډسمبر د میاشتې په اتمه نېټه په اسلام اباد کـې لـه افغانسـتان سره د همکـارۍ پـه اړه د آسیا د زړه Heart of Asia Conference پیـنځم نـړۍ کنفرانس د دوه ورځو لپاره دایر شو چې د افغانسـتان جمهـور رئـیس محمـد اشرف غنـي پکـې هـم برخـه واخیسـتله. دا ښـه خـبره ده چـې پـه غونـډو، کنفرانسونو او مطبوعاتو کـې افغانسـان پـه منطقـوي او بـین المللـي سـطحه مطرح وي خو سوال دا دی چې ایا داسې کنفرانسونه موږ ته صلحه راوستلی شي او که نه؟

د دنیـا د اکـثره پوهنتونونـو د سـیاسي او انتروپولـوژۍ ډیپـارټمنتونو کـې افغانستان کله له منځني ختیځ سره، کله یې د جنوبي آسیا له هېوادونـو سره او کله یې هم د مرکزي آسیا له هېوادونو سره تړي. که موږ دغو درېو سـیمو ته لږ نظر وکړو نو اکثره د دغو سیمو ملکونه په خپلو منځـو کـې ډېـر زیـات جنجالونه لري. پاکستان له هند سره، ایران د منځني ختیځ عـربي هېوادونـو سره او هـم لـه امریکـا سره او مرکـزي اسـیا هېوادونـه لـه یـو بـل سره ډېـرې ستونځې لري نو دا به د افغانستان غوندې هېواد تـه سـتونځمنه وي چـې دا ټول هېوادونه پر دې قانع کړي چې له افغانستان سره هـم زمـان ټـول سـالمه مرسته وکړي، د افغانستان په مسایلو کې سره یوه ستراتېژي ولـري او ځینـې لا په دې قانع کړي چې د افغانستان په چارو کې مداخله ونه کړي.

زما په اند د افغانستان لپاره بـه دا مهمـه وي چـې لـه هـر هېـواد سره دوه اړخیز مناسـبات وسـاتي او د همکـارۍ لارې چـارې دې ولټـوي او د سـیاسي علومو په اصطلاح باید مشـترکې دوه اړخېـزې ګټـې یـا common mutual interestپیدا کړي. په بین المللي غونډو کې دې افغانستان برخه اخلي خـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا امید دې خلکو ته نه ورکوي چې د دې کنفرانسونو په پایله کې به هر څه سم شي.

ایا استخباراتي جګړه مونږ ګټلی شو؟

د ډسمبر لسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن د ملي امنیت مشر رحمت الله نبیل له جمهور رئیس محمد اشرف غني سره د اختلاف په وجهه استعفا ورکړه نو ما دا لاندې لیکنه په فیسبوک کې وکړه:

کله چې د کورنیو چارو په وزارت کې وم نو زما په دفتر کې د افغانستان نقشه په دېوال نصب شوې وه او ورباندې سپینه پرده چې ډېره خیرنه وه ځوړنده وه نو ما خپلو همکارانو ته وویل چې دا پرده ډېره خیرنه ده او ویې وینځئ. کله چې یې پرده له نقشه نه لرې کړه نو نقشه د افغانستان ښایسته ښکاره کېدله نو ورته ومې ویل چې دا پرده مه ځوړندوئ ځکه نقشه پخپله ښایسته ښکاري.

د کورنیو چار وزارت د مطبوعاتو مشر راغی او راته یې وویل چې صیب! دا نقشه محرم ده نو باید پرده پرې ځړېدلې وي. ما ورته وویل چې د دې نقشې محرمیت په څه کې دی؟ ځکه دا نقشه خو له هېواد نه بهر په بل ملک کې چاپ شوې ده، نړۍ ټول استخبارات په افغانستان کې فعالیت لري او د ګوګل ارت Google Earth په وسیله هر ځای کتلی شي او دې نه خبر نه یې چې اوسنۍ ټیکنالوژي دومره مخکې ده چې زمونږ د بېچاره ګانو هرڅه ترې ښکاري حتی زمونږ د غرونو لاندې زېرمې هم نورو ته له مونږ نه ښه معلومې دي. اوس ته راته ووایه چې زمونږ څه له نورو هېوادونو نه پټ دي.

زما په اند افغانستان د افغانانو نه پټ او محرم دی ځکه چې مونږ د خپل ملک په حالاتو خبر نه یوو. استخباراتي لوبې همداسې دي چې خپله خبره

درته ستا په خوله درکوي او بیا مونږ په هغو خبرو شخوند وهو او داسې فکر کوو چې ګوندې مونږ خپلې خبرې پخپله کوو. د استخباراتو یوه مسئله دا ده چې د افغانستان متعهد او زړه سواندي خلک څنګه بدنامه کړي، په ولس او هم حکومت کې داسې بې اعتمادي په یو بل پیدا کړي چې سړی حتی په خپل ځان هم مشکوک شي او د همکارۍ، اعتماد او تفاهم فضاء له منځه یوسي تر څو د استخباراتي شبکو لپاره د فعالیت زمینه همېشه مساعده وي. زما سوال دا دی چې ایا هغه کسان چې مونږ یې له نومونو سره اشنا یوو، په دوی کې داسې کس پیدا کولی شئ چې په دې نظام کې پرې په تېرو پینځلس کلونو کې د جاسوس ټاپې نه وې لګېدلې.

همدا علت دی چې د حکومت په دننه او هم له حکومت نه بهر داسې محور نه شي جوړېدای چې افغانان پرې راټول شي او یا په حکومت کې دننه یو قوي ټیم رامنځته شي. زما په اند مونږ استخباراتي جګړه نه شو ګټلی خو که مونږ خپله تګلاره سمه ونیوله او ولس مو په خپل اعتماد کې واخیست نو بیا د استخباراتي لوبو مخه نیولی شو. د استخباراتي لوبو مخه یوازې ولس نیولی شي نه زمونږ موجوده استخباراتي او امنیتي ادارې.

دومره بار یوسه چې څومره ځای ته رسول شي

د ډسمبر یولسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نن په یو خیرات کې راسره نږدې یو سپین ږیری ناست و. د غورې ملګري یې ورته وویل چې تا خو ډېر کم خوراک وکړ نو سپین ږیري ورته وویل چې سړي باید دومره بار یوسي چې څومره ځای ته رسولی شي نه دومره زیات وخوري چې بیا یې ځای ته رسولی نه شي. دا فرموله د ژوند په ټولو کارونو کې د تطبیق وړ ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه ولس او حکومت يوه سندره زمزمه کړي؟

د ډسمبر يولسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

په ټولو نظامونو کې دا د ولس حقه حقوق دي چې له مشرانو نه پوښتنه وکړي، خپل حقوق وغواړي، د حکومتي چارواکو ښه کارونه وستايي او خراب کارونه وغندي. اما ديکتاتوري (Dictatorship) او يا اتاريتارين (Authoritarian) رژيمونه ولس ته دا حق نه ورکوي چې خپل حقوق وغواړي. په ولسواکه نظامونو کې حکومتي چارواکي د قانون پر اساس مجبوره او مکلفه دي چې ولس ته حساب ورکړي. په ولسواکۍ نظامونو کې مدني حرکتونه همېشه موثره وي ځکه حکومتونه د ولس غوښتنو او يا د ولس عامه افکارو ته د درنښت په سترګه ګوري او حکومتونه کوشش کوي چې خپلې پاليسۍ او پروګرامونه د ولس د تقاضا او غوښتنو په چوکاټ کې عيار کړي. په داسې ټولنو کې له فساد سره مبارزه هم نتيجه ورکوي ځکه د هغو کسانو په ګوته کول چې په فساد کې اخته وي د ولس نه شرمېږي او يا هم د قانون له وېرې ځانونه اصلاح کوي يعنې د Name (په بدو د نوم يادونه) او Shame (د خجالت ايستلو) مبارزه کار کوي. په هغو ټولنو کې چې فاسد چارواکي نه په شرم پوهېږي او نه د قانون نه وېره لري ځکه ځوک تر پوښتنه نه شي کولی مدني مبارزه چندان نتيجه نه ورکوي.

په دې ورځو کې په عامه تصويري او صوتي رسنيو، محافلو او هم د فيسبوک په صفحو کې ليکنې او تبصرو د ولس ذهنيت ډېر زيات مغشوش کړی او له خلکو نه يې لار ورکه کړې ده. قضاوتونه اکثريت افراطي او سليقوي شکل لري. که يو څه مسايل د واقعيتونو پر اساس د افغانانو له خوا مطرح کېږي خو افراطي او سليقوي احساسات په ليکنو، خبرو او تبصرو کې دومره زيات وي يا په اصطلاح مالګه، مرچ او مساله يې دومره زياته کړې وي چې اصلي مطلب او مفهوم د خبرو او انتقادونو پکې ورک وي.

سوال دا دی چې کوم ډول مبارزه بهتره ده؟ چې دولت يا حکومت خپلو ستونځو او نيمګړتياوو ته متوجه شي او هم ولس خپل حقوق تر لاسه کړي. يا په اصطلاح نه سيخ وسوځي او نه کباب.

مدني حرکتونه، عدم تشدد يا مصلحت امېزه مبارزه همېشه بهتره لاره ده ځکه دا ډول حرکتونه د جنګ او تشدد د زياتوالي مخه نيسي. مګر په افغانستان کې مهمه ستونځه په موجوده شرايطو کې دا ده چې حکومت د مدني حرکتونو د زيات فشار طاقت او توان نه لري ځکه هېواد د مسلحو مخالفينو له خوا له شديد تهديد سره مخامخ دی. که زيات فشار په حکومت راشي نو حکومت د چپه کېدو خوا ته ځي او د حکومت په چپه کېدو کې بيا د افغانستان د اکثريت ولس خير نشته دی. يوازينۍ معقوله لار د همدې حکومت اصلاح کول دي. نورې ټولې لارې د لا زياتو ستونځو لامل ګرځي.

زما په اند ولس بايد پر حکومت باندې خپل معقول فشار ته دوام ورکړي او هم حکومت بايد د ولس غوښتنو ته معقوله لار پيدا کړي چې عامه ذهنيت مثبت خواته بدلون وکړي. حکومت بايد د ستونځو د نه منلو موډ (Denial Mood) يا طرز تفکر د چوکاټ نه راووځي او په تدريجي شکل د ولس عامه غوښتنو ته د حل لار پيدا کړي.

يو ملي ډيالوګ ته اړتيا ده ځکه اوس د دولت او حکومت چارواکي د يو بل په قانع کولو سره اخته دي او ولس ترې هېر دی. جمهور رئيس او اجرائيه رئيس بايد سره کښېني او صادقانه بحث د هېواد په امنيتي او سياسي حالاتو سره وکړي او بيا دواړه يو مشترک ټيم رامنځته کړي تر څو دواړه مشران او هم د دوی واحد ټيم د انګليسي ژبې په اصطلاح يوه سندره خلکو ته زمزمه کړي. نو ولس به بيا هم بېلې بېلې سندرې نه زمزمه کوي او د حکومت له

(c) ketabton.com: The Digital Library

راګ سره به سم سر خوځوي. که دوی دا کار ونه کړي نو راتلونکی راتـه تـت ښکاري. http://goo.gl/zA0Sb5

انفرادي تصاميم همېشه اجتماعي اغېز لري

د ډسمبر دولسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م کابل

بعضې کسان وايي چې زما په انفرادي تصاميمو کې د نـورو څـه کـار دی خو خبره داسې نه ده. هر تصميم که انفرادي هم وي مثبت او يا منفي اغېز په کورنۍ او ټولنه باندې لري. په دې توګه هېڅ تصـميم انفـرادي نـه دی او هر څوک بايد د خپلو تصاميمو او پرېکړو په نيولو کې ډېـر فکـر وکـړي. پـه خاصه توګه هغه کسان چې د دولت په لوړو پوستونو کې کـار کـوي او يـا پـه ټولنه او کورنۍ کې مشران دي. لوستي مې نه دي خو اورېدلي مـې دي چـې يوه ورځ امام اعظم صيب په کوڅه کې روان و او ختې وې نـو دوه ملايکـې د ماشومانو په شکل هلته ظاهري شوي نو امام اعظم ورته وويل چـې ماشـومانو احتياط کوئ چـې ښـه مـو خطـا نشيـ چـې پـه ختـو کـې بـه راوغـورځېږي. ماشومانو ورته وويل چې که مونږ خطا شولو څه فـرق نـه کـوي جـامې بـه مـو چټلې شي خو که ستا ښه وښوېدله نو ټول پيروان به درسره وښوېږي.

کاشکې چې په دې بعضې مسايلو نه پوهېدای؟؟؟؟؟ نو به نه ځورېدای؟؟؟؟؟

د شېخ چلي پروژه

د ډسمبر ١٦مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

شېخ چلي په خوب کې تجارت پيل کړی و چې يوه چرګـه بـه واخلـم، هغـه به هګۍ اچوي، هګۍ به جمع کړم بيا به چرګه په هګو کېنوم او شل بچي به راړوي، بيا به هغه چرګوړي غټ کړم او چرګـې بـه شي. بيـا بـه هغـه چرګـې هګۍ اچوي او هغه چرګې به بيا په هګيو کېنـوم او هـره چرګـه بـه شـل نـور بچي راوړي. کله چې دا ټول د چرګو بچي غـټ شـول نـو دا ټـولې چرګـې بـه بازار ته يوسم او هغه به خرڅې کړم او پر هغو پيسو به يو وړوکی دوکان جـوړ کړم او بيا همداسې نورې پروژې پر مخ بيا يـم او د دنيـا لـوی پيسـه دار بـه شم.

په دې وخت کې په شېخ چلي چا غـږ کـړی و چـې شـېخه د سـهار لمـونځ قضاء کېږي پاڅېږه! شېخ چې له خوبه راپاڅېدلی و نو نه چرګه وه او نـه يـې تجارت و. هغه نفر ته يې ويلي و چې خدای دې غرق کړه زما ټول تجارت دې پر سيند لاهو کړ.

د ډسمبر ١٦مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

نه مې غوښتل چې د فيسبوک د آوازو په هکله چې ګوندي ننګرهار ولايت ته د والي په توګه زما د ټاکل کېدو خبرې په ارګ کې رواني دي څـه ولـيکم. اما دا چې د ننګرهـار د ملګـرو او نـورو دوسـتانو حسـن نيـت مـې وليـده نـو مجبوره شوم چې د ټولو دوستانو د حسن نيت نه يو ځل بيا مننه وکړم او هم غواړم چې لږ غوندې وضاحت ورکړم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر اوسه هېڅ يوه دولتي چارواکي چې په ارگ کې د تصميم نيولو صلاحيت لري له ما سره په دې اړه تماس نه دی نيولی. داسې آوازې د کندوزي صيب د تقرر نه مخکې هم وې خو بيا رښتيا نه شولې. په دلايلو يې بحث نه کوم چې دا کار ولې ونه شو.

که مونږ د دوستانو حسن نيت ته وگورو نو د افغانستان ټول ولس او د ننگرهار با علمه او با فرهنگه ولس په خاصه توگه د ښې حکومتدارۍ او امنيت راوستلو تږی او په هيله دی. د ننگرهار ولس له هر هغه چا نه مننه او ملاتړ کوي چې دوی ته په صداقت کار وکړي. د ننگرهار ولس د ښو او بدو تميز په ډېره ښه توگه کولی شي او دوی له نظام نه د ملاتړ چمتوالی لري.

ما پرون هم يوه ليکنه په فيسبوک کې کړې وه چې دا شرط نه دی چې يوازې د چوکۍ او مقام درلودلو په صورت کې ځوک خدمت کولی شي بلکې له چوکۍ نه په غېر هم مونږ هر يو د خپل وس او توان په اندازه خدمت کولی شو او د خپل ولس او هم د خپل خدای پر وړاندې مسووليت لرو چې څه مو له وسې وي هماغومره خدمت وکړو.

زه ډېره ښه او ارامه دنده لرم او مادي امتيازات يې د ننگرهار د ولايت له مقام نه ډېر زيات دي او تر يوه حده د خپل کار او وظيفې نه راضي هم يم. اما دا چې د دوستانو حسن نيت ته گورم نو که چا له ما سره د ننگرهار د ولايت په هکله اړيکه ونيوله نو نه به ونه وايم خو درې شرطه لرم. يو شرط ولس ته دی او دوه شرطونه د دولت له مشرتابه نه لرم.

د ولس همکاري او ملاتړ ضروري دی ځکه حکومتداري بې د ولس له ملاتړه نه کېږي او دا چې په خپل ځان دا باور لرم چې په فساد کې نه له چا سره شريک يم او نه په ننگرهار کې او هم په افغانستان کې دننه او بهر له هيچا سره څه معامله نه لرم او د چا سره په پټو او ښکاره معاملو کې شريک

نه يم او نه د دې ارزو لرم چې له چا سره په فساد کې شريک شم نو د ولس له ملاتړ نه وېره نه لرم ځکه د ننگرهار اکثريت ولس لکه څنگه چې مې مخکې وويلې د ښه او بدو ډېر ښه تميز کولی شي او خامخا به ملاتړ کوي.

له دولت نه زما شرط ډېر واضحه دی. که څه هم صلاحيت اخيستل کېږي خو د افغانستان په اداري چوکاټ کې د والي صلاحيتونه د تغير او تبديل محدوده دي نو جمهور رئيس بايد دا صلاحيتونه يوازې د ننگرهار والي نه بلکې ټولو واليانو ته وسپاري. دويم د امنيتي ارگانو هم اهنگ کول، د هغوی نه پوښتنه او امنيتي مسايلو په هکله له والي سره همغږي مهمه مسئله ده او والي بايد له امنيتي ارگانونو نه د پوښتنې او د دوی د تغير او تبديل صلاحيت ولري. د دې صلاحيتونو نه زما موخه د سيستم اصلاح ده نه دا چې دا صلاحيتونه په خپله شخصي گټه استعمال کړم او يا خپل ورور او خور خوری راولم.

په پورته صورت کې د ولايت کول اسانه کار دی او څه ستونزې به نه وي خو دا اوس د دولت په مشرتابه پورې اړه لري چې څه تصميم نيسي. د پورته شرطونو يادونه مې د فيسبوک له لارې ځکه وکړه چې دولت داري او يا ښه حکومتداري يوه پروسه ده او د تصميم گيرۍ پروسه کې بايد ولس هم شريک وي او هم ولس ته معلومات وي چې تصاميم څنگه نيول کېږي.

د مزارشريف په ښار کې د روضه مبارک زيارت:

زما د ژوند د سياست د لومړنيو زده کړو ځای

۱۸ ډسمبر ۲۰۱۵م کال، مزار شريف

په ۱۳۴۹ کال کې زه د مزار شريف د قاضي حميدالدين په ابتدائيه ښوونځي کې د شپږم ټولگي زده کوونکی وم او هغه وخت زما خدای بښلي پلار سيد محمود حسرت د بلخ په ولايت کې د احصائيې مدير و. په دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کال یعنې د ۱۹۷۰ م کال د اپریل په ۲۲مه نېټه بارق شفیعي د پرچم په اخبار کې د لینن په هکله یو شعر چاپ کړی و. بارق شفیعي د پرچم د گوند د رهبرۍ شورا غړی و. ده په خپل شعر کې په لینن درود ویلی و نو علماوو د کابل د حکومت پر ضد او هم د پرچم حزب پرضد د پل خشتي په جومات کې او هم د هېواد په نورو سیمو کې مظاهرې پیل کړې وې او حکومت نه یې غوښتل چې د پرچم اخبار مصادره شي او دوی ته سزا ورکړل شي. دغه مظاهرو له یوې میاشت نه زیات وخت دوام وکړ چې باالاخره حکومت د پل خشتي په جومات کې ډېر ګڼ شمېر مظاهره چیان ونیول او خپلو ولایتونو ته یې ولېږل. په دغه وخت کې د مزارشریف د روضه مبارکې په زیارت کې هم مظاهرې روانې وې. د مازدیگر او ماښام لمونځونو لپاره اکثره وخت له پلار سره یو ځای د روضې مبارکې جومات ته تللو. علماو به تحلیلي بحثونه د مختلفو اېډیالوژیگانو په هکله کول او چې د ماښام لمانځه نه وروسته به کورته راغلو نو پلار مې راته یوه وړه چپن اخیستلې وه، هغه به مې واغوستله او د کوټې په منځ کې یو وړوکی مېز و نو پلار به مې راته وویلې چې د دغه میز سر ته وخېژه او څه چې دې په یاد دي او نن دې اورېدلي دي هغه خپلې مورجانې ته تکرار کړه. ما به هم مات گوټ چې څه په یاد و هغه خبرې تکرار کړې. نو په دې اساس ما د خطابې او د سیاست لومړي درسونه دلته په وړکتوب کې زده کړي دي. همېشه چې روضې مبارکې زیارت ته ځم نو زما هغه خاطرې راپه یادېږي.

دې ملت سره به څوک مقابله وکړای شي؟

دوه مهمې قصې

د ډسمبر ۲٦مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

تېره شپه له دوستانو سره ډېر ښه بنډار و. دوه دوستانو دوه مهمې قصې وکړې خو ځایونه یې نه یادوم.

اوله قصه: پخوا چې موټرې ډېرې کمې وې په یو کلي کې دوه زاړه بسونه وو نو یو وخت دواړه بسونه سره په لاره یو ځای برابر شوي وو نو غوښتل یې چې له یو بل نه یې مخکې کړي. څرنګه چې پخوا به سړکونه خراب وو نو باالاخره دواړه بسونه داسې یو ځای ته رسېدلي وو چې له یو بل نه مخکې کېدای نه شول نو ډریورانو یو بل ته ویلي وو که په رښتیا غواړې چې مقابله وکړو نو راځه چې دا بسونه سره ښکر په ښکر کړو او وبه یې جنګوو چې وګورو د چا بس قوي دی. دواړو ډرېورانو چې موافقه کړې وه چې بسونه سره وجنګوي نو سورلیو ته یې ویلي وو چې تاسې ښکته شئ چې مونږ بسونه سره په جنګ اچوو چې تاسې ژوبل نه شئ. سورلیو ورته ویلي وو چې مونږ درته دومره بېغیرته ښکاره شولو چې له بسونو نه ښکته شو او تاسې ځانته پرېږدو نو مونږ هم په بسونو کې کېنو او تاسې ځانته نه پرېږدو. **دې ته وایي غیرت.**

دویمه قصه: د یو چا کورته مېلمه راغلی و نو د کور خاوند ډېرې منډې ترړلې کړې وې چې مېلمه ته کوم پسه حلال کړي خو پسه یې نه و پیدا کړی او یوازې کوم چرګ چې په کور کې یې درلود هماغه یې ورته پوخ کړی و. شپه چې تېره شوې وه او سبا ته مېلمه رخصتېده نو کوربه دباندې خپل خر چې ولاړ و هغه یې په چره ایز ټوپک ویشتلی و. کوربه مېلمه ته مخ را اړولی او ویلي یې و چې اشنا بېګاه مې ډېر کوشش وکړ چې پسه درته حلال کړم خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پسه مې پیدا نه کړ نو دا خر مې ځکه ستا په مخکې وویشته چې تا ته وښیم چې زه له تاوان نه نه وېرېږم که نه پسه مې درته حلالولو. دې ته وایي میلمه پالنه او غیرت.

نوټ: نو تاسې اوس قضاوت وکړئ چې له داسې ملت سره څوک ډغرې وهلی شي چې دا یې ذهنیت د مېلمه پالنې او غیرت وي.

د پارلمان له خوا د ټاکنو د تقنیني فرمان د ردولو په هکله اندېښنه

د ډسمبر۲٦مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

ټاکنې په هر ملک کې سیاسي، حقوقي او تخنیکي اړخونه لري. کله چې د ټاکنو د اصلاحاتو خاص کمیسیون د یو سلسله سیاسي بحثونو او ستونځو نه وروسته سږ کال د جولای په میاشت کې د افغانستان د حکومت له خوا جوړ شو، کاوون کاکړ او زه هم د دغه څوارلس کسیز کمیسیون غړي وو. مونږ د کمیسیون محترمو غړو ته په وار وار وړاندیزونه وکړل چې د فرمان له مخې مونږ باید لنډ مهال، منځمهال او اوږدمهال وړاندیزونه حکومت ته وړاندې کړو ترڅو ټاکنې په خپل وخت تر سره شي او له بحران سره مخامخ نه شي مګر د ټاکنو د اصلاحاتو خاص کمیسیون اکثرو غړو زمونږ د دواړو غړو وړاندیزونو ته غوږ ونه نیوه او ټول وړاندیزونه یې په یوه کڅوړه کې حکومت ته وړاندې کړل او د دې تفکیک یې نه وکړ چې کوم یو د دې وړاندیزونو لنډ مهال، منځمهال او اوږدمهال (د کمیسیونونو تغیرول، د رایو باطلول، د انتخاباتي نظام تغیر...) دي. نو پر دې اساس مونږ دواړه مجبوره شولو چې د کمیسیون له غونډو نه خپل تحریم په علني توګه اعلان او د ټاکنو د اصلاحاتو د کمیسیون له وړاندیزونو سره خپل مخالفت وښیوو.

زمونږ د بایکاټ یواځینی هدف دا و چې د کمیسیون وړاندیزونه تخنیکي، سیاسي او حقوقي ستونځې لري او هم د افغانستان په موجوده شرایطو کې عملي جنبه نه لري او پر دې سربېره که دا فرمان عملي شي، د افغانستان راتلونکې ټاکنې نورې هم له کړکېچ او بحران سره مخامخ کوي او پایلې به یې ولس ته د منلو وړ نه وي. مونږ خپل وړاندیزونه په لیکلې توګه حکومت ته ورکړل خو حکومت هم په ډېره عجله بې له دې چې د دې فرمان حقوقي، تخنیکي او سیاسي اړخونه وڅېړي په عاجله توګه تقنیني فرمان صادر کړ.

دا چې نن پارلمان د حکومت تقنیني فرمان رد کړ، د دې فرمان ردول راتلونکې ټاکنې نورې هم له کړکېچ سره مخامخ کړې او مونږ همدا غم ژاړه چې د ټاکنو د بحران مخه باید له وړاندې نه ونیول شي. که څه هم د دې فرمان ردول حکومت او هم د ټاکنو د اصلاحاتو کمیسیون لپاره یوه ضربه ده خو د دې ترڅنګ د دې فرمان ردول حکومت ته فرصت په لاس ورکوي چې پارلماني ټاکنې په راتلونکې کال کې د ټاکنو د موجوده قانون په چوکاټ کې ترسره کړي په دې شرط چې حکومت له اوس نه لازم تصامیم ونیسي او هېواد په راتلونکي کال کې له سیاسي بحران نه وژغوري.

لومړی او تر ټولو مهم سوال دا دی چې د افغانستان په اوسنیو حالاتو کې پارلماني ټاکنې باید څه وخت وشي نو باید د هماغې مودې په دننه کې د داسې اصلاحاتو وړاندیزونه وشي چې د تطبیق وړ وي. زمونږ په اند چې څومره مونږ د سیاسي ډلو، مدني ټولنو او عام خلکو غوښتنو ته غوږ نیولی او مشورې مو کړي دي، د دوی غوښتنه همدا ده چې ټاکنې باید خامخا په راتلونکي کال کې تر سره شي او د هېواد د سیاسي ثبات لپاره حتمي ګڼل کېږي. نو پر دې اساس په ټاکنیز نظام کې هر ډول تغیر په یوه کال کې نا شونی دی. خو اما په لنډ وخت کې د موجوده سیستم په چوکاټ کې داسې اصلاحات راتللی شي تر څو په راتلونکې ټاکنو کې تر ډېره حده د تقلب مخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونیول شي. مونږ پر دې باور یوو چې یوازې د ټاکنو د نظام په تغیر سره د تقلب مخه نه نیول کېږي او حتي د دې امکان زیات دی چې هر تغیر که په عجله کې رامنځته کېږي د تقلب کچه به لا نوره هم زیاته کړي. په ټاکنو کې څو مسایل ډېر مهم دي. د رایپاڼو د چاپ، انتقال او رایه اچونې او رایو شمېرنې د بهیر لپاره، قوي او واضحه تدابیرو د نیولو او دقیقې څارنې اړتیا ده تر څو ولس او د نوماندانو او د هغوی د استازو د ټاکنو پر پروسه باندې اعتماد لوړ شي. په دې مورد کې د کمیسیون د کارکوونکو د ګمارولو د پروسې شفافیت، د مدني ټولنو او مطبوعاتو د پارټنرشیپ او مثبت رول، د دولتي چارواکو او هم محلي زورواکو عدم مداخله په ټاکنو کې مهم رول لوبوي.

د جدي شپږمه نېټه په افغانستان کې د روسانو د یرغل ورځ

د ډسمبر ۲۷مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، ویرجینیا، امریکا

پرمختللي هېوادونه خپل تاریخ په سمه توګه ثبتوي او تحریف یې نه کوي. د ښو تاریخي پېښو نه ګټه اخلي او له بدو تاریخي پېښو نه عبرت. متاسفانه په افغانستان کې زمونږ تاریخ سم نه دی لیکل شوی او تحریف او مبالغه پکې ډېره زیاته شوې ده. د جدي شپږمه چې په ۱۹۷۹م کال کې پر افغانستان باندې د روسانو د یرغل له ورځې سره مصادفه ده دا هم یوه له هغه ورځو نه ده چې مونږ باید ترې عبرت اخیستي وای، په خپل ځان متکي شوي وای او د پردو هوراګانو ته باید چکچکې مو نه وای وهلې او د دنیا جنګونه مو کورته نه وای راوړي. د ګاونډیانو او نړیوالو سره مو رابطه ساتلې وای خو د هغوی د دایمي مرستو په طمعه نه وای ځکه په سیاست کې نه

دایمي دوست شته او نه دایمي دښمن. چینایان هر بحران ته فرصت وایي او له بحران نه ګټه اخلي. اما افغانانو له بحران نه خو ګټه هېڅکله نه ده اخیستې بلکې له فرصتونو نه یې هم ګټه نه ده پورته کړې. دا پورته لیکنه پژواک خبري آژانس هم خپره کړې ده: http://goo.gl/gxQ1P9

خبرتیا

د ډسمبر ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا

پرون یو چا کوشش وکړ چې زما د فیسبوک اکونټ له لارې زما د ای فون ادرس بوک او ایمیلونو ته داخل شي. ما ورته ځر ځر کتل خو دې ماهره غل په داسې چالاکۍ سره ادرسونه لټول چې زه هم ورته حیران وم. یو زوی مې خوا کې ناست و نو راته یې وویل چې ای فون مړ کړه او بیا د کمپیوټر له لارې د فیسبوک اکونټ پاسپورډ بدل کړه او هم فیسبوک اکونټ موقتي بند کړه. هماغسې مې وکړ د اوس مهال لپاره د دې غل له شره خلاص شوم. ګورئ ای فون هم د کمپیوټري غلو (هیکرانو) نه مصوونه نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امریکا د ویرجینیا ایالت کې دالس هوايي ډګر سره نږدې د هوانوردۍ له موزیم نه کتنه

د ډسمبر د میاشتې ۲۹مه نېټه، کال ۲۰۱۵م

پرون د خپل دفتر د ملګرو (استاد حمیدالله ناطق، پوپل حبیبي، نقیب خپلواک) او زوی مې ضیا، سره د امریکا د ویرجینیا ایالت د Dulles هوايي ډګر سره نږدې د هوانوردۍ موزیم نه مو کتنه وکړه. د موزیم ټولې الوتکې او د هوانوردۍ افزار دلچسپه او خو د ټولو نه مهم د Discovery Shuttle هوايي بېړۍ چې د ځمکې په مدار یې تقریبا ۲۴۰ میلونه کیلومتره پرواز د ۱۹۸۱ م کال نه تر ۲۰۱۱م کاله پورې کړی و ولیدله. له دې نه مهمه مو د هغې الوتکې لیدنه وه چې د جاپان په هیروشیما سیمه باندې د اتوم بم استعمال کړی و. دوی د خپل تاریخ خواږه او ترخه ټول ساتي.

یوه خاطره د شهید سردار احمد په یاد

د حمل دویمه نېټه کال ۱۳۹۳ هجری، شمسی

هره وژونکې پېښه دردوونکې او تراژیدي ده. نن مې د شهید سردار احمد د دوه ماشومانو ښایسته عکسونه په فیسبوک کې ولیدل چې له خپل پلار سره خوشاله ناست دي. دا دواړه ماشومان له خپل مور او پلار سره یو ځای د حمل د میاشتې له لومړۍ ورځې نه مخکې ماښام په بې رحمانه توګه د کابل په سرینا هوټل کې د برید کوونکو له خوا ووژل شول. په دې پېښه کې زموږ یو تن ګاونډی د عبدالله په نامه چې پخوا د کابل د سرې میاشتې رئیس و هم شهید شو. د سردار احمد بل زوی په کوما حالت کې دی. ما ته د ۱۹۹۰ م کال د ډاکټر سعادت شګیوال مړینه راپه یاد شوه چې د پېښور په شاهین ټاون کې چا شهید کړ او د هغه زامنو زما له زامنو سره په مکتب کې یو ځای سبق وایه؛ نو مازیګر چې کورته راغلم، زامنو مې د کور دروازه زما موټر ته خلاصه کړه او سمدستي یې راته وویل چې زموږ د همصنفیانو پلار خو چا مړ کړ. له سترګو نه مې اوښکې لاړې او ځان مې شهید حساب کړ، له ځان سره مې وویل که زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مړشم او زما زامن همداسې بې سرپرسته پاتې شي نو د دوی به څه حال وي او څوک به يي اوښکې پاکې کړي. که موږ د شهيد سردار احمد په قالب کې ځان وګورو نو د دې دردوونکې پېښې ژوندی انځور به وګورو. دا دردوونکې پيښه له هر لحاظه نه د غندلو وړ ده.

د پکتیکا د ارګون د پېښې غندنه

عکس: له رويټرز آژانس نه

د جولای د میاشتې ۱٦مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

د پکتیکا د ارګون په سیمه کې د پرون ورځې حمله باید په کلکه وغندل شي. دغه پېښه د ارګون ښار په منځ کې د عامو وګړو په منځ کې د موټر د انتحاري حملې په ترځ کې رامنځته شوله چې د سلو په شاوخوا کې کسان پکې شهيدان او په لس ګونو نور ټپيان شول. دا وحشيانه حمله د روژې مياشتې په دې مبارکو ورځو کې د عامو خلکو په منځ کې د اسلامي او انساني اصولو په ضد عمل دی په هيڅ ډول توجيه کيدای نه شي. پرونۍ خونړۍ حمله د احمدشاه بابا په مېنه کې هم د غندلو ده او همداسې د هيواد په نورو سيمو کې چې هره ورځ بېګناه افغانان په بېلا بېلو ډولونو په شهادت رسي ټولې دا پېښې زړه دردونکي دي. زمونږ تش په نامه چارواکي او مشران لا هم د خپلو ګټو او قدرت ته رسېدو په خاطر ګډوډې غواړي او نه شرمېږي چې دا وطن په سرو لمبو کې سوځي.

د ټليفونو د کمپنيو غلا په ښکاره ورځ

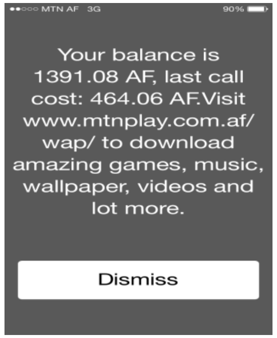

د جولای د میاشتې ۱۸مه نېټه، کال ۲۰۱۴، کابل

د مخابراتو محترم وزير سنګين صيب او د مخابراتو وزارت معين محترم ايمل مرجان صيب او د دغه وزارت نورو چارواکو ته خلاص ليک!

ګرانو دوستانو! دې وختونو کې د ټليفوني شبکو په هېواد کې د نورو زياتو لانجو او د موقع نه په ګټه اخستنې سره د خلکو د ټليفونو نه په داسې ښکاره ډول غلاوې او دوکې شروع کړي دي چې هېڅ اندازه نه لري. ايا تاسې د دې مسووليت نه لرئ چې د دې شبکو د غلاو مخه ونيسئ؟ دا د دې معنی نه لري چې يو څوک دې تاسې ته عارض شي او بيا تاسې پوښتنه وکړئ ځکه يو کس د ورځې د پنځو يا لس افغانيو په خاطر نه شي کولی چې خپل شکايت ستاسې د پروسيجرونو له لارې تعقيب کړي ځکه د مور نه يې لور غټېږي.

روشن کمپنۍ له مانه دوه زره افغانۍ په رڼو سترګو ووهلې. اوس مې ام ټې ان واخيست. دا هم د هغه نه بدتر دی. ماته چې ټليفون راځي له هغه نه هم پيسې وهي او زه چې چا ته زنګ وهم هم يې کټ کوي. څو ځلې مې د دوی د خدمتونو ځانګې ته شکايت وکړ هيڅ نتيجه يې ورنه کړه. بيګاه يې لس دقيقې منتظر وساتلم او بيا يې ځواب رانه کړ. په اخره کې له دوی سره د اړيکې پيسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې هم له مانه کټ کړې. دا عکس وګورئ چې له بهر نه ماته تليفون راغی دوه دقيقې غږېدلی يم چې بايد پيسې په هغه نفر چارج شوې وي خو لـه مانـه يـې ۴۶۴ افغانۍ کټ کړي دي. سبا ته يې دفتر ته ورځم او ګورم چې زمـونږ لانجـه څه نتيجه ورکوي او که نه؟

د خدمتونو سروس اول تا باندې څو دقيقې خپل اعلانات اوري او پيسـې هـم په تا چارجوي. دا دی انصاف او دا دی پـه ښکاره ورځ چـور. کـه دا د تليفونـو کمپنۍ هره ورځ لس افغانۍ په دې ډول له افغانانو نه په ښکاره سـترګو ووهـي نو که لس ميلونه کسان تليفون ولري نو دوی د ورځې سل ميليونه افغـانۍ غـلا کوي. زما د ثبوت لپاره دا عکس وګورئ. څوک شـته چـې لـه دوی نـه پوښـتنه وکړي او که نه افغانان د تليفونو د کمپنيو پر ضد بايد بل موازي حکومت جـوړ کړي تر څو جان کيـري[1] راشي او د دوی پوښـتنه وکـړي او دا مسـئله د ملګـرو ملتونو د امنيت شورا ته محول کړي ځکه د افغانستان د امنيت شورا خـو د دا ډول ورو شيانو پوښتنه نه کوي.

[1] د جمهوری رياست د دويم پړاو د انتخاباتو په خاطر د امريکې د بهرنيو چارو وزيرجان کيری افغانستان ته راغلی و چې د دواړو نوماندانو داکتر اشرف غنی او داکتر عبدالله تر منځ د رايو د شميرنی په سر منځګړيتوب وکړي.

مديريت او رهبري په انسان کې له وړوکوالي نه ښکاري

د جولای ۲۷مه نېټه، کال ۲۰۱۴ م، کابل

نن راته زما د دفتر يو همکار دا پورته عکس راولېږه او رانه يې پوښتنه کړې وه چـې دا عکـس د چـا دی؟ عکـس ډېـر جالبـه و او ښـه مـدبر ماشـوم راتـه معلومېده خو ومې نه پېژاند ځکه دا عکس ما د اول ځل لپـاره وليـد. بيـا يـې راته وليکل چې دا د غازي امان الله خان د وړوکوالي عکس دی. رښتيا چې په ډېر جالبه انداز کې ولاړ دی چې د دې د سن او سال نـه يـې اکـټ ډېـر لـوړ دی.

يوه قصه راپه ياد شوه چې زما يو ملګری خدای دې يې وبښـي اوس نشـته، ويلې چې په ماشومتوب کې که کوم ماشوم نورو ملګرو ته ويلې چې زه له چا سره په لوبو کې ملګری شم؟ نو دا ماشوم د مشرتابه لياقت نـه لـري او کـه کـوم ماشـوم وويلـې چـې لـه مـا سره څـوک ملګـري کيـږي؟ نـو دا ماشـوم د مشرتوب او مـديريت لياقـت لـري. خـبره راتـه دقيقـه ښکاري. مـديريت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رهبري فطري د انسان په ختګ کې اغږل شوې ده. که یو سړی هرڅومره په مدیریت او سیاست پوه وي خو که د ده په ختګ کې د مدیریت او سیاسي مشرتوب دروني انګېزه نه وي نو نه ښه مدیر کېدای شي او نه ښه سیاسي مشر.

له دې عکس نه داسې معلومېږي چې د امان الله خان په ختګ کې سیاسي مشرتوب او مدیریت اغږل شوي وو خو دا چې د وطن عیني او ذهني شرایط یې سم نه و ارزیابي کړي نو خپل اهداف یې عملي نه شول کړای. د هر سیاسي حرکت د کامیابۍ لپاره، ښه مدبر مدیر، پوه مشر، مخلص ټیم، د ښو او عملي اهدافو ټاکل مهمې ځانګړتیاوې دي چې د بریالیتوب سبب ګرځي.

د فیس بک د هرې لیکنې په اړوند همېشه مثبتې او منفي تبصرې دوستانو کولې او همېشه د بحثونو لړۍ نور اړخونه پیدا کول. نو د امان الله د وړوکوالي د دې عکس په اړوند هم تبصرې ډېرې زیاتې وشوې چې د بېلګې په توګه یو څو تبصرې دلته رانقلوم.

عبدالوکیل اټک صیب لیکلي و:

ستاسې د لیک نه یوه پوښتنه پیدا کېږي چې مدیریت او مشرتوب یو دی که جلا؟ تاسې وایئ کېدای شي ښه مدیر و خو شرایط یې ښه نه و ارزیابي کړي؛ نو څنګه ښه مدیر شو؟

ما ورته په ځواب کې ولیکل:

اټک صیب! تاسې پوښتنې ژورې دي او ژور بحث غواړي. د مدیریت او مشرتابه اوصاف پخوا جدا و خو اوس دا ثابته شوې چې دا دواړه لازم او ملزوم دي. دا سمه نه ده چې د مدیر هر کار به کامیاب وي. ځکه هغه په شرایطو پورې اړه لري. که امان الله خان ښه مدیر نه وای نو قدرت یې نه شو

نیولی او که ښه سیاسي مشر نه وای نو د استقلال اعلان یې نه شو کولی. خو دا چې وروسته له ناکامۍ سره مخامخ شو، څه د ده محاسبه سمه نه وه او څه بېروني فشارونه و. خدای دې وکړي چې تر یوه حده مې ستاسې ځواب ویلی وي.

اټک صیب بیا ولیکل:

زه وایم چې د دې تصویر نه د غازي امان الله خان مدیریت او مشرتوب دومره نه ښکاري لکه څومره چې ترې پردی کلتور ښکاري دومره پخوا او دا جامه؟ غازي لالا ته همدا جامه بده بلا شوه چې انګریزي استعمار پرې تور پورې کړ او مونږ یې د یوه غله د ژې لاندې راوستو.

امین مدقق صیب لیکلي و:

زه فکر کوم اوس هم هماغه تعریف صدق کوي او هغه دا چې مدیر یو جوړ شوی سیستم اداره کوي خو مشر پخپله سیستم جوړوي او بیا یې مخته وړي. کامیابي او ناکامي هم په دې پورې اړه لري چې یو مشر- څومره جامع او پوخ سیستم جوړوي نو د کامیابۍ چانس یې زیات دی. زما په اند هغه ولسمشران یا شهزاده ګان چې ورته پاتې سیستم رهبري کړي تر ډېره مدیران دي نه مشران. مثلاً زما په اند احمدشاه بابا مشر و خو تیمور شاه چې د پلار سیستم یې صرف مخته بوته یوازې یو پاچا او مدیر و.

د مدقق صیب په ځواب کې ما ولیکل:

مدقق صیب سلام! د منجمنت پر اساس د مدیریت او لیډرشیپ اوصاف پخوا جدا و خو اوس یو لیډر باید ښه مدیر هم وي. مدیریت بیا نو د وړې کچې نه نیولې تر غټې هر کچې پورې رسي. که سړی د دې عکس تصویر ته ګوري نو د ده د لباس منظم توب د مدیریت نښه ده. که یو سړی خپل ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم نشي سمبالولى نو څنګه به نور مديريت سم کړي. په هر وخت کې د ملک او وطن د چارو سمبالولو ته مونږ ښه مديريت او ليډرشيپ ته اړتيا لرو. دا طبيعي ده چې په هر انسان د هغه د چاپېريال حالات، کورني ژوند، اقتصاد او داسې نور اجتماعي او سياسي حالات تاثير لري. امان الله خان باندې هم دغه پورته حالاتو خامخا تاثير درلود. يوه قصه مې د انګلستان د شهزاده چارلس راپه ياد شوه بل وخت کې به يې وليکم روږه ماتې نږدې ده.

حيات پياوړي صيب ليکلي و:

مونږ په کوچنيو خبرو پورې سولېږو او اصلي کار را څخه پاتې وي.

فريدون بارکزي صيب ليکلي و:

په ډېر تاسف سره بايد ووايم چې موږ تر اوسه لا د غازي کار نامو ته د شک په سترګه ګورو او هغه ته خارجي نوم ور کوو. موږ ډېرو بهرنيو شيانو ته په خپل ورځني ژوند کې ځاى ورکړى دى، د مثال په ډول په خارجي اسعارو معامله کوو، د بهرنيانو مرستې غواړو، په بهرني موټرو کې سپرېږو، د خارجي ټيکنالوژي نه ګټه اخلو...خو دې ټولو ته هيڅ څوک هېڅ هم نه وايي، اما که چا خارجي جامې واغوستلې بيا يې د افغاني دود سره سم نه بولو او ان تر دې چې د بهرني ټاپه پرې وهو. موږ ټول د هغو کسانو د کارونو عيني شاهدان يو چې پوره افغاني جامې يې پر تن وې خو کردار يې د ځناورو نه هم بدتره وو. او اوس هم دغه کسان په افغاني جامو کې پټ د افغانانو وينې څښي. متاسفانه موږ افغانيت په جامو او نورو ظاهري شيانو باندې تړلى دى، خو که په اصل کې ورته وګورو، د يوه افغان لوى وياړ ميلمه پالنه ده، د ظلم په مقابل کې درېدل دي، د پردو غلامي نه منل دي، د نورو د مال او عزت خوندي کول دي، د نورو د مرستې نه پرته پر خپلو متو تکيه کول دي او بلاخره د يوه ودان او پياوړي افغانستان غوښتل او د هغه لپاره هڅې کول

دي. افغاني جامې اغوستل او داسې نور بې ارزښته دودونه پر ځاى کول د هېواد په ودانولو کې هيڅ رول نه شي لوبولاى، د دې لپاره يوه افغانه روحيه او عمل په کار دى.

که مو هېر وي نو در په ياد به يې کړم چې غازي د پورتنيو ټولو افغاني خصوصياتو څښتن و. د افغانستان د خاورې اصلي ساتونکى او ستر رهبر و. د ملي حاکميت او ځمکنۍ بشپړتيا لوى مدافع او په نړۍ کې د افغانستان د لوړ مقام غوښتونکى و. د اوسني افغانستان د سياسي، نظامي، عدلي او قضايي، اجتماعي، او اقتصادي نظام بنسټ ايښودونکى و. الله پاک دې يې وبښي او روح دې يې ښاد وي.

رفيع الله نوابي صيب ليکلي و:

مياخيل صيب! زه هم ستاسو سره په دې خبره کې هم نظر يم. ستاسو په خبرې پورې را په ياد شو چې زمونږ يو کليوال دى چې نه يې ښونځى او نه يې لېسه ليدلې، خط ليکل او لوستل يې څه کوې (چې يعنې نه يې شي ليکلى) خو الله تعالى داسې مدبره پيدا کړى چې د کلي هغه ستونځې چې حکومت يې په کلونو کې فيصله کولى نه شي، دى يې په ډېر لنډ وخت کې او په ډېره معقولانه توګه حل و فصل کوي او دا مديريت يا امريت د هر چا د وسې دننه نه شي کېداى او ريښتيا هم هر څه په تعليم نه دي. استعداد او لياقت خدايي دي ځينې شخصيتونه مونږ لرو چې دوکتورا او يا به ماسټري لري خو دا جرات او استعداد نه لري چې ښه مديريت او يا هم امريت وکړي.

تبصرې ډېرې وي خو بعضې لږ د چوکاټه خارجي او يا هم نورو قومونو او اشخاصو ته په کې ښکنځلې ليکل شوي وي. نو ما ورته په اخره کې وليکل چې د ټولو دوستانو د تبصرو نه مننه. دا تبصرې به زما د مخکتاب د دويم ټوک يوه برخه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاره! دا جان کیري راته ډېر ډېر مه ځلوئ

د اگست ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

یاره! دا جان کیری راته ډېر ډېر مه ځلوئ زه یې هم پېژنم، مشوره یې منو، مرسته یې منو خو مونږ باید هم ورته سمه مشوره ورکړو چې زمونږ په کـارونو کې گوتې ونه وهي او د وطن د خیر خبره ورته وکـړو څکـه زمـونږ د وطـن پـه خیر کې د دوی خیر هم شته دی.

مونږ ورته مشوره ورکړې وه چې مداخله په انتخاباتو کې نـه ده پـه کـار، د یو ځانگړي نوماند نه باید ملاتړ ونه شي، د سیاسې پروسې، د یـو بـا اعتبـاره ټولټاکنو او سیاسي انتقال د قدرت حمایت بایـد وشي، بـې لـه انتخابـاتو او هغه د پایلو د منلو نه بله لاره چاره نشته.

دا دوه کاله پخوا خبره وه چې اوس هم زه پـه همـدې عقیـده یـم چـې د افغانستان د ثبات لپاره د پایلو د ژر تر ژره نهایي کولو نه بله چاره نشته. که دا پایلې ژر نهایي نشي او ونه منل شي دا د افغانستان د راتلونکې په خیر نـه ده. ټاکنې د افغانستان راتلونکی ټاکي او که دا کار ونشي ـ نـو افغانسـتان لـه لویو ستونځو سره مخامخ کېږي او دا به په راتلونکي کې انتخاباتو ته او هم د ډیموکراسۍ پروسې ته یوه لویه ضربه وي. دا عکسونه کابل ته د جان کیـري د وروستیو سفرونو نـه دي بلکې د ۲۰۱۲ کـال داپریـل د میاشـتې د ۲۸ مـې نېټیې د سفر دي چې مونږ ورسره کتنه درلوده.

په پورته لیکنه بعضې دوستانو منفـي او مثبتـې نیـوکې کـړې وې چـا امریکایانو ته ښه نه ویل او چـا مجاهـدینو تـه بـد رد لـیکلي و او ځینـې دوستانو داسې تبصرې هم کړې وې چې گوندې ما هم ځان مهم ښکاره کړی دی چې د امریکا د خارجه چارو وزیر جان کیري سره پېژنم نو مـا بیا د دوی د تبصرو په اړوند دا لاندې عمومي تبصره ولیکله:

د فیسبوک یو شمېر دوستان زه له نږدې نه پېژنم او هم مـا پېـژني خـو یـو شمېر زیات نور د فیسـبوک دوسـتان دي چـې سره فیسبوکي اړیکـې لـرو او تعداد یې زرگونو ته رسېږي، د دنیا په بېلابېلو هېوادونو او یا د افغانستان په بېلابېلو سیمو کې اوسېږي، هر یو د ځانگړو نظریاتو خاوندان دي او د هر چـا لر لید سره فرق لري. مونږ چې کله کله خپل نظریات سره شریکوو، په لیکنو سره تبصرې کوو او لایک کوو یې نـو هـدف دا دی چـې د یـو بـل د لیکنـو او تجربو نه زده کړه وکړو. که ښه تجربه وي باید ترې گټه واخلو او که ناکامـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجربه وي باید تکرار یې نه کړو. په بعضې مواردو کې مونږ سره هم نظره یوو او په بعضې مواردو کې هم نظره نه یو. زما لیکنې هم په همدې منظور دي چې څنګه د هر چا د منفي تبصرو او انتقادونو تحمل وکړای شو، د یو بل د لیکنو نه زده کړه وکړو، مونږ باید تحمل پذیره اوسو او بعضې وخت باید په خپلو خیالي احساساتو یو څه کنټرول راولو. زما په دې لیکنه او یا د عکسونو په لیدو د دوستانو تبصرې مې سر په سترګو قبولي دي او مطلب مې همدا و چې بحث پرې وشي. که بېلا بېل کسان یوه عکس ته له څو اړخونو نه همزمان جلاجلا وګوري نو د هر چا برداشت خامخا جدا وي ځکه له هر اړخ سره جلاجلا نور شیان سړی ګوري او دا د دې معنی نه لري چې ګوندې د هر چا خبره سمه نه ده ځکه د هر یو کس لیدنه او برداشت سره فرق لري. بله خبره چې مهمه ده هغه دا ده چې ښه لیکوال او مقرر هغه دی چې د یوې خاصې موضوع په چوکاټ کې بحث وکړي نه دا چې موضوع یوه وي او تبصرې د نورو شیانو پرې کوي. زما د دې عکس او تبصرې موضوع ډېره واضحه ده، کنایه او نظر مې هم ډېر واضح دی.

خبره دا نه ده چې څوک له چا سره عکس وکاږي ځکه په عکسونو ایستلو له یو چا سره څوک نه غټېږي او نه وړوکی کېږي. مونږ عکسونه هره ورځ له هر چا سره وکاږو او دا د دې معنی نه لري چې ګوندې مونږ سره هم نظره یوو. که په دې یو عکس کې وګورئ نو ډاکټر صیب عبدالله، اتمر صیب او زه سره ښکارو خو په دغه وخت کې زمونږ د درېواړو نظریات، تګ لاره او ټیمونه سره جلاجلا و خو بیا هم سره ناست و او د افغانستان په مسایلو مو سره بحث کاوه. دا چې امریکا نفوذ لري او که نه هغه جلا مسئله ده، تاسې پوه شه او تبصرې مو. نیت مې د افغانستان ابادي او د افغانانو سوکالي ده او په دې لاره کې مې تر خپله وسه هلې ځلې کړي او کوم یم. نه د چا شاباسي ته ضرورت لرم او نه د چا تشویق ته. د امتیازاتو د اخستلو په خاطر مې د هیچا

چاپلوسي نه ده کړې که هغه خارجی دی او که داخلی او بلکې همېشه مې ډېر امیتازات له لاسه ورکړي دي. د ځان سپیناوي ته ضرورت نه لرم. ستاسې سر مې ځکه په درد کړ چې هدف مې د دې اوږدې تبصرې نه همدا دی چې مونږ باید ټولو موضوعاتو ته له هر اړخه وګورو تر څو د ټولو خواو د پوره تصویر په لرلو سره قضاوت وکړو. ستاسې د سوکالۍ په هیله

(c) ketabton.com: The Digital Library

د والدینو مسوولیت د اولادونو پر وړاندې

د سپتمبر۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۴م کال، کابل

زه په په خپله پر دې عقیده یم چې د والدینو اول مسوولیت دا دی چې خپل اولادونو ته د تعلیم او تربیې سمه زمینه مساعده کړي او دویم مسوولیت یې دا دی چې خپلې کورنۍ او اولادونو ته دښمني ګاني پرېنږدي. د والدینو مسوولیت دا نه دی چې د حلالو او حرامو له لارې خپلو اولادونو ته سرمایه وګټي، لوړپوړي ودانۍ، مارکیټونه،کورونه او باغونه ورته جوړ کړي. که څوک د خپلو اولادونو پر وړاندې مسوولیت نه شي ادا کولی نو زما په اند هغه کس ولس او خلکو ته هم خدمت نه شي کولی. که هره دنده د هر چا په هر ځای کې وي نو باید د خپلې کورنۍ او اولادونو پر وړاندې بې تفاوته او نه اوسي. د ټولو مسوولیتونو او ستونځو سره

په تېرو څلور لسیزو کې ما تر یوه حده د اولادونو پر وړاندې خپل مسوولیت ادا کړی او د تعلیم زمینه مې دوی ته برابره کړې وه او دوی هم خپلو زده کړو ته په سختو شرایطو کې دوام ورکړی دی. هدف مې د ځان او یا کورنۍ په هکله تبلیغ نه دی خو پرون زما دویم زوی ضیا محمود میاخیل، زما د مشر زوی ډاکټر نایل محمود میاخیل یو پوستر راولیږه نو زیات د خوښۍ احساس مې وکړ نو ځکه مې دا څو کلمې ولیکلې او هغه دا پوستر مې د تاسې سره شریک کړ. خدای دې ټولو افغانانو ته صالح اولادونه ورکړي چې هم ځانته، هم خپلې کورنۍ ته او هم وطن ته خدمت وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنګه په امریکا کې د افغانستان د نوي حکومت په هکله مثبت تصور تقویه شي؟

د اکتوبر ۱۵مه نېټه کال ۲۰۱۴م، واشنګټن

د تېرو دوه ورځو نه راپه دېخوا د افغانستان په امنيتي، اقتصادي او سياسي حالاتو باندې د متحده ايالتو د صلحې انستيتيوت، درې لويې غونډې او هم د کانګرس د يو شمېر زياتو غړو سره مجلسونه برابر کړي وو چې ما هم په کې برخه درلوده. په دې شپو ورځو کې د افغانستان د نوي منتخب حکومت په کله تصور مثبت خواته شوی او هغه کسان چې د افغانستان په چارو کې پوهېږي نو د امريکا له حکومت نه غواړي چې د افغانستان د منتخب جمهور ډاکټر اشرف غني د ريفورم اجنډا بايد تقويه او حمايت ترې وکړي.

په دې لړ کې د امريکا د سنا د فوځي چارو د کمېټې مشر- سناتور کرل ليون Senator Carl Levine ته يوه لويه غونډه برابره کړې وه چې د غونډې تفصيل په لاندې لينک کې کتلی شئ.

http://www.usip.org/publications/senator-levin-says-us-afghan-ties-require-better-informed-american-public

دا غونډه چې د متحده ايالتو د صلحې د انستيتيوت د بورډ مشر- او د امريکا د ملي امنيت پخواني مشر Steve Hadley له خوا په مخ بېول کېدله، ما سناتور ليون ته وويل چې انتخابات په هر ملک کې ولس تقسيموي خو د افغانستان ولس هغه چاته رايه ورکړې چې د ريفورم او د ښې حکومتدارۍ اجنډا او پلانونه يې درلودل. نو اوس د انتخاباتو جنجالونه بايد شاته واچول شي او د جمهور رئيس ډاکټر اشرف غني د ريفورم اجنډا بايد تقويه او حمايت شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پکتیکا د یحیی خیلو دردونکې پېښه

د نومبر ۲۳ مه نېټه، کال ۲۰۱۴م

د لندن په هوايي ډګر کې وم چې الوتکې ته ختم چې د پکتیکا ولایت د یحیی خېلو د ولسوالۍ بلې دردونکې پېښې خبر مې واورېد چې سل کسه ماشومان او ځوانان د یو خودکشه کس د حملې په پایله کې چې د والیبال د لوبې ننداره یې کوله شهیدان او زخمیان شول. دا ماشومان او ځوانان چې د لوبو کولو او لیدو لپاره راټول شوي وو په ناځوانمردانه توګه شهیدان او زخمیان شول.

ناځوانانو دا خو نه عسکري قشله وه او نه کومه سیاسي غونډه. دې ته به هم تاسې جهاد وایئ خدای مو په خپل قهر اخته کړه چې د دې زخمیانو میندې او پلرونه، خویندې او وروڼه، او د افغانستان ټول ولس مو په وېر غمجن کړ.

د نږدې ملګري محمد حسن حسام مړینه

د مارچ ۱۵ مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کونړ

په ډېرې خواشینۍ سره مو خبر تر لاسه کړ چې د هېواد تکړه شاعر، لیکوال، قومي مشر او ملي تجار، د فکر او عمل د جرګې د رهبرۍ شورا

(c) ketabton.com: The Digital Library

غږي، محمد حسن حسام صیب د ورپېښې ناروغۍ له امله نن غرمه له دې فاني دنیا نه لاړ او وفات شو. انا لله و انا الیه راجعون .

له حسام صیب سره د تر څو کلونو راپدې خوا مې ډېر وخت له نږدې نه تېر کړی و. د حسام صیب مړینه یوه لویه ضایعه ده، د خپل وطن او خلکو سره یې خاصه مینه درلوده، د غریبو یې همېشه خیال ساته او همېشه یې د خیر لپاره کار کاوه. د حسام په شعرونو او لیکنو کې همېشه د وطن مینه ځلېده او د ده نوم به د وطن د مینه والو د نومړ په لومړي سر کې ثبت وي.

د جمعې په ورځ د حسام صیب په شمول په خاص کونړ کې زمونږ په ځای کې سره یو ځای غرمه تېره کړه او پرون غرمه مو د ګنو دوستانو سره د ده په کور کې، د کونړ ولایت د نورګل په ولسوالۍ کې تیره کړه او وعده مو سره وه چې د کونړ د یو بل مخور مشر، وکیل صیب غلام محمد خان ساپي جنازه به د نرنګ په ولسوالۍ کې په شریکه سره کوو او ماښام به په چغه سرای (اسعد اباد) کې د حاجي صیب فضل اکبر (معاون حاجي) میلمانه اوسو. د الله تعالی او بنده وعده سره یوه نه وي نو مونږ نن شپه له ډېر نږدې دوست او ملګری د خندا او صحبت نه محروم یو او ټول د غم په ټغر ناست یوو. غیر د دوعا نه بل څه نه شو کولی. الله تعالی دې جنت فردوس حسام ته په نصیب کړي. د حسام صیب کورنۍ او نورو ټولو دوستانو ته، د کونړ او افغانستان ولس ته مونږ دوستان چې نن شپه سره په غم کې شریک یوو، د تسلیت مراتب وړاندې کوو .

جنازه به انشاالله سبا ته د ده په پلرني کلي، د نورګل په ولسوالۍ کې وي. وخت به وروسته تعین شي. دا دوه عکسونه د جمعې د ورځې په خاص کونړ کې او د پرون ورځې د ده په کور کې، د حسام صیب د دوستانو لپاره شریکوم چې له مونږ سره د یادګار په توګه پاتې وي.

د خوست تراژیدونکې پېښه او برمنګهم کې د نیالګیو ایښودل

د اپرېل د میاشتې دربیمه نېټه، کال ۲۰۱۵ م، برمنګهم، انګلستان

نن مو په برمنګهم (Birmingham) انګلستان کې د ګرانو دوستانو سره چکر وواهه او د انجینر صیب حسیب لطفي، عبدالله خان، ذبیح الله عنایت، امان خان، انجینر صیب عبدالروف او اجمل جان سره مو نیالګي وکرل. د دې نیالګو نه به مونږ ګټه وانخلو خو د محیط زیست سره به مرسته وکړي او یو څه د ګټې باد به یې زمونږ وطن ته هم کېدای شي چې راورسېږي. مونږ چې څه ښه کارونه په وطن کې او یا په نورو هیوادونو کې کوو نو باید په دې طمعه ونه اوسو چې ثمره به یې همدا مونږ خورو او که نه نو مونږ یې څه کوو. که مونږ همدا روحیه په خپل وطن کې پیدا کړه چې د وطن لپاره کار وکړو نه د ځان لپاره نو بیا مونږ کولو شو چې د جنګونو مخه ونیسو او خپل وطن اباد کړو. د وطن د ابادۍ او سوکالۍ په صورت کې نو بیا زمونږ شخصي، د کورنۍ او هم زمونږ د راتلونکو نسلونو ګټې خامخا خوندي پاتې کېږي. خو د افسوس ځای دا و چې مونږ د خوست د ناوړې او بوګنونکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېښې راپور تر لاسه کړ چې په لس ګونه زمونږ هېوادوال د مظاهرې په وخت چې خپل آواز د والي پر ضد اوچت کړي د یوې ناځوانه ځان وژونکې له خوا شهیدان او زخمیان شول.

سوال دا دی چې ولې زمونږ په وطن کې وینه دومره ارزانه ده چې زمونږ په لسګونو هېوادوال په هغه او دغه وژل کېږي او زمونږ هېوادوال د څو محدودو کسانو د ناوړه ګټو قرباني کېږي، هره ورځ د دوی مینډې بوري کېږي، سرتورې یې کونډې کېږي او په لس ګونه ماشومان یتمان کېږي؟ ایا ولې وجداني مسوولیت نشته دی؟

والي که هر څومره ښه سړی هم وي خو چې کله د ولس او د ده ترمنځ واټن دې مرحلې ته ورسېږي او دومره ولس یې مخالفت وکړي نو دی په خپله باید دنده پرېږدي. جناب وکیل صیب چې ځان د ولس استازی بولي او په دې پوهېږي چې امنیت سم نه دی نو ولې خپل ولس له خطر سره مخامخ کوي کېدای شوای چې خپل اواز یې د مطبوعاتو او رسنیو او یا نورو لارو اوچت کړای وای ځکه دې هم په پارلمان کې، هم مطبوعاتو ته او هم جګ پوړو چارواکو ته لاس رسی درلود. والیان خو هسې هم سرپرسته و او بدلیدونکي دي نو دا چې د داسې غونډو جوړول څومره ارزښت درلود او که نه جدا خبره ده. هغه چا چې د دې حملې طرحه جوړه کړې او یا یې عملې کړې ده ایا دوی به هم د انسانیت او اسلامیت طمعه لري؟ الله تعالی دې په دې ملت ورحمېږي.

عجیبه دنیا ده

د اپرېل د میاشتې ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۴م، کابل

عجیبه دنیا ده چې پرون درسره وي خو نن د دې فاني دنیا نه درسره خدای په اماني کوي. خدای بښلی حسام صیب راسره تر یوې میاشتې دمخه و او هم څارنوال صیب محمد حیدر تر نن سهاره ژوندی و. یو یې الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعالی په خپل مرګ رانه واخیست او څارنوال صیب نـن د وطـن د دوښـمنانو له خوا په جلال اباد کې په شهادت ورسېد.

منزل د ټولو یو دی　　　خو سفر جدا جدا

الله تعالی دې په داوړو ورحمېږي.

واېې افغانان په سر مزل کوي ځکه سر زوري دي لاندې انځو ته په ښه دقت سره وګورئ

د جولای د میاشتې ۱۲مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

پرون یو ملګری زما دفتر ته راغی او راته ویې ویـل چې افغانـان د پښـو پـه ځای په سر مزل کوي او نـوره دنیـا پـه پښـو مـزل کـوي نـو پـه دې اسـاس د افغانانو او دنیا ترمنځ د تفـاهم ژبـه نشـته. د دغـه ملګـري خبـره راتـه ډېـره عجیبه غوندې ښکاره شوله او رښتیا هم ده ځکه افغانـان سرزوري خلـک دي نو ځکه په سر مزل کوي.

که څه هم زه په انځورګرۍ کې ښه نه یم خو د دې ملګري د خبرو مفهوم مې په دې لاندې انځور کې ترسیم کړ. که انځور ته وګورئ هغـه څـوک چـې په سر ځي نو هغه د نورو خلکو پښو ته خبرې کوي نو ځـای نـه نیسـي۔ او کـه څوک په پښو ځي نو هغه یوازې د هغو کسانو پښو ته خبرې کوي څـوک چـې په سر ځي نو بیا هم د دوی خبرې ځای نـه نیسـي۔ ښـه بـه دا وي چې هغـه کسان چې په پښو ځي، د یو بل د سرونو سره خبرې کولی شي نـو بایـد د یـو بل سره د تفاهم او هم غږي ژبه پیدا کړي که نه مونږ بـه یـوه سـتونځه هـم خپله حل نه کړای شو.

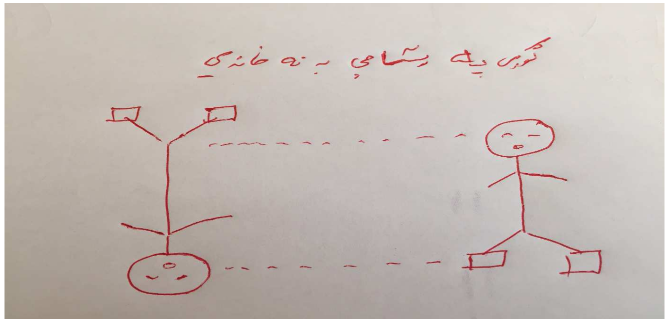

د سپټمبر د میاشتې ۲۱مه نېټه، کال ۲۱۰۵م:

د سولې د نړیوالې ورځې په نمانځغونډه کې پـه افغانسـتان کـې د سـولې لپاره د مدني ټولنـو د شبکې له خوا دا ایـوارډ ماتـه راکـړل شـو او پـه افغانسـتان کـې د سولې د راوستو په هکله زما د کارونو ستاینه یې وکړه. زه په افغانستان کـې د سـولې د مدني ټولنو د عمومي شبکې له مشرتابه نه مننه کوم چې دا ایوارډ یې ما ته راکړ او پـه افغانســتان کــې د د ایمــې سولې په اړه یې زما د کـارونو او لیکنو ستاینه وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اختر د ورځې د لمسو رالیږل شوې تحفه

د سپټمبر ۲۴مه نیټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

ډیر مې یاد شوې خو دا ژوند همېشه نیمګړی دی. دوی خو لا خاندي او خوشحاله دي یوازې د نیکه له مینې نه محرومه دي.

افسوس د هغو ماشومانو په حال چې د ناولي جنګ له امله نه په سر سیوری لري او نه یوه مړۍ ډوډۍ، نه ښوونځي ته د زده کړې فرصت لري او نه کالي پر تن، نه په کور کې مصئون دي او نه بهر، یتیمان دي نه د مور غږ اوري نه د پلار او نیکه آواز، د حال نه په کرکه کې دي او راتلونکی یې نا معلومه دی.

الله تعالی دې زما د ماشومانو او لمسیانو په ګډون او خاصتاً د پاکو او معصومو ماشومانو په خاطر د افغانستان په ټولو وګړو رحم وکړي چې د امن او د سولې په فضاء کې ژوند وکړي. امین یا رب العالمین

27 October 2015

د هسپانیې له پادشاه شپږم فلیپ سره تر کتنې وروسته همدا شېبه د مادرید کلب په کنفرانس کې او ژمنه یې وکړه چې له افغانستان سره به خپله مرسته جاري ساتي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اکتوبر ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، مادرید، هسپانیه

د سوډان مشهور سیاسي مشر صادق المهدي چې دوه دورې صدراعظم و او هم د اومه پارټۍ مشر دی چې ۱۶ کاله بند یې هم د نظامي دیکتاتورانو له لاسه لیدلی دی ښه او دلچسپه مجلس یې درلود. دی نهایت پوه او با تدبیره سیاستوال او اقتصاد پوه دی او په ټول کنفرانس کې ډېر په واضحه توګه غږېده. د افغانستان په مشکلاتو مو هم خبرې سره وکړې او د افغانستان په ټولو ستونځو پوره اګاه و. صدراعظم المهدي په دې عقیده دی چې موجوده حکمتونو په زیاتره هېوادونو کې خپل اعتبار له لاسه ورکړی دی او همدا شان د ملګرو ملتونو موجوده اداره په همدې شکل نه شي کولی چې د نړۍ ستونځې حل کړي باید په دواړو ساحو کې چې هم په بحران ځپلیو هیوادونو کې با اعتباره حکمتونه رامنځته شي او هم د ملګرو ملتونو په اداره کې د

تصمیم ګیرۍ په اړوند او هم د ساختار په هکله جدي تغیرات راشي ترڅو د نړۍ اوسنۍ ستونځې حل شي.

خواجه صدیقي صیب د پورته پوسټ په اړوند لیکلي و:

رښتیا هم همداسې ده ګرانه میاخیل صاحب او ډېره دقیقه تحلیل او نواقص د موجوده قرن په ګوته کړي. زما په اند مخکینۍ قرن د استعمار او نوی استعمار قرن و او اوسنۍ قرن د صادراتي حکومتونو قرن دی هسې د پسرلي او بهار نوم پرې باندې ږدي نه مرسل ګلونه پکې غوړېږي او نه بوی د شبنم ترېنه راځي فقط د وینو او بې ګناه انسانانو وژنه پکې وینو. او د ملل متحد مصنوعي رول او موجودیت هېڅ هم نشي کولای څه چې دغه پینځه دایمي غړي وغواړي همغسې کوي او د دوی پر سترګو هېڅ نه شنه کېږي او نه سور کېږي او اسماني تندرونه پر هر چا باندې دوی غورځولی شي. دا یو واقعي خبره یې کړې چې هر څه باید بدلون ومومي او یو قدرت او حیثیت ملل متحد ته حد اقل دوی باید قایل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اکتوبر ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، مادريد، هسپانيه

د چلي پخواني جمهور رئيس Ricardo Lagos راسره نن د خبرو په پينل کې يو ځای و. دی پر دې عقيده دی چې د دې لپاره جوابګو يا Accountable حکمتونه رامنځته شي بايد داسې ميکانېزم وي چې د ولس اواز په محلي سطحه واورېدل شي، له ولس سره بايد خبرې وشي او ولس بايد په تصميم کې برخه واخلي. ده زياته کړه چې يو عمده ستونځه د پخوانيو بيروکراتانو دا ده چې دوی په ټيمي کار کولو باندې عقيده نه لري. که ولس په تصميم ګيرۍ کې برخه ونه لري که هر څومره ښه کار ولس ته هم وکړي بيا هم ولس حکومتونو ته د شک په سترګه ګوري.

د اکتوبر ۲۸مه نېټه، ۲۰۱۵م کال، مادريد، هسپانيه

د مکسيکو پخواني صدراعظم Felipe Calderon سره مې د کنفرانس په حاشيه کې خبرې وکړې. مکسيکو هم د افغانستان په شان د مخدره موادو د قاچاق او په مخدره موادو د روږدو کسانو له زياتوالي سره مخامخ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په وطن به دې ولې زړه درد نه کوي

د اکتوبر ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، د هسپانيې د مادريد ښار

چې په وطن کې يې په وطن دې يو شان زړه درد کوي او چې له وطن نه بهر يې نو په وطن دې بل شان زړه درد کوي. د شپې نهه بجې وې چې له خپل هوتل نه ووتم چې گورم د مادريد ښار په يوه سړک باندې په سل هاو کسان په بايسکلونو سپاره دي د خوشحالۍ او د امن په فضاء کې چې موسم هم ډېر ښه دی، تيرېږي. کاشکې داسې امن زمونږ وطن کې هم وای، ارامې وای او خوشحالي وای، نه طبيعي افتونه وای او نه په لاس جوړ شوي افتونه.

په مادريد کې د لاندې د غوښو د رواج په هکله

د اکتوبر ۳۱مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، د مادريد ښار، هسپانيه

د مادريد ښار په زياتره رستورانتونو او قصابيو کې ډېر زيات د حيواناتو ورنونه چې په ښايسته کڅوړو کې پوښل شوي وي، ځوړول شوي دي. ما له يو چا نه پوښتنه وکړه چې د دې مالونو (څارويو) ورنونه ولې داسې ځوړول شوي دي او د دې فلسفه څه ده ځکه د داسې غوښو خرڅلا د اروپا او يا امريکا په نورو هېوادونو کې نه ليدل کېږي. دا غوښې لاندی شوي دي او اکثره د خوگ ورنونه دي. ده راته وويل چې د دې غوښو ځوړول هغه وخت په دوکانونو کې رواج ومونده چې جرمني غوښتل چې دا سيمه ونيسي نو خلکو د خوگانو د لاندې ورنونه د خپلو دوکانونو په مخکې ځوړول چې وښايي دوی يهودان نه دي ځکه يهودان د خوگ غوښه نه خوري.

دا لاندی دوی د کلونو کلونو لپاره هم ساتي او حتی يوه کس راته وويل چې د هسپانيې په سهيل کې چې کله د چا په کور کې ماشوم وشي نو بيا دوی لاندی کوي او د دې لاندې ورون تر هغه پورې ساتي چې کله دا ماشوم واده وکړي او بيا يې د ده د واده په ورځ په شريکه خوري. دا لاندی ډېر قيمته هم دی ځکه د ښه لاندې يو کيلو تقريبا ۶۰ يورو قيمت لري يعنې يو کيلو تقريبا په ۳۵۰۰ افغانۍ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل په لور د مادريد له ښار نه خدای په اماني

د اکتوبر ۳۱مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، د مادريد ښار، هسپانيه

زما د سفر دويمه موخه دا وه چې خپله د ماسټرۍ شهادتنامه تر لاسه کړم، دا موخه مې هم حاصله شوه. د مادريد ښار ډېر ښکلی دی او ښه خلک يې هم د نورو اروپايي ښارونو د اوسېدونکو سره فرق لري او شايد علت يې دا وي چې د شرقي ټولنې نښې پکې شته دي ځکه دا سيمه يو وخت د مسلمانانو د امپراطورۍ جز و خو د پينځم ستون له لاسه خرابه شوله. نه پوهېږم چې دوی به يې اوس په خرابېدو خوشحاله وي او که خفه؟ د مسلمانانو اوسني حالت ته چې گوري نو شايد خوشحاله اوسي.

دوستانو! ما د خپلې ماسټرۍ د شهادتنامې عکس ځکه خپور کړ چې تر څو زمونږ ځوان نسل ته يو څه تشويق شي چې زه په دې عمر کې سبق وايم نو له دوی نه هم وخت تېر نه دی او بايد زيات کوشش وکړي. پخوا به په

لړه انگليسي ژبه پوهېدلو او په دولسم شهادتنامه او يا حتی د دی نه په کم تحصيل يو څه گذاره کېدله خو اوس يوه ماسټرۍ باندې هم سم کار په خپل همت او ضوابطو نه شي پيدا کولی. زمونږ ځوان نسل له نورو ستونځو سره سره، اوس او هم په راتلونکي کې له زياتو علمي رقابتونو سره مخامخ دی نو زيات کوشش ته اړتيا لري تر څو دوی په راتلونکي کې د ځان لپاره، د خپلې کورنۍ لپاره او هم خپل ولس ته د خدمت مصدر وگرځېږي. ځوان نسل بايد بهانې ونه کړي چې سبق نه شي ويلی. همدا زما نصيحت خپلو اولادونو او کورنۍ ته هم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الحاج محمد حسن حسام صیب په یاد

د نومبر نهمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

الله تعالې هر انسان ته جلاجلا عادتونه، پوهه او اجتماعي خصلتونه ورکړي دي. زیاتره اجتماعي کړه او وړه د انسان په خټه کې په فطرتي توګه اغږل شوي دي. ډېری شیان سړی له یو بل نه په طبیعي توګه او یا د زده کړې له لارې حاصلولی شي خو اجتماعي سلوک د هر سړي له بل سره فرق لري او یو انسان د بل انسان ځای په ټولنه او اجتماع کې نه شي نیولی. خدای بښلی محمد حسن حسام هم یو له هغو انسانانو نه و چې د هغه تشه ډکول ممکنه نه ده.

الحاج محمد حسن حسام چې زما نږدې ملګری و، په اخري څلورو کلونو کې دواړه زیاتره وخت ډېر سره یو ځای و او د ده د ژوند دوه اخري ورځې مو په کونړ کې سره یو ځای تېرې کړې. حسام صیب لیکوال او شاعر و، دی ملي تجار، قومي، سیاسي او هر اړخیزه شخصیت و. د خاص طبیعت او مزاج

خاوند و چې د ده کمیني، تواضع، مېړانه، میلمه پالنه، علمیت او د علم او فرهنګ په لاره کې مرستې د یادولو او د قدر وړ دي. حسام صیب به همېشه د غریبانو لاسونه نیول او له هغوی سره به یې مرستې کولې او کوشش به یې کاوه چې بې ریا مرسته وکړي.

د حسام صیب له مرګ نه یوه ورځ دمخه، د شنبه په ورځ چې د ۲۰۱۵م کال د مارچ د میاشتې ۱۴مه نېټه وه، د کونړ ولایت د کوز نورګل په کلي کې د حسام صیب په کور کې میلمانه و چې یو وړوکی ماشوم چې د لسو کلونو و راغی او د حسام صیب نه یې غاړه چاپېره کړه. دا هلک چې پاچا یې ورته ویلې په ظاهري توګه خیرن او لېونی و خو حسام صیب وویل چې دا ماشوم عجیبه عادتونه لري او ټول یې په دغه سیمه کې پېژني، د هیچا پروا نه لري او د نورګل د ټولو خلکو د ټلیفون شمېرې یې په یادو یادې دي. دغه هلک د حسام صیب نه د هغه ټلیفون واخیست او په ټلیفون کولو یې پیل وکړ او هم د ټولو عکسونه یې اخیستل. حسام صیب وویل چې ده ته څه ویل نه دي په کار او پرېږده چې خوشحاله وي. حسام صیب دې ماشوم ته دومره مینه ورکړه چې زه فکر نه کوم چې که خپلو اولادونو ته هم څوک داسې مینه ورکړای شي. د حسام صیب زړه سوی او کمینتوب په همدغه قصه کې ښه خلاصه کېدای شي.

حسام صیب به همېشه خوش رویه و او که چېرې به په قهر هم شو نو بیا به یې وروسته خندلې چې کله کله همداسې هم په کار ده ځکه د ده غصه او قهر د کینې او عقدې نه نه وه او هر څه به یې له یاده ایستل چې د ښه او مسلمان انسان صفت همدا دی چې کینه او عقده د درې ورځو نه زیاته ونه ساتي البته دا په دې معنی نه ده چې څوک د خپلو پرنسپونونه تېر شي.

حسام صیب له افغانستان سره او خپلو خلکو سره خاصه مینه درلوده او همېشه به حاضر و چې د ملي وحدت او وطن د سوکالۍ لپاره قرباني ورکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

حمایت د هېواد د ابادۍ، ارامۍ او په سوله ییزه توګه د قدرت د انتقال په خاطر کړی و. د فکر او عمل د جرګې غړو حمایت د ډاکتر صیب اشرف غني د ټیم نه د شخصي ګټو او کرسیو د نیولو په سر معامله نه وه نو په همدې منظور به حسام صیب او د فکر او عمل د جرګې نور غړي ډاکتر صیب ته همېشه سپیني خبرې کولې.

یو ماښام د کونړ یو شمېر مشران ډاکتر صیب اشرف غني خپل کور ته وغوښتل نو په اخره کې ما ورته وویل چې زمونږ مشکلات اسانه دي او خپل منځو کې حل کولای شو او څه خبره نشته. ډاکتر صیب اشرف غني وویل چې یوه خبره پاتې ده ځکه تا او حسام صیب به ما ته ویلې چې زه حوصله نه لرم خو اوس چې ګورم چې زه حوصله لرم اما تاسې بې حوصله کېږئ او هر څه وایئ او ما غوږ نیولی دی. د ډاکټر صیب په دویم دور کې مونږ همدا اوسني خوبونه لیدل که د کمپاین دا بعضې غړي چې په دویم دور کې یې هر څه په لاس کې نیولي وو که په حکومت کې دوی همداسې خپلو شومو اهدافو ته دوام ورکړي نو د ډاکټر صیب اشرف حکومت به له سختو ستونځو سره مخامخ کړي. زمونږ اټکل سم و.

په هر حال د الله تعالی او بنده وعده برابره نه وي. کله چې مونږ د شنبې په ورځ رخصتېدو نو وعده مو کېښودله چې سبا ته به په نرنګ ولسوالۍ کې سره یو ځای کېږو او د مرحوم وکیل صیب غلام محمد خان د جنازې نه وروسته به شپه چغه سرای ته ورو او هلته به د معاون حاجي (حاجي صیب فضل اکبر) په ځای کې شپه په شریکه تېرو او ښه ګپ او شپ به سره ولګو. د یکشنبې په ورځ د سهار له خوا ما حسام صیب ته د خاص کونړ ته ډېر ټلیفونونه وکړل خو ټلیفون یې رخ نه شو او زما مطلب دا و چې د غرمې لپاره که خاص کونړ ته زمونږ ځای ته راشي نو ښه به وي بیا به له هماغه ځایه د نرنګ ولسوالۍ ته لاړ شو تر څو په دوه بجو د وکیل صیب غلام محمد خان

او د حق ویلو په ځای کې به یې له چا نه ډار او وېره نه درلوده. د ۲۰۱۴م کال د انتخاباتو نه مخکې مونږ یوه ډله دوستان سره راټول شولو، د فکر او عمل جرګه مو جوړه کړه او دا مو ویتېیله چې راځئ له هغو مشرانو سره اړیکې ونیسو څوک چې غواړي او یا اراده لري چې د جمهوري ریاست کرسۍ ته ځانونه کاندید کړي ترڅو د دوی ترمنځ اتحاد راولو نو حسام صیب مو د دې جرګې د منشي په توګه وټاکه. د زیاتو بحثونو او تماسونو نه وروسته یوه ورځ مو علی احمد جلالي صیب، ډاکتر صیب اشرف غني احمدزی، ډاکتر صیب زلمی خلیل زاد، قیوم کرزی، ډاکتر صیب انورالحق احدي، محمد حنیف اتمر او د فکر او عمل جرګې د رهبرۍ یو شمېر غړي د هلمند د پخواني والي محمد ګلاب منګل په کور کې سره راټول کړل او د دوی نه مو وغوښتل چې تاسې باید سره یو ځای شئ او که نه مونږ ستاسې له یوه نه هم هیڅ حمایت نه کوو.

د فکر او عمل د جرګې په استازیتوب حسام صیب خبرې وکړې او دې مشرانو ته یې داسې سختې وویلې او ورته یې وویلې که تاسې یو ځای نه شئ نو تاسې مونږ ته هیڅ ارزښت نه لرئ. تاسې یقین وکړئ چې د دې ټولو مشرانو نه یې لار ورکه کړه. د همدې جرګې د غړیو هلې ځلې وې چې د تحول او تداوم ټیم جوړ شو او د ډاکتر صیب اشرف غني په مشرۍ د هغه د کاندیداتورۍ نه ملاتړ وکړ. د دې نه برسېره مونږ مختلفو ولایتونو ته سفرونه وکړل او ولس مو دې ته وهڅوه چې په ټاکنو کې ګډون وکړي. د انتخاباتو د داستان قصې ډېرې اوږدې دي او که وخت مساعد شو نو د کتاب په شکل به یې ولیکم چې چا څه او څه وکړل.

حسام صیب د کونړ اکثره ولسوالیو ته سفرونه وکړل له خلکو سره یې وکتل او له خپله ځانه یې مصارف وکړل تر څو د تحول او تداوم ټیم د ډاکتر صیب اشرف غني په مشرۍ بریالی شي. مونږ د ډاکتر صیب اشرف غني

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جنازه کې چې د امریکې نه یې جنازه راوړې وه برخه واخلو. وکیل صیب غلام محمد خان دې الله وبښي هغه هم د کونړ ولایت دروند، عالم او فاضل مشر و چې د ډیموکراسۍ په لسیزه کې د افغانستان د ولسي جرګې غړی و. په هر حال زه نرنګ ته لاړوم او له ده سره مې هیڅ تماس ونه شو نیولی ځکه د هغه د ډریور نمبر هم کار نه کاوه. په جنازه کې مې معاون حاجي صیب ولیده او راته یې وویل چې د حسام صیب د ډریور ناصر سره یې تماس ونیولی شو او حسام صیب باندې په همدغه ورځ سهار د یولس بجو په شاوخواکې د زړه حمله راغلې او جلال اباد ته یې په عاجله توګه وړی دی.

په جلال کې یې حسام صیب یو شخصي- روغتون ته وړی و او ډاکترانو ورته د معدې دوا ورکړې وه او ورته یې ویلي و چې باید استراحت وکړي. ناصر حسام صیب د هډې فارم ته چې هلته یې د چرګانو لوی فارم درلوده، انتقال کړی و. کله چې مونږ له ناصر سره خبرې وکړې هغه راته د ده د تکلیف علایم وویل نو زما زوی ډاکتر نایل محمود چې د امریکې نه راغلی و نو سمدستي یې ورته وویلې چې دا بېرته روغتون ته یوسئ او هلته دې یې ډاکټران تر نظارت لاندې ونیسي- ځکه دا علایم د زړه د حملې دي. له همدې نه وروسته چې ناصر غوښته دی روغتون ته انتقال کړي پر ده باندې بیا د زړه حمله راغلې وه او روغتون ته یې په لاره کې ساه ورکړه. انا لله و انا الله راجعون.

دی لاړو خو د ده قصې او ارمانونه له مونږ سره باقي دي. د ده مرګ د ده د کورنۍ، دوستانو او د افغانستان لپاره یوه لویه ضایعه ده. د حسام صیب تشه نه ډکېدونکې تشه ده او داسې کسان په هره سیمه او کورنۍ کې په پېړیو کې یو کس پیدا کېږي چې د حسام صیب په شان هر اړخیزه صفتونه ولري. د الله تعالی له دربار نه ورته جنت فردوس غواړم او روح دې یې ښاد وي.

د اوښتون ټولنې له خوا ستاینلیک

د ډسمبر دویمه نېټه، ۲۰۱۵م کال، کابل

د لويې پکتیا په سیمه کې له اوښتون ټولنې نه مننه کوم چې ما ته یې دا ستاینلیک پرون د ډسمبر پر لومړۍ نېټه په دې منظور راکړ چې تېر کال مو په ټاکنو کې په دغه سیمه کې د ځوانانو او اوښتون ټولنې سره په شریکه کار کړی و. زه د اوښتنون ټولنې د مشرتابه او ټولو ځوانانو د دې قدردانۍ نه مننه کوم. له ښي خوا نه: ډاکتر محمد نعیم احمدزی، زه، نوښتګر صیب او محمد موسی مصطفی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له چانه به پوښتنه وکړو؟

د ډسمبر ۴مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، کابل

پرون د وردګ د سیداباد په سیمه کې د ملي اردو په ډزو کې ۹ ماشومان ووژل شول:

لهچانه به پوښتنه وکړو چې ولې زمونږ وینه دومره ارزانه ده؟ هره قطره وینه چې د افغانانو توېږي د افسوس او ژړا خبره ده. تر څو چې په خپلو ځانونو پخپله رحم ونه کړو نه نورو نه طمعه په کار نه ده. الله تعالی هم د

هېڅ یوه قوم په حالت کې تغیر نه راولي تر څو دوی پخپله په خپلو ځانونو کې تغیر رانه ولي. د وردګو د دې ګلالیو ماشومانو په غم کې ټول افغانان شریک دي او د ټولو افغانانو شریک غم دی.

په شګو کې ژوند

د ډسمبر ۸مه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ابوظبی

که څه هم د خلیج د اکثره هېوادونو نظامونه مطلقه شاهي نظامونه دي خو د دې هېوادونو مشرانو خپل ولس ته هم کار کړی دی. د شېخانو له ژوند سره زما کار نشته ځکه مطلقه شاهي نظامونه ځانته خپلې ستونځې لري.

د متحده اماراتو اوه ایالتونه یوه شګلنه سیمه ده خو دوی پکې د دین او دنیا هر نوع سهولتونه خپل ولس ته برابر کړي دي. د ابوظبی ترقي او پرمختګ ته سړي حیرانېږي چې د دې هېواد مشرانو بلا تشبه د دنیا پر سر جنت خپلو ځانونو او هم خپلو خلکو ته جوړ کړی دی. د مکاتیبو او پوهنتونو او جوماتونو څه کمی پکې نشته او مسلمانان هم دي خو نه خپل وطن ورانوي او نه یو بل زمونږ په شان وژني. دوی زمونږ په شان نه دي ځکه مونږه په شعوري او غیر شعوري توګه خپل وطن ورانوو، یو بل وژنو او له هیچا سره مو کور او کلی نه کېږي.

د ابوظبی د شیخ زاهد جومات په سیمه کې یو نمونه يي جومات دی چې ویل کېږي پینځه میلیارده درهمه پرې لګېدلي دي چې تقریباً یو نیم میلیارد ډالره کېږي. همدا شان د ابوظبی پخوانی شاهي ماڼی باندې تقریباً څلور میلیارده درهمه چې یو میلیارد ډالره کېږي لګول شوي دي. افسوس زمونږ په حال چې د تېرو څو لسیزو جګړو نه اوس هم عبرت نه اخلو او د خسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

الدنیا والاخره په لوري روان یوو. عاقبت به خیر. د ابوظبۍ یو څو عکسونه له تاسې سره شریکوم:

د پورته لیکنې په هکله دوستانو خپل ډېر زیات نظرونه شریک کړي وو.

محمد فرید عاطف لیکلي و:

میاخېل صیب الله دې ترې پوښتنه وکړي چې د دوی دا حال دی او د نړۍ مسلمانان یوه گوله ډوډۍ ته حیران دي، دوی خپل مسوولیت د ځان په اړه ادا کړی خو کوم مسوولیت چې مونږ ورته ورکړی هغه یې بالکل هېر کړی دی، نورې نړۍ ته خو خپل تندرو کسان لېږي او هغو ته پیسې هم ورکوي، زمونږ په قرآن باور دی او د هغې له مخې دوی مکمل مجرمان دي.

شینکۍ کړوخېل لیکلي و:

هو کنه لېوني یې مونږ ته رالېږلی شي چې جهاد وکړي او خپل ځانونه یې ترې بېغمه کړي دي.

هجرت الله اختیار لیکلي و:

جناب میاخېل صیب هغوی فکراً روغ دي، د خلکو فکرونه یې جوړ دي، نو ځکه له دین نه یوازې د انسانوژنې او ورنوانې تاویلونه نه راباسي. متحده عربي امارات په اصطلاح د نړۍ څلور لارې ده، د سوداگرۍ او کاروبار په برخه کې، بس همدې حیثیت یې اقتصاد هم ور جوړ کړی. گنه د دې ځای جغرافیه له دوزخه بدتره ده، شگې او سوځنده گرمي په اوړي کې انسان خوري، خو دوی په کې ځان ته جنتي ژوند جوړ کړی دی.

سید محمد مومند لیکلي و:

هغوی په دین پوهه دي ځکه یې دنیا هم ورسره ده مگر مونږ په دین نه پوهېږو او د دین او اسلام له نوم څخه د خپل ځان لپاره گټه اخلو مونږ له اسلام څخه چاړه جوړه کړې ده.

همداسې نورو دوستانو زیاتې تبصرې لیکلې وې خو ما یوازې یو څو تبصرې د نمونې په توگه رانقل کړې. د دوی په ځواب کې ما دا لاندې دوه تبصرې هم ولیکلې.

عاطف صیب! دا ډېر مغلق او پیچیده بحث دی د دوی ماڼۍ ته چې ننوځې چکر په کې وهي او زمونږ د ارگ په شاوخوا قدم نه شې وهلی نو دې کې هم دوی ملامته دي؟ ته چې په خپل ځان رحم نه کوې نو ولې د بل نه د رحم توقع لرې. دوی خو د الله تعالی نه مهربانه نه دي الله تعالی هم وایي زه ستاسې په ژوند کې تغیر نه راولم تر څو تاسې په خپل ژوند کې تغیر رانه ولې.

شینکۍ خورې! دا هم کمال دی چې د خپلو لېونو سړیو ځان خلاص کړي مونږ خو خپل لېوني پخپله نازو او چاقوو یې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ننګرهار ولایت د بهسودو د ولسوالۍ د معصومو ماشومانو ظالمانه وژنه د انسانیت نه لرې عمل دی

د ډسمبر ۱۴مه نېټه، کابل

تېر ماښام د ننګرهار ولایت د بهسودو په سیمه کې د یوې کورنۍ اته کسه چې ښځه او خاوند، مور یې او پینځه ګلالي واړه ماشومان یې چې د درېوو میاشتو ماشوم پکې هم و، خپلو مېلمنو یې په ډېرې بې رحمۍ سره وژلی دی. دوه ماشومان په ورني کې یې مور تړلي و او دې بېرحمه ځناورو

مېلمنو هغه هم د ټوپک په مرمۍ په سر وېشتلي و. ډېره دردونکې پېښه وه. ما په فیسبوک پاڼه ولیکل:

حدیث شریف دی چې الملک یبقی مع الکفر و لایبقی مع الظلم. د کفر لاندې یو ملک پاتې کېدای شي خو د ظلم له لاسه نه شي پاتې کېدای. د بهسودو د ماشومانو تصویرونو مې زړه خراب کړی دی. د داسې ظلم لپاره هېڅ نوع توجیهات په اسلامي، انساني، افغاني او پښتونولۍ په چوکاټ کې نشته چې څوک دې داسې ظلم وکړي. که څه هم زه ډېر نرم زړی انسان یم که زما شخصي مسئله وي نو قاتلینو ته به عفوه وکړم خو د دې ماشومانو قاتلین که حکومت پیداکړل نو علني محاکمه او اعدام غواړي چې بیا داسې ظلم څوک ونه کړي.

قاضي لودین صیب لیکلي و:

معین صاحب محترم زیاد ظلم شوی او دا ظلم روان دی زه چې د هېواد ټولو ولایتونو ته هر وخت سفر لرم زیات ظلم زموږ پر هېوادوالو روان دی الله جل جلاله دې موږ ته هدایت وکړي تر څو د حقیقي دین نه خبر شو او دې قاتلانو ته دې الله جل جلاله جزا ورکړي.

عبدالعلي جمال صیب لیکلي و:

میاخېل صیب! مونږ پر دې ایات ایمان لرو:

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما يو ځل بيا وليکل:

جمال صيب! ستاسې خبره کې شک نشته چې الله تعالی هر چا ته د هغه د اعمالو په تناسب جزا او اجر ورکوي خو د اسلام او شريعت روح همدا دی چې مسلمانان بايد په ټولنه کې ارام ژوند بې له هر ډول وېرې او ترهې وکړي نو ځکه په دې دنيا کې جزا بايد مجرمينو ته ورکړل شي. نور ډېر ژور پر دې بحث نه کوم. داسې بېګناه قتلونه په ننګرهار او نورو سيمو کې د وېرې او وحشت اوازه خپروي او هم بدګماني په ولس کې او يو بل باندې پيدا کوي چې هېڅوک به پر هيچا باندې اعتبار نه کوي نو ځکه په دې دنيا داسې کسانو ته سخته سزا ورکول په کار ده.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library